FÖLDES MIHÁLY

NYUGTALAN NYÁR

FÖLDES MIHÁLY

NYUGTALAN NYÁR

FÖLDES MIHÁLY

NYUGTALAN NYÁR

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ • 1968

Első fejezet

1

1935. július 24-én, 9 óra 30 perckor, doktor Bertha, a miniszterelnök személyi titkára telefonált a főkapitányság vezetőjének. Szobája ablakából, a Várból, rálátott a Dunára, Pestre, a keleti, párás horizontra. Szemben a Lánchíddal az „Oberhé" hírhedt épületének hatkockás ablakait mind kitárták. Beözönlött a júliusi reggel a vastag falak közé. A Méltóságos, akinek doktor Bertha telefonált, megmarkolta a kagylót, s fölnézett a Várhegyre, a miniszterelnökség ódon épületére. Több urat látott már bevonulni oda és távozni onnét. Nem idegeskedett. Szolgálatkészen tudomásul vette az üzenetet, s térült-fordult a kedvére berendezett irodájában. Felhörpintette a keze ügyébe készített jeges narancsszörpöt, és feltárcsázta bizalmasát, a Séfet, akit a „kebelbeliek" neveztek el így. Udvariasan utasította:

— Nézzen utána, mi történik az Aréna úton. Attól tartok, a Def már megint megelőzött bennünket.

Künn álmosan zsongott a város.

Elindult valami . . .

2

Minden beosztottja félt a Séftől.

A Sárkány utcai kapitányságon kezdte. Amikor még a Magyar Királyi Szálló különtermében mulatozott, kevesen sejtették, miféle képességek lappanganak benne. Szívósan tanult: a politikai kri-

minalisztika szakértője akart lenni. Barátkozott a bécsi és a berlini politikai rendőrség vezetőivel. Első kézből kapta mindazokat a könyveket és egyéb nyomtatványokat, amelyek ismeretében követhette a forradalmi mozgalmak eseményeit. Felfigyeltek rá. Idővel a legmagasabb hely sem vetette meg értesüléseit, ha tájékozódni akart a „Kreml titkairól". Doktor Bertha sarlatánnak tartotta ugyan, de nem sietett kiábrándítani protektorait. Az okos szolgák tisztelik uruk illúzióit.

A Séf az „Oberhé" északi részén rezideált, a Zrínyi utcában. Azokba a szobákba még a szemben levő ház ablakaiból sem tévedt napfény. Folyosóit rácsok, dróthálók és vasajtók tették riasztóvá. Ebben az épületszárnyban vallattak. Itt őrizték minden politikailag *kozmás* személy kartotékját, fényképét, ujjlenyomatát és egyéb dokumentumait.

Miután a Séf megkapta főnöke utasítását, magához rendelte dr. Hertelendy Tibort. Kedvelte ezt a nyomozóját, mert nem tartotta riválisának. Hertelendy bíró akart lenni, olyasféle, mint Töreky és társai, a Kuria vén ordasai, akik előbb-utóbb kvietálnak. A karrieristák áldáz buzgalmával készült céljának elérésére. Úgy gondolta, avatottabb bíró lesz, ha eltölt néhány esztendőt a politikai nyomozók között, és megismeri a forradalmi mozgalmak főszereplőit, módszerüket, a szervezkedés lélektanát. Azt hitte, a politikai perek bírói pulpitusa olyan magaslat, ahonnét messzire ellátszik alakja, s ahol — megmarkolhatja az isten lábát.

3

Aki belépett a Séf szobájába, nem láthatott semmi különöset. Jobbra az ajtótól az íróasztalt helyezték el. Könnyen mozdítható, egyszerű szék tartozott hozzá. Mögötte három páncélszekrény lapult a falhoz — egyformák, újak, modernek. Pénzt rejtett az egyik, bizalmas iratokat a másik, a foto-

berendezést a harmadik. Ebben a szobában minden új látogatót lefényképeztek. Titokban készültek a felvételek, a harmadik páncélszekrénybe épített gépezet segítségével. Leültették az Alanyt a padlóhoz rögzített „vendéglátó székre", s egyidejűleg kigyúllt a csillár, és kattant a vaku. Ugyanakkor a Séf bankjegyeket kapott fel az asztaláról. Ezt a jelenetet úgy örökítette meg a fényképezőgép, mintha megvesztegetés történt volna. Későbbi zsarolásokra kiválóan alkalmasak voltak ezek a felvételek.

Munkatársaival a csillár alatti kerek asztalkánál tárgyalt a Séf. Ennek az asztalkának gombnyomásra működő fiókjaiban pisztolyok rejtőztek, bár tulajdonosuk nem hordott fegyvert. Szorgalmasan gyakorolta azonban a dzsiu-dzsicut, bokszolt, vívott, célba lőtt. Időnként sprintelt a MAC-pályán, a Szigeten.

Hertelendyt a kerek asztalhoz ültette.

— Üdvözlöm, Herr Doktor — mosolygott rá biztatóan. — Ismeri a *Kappel és Fia* céget?

— Az építészeket?

— Őket.

— Csak annyit tudok róluk, amennyit a pénzügyi kompasz elárul. Családi részvénytársaság, tőkeerő, megbízhatóság, jelentős külföldi összeköttetések. Elsősorban brit vállalatokkal kooperálnak, ami nekem tetszik. Egyébként az öreg Kappel egymaga a cég, a fia nem számít. Ritkán szerepel.

— Igen, ez a *Kappel és Fia* — bólintott a Séf. — Arra kérem, mostantól foglalkozzék velük. Következetesen. Minden más munka alól felmentem. Odafönn követelik ezt. Meg kell védenünk Kappelékat.

— Mitől?

— Talán a MÉMOSZ-tól, talán másoktól. Sok minden lehetséges. Tudja-e, miről határoztak az Aréna úton?

— Nem.

— Négyszáz kőműves és segédmunkás, az úgynevezett bizalmi testület egyhangúlag kimondta: legkésőbb 25-én mindenütt abbahagyják a munkát, és harcot kezdenek a bérek és a munkakörülmények megjavításáért. De bizonyára politikai céljaik is vannak. Sajna, nem kaptunk idejében szimatot. Ráadásul a Kappelék építkezésén már áll a munka, és bántalmaztak egy falusi suhancot, mert dolgozni akart.

— Ezt megint a Deftől tudjuk?

— Sajna. A Def újabban minden sztrájk okát megvizsgálja, mert a katonai építkezések folyamatosságát védi. Kappel ugyan nem nekik dolgozik most, de az ő emberüknek számít régebbről. Pártfogolja a vezérkar, a miniszterelnökség, s mindenütt reverenciával fogadják.

— Valóban, súlyos a keze...

Megvillant ekkor a Séf hideg, kék szeme, a Herr Doktor pedig megértette: nem szabad befejeznie a megkezdett mondatot. Várakozóan figyelt.

— Óvatosak a Kappelek — gondolkodott hangosan a Séf. — Sohasem ugranak a sötétbe. De lám, a mostani vállalkozásuk mégis kitörheti a nyakukat. A milliós építkezést igen rövid határidőre kell befejezniük, különben horribilis kártérítést gombolnak le róluk angol üzletfeleik. Hja, *time is money.*

Hertelendy röviden, élesen felnevetett:

— Íme, az egy font hús esete ma. Csak azt nem értem, miért nem volt óvatosabb az öreg építész?

— Óvatos volt. Mielőtt a szerződést aláírta volna, tájékozódott. Adatokat kért a GYOSZ-tól, a Nemzeti Munkaközponttól az építőipari munkapiac helyzetéről. Megnyugtatták: sok a munkanélküli, valószínűtlenek a sztrájkok. Mindkét fórum a saját spiclijeire hivatkozva kijelentette: dermesztő a csend az Aréna úton. Kappel ezek után megnyugodott, és elfogadta az angolok szigorú kikötéseit. Vállalta a rövid határidőt. Sietett.

— Miért sietett?

— Ez az: miért? És ezt megint csak a Def tisztázta. Kappelt a konkurrencia megpróbálta kivetni a nyeregből, különösen a fiatal és erőszakos Wahrman. Mert lemaradt az üzletről, neki köze lehet a Kappeléknél kitört sztrájkhoz.

Hertelendy megjegyezte:

— Feltéve, hogy értesült a britek határidő-kikötéséről.

— Úgy van.

— De akkor ismernie kellett a Kappel-szerződést. Ez pedig aligha valószínű. Páncélszekrényben, hétpecsétes titokként őrzik az ilyesmit a rafinált üzletemberek.

— Ez igaz, de Kappelnek ezúttal Madame Florence egyik *sztárja* segített nyélbe ütni a kötést. Ez a nő, a *sztár*, elmondhatta az üzleti titkot Wahrmannak.

Hertelendy tagadóan fintorgott:

— Madame Florence híres a diszkréciójáról. És a *lányai* is.

— Ez ténykérdés, Herr Doktor. Puhatolóddzék Madame Florence-nál. Maga bejáratos hozzá, nemde?

A Séf mosolygott a doktor meglepődöttségén. Töltött neki:

— Ezt hajtsa föl.

Hertelendy nem kérette magát. Kívánta a testi örömöket. Szerette az italt, a dohányt és a telivér nőket. Hacsak tehette, kiélte ösztöneit, bár idegeinek kimerülése időnként fékezte. Most fittnek érezte magát. Rágyújtott és ivott. Kedvelte a lila szopókás Memphiszt és a konyakot. A Séf összefoglalta a nyomozó tennivalóit:

— Keresse fel az öreg Kappelt. Szimatolja körül Wahrman portáját. Csevegjen az elagyabugyált falusi legénnyel, hátha értelmes. Tudja meg, melyik munkás szájalt a legtöbbet azon az építkezésen. Hívja meg egy-két fröccsre a pallért. Mindenképpen meg kell tudnia, hol szervezték meg ezt a

heccet: az Aréna úton vagy pedig Wahrman irodájában?

Hertelendy figyelt. Megpróbálta kihámozni főnöke szavaiból a tulajdonképpeni célt, a valódi szándékot. Kísérletezett:

— Sok minden szól a szakszervezet próbálkozása ellen.

— Éspedig?

— Januárban és februárban a politikai perek szétverték a baloldalt. Márciusban, a választásokon, mandátumokat veszítettek a szocdemek. És amióta a miniszterelnök Szegeden kilátásba helyezte a szakszervezetek betiltását, csökkent a Szaktanács szervezeteinek befolyása. Emlékezzék, mi így tájékoztattuk a kormányt. Kimutattuk: számottevő munkásakcióktól egyelőre nem kell tartanunk. Mit gondol, most simán megcáfolhatjuk önmagunkat?

— Sajnos, a Def már megcáfolta állításainkat. Kommunista sikernek nyilvánította a Goldbergerben lezajlott sztrájkot és a bőrösök meg a famunkások leállását. Kifogásolta a *Gondolat* engedélyezését. Szerinte a „fasisztaellenes egységfront", kommunista választási szervezet, és az OTI-választásokon* fellépő „egységblokk" szintén a vörös ellenzék műve. Endrődön sem dördült volna el a csendőrök sortüze, ha a „vonalasok" agitációja nem lázítja föl a népet... Mi a maga véleménye?..:

— Gondolkodnom kellene rajta.

— Helyes. Gondolkodjék. És figyeljen rám.

— Parancsára.

— Ha sikerülne bizonyítanunk Wahrman ludasságát a Kappelék építkezésén kirobbant sztrájkban, akkor nem kerülnénk szembe korábbi hangulatjelentésünkkel: két vállalkozó konkurrenciaharcát tehetnénk felelőssé a mémoszisták legújabb elhatározásáért. Kissé nyakatekertnek látszik ugyan ez

* A szakszervezeti ellenzék hat képviselőt küldött ekkor az OTI önkormányzatába.

az okoskodásunk, de hátha sikerül elfogadtatnunk. Ez esetben a Defnek sem lehetne olyan nagy a leffje. Világos?

— Teljes mértékben.

A Séf felállt.

— Köszönöm.

Engedélye nélkül senki sem távozhatott tőle. Az engedélyt viszont felállásával jelezte. Beosztottjai ismerték ezt a szokását, és alkalmazkodtak hozzá. A Herr Doktor tehát felállt, katonásan bokázott s megbiccentette a fejét. Önkéntes korában nevelték erre a hadseregnél.

Munkához látott.

4

Hertelendyt elkapta a folyosón a Pribék, a csoportvezető. Belekarolt, félrevonta, és megkérdezte:

— Halljuk, mit akar a Séf?

— Semmi különöset.

— Na-na, Herr Doktor.

Hertelendy gyűlölte a Pribéket, mert féltékenykedett rá, és ahol csak tehette, ártott neki. Amíg a Séf csak időnként harapta el saját embereinek torkát, a Pribék mindig készen állott rá. Nem hiába kapta a nevét. Elvállalt minden szennyes feladatot, s a hirtelen haragú, brutális vallatók közé tartozott. És mert eléggé ismerte képessége határait, félt minden lehetséges ellenlábasától. Hertelendyt is ezek közé sorolta.

— Mire kapott megbízást? — faggatta alárendeltjét.

— Bagatell — hazudott simán a Herr Doktor. — Kappelék valamelyik telepén sztrájkolnak, és elnadrágoltak valami surbankó falusi legényt. Arra kíváncsi a Séf, elfajulhat-e az eset?

A Pribék tűnődött:

— Lehetséges...

Szőrös kezét fejével simogatta az arcát. Alattomosan pislogott. Attól tartott, a Herr Doktor ráveti...

5

Hertelendy távozott az „Oberhéról".

Elvezte a napsütést. Megbámulta a szép lábú nőket. Gyönyörködött a városban, és uralkodni akart rajta. A feje a fellegekben volt, lába a sárban. És miközben a Belváros felé ballagott — rácáfolásul, a jól öltözött, unatkozó ember pózában —, gondolkodott: „Ha a Séf ártani akar Wahrmannak — megszerzem neki a bizonyítékokat..."

Passzióval olvasgatta a jó detektívregényeket. Kutatta bennük a szellemes megoldásokat, az ügyes fordulatokat. Tanult belőlük. Többnyire áttételesen: „Mit tennék én ilyen meg ilyen helyzetben?" Ezúttal azt latolgatta, miképpen környékezze meg Wahrmant. És rájött: a *Maison Blanche* főnökasszonyánál kell kezdenie, Madame Florence-nál.

A *Maison Blanche* a Magyar utcában virult, de kevesen jártak oda. Belőle inkább kiröpdöstek a lányok — megrendelésre. Pilléi, a missek, a Fräuleinek, mademoiselle-ek, signorinák jól nevelt hölgyek voltak, kulturáltak, társaságképesek. Méltóképpen szerepeltek „zárt körű" kormányfogadásokon, mágnások reprezentatív vadászatain, üzleti tárgyalásokat követő vacsorákon. Előkelő agglegények „estélyein" ők adták a háziasszonyt, vagy pedig művésznőkent mutatkoztak be. Madame Florence garantálta a minőséget és a teljes diszkréciót. Igaz viszont, hogy — mint stílusos bécsi asszony — megválogatta ügyfeleit.

Vele akart tanácskozni a Herr Doktor. Annak idején is „hivatalból" ismerkedtek össze. Hertelendy közvetített egy főnöki megrendelést, s attól kezdve gyakrabban találkoztak. Fantáziát láttak

kapcsolatuk fejlődésében, de nem siettették. Különösen a Madame undorodott az éretlen gyümölcstől. Tudott várni ...

6

Florence bécsi ízléssel rendezte be a négyszögletű, kétablakos fogadószobáját, amelyben a kényelem és a hasznosság jól egybeolvadt. Hertelendynek ebben a házban sohasem kellett várakoznia. Személyisége és pozíciója megnyitotta az ajtókat előtte. Otthonosan helyezkedett el egy sötétkék bőrfotelben, vendéglátójával szemben. Csak a talpas, álló hamutartó csillogott közöttük. Később a szobalány zsúrkocsin italokat, desszerteket és dohányféléket hozott. Madame Florence személyesen nem kínált senkit. Látogatói ismerték ezt a szokását, s kiszolgálták önmagukat.

— Rég láttam — kezdte a társalgást a ház asszonya.

— Valóban, négy hete már. De én ezt a hónapot egy kerek esztendőnek érzem.

— Kedves — nyugtázta a bókot a Madame. — És bizonyára most sem látnám, ha nem a kötelessége hozza ide.

— Rám pirít — szabadkozott a férfi. — Sajnos, igaza van. Mint mindig. Maga mesés asszony, Florence ... Mondja csak, melyik kisasszonya volt jelen a Kappel-cég „bankettjén", az üzlet megkötésekor? Vagy pedig előtte?

Hidegen villant erre a Madame szeme. Lányai jól ismerték ezt a baljós tekintetét, és irtóztak tőle. Hertelendy azonban vakmerő állatszelídítőnek hitte magát, s ha úgy fordult, bedugta a fejét a nyugtalan oroszlán szájába. Korbácsát, persze, a kezében tartotta ... A Madame szép arcán semmi nem változott, telt keble egyenletesen hullámzott. Megkérdezte:

— Okvetlenül felelnem kell?

Kell. Tudta. De legalább igyekezett felsrófolni az árat. Kérette magát, mosolygott, a bécsi báj derűjével. Akik ismerték, ilyenkor féltek leginkább tőle.

— Nem tudok ellentállni — adta a behódolót. — Miss Irish szerepelt ott. Kitűnően, hadd tegyem hozzá. Ügyfelem olyan hölgyet akart, aki jól tud angolul. Miss Irish megfelelt a követelményeknek. A londoni gentlemanek elragadtatva élvezték a társaságát.

— Rokonként szerepelt Miss Irish?

— Házikisasszony volt.

— Nem rossz.

— Kappel tehetséges és gáláns üzletember.

— Mit tud Kappel bizniszéről?

— Semmit. Ügyfeleim titkai nem érdekelnek.

— Persze.

— És a kisasszonyaim sem fecsegnek.

— Tudom.

Hertelendy konyakot töltött magának, és ivott. Aztán egy vékonyka ostyát ropogtatva, megkeményítette a hangját.

— Szeretnék beszélni Miss Irishsel.

— Mikor?

— Most. Azonnal.

— Kimenője van, csak vacsorára tér vissza.

— Nem lehetne utána küldeni valakit?

— Fogalmam sincs róla, hol lehet most. Kimenőjük napján teljesen szabadok a lányaim. Ezért ragaszkodnak hozzám a kicsikék. Utólag sem számoltatom be őket.

A Herr Doktor kelletlen képet öltött:

— Sajnálom, de ez esetben Miss Irishnek ma este el kell jönnie hozzám.

Florence méltatlankodott:

— Oda? Magukhoz? Abba az ijesztő épületbe?

Hertelendy nevetett:

— Ilyen tapintatlannak tart? Nos, majd a magánirodámban várom Miss Irisht, a Szabadság téren, abban a házban, amelyet még a nagy tőzsde-

konjunktúra idején építettek. Csak irodák vannak benne, ügyvédeké, alkusszoké, bizományosoké. Mindjárt a lépcsőházból nyílik az én bungalóm.

Odaadta a névjegyét:

— Ott Bodrogi Ede néven ismernek. Minden szükséges rajta van kártyámon.

— Remélem, nem származik kellemetlenségem az ügyből — sóhajtott a Madame. — Boszantana, ha a klienseim bizalmát elveszíteném. És azt sem szeretném, ha Miss Irish kerülne méltatlan helyzetbe.

— Nyugodjék meg.

Hertelendy megfogta Florence kezét, föléje hajolt, és megcsókolta. Készséges jóbarátnak látszott ebben a pillanatban.

— *Danke* — súgta hálásan a Madame.

A nyomozó hóditónak hitte magát, pedig a Madame vele szemben is megmaradt üzletasszonynak.

7

Hertelendy a Nemzeti Színház elé kocsizott, a híres órához, mert az egyik plakát szerint üzenni akart Mertz Istvánnak, állandó spiclijének. De még mielőtt a céljához ért volna, egy ismerős férfit látott taxiba szállni a Blaha Lujza téren. Meglepte a látvány, mert Barnaki, aki évekkel előbb klubtársa volt a MAC-ban, ezúttal civilruhát viselt. „Barnaki, civilben? — tunyázott. — Uniformis nélkül elképzelni sem tudtam. Kilépett volna a hadseregből? Valószínűtlen. Sőt, képtelenség. Barnaki szenvedélyes katona. Reménytelő, pontos tiszt volt. Azelőtt még szabadsága idején sem viselt civilruhát. Megváltozott volna a politikai nézetei? Nem akart foglalkozni vele, de a lehangoltság, kényszerűség, tespedtség alak megmaradt az arcán. Mintha megérezte volna, hogy még lesz neki dolga, s nem éppen kellemes beszélgetések várnak...

Néhány díszletmunkás üldögélt a színészbejáró előtti kispadon. Elmúlt a szezon, ilyenkor elfoglalhatták a művészek helyét. Sütkéreztek a napon. Hertelendy közel lépett a hirdetőoszlophoz, és ráfirkantotta az egyik plakát szélére: „Pista, ma este várlak. Andrea." Tudta, hogy akinek ez az üzenet szól, naponta többször megnézi az oszlopot, s biztos lehetett benne, hogy este felkeresi őt a bungalóban.

Elindult, hogy benézzen az EMKE söröző jébe.

Odaért a járda széléhez, s megállt, mert a rendőr tilost jelzett. Ekkor egy fiatal, szembeötlően csinos nő szólította meg németül. Azt kérdezte tőle, merre van a Bucsinszky-kávéház. Szó szót követett, s amikorra az EMKE elé értek, Hertelendy már tudta: Trudel a nő neve, Drezdából került Pestre, nevelőnő, de becsapták az informátorai, hiszen Pesten sem könnyebb elhelyezkedni, mint Drezdában vagy Bécsben . . .

Hertelendy megérezte a kalandot.

— Mit keres a Bucsinszkyban?

— Állást ígért a főpincér.

— És maga bedőlt neki?

— Rossz hely az?

— Elmondom, ha érdekli . . .

Bevitte magával az EMKE-be. Trudelnek fagylaltot rendelt, önmagának sört. Könnyeden társalogtak, s a Herr Doktor elmondta, milyenek Pesten a kávéházi viszonyok, s miképpen töltik be egyes főpincérek a *postillon d'amour* szerepét. Trudel „őszintén" bevallotta, anyagilag nehéz a helyzete, és túlságosan nem válogathat, ami a megélhetését illeti. Kacéran, nevetősen folytatta.

— Persze, kávéházi *művésznő* mégsem lennék.

— Látom, nem prüd.

Trudel vidáman felelt és hangsúlyosan:

Nem vagyok prüd, de olcsó sem.

Hertelendy értette ezt a „jelbeszédet", és teketória nélkül felajánlotta a drezdai lánynak az *igazi* érvényesülést. Lefestette neki Madame Florence

[illegible], elmondotta, milyen szerencsés fejlemény, hogy [illegible] hányan haióztak már onnét a gazdag házasság révébe. Trudel hajlandónak mutatkozott, hogy megismerkedjék a Madame-mal, Hertelendy pedig a telefonhoz ment. Nem először közvetített új *ostért* a *Maison Blanche*-ba, és sohasem önzetlenül. E fáradt Trudel hálájára még külön is igényt tartott. Ezért — mint Bodrogi Ede — meghívta magához a kövérkés szőkeségű német lányt. Odaadta neki Szabadság téri bungalója címét, s Trudel megígérte, hogy estefelé meglátogatja.

A Herr Doktor futó kalandnak szánta az esetet. Másvalami fejlődött ki belőle.

8

Kappel építésszel délután tárgyalt. Elégge tüntetően fogadta a neves cég ura. Jelentőségének tudatában, roviden tájékoztatta a detektivet a sztrájkról. Nem akart panaszkodni, inkább dühösen meltatlankodott:

— Mindig jól fizettem a kőműveseimnek, jobban, mint a szakmában bárki. Öltözőt kaptak, állandóan tiszta ivóvizet, elismertem a bizalmijaikat és a szakszervezeti munkaközvetítést. Mondja, hát nem vagyok megértő?

— De mennyire!

— És azok a *gaunerek* mégsem elégedettek.

— Több bért akarnak?

Ő! Huszonöt százalékkal többet és kétszeres túlóradíjat. *Verfluchte* disznók. Zsarolnak. Kiszámatolták, mikor kell átadnom a kész épületeket. Enélkül aligha jut eszükbe a sztrájk. Csak tudnám, kitől tudták meg titkaimat!

— Gyanakszik valakire?

— Senkire az égvilágon.

Valakinek azért mégiscsak érdekében állhatott.

— Bizonyára. De kit gyanúsítsak? Én magam

tárgyaltam az angolokkal, a fiam és a menyasszonya társaságában. Mind a kettőjükért kezeskedem. Előbb kételkednék önmagamban, mint bennük.

— Friewaldsky úr a cégvezetője, ugyebár?

— Igen, ő. Elsőrendű szakember. Német egyetemeken végzett. Alldeutsch beütései vannak, ez igaz, de modern technikus.

— Bemutatna neki?

— Hogyne. De éppen most künn jár a Gyömrői úton, az építkezés színhelyén, ahol elakadt a munka. Holnap biztosan itt találja.

— Eljövök.

Kappel építész már betöltötte hatvanadik életévét, de megőrizte egyenes tartását. Imádta a feleségét és a fiát, de amint átlépte vállalati irodájának küszöbét, már csupán egyetlen törvényt ismert, a számokét, s egyetlen szempontot, a főkönyvét.

Most visszatartotta a távozni készülő detektívet:

— Kénytelen vagyok nyíltan beszélni önnel. Tönkremegyek, ha nem sikerül betartanom az építkezés határidejét. Sőt, elegendő néhány napos késedelem, mondjuk, egy hét, s kitörtem a nyakamat.

— *Vis major* nincs?

— Más körülmények között bizonyára kikötöttem volna a *vis majort*. Csakhogy pokoli versenyfutás folyt ezért az üzletért. Gátlástalan csapik tülekedtek az angolok körül. Wahrman például konkurrenciamot hozott össze ellenem. Letiporták volna, ha nem sietek. Vállaltam tehát minden feltételt. Nevallom, árukra nem számítottam, pedig az történt — legalábbis ezt kell hinnem.

— Tehát mégiscsak gyanakszik valakire. Wahrmanra?

— Ha jól meggondolom, érdekében áll, hogy ártson. Ha letörik, övé és társaié a belföldi piac. A kifütlést az angol nyeregből is.

— Miért nem ügyészik ki a munkaügyről?

— Szívesen kiügyeznék, és megtehetném, mert

25 százalékot, amit követelnek. Alig érintené a nyereségemet. Csakhogy titkos szerződésem van a GYOSZ-szal. Olyan megállapodás ez, amelyet a szakma valamennyi számottevő képviselője aláírt. Ezerint sztrájk esetén az aláíró cégek egyike sem köthet külön egyezséget a munkásokkal.

— Úgy vélem, bizonyos körülmények között az inkorrektség sem halálos vétek — szólt a detektív.

Kappel elutasította a közvetett tanácsot:

— Én még soha semmiféle megállapodást nem szegtem meg — füstölgött. — Kappelnek hívnak, és ez a név maga a tökéletes megbízhatóság. No persze, hasznom se lenne a GYOSZ-megállapodás felrúgásából, mert óriási a pinkapénz. Ennek kifizetése szintén tönkretenne. Remélem, érti már a dilemmámat!

Hertelendy bólintott:

— Tökéletesen.

Kappel restellkedve folytatta:

— Pedig a teljes igazságot még el sem mondtam. Képzelje, megalázkodtam. Engedélyt kértem az obligó sztornírozására. De Wahrman és a GYOSZ kinevetett. Engem! Megütne a guta, ha közben a sztrájk nem vált volna általánossá. Most aztán *ők* sem vidámak többé. Ámbár, ez rajtam nem segít.

Kappel szivarra gyújtott. Vendégét azonban elfeledte megkínálni, mert a saját helyzetén járt az esze. Megfogta a detektív karját:

— Mit tanácsol, mitévő legyek?

— Pillanatnyilag nem tudom. Engedelmével, telefonálok a főnökömnek. Jelentést vár tőlem.

— Tessék.

Hertelendy azt akarta megkérdezni, kimenjen-e Kőbányára Friewaldsky után, de a Séf ingerülten félbeszakította:

— Hagyja. Azonnal jelentkezzék nálam.

9

Alkonyodott. Langyos szellő cirógatta a várost. Egészséges fiatal nők leheletére emlékeztette a Herr Doktort, elmúlt és jövendő kalandjaira. Trudelre, akitől ezen az estén új izgalmakat remélt.

Elsőnek Marjai felügyelővel találkozott a Zrínyi utcai portán. Marjai csak *egyéneket*, azaz rendőrségi *alanyokat* látott az emberekben, nadrágosokat és szoknyásakat. „Jártatta a pofáját egy szoknyás egyén" — mesélte egyszer. „Szájon vágtam azt a rothadt nadrágos egyént" — dicsekedett máskor. „Én olyan egyén vagyok — jellemezte önmagát —, akivel más egyének nem egykönnyen babrálnak ki." A Pribék elnevezte *Egyén úrnak*.

— Milyen a Séf hangulata? — kérdezte tőle Hertelendy.

— Nevet. Nevetgél. Fenemód vidám.

— Akkor öt rossz — bosszankodott a detektív. — Amikor nevetgél, rágja valami a csörét, és dühös.

— Szukcesszíve, alighanem lőttek a szabadságának, amiatt eszi a penész. Elhiszem, jobban érezte volna magát Ausztriában, a Wörthi-tó mellett, mint idehaza, a sztrájkoló kőművesek között. Egyébként hosszan tárgyalt a Pribékkel, akit jól lehordhatott, mert felpaprikázva ment ki a városba. Vigyázzon most a Séfre, csak azt mondom.

— Jó. Kösz.

10

Hertelendy felkészült a kellemetlenségekre. A Séf gyanús vidámsággal fogadta:

— Üljön le, Herr Doktor.

Hertelendy engedelmeskedett. Olyasféle érzések kerülgették, mintha kisdiák lenne, a gyűlöletes matrizis órán, a fekete tábla előtt — készületlenül.

— Jöt Madame Florence-nál?

— Előbb nála, aztán Kappelhez mentem.

— Most elsőrben a *Maison Blanche* érdekel. Pontosabban az a *sztrájk*, aki továbbadta Kappel üzleti titkait. Először meg akarom bizonyítani, hogy Wahrmann ostoba beszúvágya és irigysége adott lökést az általános kőművessztrájk szervezésének. Az Arena úton rájöttek, hogy Kappelt és a hadiipari vállalkozókat *most* lehet sarokba szorítani. Bennünket az előrelátás hiányával vádol a Def.

A Séf nyugtalanul keringett szobájában. Cigarettára gyújtott, szippantott belőle néhányat, letette otthagyta. Másikra gyújtott. Nem ízlett neki. Kidobta a nyitott ablakon az utcára. Hertelendy szorongva figyelte.

— A sztrájk már általános, és minden jel arra vall, nagyvabású lesz ez a kraál — mérgelődött a Séf. — Félszáz szakmát rántanak magukkal a kőművesek. Ezek, ha rászánják magukat az effélé kötélhúzásra, nem egykönnyen hagyják abba. Hetekre megbénítják az egész építőipart.

— Igaz.

— És a miniszterelnök dühöng miatta.

— Kellemetlen.

— Viccel? Nevetségessé válik a kormány, mert azok a pokolfajzat kőművesleányok kifigurázzák a rendőrségi szakszervezeti politikáját. Joggal kérdezhetik Berlinben és Rómában: hol itt az erő? Ezek után nem csoda, hogy a kabinetiroda fejeket követel.

— De hát miért?

— Azt mondják, félrevezettük a kormányt és a kabinetirodát a derűlátó prognózisunkkal.

A Séf új cigarettára gyújtott:

— Valakit a kerekek közé kellene lökném. De nem lesz rá szükség, ha Wahrmant sikerül bevetatnunk.

— Az ő mi pedig kimászunk a pácból. Az lenne persze a legjobb, ha a sztrájk hatnap alatt befejeződnék.

— Ebben ne reménykedjen. A cégek makacsok, nem fognak fizetni, a munkások pedig — nos, ők szintén makacsok és kitartanak. Az sem lehetetlen, hogy félreteszik ideológiai skrupulusaikat, és egységfrontot kalapálnak össze a *kerszocokkal*. Megkezdhetnénk talán a lefogásokat, de tízezer embert mégsem dughatok rácsok mögé. Képzelje el, micsoda papedli lenne ez a francia és az angol lapoknak! A kormányelnök jelen pillanatban presztízsokokból sem tartja kívánatosnak a durva megoldást.

Hertelendy feszengett:

— Így persze megkötik a kezünket.

— No, nem egészen. Sok minden múlik az ügyességünkön. Ismétlem, a sztrájk kitöréséért legalább felelősségben Wahrmant és társait kell felelőssé tennünk. Majd meglátjuk a többit. Wahrmanék nem érdemelnek kíméletet, ebben bizonyos vagyok. És abban is, hogy a konkurrensek marakodásának levét nem óhajtom meginni. Sajna, mindenképpen pokoli napok várnak ránk...

1

Hertelendy bungalója szerzetesi cellának is beillett. Telefonkészülék a falon, egy asztal, két szék, egy heverő, mosdócsészés vízcsap, mennyezetlámpa: ebből állt a teljes berendezése. És poharak meg italosflaskák az asztal két oldalsó fiókjában. A Herr Doktor itt találkozott azokkal, akiket nem akart becitálni az „Oberhé" épületébe. Ezt a nagyvonalúságot Edgar Wallace regényeiből tanulta. Egyébként háromszobás főbérleti lakása volt a Boráros téren. Egy tanító özvegyét alkalmazta házvezetőnőnül, a bar alaposan megnevelte — nem éltek egy fedél alatt.

Miss Irish napnyugta után érkezett a bungalóba. Még kigyúltak az esti fények, de a nyugati égen meg borongtak az alkonyat rút színei. Florence angol girlje egy csapásra megtöltötte hangulattal a sivár szobát. Nyári eleganciája, sejtelmeket ébresztő illatszere és remek alakja nyomban megnyugtatta a detektív vérét. Magyarul kérdezte meg tőle, múlik-e nyelvleckén beszél.

— Angolul és németül — felelt Miss Irish tört magyarsággal.

— Maradjunk a németnél — ajánlotta a férfi.

Miss Irish bólintott, közben gyanakodva nézett körül. Undorította a szoba sivársága. Félt. És fokozódott a kedvetlensége, amikor a detektív poharakat, italt és cigarettát kotort elő írószekrényéből.

— Parancsol likört?

— Nem. Köszönöm.

— Cigarettát?

— Nem. Köszönöm.

— Helyezkedjék kényelembe. Talán a heverőre.

— Nem. Köszönöm.

Miss Irish az asztalhoz ült, a kemény és kényelmetlen székre. Megbámulta az asztalt, amelynek lapját por lepte. Hideg dohányfüst bűze terjengett a szobában, s ez piszkos vonatfülkékre emlékeztette. Az angol lány göggel védekezett a lehangoló környezet ellen. Elutasító magatartását Hertelendy nyerseséggel viszonozta:

— Mikor találkozott utoljára Wahrman úrral?

— Wahrmannal? Ki az? Nem ismerem.

— Hagyja ezt! — ripakodott a detektív a lányra. — Maga járt nála. A vendége volt fenn a Várban, a lakásán. Velem ne komédiázzék, mert ráfizet.

— Nem jártam a lakásán — engedett gőgjéből a lány.

— Akkor az irodájában, a Pozsonyi úton.

— Ott sem.

Hertelendy megragadta a nő karját, és szorította:

— Legyen beszédesebb! Ajánlom!

— Engedjen el — tiltakozott a lány. — Foltos lesz a karom.

Hertelendy elengedte:

— Cica — szólt lágyabb hangon —, ha makacskodik, át kell vinnem a Főkapitányságra. Ott viszont... Biztosítom, felelni szoktak a kérdésekre.

— Oh...

Miss Irish megrettent. Madame Florence közlése alapján világfit, gavallért képzelt el a Herr Doktor személyében, és helyette egy fenyegetődző nyomozóval találkozott. És milyen környezetben! Elsüggedt.

— Esküszöm, nem ismerem Wahrman urat — sipogott. — Nem jártam sem a lakásán, sem az irodájában. De ha jól emlékszem, Kappel úr vacsoráján hallottam róla.

— Mi történt azon a vacsorán?

— Lényegében semmi. A szerződést már előtte

megkötöttek, utána pedig elmentünk a Nagymező utcába, a mulatóba. Végignéztük az *Arizona* műsorát, vacsoráztunk, Kappel úr kitett magáért. Mind a három brit gentleman kitűnően érezte magát. Egyikük Elinor Glynt idézte: „Firenzében a délutánokat szeretem, Londonban az alkonyt, Párizsban az estéket, és Budapesten az éjszakákat."

— Mit tud a szerződésről?

— Semmit. Higgye el, semmit.

— Melyik angol úr udvarolt magának?

— Egyik sem.

— Hidegen hagyta talán őket?

— Nem, dehogy! Sokat társalogtak velem. Táncoltunk is, de mind a három gentleman inkább csak ivott. Igen elégedettnek látszottak. Ilyenkor az angolok mindig szeszt fogyasztanak.

— Mi történt legvégül?

— Szeparéba mentem az egyik úrral.

— Melyikkel a három angol közül?

— Egyikkel sem. Friewaldsky úr hívott meg.

— Kappel úr cégvezetője?

— Igen. Ő.

Hertelendy megremegett, mint a nyomot szimatoló vizsla. Érezte, megtalálta a rejtély nyitját. A szeparézó Friewaldsky jelleme mindent megmagyarázott. Hertelendy tudott következtetni a jellemekből, ezért keveredett az intellektuális nyomozó hírébe. Ütötte a vasat:

— Tőle hallotta Wahrman nevét?

— Igen... Azt hiszem. De akkor már jócskán ivott, és sok mindent összehordott. Azt mondta: Potsdamban született, Berlinben nőtt fel, és csak harmincéves korában jött Magyarországra. Anyja magyar nő volt, apja német. Lelkendezve beszélt Németországról. Szerinte ott most mindent elérhet egy talpraesett szakember. Kereken kimondta, mit gondol Magyarországról. Pitiáner világnak nevezte, és ezért elhatározta, hogy mihelyt elegendő pénzhez jut, visszatér Berlinbe, és önállósítja magát.

— Ekkor szólt Wahrmannról is?

— Lehetséges. Pontosan nem emlékszem rá. Fogom arra biztatott, legyek jó hozzá máskor is, ha összehoz Wahrmannal — szóval...

— Értem.

A Herr Doktor beesípett az örömtől. Odalépett az angol lányhoz, hálásan megpaskolta az arcát. De még mielőtt átölelhette volna, kopogtattak az ajtaján. Miss Irish fellélegzett. Gyűlölte az olyan hegyi lakásokat, amelyeknek nem volt fürdőszobájuk...

2

Miss Irish távozott.

Pista foglalta el a helyét a kényelmetlen széken. Neki üzent a Herr Doktor a hirdetőoszlopon *Andrea* jelszóval. Pista öt éve szolgálta a nyomozót, de nem a „pengős" besúgók közé tartozott. Mellőzték szakszervezetében, nem választották meg bizalminak. Sértett hiúsága vitte a rendőrséghez s ettől kezdve kíméletlenül „aláfűtött" mindazoknak, akikre haragudott. Tolakodás nélkül vigyázott hízelgés nélkül hízelgett, és mindig hagyta meggyőzni magát azoktól, akiknek a bizalmába akart férkőzni. Mindig olyankor szólalt fel az értekezleteken, amikor csatlakozhatott a fejesek véleményéhez. Értesüléseit adagokban továbbította, ismerte a megfelelő időpont értékét. Hertelendy hasznos féregnek tartotta, s a maga modján jól bánt vele. Ha nem akadt különös tennivaló, hetenként egyszer találkoztak. Pista egyébként szívesen tett volna bejutni a detektívtestületbe.

— Rosszkor hozott ide a fene — fogadta kedvetlenül a Herr Doktor. — Most az egyszer képhettél volna. Nocsak, megint szörös a képed. Azt a patkánynak látszol ilyenkor.

— Viccelni tetszik — vihogott a spiceli.

— Mi történik az Aréna úton? — támadt rá a detektív.

— Hát... Elhatározták az általános sztrájkot... Es már megnyomták a gombot...

— Tudom. Csiripelik a város összes verebei. Nos, miért nem figyelmeztettél időben? Elaludtál, disznó. Átvertek. Pedig ahol négyszáz bizalmit csődítenek egybe, ott nehéz titkot tartani. Figyelned kellett volna a mozgolódásra!

Pista bűntudatosan lehajtotta a fejét:

— Valóban, Főnök, egy kicsit lemaradtam, nem is tagadhatom. Arra gondoltam, van egy kis mozgás az iparban, hát a kőművesek többször megjelennek az Aréna úton. Október végéig, az első fagyokig, annyit akarnak keresni, amennyivel tavaszig kihúzhatják... Azt hittem, ezért szervezkednek erősebben. Dehogyis gondoltam arra, hogy sztrájkolni fognak!

— Mit gondolsz, hergelték őket?

— Nem kell a kőműveseket hergelni. Jó a szimatjuk. Most például megorrontották, hogy dögivel épülnek a garázsok a katonaságnak, bővítik a hadiüzemeket, és különös rendeltetésű gyárakat létesítenek Kőbányán, az Illatos úton, Tétényben, mindenfelé. Szaporodnak a villák a Rózsadombon, a Pasaréten, és egészen új város nő ki a földből az ötödik kerületben. Ma délelőtt hallottam egy Palóc nevű kőművestől: „Zsebel a burzsuj. Lecsípünk belőle, amennyit csak lehet." Azt mondta: sok a német Pesten, s tele vannak gubával.

— Honnét szedik az ilyen értesüléseiket a melósok?

— A szakszervezeti ellenzéktől. Ezek azt mondják, háború készül. Teletömik a munkások fejét mindenféle hiresztelésekkel. Hiába no, gurul a rubel, hát adniuk kell érte valamit. A Szaktanács pedig hallgat, legfeljebb makog a Kertész utcában. Ha akarná, sem tudná lefújni ezt a sztrájkot: nincs már ereje hozzá, fejére nőtt a vörös ellenzék.

— No, elég. Itt a tizesed.

Pista elfelte a bankót. Várta az új utasításokat.

— Tudd meg — parancsolt rá a detektív —, ki szerint, kik ennek a sztrájknak legfőbb irányítói. Igérnek-e segélyt a sztrájkolóknak, és ha igen, mennyit? Kapnak-e pénzt külföldről, honnét és mennyit? Tárgyalnak-e a kerszocokkal, és személy szerint kikkel? Van-e kapcsolata a MÉMOSZ-nak egy bizonyos Wahrman nevű építésszel? Azt se bánom, ha még egy nevet magyjegyeznél magadnak.

— Kiét?

— Friewaldskyét. Cégvezető, Kappel embere.

— És mit kellene kajolnom rajta?

— Csak azt, hány urat szolgál egyszerre.

— És mennyiért, igaz? — röhögött a spicli.

— Egy százast szúrok le külön, ha jól dolgozol és gyorsan. Lódulj.

3

Hertelendy Trudellel vacsorázott.

Őt nem a bungalójában, hanem a lakásán akarta *lefektetni*, de előbb elvitte a Székely Borozóba, ahol sarokasztalt kapott. Bohém hajlamú polgárok és valódi bohémek keveredtek itt agyafúrt tarhálókkal és magányos farkasokkal. Trudel jól érezte magát közöttük, „halászó macska" természete vonzódott hozzájuk. Hertelendy erre az estére ledobta mestersége páncélját: szórakozni akart. Trudel elbűvölte üdeségével, arcjátékával, kendőzetlen szépségével. Mesterien szórakoztatta új barátját, s mulatságosan adta elő, miként találkozott Madame Florence-szal, s miért nem maradt nála:

— Ah, túlságosan nagy a fegyelem abban a házban, én pedig szeretem a szabadságot... Csak olyan férfit fogadok el partneremnek, aki igazán tetszik nekem, s akit ha elfogadok — egészen megajándékozok magammal...

Sok mindent elmondott magáról, előkelő és gazdag szüleiről, akiktől azért szökött ki a világba, mert szenvedélye a Kaland, a Veszély, a Játszma.

— Szeretnék igazán boldog lenni — sóhajtotta.

— Nem annyira a boldogság fontos — bölcselkedett Hertelendy —, mint inkább az, hogy ne legyünk boldogtalanok.

Trudel csiklandósan nevetett:

— Szép mondás, de mintha már hallottam volna Willy Fritsch valamelyik filmjében.

A Herr Doktor felhúzta az orrát. Nem szerette, ha akár a legenyhébb formában megsértik. Mindig nyerni akart, nem tudott veszíteni. Ezúttal mégis uralkodott az indulatán: már rabja volt a szép nőnek, csak még nem jött rá. Többet ivott a szokottnál. Ezért aztán, amikor fizetett, kipottyantak a névjegyei az asztalra. Trudel felkapta a téglalap alakú kis papírlapokat. „Bodrogi Ede, magánzó", ezt olvasta le az egyikről, „dr. Hertelendy Tibor", ez állt a másikon, foglalkozás megjelölése nélkül. A Herr Doktor a visszakapott pénzt és a névjegyeket eltette a tárcájába.

— Nem szeretem — szólt kedvetlenül —, ha illetéktelen kezek nyúlkálnak a holmimhoz.

— Bolondos — csillapította a detektívet kacéran a drezdai lány —, nekem egészen mindegy, minek hívnak. Lehetsz Bodrogi, és lehetsz Hertelendy. Nem a neved tetszik nekem, hanem te magad... ·

— Hagyjuk a romantikát — válaszolt a detektív, de már megenyhülten.

Ebben a játszmában, ezen a mesés júliusi éjszakán — akarta Hertelendy, vagy nem akarta — a romantika győzött. Különféle színpadokon, természetesen. A hangulatos Japán-kávéházban, a féligmeddig kültelki Kairóban, a Három Huszárban és még pirkadat előtt a Szigeten. Ott már fáradtan muzsikáltak a tücskök, de illatoztak a rózsakert királynői. Szénaillat táncolt az alvó Duna fölé, amely még nem dobta le hálóköntösét.

Aztán a Herr Doktor hazavitte Trudelt a lakására.

Amikor a drezdai lány levetkőzött, a férfinak feltűnhetett volna, hogy finomabb és ízlésesebb a fehérneműje, mint amilyet az aszfalt tündérei megengedhetnek maguknak. Ő azonban csak a lány testének remek vonalait látta. Az aphroditéi szépség elbűvölte, felizzította érzékeit, ölelkezni akart...

— Itt maradsz — parancsolt reggel szeretőjére a detektív. — Nem engedlek el.

És Trudel ott maradt az elegáns Boráros téri lakásban. Értette a befészkelődés művészetét. Még ahhoz is volt érzéke, miként édesgetheti magához Hertelendy sváb házvezetőnőjét, özvegy Péterinét, aki csak bámult, amikor őt az ágyban találta.

— Burschi megengedte, hogy itt maradjak — csicseregte. — Ne féljen tőlem, minden a régiben marad. Így akarja Burschi.

— Burschi? — csodálkozott Péteriné. — A felügyelő urat nevezi Burschinak?

— Hát persze...

— Igaz — mosolyodott el a házvezetőnő —, a detektív is csak ember...

4

Hertelendy felkereste Friewaldskyt.

Kappelék irodájában találkoztak. A cégvezető udvariasan viselkedett, s a cég kocsiján előzékenyen kivitte a detektívet Kőbányára, az építkezés színhelyére. Mindenféle építőanyag hevert az óriási telken, s a néptelen állványok elmondták a többit.

Friewaldsky felsóhajtott:

— Sok pénzünkbe kerül ez a temetői csend.

— Milyen gyárat építenének?

— Vegyészetit. De hát a sztrájk miatt megálltunk, ez pedig nem jó az államnak sem. Ha én len-

nék az illetékes miniszter, Werbőczi törvényével bánnék el mindazokkal, akik megtagadják a munkát. Nincs igazam?

— Igaza van, de mennyire!

Moravetz pallér került elő. Bemutatkozott. Kiderült, hogy ő a telep gondnoka is, ott lakik a felvonulási épületben.

— Így nézünk ki, kéremalássan — kesergett.

Moravetz század végi típusú pallér volt, az ordítozó fajtából. Sokat ivott, sokat káromkodott, szakadatlanul kergette a munkást: „Gyerünk azzal a malterral! Dobáld azt a téglát! Mozogjon az a fandli!" Különösen a betonozókat és az építőanyagot cipelő lányokat hajszolta: „Ugorj. Rézi, az anyád irgalmát!"

Friewaldsky megdicsérte a detektív előtt:

— Moravetz úr az építésvezetők gyöngye.

A Herr Doktort a sztrájk érdekelte.

— Alattomosan jött, akár a kolera — magyarázta a pallér. — Csak akkor vettem észre, miről van szó, amikor Szijj Andrást már agyusztáltak. Azt a parasztlegényt, aki nem akarta abbahagyni a munkát.

— Aha. És kik verték?

— Mind. Sokan. Betyárul helybenhagyták, anynyi szent. Attól féltem, összetörik valamennyi csontját.

— Ki ütött először?

— Hamarjában nem tudnám megmondani...

— Emlékezzék csak. Muszáj. Fontos. Nevet mondjon.

— Palóc kezdte... Persze: Palóc Márton, a bizalmi...

— Palóc? Már hallottam a nevét. Hol lakik?

— Erzsébeten, a Pacsirta-telepen. Jól az Erzsébet mögött az Eperjes utcában. Ott van a vityókója.

— Írja föl nekem a címét. Hát Szijj András?

— Ő a Kisrétben húzza meg magát, a Hal-

[illegible] közelében. Innét oda vínszállt. A rákosihoz, a putriba.

— Sztrájkőrséget nem állított a közelben?

— Még a szagát se láttam. De ettől még lehet. Rögtön elbukkannának, ha valaki [illegible] számhoz menne. Ismerem a piszok fajtájukat. De azért ki lehetne babrálni velük.

— Miképpen?

— Vidékről kell felhozni kőműveseket, jól kifizetteket, azok aztán megvédenék magukat. Szeretem a jó falusi bugókat. Nem olyanok, mint a Palóc Márton-félék, akiknek az isten pénze se lenne elég. Tessék elhinni, ha tehetném, megszorongatnám a Palóc Márton nyakát.

Friewaldsky szólt közbe:

— Ezt csak bízza a felügyelő úrra.

5

Friewaldskyt nyugtalanította a detektív közelsége. Úgy érezte, forral valamit ellene. Először akkor támadt fel benne a gyanú, amikor a nyomozó szemügyre vette. Semmi jót nem olvasott ki a tekintetéből. Másodszor az tűnt fel neki, hogy a detektív túlságosan ragaszkodott hozzá, s vele kívánta el magát a kőbányai telepre. Itt pedig, Moravetz távozása után, Hertelendy váratlanul megkérdezte:

— Van-e személyes kára ebből a sztrájkból?

— Se hasznom, se károm — felelt azonnal a vezető. — Miért kérdi? Mire gondol?

A Herr Doktor késett a válasszal. Friewaldsky pedig idegesen szedte elő arany cigarettatárcáját. Lapján mély tűzu, csiszolt rubin ragyogott, benne pedig egyiptomi cigaretták sorakoztak, egy tucat szivalevelű Abdullah. Megkínálta a detektívet.

— Vagyont ér a tárcája, Friewaldsky úr — jegyezte meg a Herr Doktor könnyedén, mintha bizelegni akarna.

Friewaldsky rájött, okosabban tette volna, ha nem mutogatja a drága holmit. Növekvő ellenszenvvel hallgatta a felügyelőt.

— Kappel úrnak sokat árt ez a sztrájk — állapította meg a nyomozó. — Bizonyára önnek is csupán kára van belőle. De vajon, kinek lehet haszna? Nem a munkásokra gondolok, hanem, esetleg... Kappel úr valamelyik konkurrensére. Mit gondol?

— Nincsenek becstelen konkurrenseink — válaszolt sietősen a cégvezető. — Ebben bizonyos vagyok.

— De azért a Wahrman Kft konzorciumot szervezett a *Kappel és Fia* Rt ellen. Nem tudta?

— Wahrman szeretett volna betársulni... Ez még nem becstelenség... Ismerem Wahrmant...

— És milyen embernek tartja?

Friewaldsky egy darabig rágódott a kérdésen.

— Üzletember — felelt végre. — Célratörő. Anélkül persze, hogy minden eszközt jogosnak tartana. Ezt ő nem teszi, mert kényes a becsületére.

— Mikor találkoztak utoljára?

— A mostani sztrájk kitörése után, a GYOSZ-ban. Kappel úr nevében azt kértem tőle, hadd elégítsük ki a munkásainkat, s hadd folyjék nálunk tovább a munka. Wahrman úr a kérést elutasította, noha több más cég nem értett vele egyet. Vétója azonban érvényesült, s bár megfenyegettük, hajthatatlan maradt.

— Megfenyegették? Mivel?

— Tulajdonképpen erről hallgatnom kellene. Kappel úr megüzente neki, hogy összevásárolja és leszámoltatja a váltóit, ha ragaszkodik a vétójához.

— És mit felelt erre Wahrman?

— Azt, hogy a sztrájk letörése az egész szakma érdeke, s hogy ez elvi kérdés, következésképpen semmiféle alku nem lehetséges. Ekkor aztán minden építész cég melléje állt.

Alaposan megizzadt a cégvezető, amikorra mind-

ezt elmondta. Nem akart beszélni, mégis beszélt. Azt hitte, így sikerül elleplezni azt, amit mint „fájni kezdett a feje".

Visszaültek a Kappel-cég kocsijába.

— Hová vigyem, felügyelő úr?

— Tegyen le az Aréna út és az István út sarkán...

6

Több ezer építőmunkás tanyázott a Ligetben, valamennyien mémoszisták, és a szálkház előtt sétálgattak az Aréna út ligeti oldalán, vagy benn a fák között. Mihelyt Hertelendy felbukkant közöttük, szájról szájra rebbent a figyelmeztetés:

— Vigyázat! Hekus érkezett!

Sok bizalmi ismerte a Herr Doktort a korábbi sztrájkok idejéből. Legutóbb február első hetében találkoztak vele, amikor harc folyt a vezetőség és az ellenzékiek között. Közbelépett akkor a politikai rendőrség is. Sok kőművest elhurcoltak a Zrínyi utcába, még többet a Jerglibe. Hasztalan mert az ellenzék győzött, és a szálkház kapuját ismét megnyitották. Hertelendy „kitett" magáért azokban a napokban, és az *Új Építőmunkás* elleni hajszát ugyancsak az ő számlájára írták. Rögtön felismerték, s leplezetlen utálattal néztek rá. Bodor Gyula látta meg elsőnek:

— A, a felügyelő úr! Ugyan, mire kíváncsi?

— Levegőzni akarok. Megengedik?

— Csak tessék, ha ugyan tűri a szegénykai

Hertelendy látni akarta, mekkora a tömeg. Elindult. Körbejárt a sétányokon. Valamennyi padon ültek: sakkoztak, kártyáztak, dominóztak. Feldobtak egy fa ágai közé *A fűre lépni tilos!* táblát, és lefeküdtek a pázsitra. Újságot olvastak vagy könyvet, és tereferéltek. Fiatal kőművesek rongylabdával focizták, mint a kültelki srácok. Máshol karba verődve énekeltek. Egy jóképű legény újsá-

papírból bohócsapkát készített magának, a fejébe nyomta, és dalolt: „Hogy ha egyszer diki lesz — Horthy igen kicsi lesz — Ő lesz egészen biztos — A földalatti népbiztos!" Nevettek. Tapsoltak. Hertelendy pedig tudta: ezt le kell nyelnie, itt most nem tehet semmit. Ez a tömeg összeroppantaná. Süketen tovább ment. De látta, hogy a székházból időnként bizalmiak jönnek, és tájékoztatják szaktársaikat. Ez a ligeti táborozás biztosította a vezetők és a tagság állandó kapcsolatát. Ha pedig úgy fordult, kisebb-nagyobb csoportok rajzottak ki a Ligetből, a sztrájktörők szétverésére. Régen nem látott ilyen fegyelmezett munkabeszüntetést a főváros. Budán és Pesten valamennyi kőműves letette a szerszámot. A GYOSZ székházában rendkívüli ülést tartottak, csilingeltek a telefonok, a rendőrség riadóautói száguldoztak ide-oda. Tizezer építőmunkás nézett farkasszemet a hatalommal..:

Hertelendy valamivel később megint találkozott Bodor Gyulával.

— Mondja, barátom, meddig akarnak nyaralni? — kérdezte titkolva szorongását a tömegtől.

— Ameddig a kedvünk tartja, csak éppen nem a Riviérán üdülünk.

— Milliomosok vagyunk — szólalt meg egy másik kőműves. — Már ami az időt illeti.

— Akár kétévi nyaralásra is telik belőle — tódította egy harmadik.

— Beleszól abba a hasuk — bökte ki a detektív.

— Meg az éhező gyerekek és a szitkozódó asszony odahaza.

Egy zömök munkás vette át a szót:

— Ne tessen már félteni bennünket, felügyelő úr. Mi istenfélő emberek vagyunk, tehát hiszünk az igékben. Ezek meg azt mondják: aki a mezők liliomait ruházza, meg az égi madarakat táplálja, majd csak megszán bennünket, és kiad valamit a spájzából.

Nevettek valamennyien. És a hekus velük tartott. Fegyverszünet idején a halálos ellenségek

delegnek így egymással, de azért a rohamokat a [illegible] ügyében tartják. A Herr Doktor tudta ezt, a komolyra fordította a hangját:

— Emberek, megpróbáljuk magukat [illegible], többet veszítenek vele, mint amennyit nyernek.

— Megfelelt — hagyta rá Bodor. — Mi azonban csak fillérekre vesszük, míg a főtéren százezreket — pengőben!

— Azután hányan vannak itt maguk? — nézett körül Hertelendy.

— Lehetünk úgy háromszázan — csöpögött Bodor az igyekezettől.

Egy alacsony termetű, flegma kis kőműves lefröcsölte:

— Háromszázan? Inkább négyszázhetvenöten . . .

Hertelendy jól megnézte magának a jellegzetes figurát. Tudta, emlékezni fog rá ezentúl mindig. Rárivallt, mert elfutotta a méreg.

— Ki kérdezte? Mi a neve?

— Palóc Márton a nevem, felügyelő úr szolgálatjára . . .

Újra felharsant a nevetés a Herr Doktor körül. Növekedett a szorongása, és mehetnékje támadt. Vergődött a gyűrű körülötte, és ez óvatosságra intette. Hirtelen 1930. szeptember 1-ére gondolt. Akkor kedélyesnek látszott a tömeg akkor is, legfeljebb finoman borongott, mint szállóról a víz tükre. De egyszer csak tajtékot hányt, dühös hullámokat vetett, elöntötte a várost.

— Nem érdekel, hányan vannak — mondta elmosolyodva —, de a rendre üljenek . . . Tudtacsolom . . .

Így érzi azt most sok, annyi válasszal nem kapott. Elienben a szemébe nevetett mindenki, aki csak látta. Hahotájuk betöltötte a teret, megfeketítette a lombokat, és egy csapat kóbor galamb ijedten szétnyílt fölötte a kékülő magasságban . Hertelendyt lesújtotta a kudarc, s a nevetés jobban gyötörte, mint ha lőttek volna. Átvergődte magát a gyűrűn. Az Arénánál út és az István út [illegible]

kára igyekezett, a Füri-vendéglőbe. Italra vágyott [illegible] ekkor Barnakit pillantotta meg távolabb, a fasétányon.

Már maga az a tény, hogy két napon belül másodszor találkozott a fess katonatiszttel, elgondolkoztatta. De... Barnaki most is civil öltözéket viselt... Olyasféle konfekcióöltönyt, amely a sok használattól már nem számít ünneplőnek... „Az ördögbe is, mit művel ez a Barnaki? — tűnődött. — Gyerünk csak utána, hadd kérdezzem meg tőle." Barnaki azonban eltűnt a tömegben, nyoma veszett. Helyette a Pribékbe botlott.

7

Szívesen odébb állt volna, de a csoportvezető már észrevette, és intett neki. Kénytelen-kelletlen odament hozzá.

— Na, mi az, Herr Doktor — dörrent rá a Pribék —, önállósította magát?

— Igen, a Séf parancsára.

— Ezt mesélje a Stroh Kóbinak! Talán egyéni babérokra vágyik? Nekem ne adja a mestert, mert kibújok a bőrömből. Lebőget bennünket, ha a saját szakállára ugrabugrál. Mit keres itt?

— Tudni akartam, mekkora a létszám.

— És mekkorára taksálja?

— Öt vagy hat ezerre.

A Pribék dühösen nevetett.

— Mondjon tízet, és akkor még mindig szűken számolt. Ez általános kömüvessztrájk, Herr Doktor, és ha a rokonszakmák szintén csatlakoznak hozzá, akkor megnézheti Pestet. Forró napok várnak ránk, nekem elhiheti.

Durva, szőrös kezével megmarkolta a Herr Doktor zakóját. Gyúrte. Hertelendy féltette a ruháját. Megpróbált hátralépni, kiszabadulni a szorításból, de a Pribék nem engedte.

— Figyelmeztetem — köpködte a Herr Doktor

képébe a szavakat —, maga az én alárendeltem, s tudni akarok minden lépéséről. Ma Friewaldskyval járt Kőbányán, igaz? *Egyén úr* látta ott. Mit akar Friewaldskytól?

— Semmit. Csak a telepre kalauzolt.

— Hallgasson rám, ne törődjék vele. És Wahrmannal se. Engem is rájuk szabadított a Séf, pedig másutt van a kutya eltemetve. Most hová készül?

— A ferencvárosi kiserdőbe.

— Minek?

— Megnézem Szijj Andrást.

A Pribék megsimogatta a képét.

— Engem se hagy békén miatta a Séf. Nem tudom, miért olyan fontos neki. Majd kiderül. Folhajtunk egy krigli sört?

Beültek a Fürihez. Friss tömegek hömpölyögtek az Aréna úton. A Pribék komoran nézte őket. Hertelendyt pedig az foglalkoztatta, miért nem akarja a Pribék, hogy Friewaldskyval és Wahrmannal foglalkozzék?

8

Egy időben sokat írtak a Kiserdőről.

Sötét színekkel festették állapotait. Jelleik. Zolától kölcsönözték, figuráikat Ewerstől. Különösen a rendőri riporterek lovagolták meg a témát: poszt pokolnak, ferencvárosi infernónak nevezték, tizenöt hold kiterjedésű lepratelepnek. És hatósági intézkedéseket sürgettek. A Kiserdő egykor valóban erdő volt, de az első világháború végén a szegényeknek letarolták öreg nyárfáit. Hatalmas grund maradt az erdő helyén abban a négyszögben, amelyet a Ferencvárosi pályaudvar, a Járványkórház, a Haller tér és a marhavágóhíd istállói határoltak. A 14-es háború éveiben hírhedt „Mauthner Szálló" virágzott itt: facér cselédlányok heverésztek a magas vadzabban a frontvonatokról lemaradt bakák-

hal. A szél kőbor vermeket ásott rajta, gizgazzal befedett lyukakat, átmeneti búvóhelyeket. Ennivaló a városi hajléktalanok hajléktalanjaitól kaptak — tejet a vágásra szánt tehenekből.

Aztán jött az a háború. Sok ezer közalkalmazottat özönlött Pestre az utódállamokból. Növekedett a bűnözés, és a legnyomorultabbak a Kiserdőbe költöztek. Beköltöztek a régi odvakba, amelyek megvédték őket a nyirkos ősztől és a téli fagyoktól.

Az 1929—1933-as nagy válság volt a Kiserdő „aranykora". Különös város keletkezett itt, utcácskákkal, különféle bádoghéz jellegű viskókkal, földbe ásott putrikkal. Bőven talált ingyen építőanyagot, aki itt akart építkezni. Hulladéktégla, ócska pléh, korhadt gerenda, törött cserép, vedlett kátránypapír — kikerült mindez a szemétgödrökből. De az elesettségnek még e sivatagában is voltak „előkelők" és „lenézett utolsók". Az előkelők föld feletti viskóban laktak, a lenézett utolsók fedett gödrökben. Ezeket nevezték a finnyás kiserdeiek „penészes élőholtak"-nak.

Többször is elrendelték e „város" likvidálását. Lerombolták a grundon minden építményt. Némelyeket szegényházba utaltak, a többséget világgá kergették: akit lehetett, az illetőségi helyére toloncoltak. Csakhogy az utánpótlás nem szünetelt: megint birtokukba vették a grundot a lezüllött hadirokkantak, kivénhedt munkások, a társadalom különféle hajótöröttjei, akik nem jutottak be a szegényházba, de naponta egyszer levest kaptak az elaggottaknak. Koldultak, guberáltak, s ha mód nyílt rá, loptak. De a grundon a saját törvényeik szerint éltek. Tulajdonuknak tartották azt a darabka földet, amelyen letelepedtek. Tenyérnyi kiskertjükben zöldség, krumpli és hüvelyes termett. Némelyik ablakból a virág sem hiányzott. Veszekedéseiket az öreg Franzl igazította el — Franzl, az „elöljáró".

Mindenki elismerte Franzl tekintélyét. Pontelén

született, negyven évet szolgált matrózként a dunai hajókon, de nyugdíjazása előtt italos fejjel odamondogatott kapitányának, s ezért fegyelmi úton elbocsátották. Letörte az igazságtalanság, ivásra adta a fejét. Előbb hordár lett a nagycsarnokban, de munka közben megémelte magát. Koldulásra kényszerült. Vadászterülete a Mester utca, a Ferenc körút, az Üllői út és a Haller utca négyszögében volt. Harmonikázott és énekelt. Különösen a levélhullásos őszi és a rügyfakadásos tavaszi napokban potyogtak sapkájába a krajcárok. Egy pincében lakott a Vendel utcában, de az öregség előzte innét is — a Kiserdőbe. Rendszeretete, tisztasága, erélye a település urává tette. Igazságosságáért elnézték szigorát.

— Halljátok-e — prédikált időnként az alattvalóinak —, tisztálkodjatok, mert ha ellep benneteket a tetű, a tisztiorvos felégettet bennünket. Gazembereknek sincs helye közöttünk, mert nem jó a rendőrséggel kukoricázni. Aki utálja a rendet, kotródjék az Ehmann-telepre! Minden hulladékot dobjatok a szemétgödörbe, latrinát pedig azért csináltunk, hogy oda rondítsatok.

Franzl bölcsen uralkodott a kiserdeieken.

A Herr Doktort hozzá irányították. Franzl haptákba vágta magát a hekus előtt. Elöljárósági személynek vélte. Összeverte vén bakancsát, botját az oldalához szorította, mintha kard lenne, és gyerekes fontoskodással felelt a kérdésekre.

— Maga a Franzl?

— Parancsára: személyesen.

— Ismeri Szijj Andrást?

— Ismerem. Benedek Pál fogadta be, a rokona. Én jóravalónak nézem Szijj Andrást. Talán rosszat cselekedett, nagyságos uram? Ha igen, akkor kitessékeljük innét.

— Nincs semmi a rovásán.

— Hála istennek. Mert tetszik tudni, kényesek vagyunk a becsületünkre. Szijj úgy kéthete for-

mán, faluról jött Pestre. Napszámos a kőműveseknél. Ott azonban valami baj érte, nagyon beteg. Tessék jönni, odavezetem hozzá.

9

András a viskó előtt feküdt. Kiterített halottnak látszott a nyűtt pokrócon. Két karja az oldalához simult. Fájt a mája és a veséje. Bámulta az eget, amelyen fehér, bodros felhők lebegtek. Pokróca szélén, egy kisebbfajta lábasban, mákostészta volt. Belepték a zümmögő legyek és darazsak. Franzl rászólt:

— Keresnek, Andris.

A legény nem moccant. A szeme se rebbent. Hertelendy benézett a viskóba. Nem tartózkodott benne senki, még a közelben sem — mintha a bádogváros valamennyi lakója elhalt volna. De azért a detektív érezte, minden irányból lesnek rájuk. Cipője hegyével megbökte a beteg oldalát. Andris felszisszent és ránézett.

— Hol a rokonod? — kérdezte a detektív.

— Nem tudom.

— Ő tette ide az ennivalót?

— Egy lány hozta.

— Miféle?

— Nem tudom.

— Apám, elég legyen a „nem tudom"-ból — mordult rá a hekus. — Ki a fene ajándékozna ennivalót ismeretleneknek! Honnét jött az a jótékony tündér?

— Nem tudom.

— Tudnod kell. Beszélj.

Hertelendy ismét a beteg oldalába rúgott. Nem erősen, de András felnyögött. Arca eltorzult, vértelen szája széle megremegett.

— Mi a bajod?

Szijj hallgatott.

— Megvertek?

Semmi válasz.

— Ki tette? Hallani akarom a nevét. Ismered? Beszélj, barátom, mert megharagítlak. Palóc kezdte, a bizalmi?

— Nem tudom.

Franzl ekkorban számlit hozott ki a viskóból, és a hekus lábához tette. Hertelendy ráült. Most már közelről nézte a fiút. Értelmes, szép arca meglepte. Erélyesen szólt rá:

— Ide hallgass. Szijj, jót akarok neked. Nyitogasd hát a szádat, ha kérdezlek. Vagy talán nehezedre esik a beszéd? Nyugodt lehetsz, megkapják bántalmazóid a magukét. Ugye Palóc kezdte?

— Nem.

— Félsz rávallani? Attól tartasz, újra megrak, ha beáztatod? Ne félj. Mostantól kezdve a rendőrség megvéd. No, mondd szépen, ki vert meg? Palóc?

Szijj hallgatott. Franzl rátámadt:

— Beszélj mán, az istenedet! Hát minek nézed a nagyságos urat ganajnak? Kivele, miféle lyán hozta neked a csikmákot? Takaros nőszemély volt, ne tagadd!

— Maga látta a nőt, Franzl? — szólalt meg a hekus.

— Láttam, bizony. Olyan tizennyolc éves forma volt, legföllebb húsz. Biz' az ördög se igazodik el a mai lányokon. Fekete volt. Szép, fekete.

— Cigány?

— Dehogy, csak fekete. Velem találkozott legelébb, tőle tudom, mi esett meg ezzel a maflával. No, idevezettem a lyánt. Rögtön leült a pokróc szélére, és olyasvalamit csipogott, hogy sajnálja a dolgot, de hát az apja nem szokott verekedni, legföllebb akkor, ha megharagítják. Azt mondta még, hogy az apja tudta nélkül hozta a mákost, s kínálta erősen: egyék. De ez a mafla észre se vette a kis csöcsös-bögyöst, pedig az kiszúrta magának a legényt, leült róla. Andris csak nyögdécselt, mert a mai fiatalok ilyen pipogyák. Az én oldalamat

négy helyen böktek föl a rácok Belgrádban egy kocsmai verekedéskor, aztán a kormányzóm beköttette a likakat, és minden rendben volt. Helyettálltam a sleppen! Én bizony a szép fekete lyánokat felhottan se engedtem volna el vám nélkül.

Nevetve fejezte be a mondókáját:

— Tetszik tudni, nem akartam, hogy amit elszalajtok, az orromra húzza a Lucifer a kénköves pokolban.

Hertelendy leintette az öreget:

— A nevet nem mondta meg az a lány?

— Nem. Inkább csak karattyolt.

— Miről?

— Ki tudná azt fejbe tartani? Mesélt mindenfélét. Azt például, hogy a rendes szervezettek gyűlölik a sztrájktörőket. Cédulát ragasztanak az ilyenek ajtajára, és emberganajjal kenik be a kilincsét.

A detektív félbeszakította:

— Erről a legényről mit tud?

— Hát, csak azt, ami igaz. A nyomorúság hozta Pestre a falujából. Vigécek csábították ide — veleannyi bérért, mint amennyit az idevalósiak kapnak. Csak azt kötötték ki, tójára se nézzen a munkaegyletnek. Szijj fölcsapott, mert od haza meg cibere se jutott már neki az öregeknél. Azt hitte a komám, megtalálta Amerikát. De bizony, a sztrájk napjaiban belekopott a levesébe.

Bizalmaskodott:

— Az egyiknek ez jó, a másiknak az jó, a munkásnak egyformán csak a kemény jó.

Hertelendy megunta az öreget. Rászólt:

— Jól van, elmehet.

Franzl szívesen maradt volna, sarkantyúzta a kíváncsiság. Visszanyelt hát. És azt látta, hogy az idegen úr felvesz valamit a gyepről, megnézi, és eltesz a zsebébe. Ugyan mit találhatott? Hertelendy pedig így szólt Szijj Andráshoz:

— Ide figyelj, barátom. Mihelyt járni tudsz, gyere be hozzám a fokapitányságra. Hertelendy

csat kereső. Akármelyik rendőr elmagyarázza neked, hol a fókapitányság. Bejönj ám, különben napyon megjárod velem. Figyelmeztet ne félj, a javadat akarom!

Szijj András egyre hallgatott ...

10

A Herr Doktor távozott a Kiserdőből.

Egy villamosjegyet talált Szijj András mellett. Megállapította, hogy aznap váltották, Erzsébeten. Nem lett volna gyakorlott nyomozó, ha ez nem mond neki semmit. Eltette a jegyet, és a Vágóhíd utca sarkán felült a 30-as sárga villamosra. Tudta, erről majd át kell szállnia a körforgalmira, az viszi ki a Pacsirta-telepre.

1914-ben még vadonnak számított az a környék, ahol Palóc Márton lakott Erzsébeten. Akkoriban a Nagy Sándor utcától délre homokos pusztaság következett, s a böjti szelek idején csak úgy füstölgött ez a fertály. Túl az öreg temetőn, a Székelyhídi utca végén, tó volt, náddal és sással benőtt zsombékos belvíz, amiben fürödni lehetett. Ér folydogált belőle az Eperjesi utca hosszában, a későbbi Vasút-sor felé. Ennek a vizecskének partján lakott Palóc.

Még 1916-ban épített ide szoba-konyhás házikót a házőrös telekre az iparkodó kőműves és a felesége. A telek annyival a Soroksár—Haraszti Takarékpénztárnak tartoztak. Otthonuk bontási anyagból készült. A háziuraktól akartak szabadulni, azért vállalták a bankadósságot. Akkoriban a Wekerle-telepi gyöngyöglagyárban dolgoztak, és tűzhelyben kerestek. Kétévi időközben háromszor tartottak keresztelőt, de csak a harmadik kisijük maradt meg, Juli. Palóc 1919-ben folyamodott vöröskatonának emiatt, sokszor meghurcolták később. A nővére szintén Erzsébeten lakott.

Hevelessy ismerte a negyedet. Több régi ismer-

rőért tartotta ezéltan a Peesirta-telepen és Kisuthfalván — szociáldemokratákat, kommunistákat, különféle frakciósokat. Akadt közöttük nőnémány 1919-es korosztály, akik leültek már az évekből, vagy pedig Zalaegerszeg és Hajmáskér emlékeket hordtak csontjaikban. Ezek szakmunkások voltak valamikor a Fegyvergyárban, a Csepeli Tölténygyárban vagy más nagyüzemben. Amikor felszabadításukra tettük őket, beálltak guberálónak a Csőry-szemétbányába. Ők nevezték el Erzsébetfalvát 1919-ben Leninvárosnak, s a hatalom még mindig tartott tőlük. De bizony a múló esztendőkkel fogyott a régi erő, s a cetlipadókért kinyújtotta kezét a klérus.

Egy gyerek megmutatta, melyik Palócék háza.

— Az ott, ni, az a feltétös, de ilyenkor nincsenek otthon.

— Ki a szomszédjuk?

— Dubitzék. Ők otthon vannak. Dubitz bácsi rokkant.

— Hányan vannak Dubitzek?

— Öten. Dubitz bácsi, Dubitz néni, a két Dubitz fiú, meg a lány, Dubitz Teri.

— Jól van. Elkotródhatsz.

Hertelendy a bizonyosság kedvéért bezörgetett Palócék kapuján, de amikor nem jelentkezett senki, benyitott Dubitzék lelkére. Nyitott ajtóra talált, s egy lompos, elhízott asszony jött elő a ház belső részén épített kapu kis házából.

— Maga a Dubitzné?

— Igen — felelt kérdésünkre az asszony. — De hetedik jönni hozzánk? Éppen mosdok, az ipam...

Valóban, Dubitzné ruhájáról mosófoltok virítottak. A Herr Doktor nevét vágyakozott a mosás falak közt. Megmondta, hogy a rendőrségről jött, és nyomban feltette az ajtó kérdést:

— Palócék mikor szoktak otthon tartózkodni?

— Többnyire sose. Palócné konyhás, most épen nem dolgozik, de azért bejár Pestre. Juli, a lánya, nem a héten éjjeles a textilgyárban, a Dorogiban

úton, a Mechanikában. Palócné meg söprögető asszony a villamosnál, itt Erzsébeten, a Templom-téri végállomáson.

— Maguk mifélék?

— Az uram rokkant kőműves. Mindkét fiam lakatos Csepelen. Teri lányom meg együtt dolgozik Palóc Julival a Mechanikában.

— Az ura járadékos?

— Olyasféle. De attól felkopna az állunk. Szerencsére bejáratos a plébániára, segít beszedni az egyházi adót, így hát kap valamicskét. Jól jön az nekünk. És hazaadnak egy kis pénzt a gyerekeink is...

— Mondja, lelkem, miféle emberek laknak itt a környéken?

— Mindenfélék. Katolikusok, reformátusok, baptisták, Tisztességesek egytől egyig. De a szombatistákat nem veszi be a gyomrom. Csúnyán kalodik a lelkük. Beszélik, hogy ördögűzők is vannak, de én eggyel sem találkoztam még.

— Aztán mondja csak, lelkem, kommunistákat nem ismer? Róluk nincs egy szava se? Mesélje csak el szépen, mit tud róluk!

Dubitzné félt ettől a kérdéstől. Mindkét fia és a lánya is a Munkásotthonba járt. Dubitz szintén szervezett munkás volt valamikor, de aztán elsodródott a mozgalomtól: egyszer bevitték a rendőrségre, nagyon megverték, s attól kezdve félt. Valahová mégis tartozni akart, így kötött ki a plébánián. Eleinte óvta gyerekeit a Munkásotthontól, de hasztalan, végül belenyugodott, mert akaratosak voltak, s mert hozzájárulásuk nélkül a háztartás felborult volna. Dubitzék örökös rettegésben éltek, s amikor kommunista perekről olvastak, elszorult a szívük. Gyerekeik ismerték ezt a gyengeségüket, s azzal vigasztalták őket, hogy csak az eszperantó nyelv tanulása céljából járnak a Munkásotthonba... Dubitzné hát nem akart a kommunistákról beszélni. Szerencséjére a hekus sem erőltette.

— Palóc miféle? — kérdezte a nyomozó. —

Szocdem vagy kommunista? Nyugodtan megmondhatja, ne tartson semmitől.

Dubitzné jobbnak látta, ha alakoskodik.

— Szakegyleti tag, csak ennyit tudok róla.

— Véresszájú?

— Ugyan! Igaz, a drágaságot szidja, de errefelé mindenki ezt teszi. Nehéz a megélhetés, tetszik tudni.

— No, persze. Hát a Palóc Juli miféle lány?

— Rendes.

— Nem kikapós? Nem afféle ...

— Jaj, dehogy! — tiltakozott Dubitzné. — Nem barátkozna vele az én Terim, ha olyan lenne. Juli azelőtt tagja volt a Mária-kongregációnak.

— Már nem tagja?

— Hát ... Ujabban ő is eszperantóra jár ...

— A Munkásotthonba?

Dubitzne kényelmetlenül érezte magát, hogy eljárt a szája, hanem a detektív nem engedte visszahátrálni.

— A maga gyerekei is odajárnak?

— Igen — felelt kényszeredetten Dubitzné. — Sok fiatal tanulja az eszperantót. Szép zöld csillag a jelvényük. Ők *Verde Stelónak** nevezik. Azt mondják, ez a világtestvériség nyelve. Sok katolikus szintén tanul eszperantóul. És a plébános úr nem tiltja.

Bánta is ezt Hertelendy!

— Szép lány az a Palóc Juli? — kérdezte hirtelen. — Hány éves? Milyen a haja? Fekete?

Dubitznét meglepték a kérdések. Nem olyan lánynak tartotta Julit, aki után érdeklődnek a férfiak. „Ámbár, ki tudja — motoszkált benne a gondolat —, némelyik kis alamuszi egészen más, mint amilyennek mutatja magát."

— Feketének fekete, de amugy ovány és igazán nem szép. Kicsit görbe a lába, sokat bajlódik a pattanásaival. Különben áldott jó teremtés. Csak

* — Az eszperantóban helyesen: Verda Stelo.

hamar sír. Tetszik tudni, rossz a tüdeje, sokat köhécsel, és fél a koporsótól. Pirosat köp neha, sok ideje nem lehet ...

— Apja, anyja miképpen bánik vele?

— Mindent ráhagynak, különösen az apja. Sokat költhet magára: ruhára, piperére ...

— Mennyit keres?

— Heti nyolc vagy kilenc pengőt. Durikmarskor fölmén neki tízre-tizenkettőre. Az anyja folyton biztatja, hagyja a fenébe a gyárat, hiszen beteg. Jó asszony a Juli anyja, de nagyon búval bélelt. Áttól tartok, egyszer elviszik a nagy sárga házba. Sok szomorúság érte ám, és éri még mindig ...

— Az ura miatt? Kocsmás az a Palóc?

— Miből lenne az? Megissza a bort, ha hozzájut, de nem kocsmás. Inkább a könyveket bújja. Eszperantóul perfektül beszél és ír. Sok külföldi munkással levelezget. Eszperantoul, persze.

— Verekedős? Hirtelen haragú? Hamar odacsap?

— Ilyen oldaláról nem ismerem. Inkább megbékélős. Olyan, mint a nővére, aki itt lakik a Szabadság utcában, Erzsébeten. Jólelkű vénasszony, csak nagyon ijedős. Palóc azért nem szereti.

Hertelendyt ez már nem érdekelte. Köszönés helyett megbillentette a kalapja szélét, s elindult kifelé a telekről. Dubitzné utána szólt:

— Mit mondjak Palócéknak? Ki kereste őket?

— Ne mondjon nekik semmit. De az urának és a gyerekeinek se.

Dubitzné megrökönyödve bámult a detektív után. Ekkor vette észre, milyen riadtan ver a szive. Nem szerette a hatósági embereket, a detektíveket pedig éppen nem: a gyerekeit féltette tőlük.

1

Palócné tíz éve nem járt Pesten.

Minden reggel megjelent a végállomáson, kezébe vette a seprűt, s nemigen tette le szolgálati ideje végéig. Ha éppen nem állt be kocsi, a megálló körletét tisztogatta. Mindig talált dolgot magának. Amikor letelt az ideje, a piacra szaladt. Felkutatta a legolcsóbb zöldségfélét, ütődött gyümölcsöt, ezt-azt. Otthon vacsorával várta a férjét meg a lányát — Julit csak akkor nem, ha éjszakázott. Örömtelenül dolgozott, megunta már az egész életet.

Hertelendy a végállomáson kereste.

— Magáért jöttek, Palócné! — kiáltotta a kocsirendező.

Palócné végigmérte az ismeretlent:

— Mit akar tőlem?

A detektív felmutatta az igazolványát, de Palócné alig törődött vele. Régóta nem tisztelte a tekintélyeket. Nem félt tőlük, mert nem vehettek el tőle semmit.

— Mit főzött tegnap? — kérdezte a Herr Doktor éles hangon.

Palócné csúfolódásnak vette a kérdést, és ugyanolyan szándékkal válaszolt:

— Hidegből meleget.

Csakhogy a detektívet valóban érdekelte Palócék étlapja. Megismételte tehát a kérdést, mégpedig olyan zord hangon, ami kíváncsivá tette Palócnét. Ugyan mit akarnak tőle? Felelt:

— Mákos metéltet ettünk.

— Maga küldött belőle Szijj Andrásnak?

— Kicsodának?

— Annak a paraszt-suhancnak, akit a maga férje összevert a Kuppel-építkezésen.

— Nem tudok róla.

— De hiszen a lánya egy lábasban tésztát vitt a fiúnak. Tudom, mikor járt ott. Megtaláltam a villamosjegyet is.

Palócné vonogatta a vállát:

— Semmi közöm hozzá.

— Csak ennyit törődik a lányával?

— Felnőtt. Dolgozik. A maga kenyerét eszi.

— És ha kurválkodik?

— Juli? Bárcsak kellene valakinek! Ráférne...

Palócné észrevett egy gyűrött villamosjegyet a járdán. Odébb tolta a seprűjével — szándéktalanul, gépiesen, megszokásból. Mozognia kell a seprűnek mindig. Kajzer, a rendező, megköveteli a tisztaságot. Naphosszat pöröl, ha nem a kedve szerint megy minden. Palócné a békesség kedvéért engedelmeskedett neki. Csendet akart maga körül. És most? Régóta nem beszélt ennyit. Maga is meglepődött rajta.

— Bárcsak Juli se akarna más lenni a többinél! — morzsolta a szavakat. — Az okos nők addig kínálják a húsukat, amíg friss. Ha már fonnyadt, akár be is savanyíthatják.

Hertelendy a közönségesség mögött megsejtette a vergődő asszonyt. Felébredt benne a lélekbúvár. Erőltette a beszélgetést:

— Keserű asszony maga, Palócné. A férje tette tönkre, mi?

— Márton? Dehogy...

— Hanem? Talán a lányára haragszik?

— Senkire, csak saját magamra.

— Hiába tagadja — makacskodott a detektív —, rossz a családi élete, vallja be. Merrefelé csavarog az ura ilyenkor?

Palócné odaveregette a seprűjét a járda szélére.

— Felőlem odamén, ahová a kedve tartja.

— Tudni szeretném, hol van most?

— A cimborái közt biztosan megtalálja. Mert

neki már csak azok kellenek. Velük együtt kiordítozza magát, hogy „le a burzsujjal", és kész. Dubitz szomszédunk nagy hintásnak tartja, de nem az, nekem elhiheti. Inkább nagy marha. Már régen pallér lehetne, Kappel felajánlotta neki. Dolt volna hozzánk a pénz, és akkor talán én se kaptam volna sorvadást abban a rohadt, vizes lyukban. Meg a lányom se... De azért mégse ő a hibás..."

Befutott egy villamos. Palócné felszállt rá, gyorsan kisöpörte, és csak azután fejezte be, amit mondani akart:

— Nem köllött volna férjhez mennem. Nem köllött volna gyerekeket hoznom a világra. Magamnak köszönhetem minden bajomat. Mondom is néha Julinak, lefekhetsz akárkivel, csak le ne babázz...

— Ronda a szája, Palócné.

— No és? Nem mondok talán igazat? A sok fiatal új barmokat kalapál össze a gyárnak és gürcölnek, ahelyett, hogy lúgot innának. Piszok csalás az egész világ.

Hertelendy céltalannak látta a további kérdésfeleletesdit. Jól megnézte Palócné sárgás, pörsenéses bőrét, fénytelen szemét és vedlett haját. Legyintett. Felugrott egy éppen induló villamosra. A Mechanikába készült. Palóc Julit és Dubitz Terit akarta látni. Amikor eltűnt a végállomásról, a kívülről Kajzer megkérdezte Palócnét:

— Ki volt ez a pasas?

— Valami detektív.

— Ejnye — hökkent meg Kajzer. — És mit akart?

— Azt firtatta, mit vacsoráztunk tegnap.

— Heklíroz engem, Palócné?

— Nem én. Megmondtam neki: mákos tésztát ettünk. Erre kapta magát, habrogott mindenfélét, ami az eszébe jutott. Amikor aztán beleunt, elette innét a fene...

2

A Mechanika ...

Sok kutatóre érte már a Herr Doktort ebben a modern textilgyárban. Munkásai a szakma átlaginál jobban összetartottak, aminek az Oberhé politikai osztálya nem jött nyitjára. A Séf külön jutalmat ígért annak a munkatársának, aki felfedi végre, kik azok a munkások és munkásnők, akik a Mechanikában oly mesterien szervezik a mozgalmat.

Soroksárról, Harasztiból és Taksonyból a régi *Volksstimmén* nevelődött sváb famíliák női jártak ide dolgozni, meg erzsébeti, kispesti, csepeli munkáscsaládok leányai, asszonyai. Néhányan a város kispolgári többségű lakosságából kerültek ebbe a munkáskeverékbe. Nagyon összetartottak, pedig a szakszervezeti taglétszám csak nehezen szaporodott: a gyárvezetőség nem tűrte a szervezkedést, megtorolta a kommunisták támogatását, beépített egy-egy spiclit is. Mégis sok Vörös Segély-bélyegét adtak el, s minden munkásdemonstrációt felkaroltak — ha másként nem, egymás közti sóhajokkal, egyetértő szavakkal.

A Herr Doktor több ízben kapta azt a feladatot, hogy találja meg a Mechanikában a „vörös fonal" végét, aztán göngyölítse fel az egészet. Egyszer sem sikerült neki ... Csupán az vigasztalta, hogy itt a Pribék is mindig felsült.

3

Gyula, a portás, ismerte, és a sapkáját emelve köszöntötte. A Herr Doktor rá sem hederített. Egyenesen az igazgatói irodák épületébe ment. A direktorral akart beszélni, de már az előszobában megtudta Müller altiszttől, hogy csak Puntai főmérnök, a helyettes tartózkodik a gyárban. Puntai

adminisztrátora Lujza, a vénkisasszony, megijedt, amikor a jól ismert detektív benyitott hozzá.

— A főmérnök úr éppen egy kínos üggyel foglalkozik — mondta. — Szabálytalanságon érte az egyik munkásnőnket, és most kénytelen lesz elküldeni. Tudja, felügyelő úr, az a lány gyűjtött.

— Kinek? Mit?

— Pénzt a sztrájkoló kőműveseknek. Ügyvo emiatt tetszett jönni?

— Persze.

Hertelendy most már szimatot kapott, áldotta a szerencséjét, és Lujza bejelentése nélkül rányitott a főmérnökre. Pusztai középkorú férfiú volt, elegáns, precíz, kimért. Éppen átnyújtotta a gyűjtésen tettenért fiatal soroksári lánynak a munkakönyvét. A lány kétségbeesetten könyörgött:

— Engedjen beszélni az igazgató úrral!

Pusztait idegesítette a detektív váratlan megjelenése, igyekezett gyorsan lezárni az ügyet.

— Távozzék! — parancsolta.

De a lány belekapaszkodott az asztal sarkába:

— Öt éve dolgozok itt — ellenkezett sírva. — Soha nem tettem semmi rosszat, és a munkámat megbecsülték. Tessék megkérdezni Faith urat, a művezetőt. Hol kapok én munkát, ha most kitesznek innét?

— Miről van szó, mérnök úr? — szólt közbe Hertelendy.

— Már elintéztem, felügyelő úr — felelt kitérően Pusztai. És ismét ráförmedt a lányra: — Lóduljon.

A lány összetörten, zokogva indult az ajtó felé, de még mielőtt elmehetett volna, a detektív megragadta a karját, visszatartotta, és erélyes hangon rászólt:

— Mennyit gyűjtöttél?

A lány önkéntelenül válaszolt — eszébe sem jutott kutatni, honnét tud az ismeretlen úr az ő dolgáról:

— Tíz pengőt.

— Mi a neved?
— Schlagmüller Anna.
— Hol a pénz és a gyűjtőív?
— Elvette a főmérnök úr mind a kettőt.
Pusztai odaadta a detektívnek.
— Itt van. Tessék.
Lobogott benne a méreg. Elhatározta, hogy lehordja Lujzát, amiért bejelentés nélkül rászabadította a nyomozót. Legjobb munkásnői szereplőtek a gyűjtőíven! Ha kiemelik őket a gyárból, azt a heti teljesítmény is megsínyli... Valami kifogást morzsolva a fogai között, kilépett a szobájából, s magára hagyta a detektívet a munkáslánnyal.
Hertelendy megkezdte a vallatást:
— Miért gyűjtöttél?
— Mert a kőművesek sztrájkolnak, és kell nekik a pénz. Azt hittem, nem tilos. Adakozni mindenkinek szabad. Perselyeznek a templomban is. És vannak utcai gyűjtések is, sátrak alatt, úri hölgyek csinálják...
— Ki bízott meg a gyűjtéssel?
— Magamtól tettem.
— Kinek adtad volna oda a pénzt?
— A szakszervezetnek.
— Név szerint kinek?
— Postára adtam volna.
— Hazudsz, itt a gyárban van a megbízód! A pénzt is ő vette volna át tőled. Kicsoda az illető?
— Magamtól tettem.
Hertelendy nagyot rántott a lány karján:
— Hazudsz!
— Nem!
A Herr Doktort elfutotta a méreg. Rákiáltott a lányt egy székre, s az egyik lábát a combjára nyomta. Utni nem akart, beérte ezzel a durvasággal. Erélyes, fojtott hangon parancsolt rá:
— Ugass!
Schlagmüller Anna mindeddig félt. De amikor meglátta szoknyáján az erőszakos idegen férfi nagy

ő poros cipőjét, fellángolt benne a dac és az undor. Megpróbálta lelökni magáról az utálatos terhet.

— Mit csinál velem?! — sikoltotta. — Hagyjon!

Hertelendy sokallta a lármát. Semmiképpen nem akart tanúkat. Levette lábát a lány combjáról. Schlagmüller Anna pedig megfogadta önmagának, nem árulja el Dubitz Terit, akitől a gyűjtőívet kapta. Ha árulkodik, nem segít önmagán, de árt azoknak a lányoknak, a többieknek, akik olyan jók hozzá. Makacsul összeszorította a száját.

— Ismered Palóc Julit?

— Nem.

— Hát Dubitz Terit?

— Nem.

— Majd meglátjuk. Mindjárt felhozatom őket. Figyelmeztetlek, életed végéig megemlegeted ezt a napot, ha rád vallanak.

Anna konokul hallgatott.

4

Hertelendy követelésére, Pusztai főmérnök felhivatta az irodába Palóc Julit és Dubitz Terit. Ő maga most sem akart jelen lenni a kihallgatáson. A szembesítés nem sikerült. Egyik lány sem vállalta az ismeretséget. Nem is egy műhelyben dolgoztak, korábban még a műszakjuk sem volt azonos. A Herr Doktor azonban érezte, hogy átjátszák. Schlagmuller Annát elkülönítette a másik két lánytól, mert azokkal még „külön-külön" is *cseregni* akart.

Előbb Palóc Julit vallatta:

— Mikor jártál a Kiserdőben?

— Nemrég.

— Es mit kerestél ott?

— Ebédet vittem oda egy fiúnak. Mákos metélt.

— Kicsodád neked az a fiú?

— Senkim.

— Udvarlód?

— A... Sohasem láttam azelőtt. Megsajnáltam, ennyi az egész. Apámtól hallottam, mi történt vele. Nagyon megverték szegényt. Az ilyen falusiak még nem tudják, mi is az a sztrájk. Arra gondoltam, viszek neki ennivalót, és megkérdezem tőle, nem akarna-e hozzánk költözni, Erzsébetre.

Hertelendyt meglepte a lány őszintesége. Azt sem értette, miért felel azonnal és készségesen a kérdéseire. „Túlságosan öntudatos ez a kis dög, félni sem fél. De miért nem? Talán a betegsége teszi apatikussá?"

— No, és mit mondott neked az a fiú, amikor kihívtad Erzsébetre lakni — magatokhoz?

— Hallgatott. Egy árva szavát se hallottam. Csak nézett a levegőbe. Csúnyán megverhették, meg talán a szíve is fájt. Senkinek sem esik jól, ha bántják. Én, amikor eljöttem tőle, azt mondtam neki: mi szívesen látjuk, és jobb lesz a sora nálunk. Tisztességesebb a lakás, van egy kis kertünk, oda kiülhet esténként. Naponta legalább egyszer meleget ehet. Még a mosásra se lenne gondja, hiszen a magunkéval együtt az övét is tisztába tennénk.

Hertelendy bántó hangon vetette oda:

— Férjet akarsz fogni a pasiban, igaz?

Juli elvörösödött:

— Sajnáltam... Csak úgy megsajnáltam szegényt.

— Képzelem. És a kedves papád? Ő mit szólt volna a vendégedhez? Vagy talán szintén megsajnálta a fickót, miután alaposan helybenhagyta?

Juli védte az apját:

— Verekedni nem szokott az én apám. Inni iszik néha. Nem veti meg a kártyát sem, de csak kicsibe játszik. Még sohasem nyerte el a pénzét senkinek. Ha teheti, kimegy a lóversenyre. Azt hiszi, egyszer majd csak befut a szerencséje.

— Hát a szakegylet? Oda nem jár?

— Jár.

— És mit csinál ott?

— Azt, amit mások.

— Agitátor? Bizalmi? Vezetőségi tag? Nagy a szája, azt tudom, és elvakult.

— Becsületes munkás.

Hertelendy zsírosan nevetett:

— Becsületes munkás? Jó pipa, mondd inkább azt. Iszik, kártyázik, lóversenyre jár, unalmában meg — agitál. Büdös az ilyennek a munka, azért olyan züllött a házatok Erzsébeten. És azért olyan életunt a szerencsétlen anyád. Szégyellhetné a pofáját az ilyen naplopó, tekergő... Igazán tud eszperantóul az apád?

— Tud.

— Külföldi munkásokkal levelez?

— Igen.

— Oroszokkal, németekkel, franciákkal?

— Honnét tudjam én azt? Nekem nem mutatja.

— Hol tartja a leveleit?

— Elolvassa, és eldobja. Minek gyűjtené?

— Aha... Minek is gyűjtené?... Hát azt tudod-e, ki szervezte itt a gyárban a gyűjtést a kőműveseknek?...

— Nem én.

— Ne beszélj! Éppen te ne tudnál róla? A kőműves agitátor lánya? Hülyének nézel engem, madárkám? Beszélj csak gyorsan. Mondd el őszintén, mikor találkoztál legutóbb Vámos Ilonkával? És hol? Mert ha azt mered állítani, Vámos Ilonkát sem ismered, a VS-szervezőt, akkor nagyon feldühítesz.

Juli hallgatott. Lerítt róla, hogy megelégelte a vallatást. A detektív tudta, nem megy már vele semmire. Kíváncsian nézegette.

— Mi vagy, kis zöldbéka? Szocdem, vonalas, frakciós? Szocdem lehetsz, az törvényes. Azt se bánom, ha frakciós vagy, azok a saját levükben főnek. De ha vonalas vagy, azért megütöd a bokád! Miért hagytad ott a kongregációt? Ki csábított el onnét? Dubitz Teri? Látod, mindent tudok. És azt is kitaláltam ám, mire kell neked az a Szijj András

[illegible] parancsolók. Vörös [illegible] akarta nevelni belőle a falunak.

Belecsípett Juli állába:

— Nem így van?

Juli felkiáltott:

— Hagyjon! Vegye el a kezét! Ne bántson!

Juli valóságal riadóztatta a kulcsos szobában tartózkodó Duisburg Terit. Hertelendy rögtön belépett. Ismerte a tüdőbetegek egzaltáltságát. Tapasztalatból tudta, ezek már nem félnek a haláltól. Ellenben tudják, sokszor megsirlegetik majd a társaik, ha életük végéig hősiesen viselkedtek. Rávicsorgott:

— Most eltakarodhatsz, de még találkozunk.

5

Teri belépett a szobába, és ránézett a detektívre. Hertelendynek megsúgta az ösztöne, hogy nemcsak szép ez a lány, hanem az autodidakták módján kultivált is. Fűzöra nyíratta a haját, tisztaságát a viselete munkaruha sem tudta elrejteni, ruganyos, karcsú alakja pedig arra vallott, hogy rendszeresen sportol. Az MTE-ben? Vagy túrákra jár a Természetbarátokkal? Talán kijár Gödre vagy a királyerdei szabad strandra? Hátha éppen ez a lány a kulcspont? Mereven nézte, mintha a gondolatába akarna látni. Teri pedig egy erélyes mozdulattal hátravetette a fejét, s amikor ellebbent a haja a homlokáról, elővillant kutató, szürke szeme. A Herr Doktor elhatározta, megalázza a lányt:

— Mit tudsz a gyűjtésről?

Teri kicsavarodott. Mélyet lélegzett, nyugodtan beszélt:

— Kérem, ha engem tegez, amihez nincs jogja, ügyetlen kérdésére sem válaszolok.

A Herr Doktor csöpögő gúnnyal felelt:

— Parancsoljon, kisasszony. Nos, ki gyógyult magánál ön mennyit adott neki?

— Hozzám még nem értek el a gyűjtők. Adakoztam volna, legalább annyit, mint a többiek. Tilos talán?

— Tartsa a száját! Itt csak én kérdezhetek! Ismeri Vámos Ilonkát?

— Most hallok róla először.

— Nem igaz. Aki részt vesz á munkásmozgalomban, az tud Vámos Ilonkáról. Maga bejáratos az erzsébeti Munkásotthonba. Egyformán ismerik a Csiliben és az Erzsébet utcaiban. Mit keres ott?

— Eszperantóul tanulok.

— Mi célból?

— Megszerettem a *Verde Stelót*, a *Zold Csillagot*, jól akarok beszélni eszperantó nyelven.

— Mire jó az magának?

— Mire jó az uraknak a francia! Miért tanítják őket két-három nyelvre már kicsi korukban? Ami nekik a francia, angol vagy német, az nekem az eszperantó.

— Kommunista világnyelv, igaz?

— Vannak polgári eszperantisták is. Meg katolikusok. Igen sok szociáldemokrata munkás tanul eszperantóul.

— Jó. Erről még csevegünk. Később. Máskor. Nagyobb hangerővel folytatta:

— Most arra feleljen: barátnője Palóc Juli?

— Igen.

— Mióta?

— Szomszédok vagyunk é gyermekkori jó cópajtások.

— Úgy... És a kongregációba is együtt jártak?

— Együtt.

— Melyikük csábította el onnét a másikat? Ma őt, vagy ő magát?

— En otthagytam a kongregációt, s ő szinten, mert nélkülem nem érezte ott jól magát. Én pedig csak addig jártam oda, amíg az apám akaratának kellett engedelmeskednem. Igazán érdekli mindez? Beszéljek még róla?

— Megkérem rá — gúnyolódott a detektív.

— Egyszer, egy május elején — folytatta Teri — Palóc Juli apja bemutatott egy szocialista újságírónak. Attól kezdve vele járok. Ő pedig egy másfajta világot mutatott meg nekem, mint amit addig ismertem.

— Képzelem. És mi a neve annak az újságírónak?

— Köteles vagyok megmondani?

— Nem, de úgyis megtudom. No, és a fivérei, kisasszony? Ők rafinált *esperantisták*, igaz?

— Igaz.

— Hány évesek?

— Az egyik húsz, a másik huszonkettő.

— És maga?

— Tizennyolc.

— Vigyázzon, megnézem a keresztlevelét. Tulságosan rafinált maga ahhoz, hogysem csupán tizennyolc lehessen. No, mindegy.

Új kérdést tett fel:

— Ismeri Szijj Andrást?

— Nem, de Palóc Juli beszélt róla.

— Mit?

— Sajnálja. És tetszik neki.

A Herr Doktor cigarettára gyújtott. Elégedett lehetett azzal, amit összeszedett. Cserépdarabkák összegyűjtögetése a nyomozás — erre tanították az elődei. És a cserépdarabkákból végül egybeáll a mozaik. Csak türelem. Kellemesen bizsergett a vére. Komolyan hitte: most aztán a közelébe került annak a bizonyos „vörös fonal"-nak. Egyelőre Palóc Julit és Dubitz Terit hosszú pórázra akarta engedni. Hadd fussanak, érezzék szabadnak magukat!... Schlagmüller Annát azonban magával vitte a Zrínyi utcába.

Gór Bálint, az újságíró, Terit várta. Naponta találkoztak, többnyire a gyár kapuja előtt, ét után, ha Teri nem túlóraszott. Leggyakrabban a Soroksári úton a Határ útig. Az esti találkozás Bálint szerkesztőségi munkájáról függött.

Okosan bántak az idejükkel: jutott belőle munkára, sétára, tanulásra. Igazán csak vasárnaponként találhattak egymásnak, a túrákon, a strandon, ünnepi alkalmakon.

Ezen a napon Teri késett. Már a csarnokból is mind elmentek a második emeleti gépek mellől, csak ő még mindig nem bukkant elő. Gór Bálintnak rossz előtelmei támadtak. Élénk fantáziája ezernyi okát sorolta a lány késésének. Végre meglátta Terit, együtt jött Palóc Julival.

Máskor a két barátnő elvált egymástól a kapunál, Juli csak akkor maradt Terivel, ha a fiával ugratgató nem várta. Most mind a kettőn elmúlóban volt hozzá. Teri belé karolt, és hármasban elindultak szokott útjukon. Mindkét lány részletesen elmondta, mi történt velük és Schlagmüller Annával az igazgatói irodán.

— Schlagmüller Annát elvitték?

— El, persze. Épp azért jöttünk ki korább, mert meg akartuk tudni! Müller elvitte. Hogy Annát a detektív magával viszi.

— Anna milyen lány?

— Rendes — vágta rá Juli. — Szorgalmas, okos, tisztességes. Az a fajta való proli, akinek több mennyi hozzátartozója gyárban dolgozik, s mindig szervezkedtek. O kettő gyűjtőívet írtak. Én tanácsoltam az ovatosságra, de ez nem segített. Bizonyítják rá, a fivére a betiltott könyvek, tudja, mire vállalkozik.

— Most minden más múlik, mint hogyan a rendőrségen. Ha igen, bennetek is újra ellenségnek.

— Én bízom Annában — állította Teri. — Nem fog elárulni bennünket.

— És ha igen? — szólt közbe Juli. — Magamra vállalok mindent. Hiszen én ...

Teri gyengéden korholta:

— Hallgass ... Szükségtelen mindent magára vállalnod ... A gyűjtés nem fobenjáró bűn ...

— Önmagában véve nem — mondotta Gór —, bár a politikai rendőrség nem tekinti tréfának. Azonban ... van itt valami, ami nem tetszik nekem ... Mind a kettőtöktől az eszperantó dolgát kérte számon a hekus ... Ugyan, miért? ...

Palóc Juli szólalt meg:

— Tőlem azt kérdezte, levelez-e az apám külföldiekkel? Azt mondtam neki: igen. Erre ő tudni akarta, milyen emberekkel levelez: oroszokkal? németekkel? franciákkal? Nem tudom, mondtam, és hozzátettem, elolvassa és eldobja a leveleket, amiket kap.

— No, és mi az igazság? — kérdezte Gór.

— Sok munkással levelezget, ez az igazság. Főleg németekkel és olaszokkal. Minden levelet az Erzsébet utcai Munkásotthonba címeznek, az eszperantisták csoportjához. A gondnok maga is eszperantista, ő veszi át a leveleket. Persze, egyet sem dob el az apám, ott vannak mind a szekrény fiókjában.

— És rajta a feladók címe?

— Igen. Nincs azokban a levelekben semmi titok. Apám arról ír a maga leveleiben, milyen az élet nálunk, ők meg arról, milyen náluk. Legutóbb így olasz munkásnak írt, aznap, amikor kitört a nagy sztrájk.

Gór gyorsan határozott:

— Julika, maga most azonnal siessen haza. Szedje össze a leveleket, és dugja el. Aztán figyelmeztesse az apját: a rendőrséget érdekli, kikkel levelez. Azt tanácsolom, készüljenek fel mindenre. Nagyon fontos.

Palóc Juli villamosra ült, és hazasietett. Teri és

Bálint kettesben maradtak, s az újságíró megpróbált szelíden mosolyogni:

— Teri, azt hiszem, kihívóan bántál a detektívvel.

— Dehogy! Azért, mert nem engedtem tegezni magam?

— Nem kell fitogtatni az öntudatunkat, főleg a bíróság előtt vagy a detektívek karmai között nem: akire felfigyelnek, azt gyanúba fogják és rámennek.

— Kivágom én magam!

— Tudom. De azért gondolj a fivéreidre...

— Őket sem féltem, erős, okos gyerekek. Sokkal jobban féltem szegény Schlagmüller Annát: még ha elengedik is a rendőrségről, a gyárba nem veszik vissza.

— Sőt, ha ráteszik a rendőrség feketelistájára, másutt sem kap munkát. Szegény, férjhez sem igen mehet, hiszen manapság oly kevesen házasodnak...

— Márpedig Annának munkát kell szereznünk — szólt határozottan Teri. — A Kammerban vagy Kispesten, a Hungária Jacquardban.

— Jó, segítek. Kötelességemnek tartom.

Teri odahajolt a fiúhoz, és megcsókolta az arcát.

— Szép vagy, okos vagy — mondta Gór —, de buszke is... Csak bajod ne essen miatta!

7

Faith, a művezető, jelentkezett Pusztainál.

— Főmérnök úr, mitévők legyünk Palóc Julival és Dubitz Terivel? Hallom, dolguk akadt a rendőrséggel.

— Egyelőre nem bizonyult rájuk semmi. Milyen munkaerő ez a két nő?

— A lehető legjobb.

— Hát nem furcsa? — tűnődött hangosan a főmérnök. — Aki igazán jó munkás, az rendszerint

belekeveredik a politikai hecckbe. Maga mit tenne ezzel a két növel, Faith? Elküldené őket?

— Egyelőre nem. Már Schlagmüller Anna „balesete" is izgatja a műhelyeket. Ha még másik két munkásnőt is rögtön elküldünk, felizgatjuk vele a többieket. Különben sem jó az általános hangulat. Sokat beszélnek a kőművesek sztrájkjáról...

Pusztai türelmetlenül szakította félbe Faithot:

— Azt mondja meg, mit tanácsol?

— Egyelőre tartsuk meg mindkét lányt.

— Jó, de kerüljenek rosszabb gépre, és kapjanak silányabb anyagot. Később aztán, ha majd megnyugszanak a kedélyek, meglátjuk, mit tegyünk velük...

8

Schlagmüller Anna az „Oberhére" került.

Haksch, a Pribék jobbkeze vette át Hertelendytől. Ő meg egy másik begyakorolt vallató, Drégely — a „Vágó" — azonnal foglalkozni akart a lánnyal. Hertelendy azonban saját magának szánta ezt a feladatot. Most nem ért rá a *mellékszállal* bajlódni, mert a Séf utasítása szerint előbb Wahrmant kellett felkeresnie. Néhány órányi késedelem különben sem számított a soroksári lány esetében, a *Jószál* izgalmasabbnak ígérkezett.

Néhány telefon, és a Herr Doktor máris megszerezte a legfontosabb általános információkat Wahrmanról. Előzetes bejelentés nélkül akarta meglepni az építészt Pozsonyi úti irodájában. Már tudta róla, hogy egy új ház magasföldszintjének felét Wahrman bérli. Körüljárta a terepet, mielőtt belépett volna a házba. Éppen az út túlsó feléről nézett az építész irodáinak ablakaira, amidőn megpillantotta a házból kilépő — Barnakit.

Barnaki ezúttal egyenruhát viselt, nyári zsávolyt. Tért ölelő léptekkel ment a ház előtt várakozó autóhoz. Beledobta magát a fekete, hosszúkás

Lin... és a sofőr azonnal rákapcsolt. A kocsi elsüvített a Margit-híd irányába. A Herr Doktort felizgatta ez az újabb találkozás. Tudta már, nem véletlenül találkozott Barnakival a Ligetben és itt. Megfeszültek az idegei. Átment a kocsiúton, s megszólította a kapu előtt sepregető asszonyt:

— Maga itt a házmester?

— Csak a vici, nagyságos úr.

— Nem tudja véletlenül, kié az a fekete autó, amely az előbb még itt állt a járda mellett?

— Hogyne tudnám: az építész úré, akinek itt van az irodája a házban. Némelykor órákig rostokol itt a kapu előtt. A sofőrjét jól ismerem, évődni szokott velem.

— Hát azt az urat ismeri-e, aki az előbb elment a kocsival?

— Láttam már itt, de nem ismerem.

— Köszönöm.

Hertelendy viharosan berontott Wahrman irodájába. A hallban félretolta a szolgát, aki bélyegeket ragasztott beritékokra. A következő szobában két adminisztrátor dolgozott, egy idősebb és egy fiatalabb nő. Innen nyílott ajtó Wahrmanhoz, jobbfelé, és a műszaki rajzolókhoz, balfelé. Az idősebb nő szintén elegáns asszony volt, még a boldogult öreg Wahrman idejében került a céghez; különféle jó tulajdonságai miatt az ifjabb Wahrman nemcsak megtartotta, hanem üzleti titkainak egy részébe is beavatta.

— Mit óhajt, kérem? — kérdezte Hertelendytől.

— Barnaki úr küldött vissza — játszotta merészen a detektív.

— Kicsoda?

— Barnaki úr, aki az imént járt itt. Az a katonatiszt.

Az adminisztrátornő nem dőlt be a detektív fogásának. Szigorúan ráncolta a homlokát, és nem ismert a Barnaki névre. Gyanakvó hangon ismételte meg a kérdést:

— Mit óhajt, kérem?

— Wahrman úrral szeretnék beszélni.
— Kit jelenthetek be?
— Doktor Hertelendyt. Telefonon, kérem ...
— Bocsánat, ez nálunk nem szokás.
Az adminisztrátornő eltűnt, s a Herr Doktornak várakoznia kellett. Ez pedig azt jelentette, hogy az első csatát elveszítette. Szinte hallani vélte, miként konferálja be az adminisztrátornő, meglepetéséről szó sem lehet többé.
— Wahrman úr várja önt — tessékelte be az asszony.
Wahrman külseje meglepte a detektívet. Feltűnően hasonlított a Pribékre. Ugyanaz a tagbaszakadt testalkat, bulldog-arc, szúrós, hideg szem. Erővel párosult intelligenciája azonban gyorsan megmutatkozott — fegyelmezett, udvarias hangon szólalt meg:
— Parancsoljon. Foglaljon helyet.
Hertelendy leült.
— Mivel szolgálhatok?
— Ex offo szeretném igénybe venni az idejét néhány percre.
Megmutatta az igazolványát, s folytatta:
— Az építőmunkások sztrájkjáról van szó. Ennek szembeötlően nagy mérete a szokottnál jobban foglalkoztatja a belügyminiszter urat. Őméltósága tudni szeretné, mi erről a sztrájkról a munkáltató urak véleménye, s mit tanácsolnak felszámolására?
Wahrman nyugodt hangon válaszolt, majdnem unottan és érdektelenül: Megsejtette, hogy a detektív egészen másra kíváncsi. Erre a *más*ra összpontosította a figyelmét.
— A sztrájkot kíméletlenül le kell törni — mondta. — A kíméletlenség mindenképpen indokolt. Hatásszák ki a tömegből az irányítókat, internálják az agitátorokat, kobozzák el a sztrájkalapot szolgáló pénzalapot, és akadályozzák meg, hogy a MEMOSZ pénzt kapjon külföldről. Azt hiszem, mindez igen egyszerű és világos.

— Persze — felelt készségesen a detektív.

Wahrman gúnyosan mosolygott. Így folytatta tanácsait:

— A miniszter úr őexcellenciája tegye lehetővé facér külföldi munkások gyors behozatalát Romániából és Jugoszláviából, szedjék össze a vidéken kallódó volksbundista kőműveseket — azok nem sztrájkolnak. És, amit akár elsőnek kellett volna megemlítenem: vegyenek példát a mai német és olasz vezetőktől. Ha ugyanúgy kiseprik az országból a bolsevizmust, mint ők tették, aligha merészelne itt sztrájkolni valaki.

Egy pillanatnyi csend után megkérdezte:

— Egyetért velem?

— Teljes mértékben.

— Persze tudom, tanácsokat osztogatni könnyű — szólalt meg újra Wahrman. — Nehéz azonban helyesen cselekedni, mert a mi korlátolt liberálisaink, az anglofilek még nem adták fel demokratikus illúzióikat. Mondja meg őexcellenciájának, ezeket is jobb belátásra lehet bírni.

— Miképpen?

Wahrman elővette a cigarettatárcáját. Ugyanolyan ötvösművészeti remekmű volt ez, mint amilyet Friewaldsky kezében látott Hertelendy. Még a mély tűzű rubin sem hiányzott a fedeléről — benne pedig hasonlóképpen rózsalevelű Abdullah-cigaretták sorakoztak.

— Nos, az állami rendelések szétosztása megfelelő eszköz.

Hertelendy elé nyújtotta a tárcáját:

— Parancsoljon.

A Herr Doktor kísértésbe esett, ne kérdezze-e meg az építészt, mikor és hol vásárolta a tárcáját, s megajándékozott-e hasonlóval valakit. Még idejében rájött, csak elrontaná a dolgát ezzel a kérdéssel. Inkább Barnaki ügyére tért.

— Úgy rémlett — szólt közönyt színlelve —, egy régi ismerősömet láttam távozni innét. Barnaki százados...

— Tőlem? Nem ismerek senkit, akit Barnakinak hívnának.

— Pedig az ön kocsija vitte el a ház elől.

Wahrman erélyes, további vitát kizáró hangon jelentette ki:

— Téved.

Tudta már, mit akart tőle a detektív. „Úgy látszik, Barnaki személye érdekli. De miért?" Hertelendy ugyanekkor azt fontolgatta magában, ráterelje-e a szót Kappelre, Friewaldskyra s az angolokkal kötött határidős üzletre. De aztán azt gondolta, a „mozaik" értékesebb darabjához jutott, mint eleinte gondolta.

9

Annát megalázták, de nem vallott. Amikor Hertelendy visszaérkezett Wahrmantól, addigra már Haksch is „szórakozott" vele, utána pedig Drégely. A kis Schlagmüller lány soha senkinek nem mondta el, mi történt vele abban az órában. Hertelendy, amikor maga elé vezettette, kitalálta, de erről semmit nem kérdezett. Ellenben a legkülönfélébb keresztkérdések tömegét zúdította rá — eredménytelenül.

Valamire mégis felfigyelt.

A jegyzőkönyv erre vonatkozó része így hangzott:

„... vallom továbbá: tudomásom szerint Soroksáron, Dunaharasztin és Taksonyban magyarul rosszul beszélő német férfiak tűntek fel. Ezek azt mondják, kivándorolt szülők utódai. Apjuk és anyjuk a községben élt valamikor, és csakugyan: létező nevekre hivatkoznak. Ezek a jövevények nagynémet agitációt folytatnak. Azt híresztelik: az a magyarországi német szervezet, amelyet még Bleyer Jakab és Gratz Gusztáv alapított 1924-ben, nem felel meg többé a magyarországi németajkúak igényeinek. A régi Ungarländischer Deutscher

Volksbindungsverein helyébe új szervezetnek kell lépnie. Ennek a másfajta német szervezetnek Volksdeutsche Kameradschaft lenne a neve, és Basch Ferenc vállalná a vezetését . . ."

A Herr Doktor felhívta a házitelefonon a Séfet. Röviden beszámolt Schlagmüller Anna esetéről, és tanácsot kért, mitévő legyen vele a továbbiakban? A *volksdeutsch* szervezkedés érdekelte a főnökét. Meghagyta, ez kerüljön jegyzőkönyvbe, a lányt pedig engedje el.

— Értem.

— Sőt, telefonáljon a Mechanikába, és kérje meg az igazgatót: vegye vissza, engedje dolgozni.

— Parancsára.

— Értesse meg az igazgatóval: mi is dolgozni fogunk . . .

10

Marjai, vagyis az *Egyén úr* nevezte el „mészárlásnak" a Pribék tömeges vallatásait. Ilyenkor Halasch, Drégely és a velük egyívásúak — tízen, tizenöten — felváltva verték, kínozták a 200-as „vendégeit". A nagy építőmunkásutcák másnapján már negyven kőműves „vendégeskedett" a 200-asban, és naponta újakat vittek be a régiek helyébe, a harci láz mégsem csillapodott. Doktor Bertha naponta kért jelentést a főkapitánytól, aki vizsgált a maga embereit vonényelte új meg új rohamokra. A Séf közölte munkatársaival:

— Dühös a Sándor-palota ura, de reális megoldást pedig nem tud javasolni. Ujjában az a régi ötlete, hogy a MTMOSZ nagy összegű pénzt kapott bizonyos külföldi forrásokból. Számoltjunk, uraim, mert a tipp nem rossz.

Fokozódott a „mészárlás" üteme. Azokat a munkásokat, akik ártatlanok az ellenük tartóztatásban, vagy elengedték (hadd terjesszék a rémületet), vagy visszatartották. Akik nem szabadultak, azokat a Jerglibe

internálták, de ott sem érezhették biztonságban magukat. Ügyüket „evidenciában" tartották, és ha elrendelték a pótnyomozást, rendszerint az ügyészségre kerültek, és nem úszták meg vádirat nélkül. Az erkölcsileg kevésbé szilárdakat így búcsúztatta a Pribék:

— Aztán csak semmi látlelet! Tudom, akad olyan zsidó orvos, akitől ingyen lehet kapni ilyesmit. De amelyikük elköveti ezt a marhaságot, és a bíróságnak akarja megmutatni kék-zöld foltjait, azt újra becitáljuk. Szükségük van rá? Panaszkodni bárkinek panaszkodhatnak. Szabad. Jó zaftosan nyöszörögtetnek. Legalább megtanulják az Aréna úti fenegyerekek, miféle hurkával és kolbásszal szoktuk megvendégelni az éhes proletárt. De aztán kuss, nincs tovább! Megértették?

Hertelendy a jegyzőkönyveket gyártotta, de a Pribék utálta a stílusát: hosszadalmas, cirkalmas. Az ügyészség viszont kedvelte, mert hatásos vádbeszédeket lehetett rájuk építeni. Hertelendy, úgy mellékesen, ugyanúgy nem szerette az írásbeli munkát, akárcsak a Pribék. Mindketten lenézték a bürokratikus formaságokat. A Herr Doktor azt tartotta: az igazán jó beismerő vallomás a bűnöző vádbeszéde önmaga ellen. Ezért, kedve ellenére ugyan, de hosszú jegyzőkönyveket készített. A Pribék a rövid és velős vallomásokat kedvelte: „Elkövettem ezt meg ezt, itt meg itt, ezekkel meg ezekkel együtt — Moszkva érdekében." Tíz sor az egész, és máris kinéz érte tíz mázsa. Fizikai kényszer nélkül el sem tudott képzelni vallatást. A Herr Doktort éppen azért utálta oly dühösen, mert ha csak tehette, nem ütött. Ellentéteik ismerői kíváncsian várták, mikor esnek már egymás torkának.

Ezekben a napokban Hertelendy némileg függetlenítette magát a Pribéktől, végtére is a Sél egyedül reá bízta a Kappel—Wahrman—Friewaldsky-szál tisztázását. A Sef izgalmasabb valamit sejtett a Kappel—Wahrman-konfliktus mögött, mint amennyit egy üzleti torzsalkodás jelenthetett. Her-

telendy jelentése alapján feltételezte már, hogy Friewaldsky elárulta Kappelt, és Wahrman kezére játszott. De mi a szerepe Barnakinak, akit ő a Def emberének tartott?

A Herr Doktor most már naponta találkozott két legjobban bevált spiclijével: Pistával és Kopasz Jucival. Ez utóbbinak ő maga adta a Slampos nevet. Juci valamikor szerette az utcai vadászatokat: Hertelendy fedezte fel, és betette kiszolgálónak egy kifőzdébe a Garai tér környékén. Sok munkás járt oda étkezni, sok mindenféle elhangzott abban az olcsó „kosztos ház"-ban. Juci elhízott. Slampos lett, de fejlődött. Később alkalmassá vált bonyolult feladatok megoldására is. Ráállt a VS-vonalra, ügyesen szétszórt álhírei sok zavart okoztak a mozgalomban.

Hertelendy reaktiválta:

— Melót kapsz, Slampos.

— Nekem valót? VS-dologról van szó?

Juci pacsulija néhány pillanat alatt átitatta a bungaló levegőjét. A Herr Doktor kinyitotta az ablakot. Rágyújtott, és Jucinak is megengedte a dohányzást. Azt hitte, a füst majd felfalja a bűzt.

— Gyűjtőíveket kapsz, Slampos, és gyűjteni fogsz a szegény sztrájkoló kőműveseknek. És közben jártatnod kell a szádat.

— Darálok én, csak mondja meg, mit!

— Petrikkel rakd tele a proliasszonyok fülét. „Vesztek dolog ez a sztrájk, marha volt, aki kitalálta. Nyomorékká verik a bizalmiakat és az építőmunkásokat az Óberhén" — ilyeneket mondj, meg, hogy „Aki beáll a sztrájkörségbe, az később sem kap munkát, rákerül a feketelistára. A kormány rosszul és hosszú időre kőműveseket hoz be, és összeszedi sztrájktörőknek a magyarországi volksbundosokat." Az ilyesmi igen hatásos. Megéld el a munkásoknak hamar elmúlik a nyár, jön a tél, és ők maradnak a bukóza, a sztrájksegély meg máris fogyóban van. Ijesztgesd őket, de ügyesen, okosan . . .

Juci boldogan vihogott:

— Ajaj, ha en kérdezném a spinkét [illegible] ezeket vicsorítik az ijedtségtől. Kara nuku — mondom majd nekik —, ha meló nélkül megy el a nyár. Tőlem aztán a zaci sem tud kisegíteni senkit, mert nagyon most beszélni, ami még ér valamit ...

Hertelendy tekintett Juci lendületére:

— Vigyázz, Slampos, nem egyformák a munkásasszonyok. Némelyiket rafináltan kell átverned. „Hogy a sztrájkalap, elakadt a gyűjtés, a kormány hamarosan betiltja a szakszervezeteket." Azt kell megértetned velük, hogy jobb mostanában lapulni. Érthető?

— Perfekt!

— Adagold nekik a mérget, Slampos, és közben nyisd ki a füled. Engem leginkább az érdekel, kapnak-e pénzt a MEMOSZ-fejesek, és ha igen, honnét? Elmehetsz.

Pista később jelentkezett.

— Ide figyelj, hapsi. Mostantól kezdve egyetlen célra kell rámenned: ha lehetséges, azt szimatold ki, kap-e külföldi pénzt a MEMOSZ. Most ez a legfontosabb. Ügyes vagy, ravasz vagy, bújj át a kulcslyukon, préseld át magad az ajtórepedésen, de tudd meg, amire kíváncsi vagyok.

— Bízza rám, Főnök, megpróbálom. Büdösül nehéz melót sózott a nyakamba, de hátha sikerül.

— Persze, ha közben más érdekességet tapasztalsz, jelentsd azt is, de ne feledd: „a guruló rubel" ügye érdekel a legjobban.

Pista nagyot nevetett:

— A „guruló rubel"... Értem ... Nagyon is értem ...

1

A Séf raportra rendelte Hertelendyt.

— Herr Doktor, zarjuk le végre a Wahrman-ügyet — követelte. — Ha nem képes rá, hagyjuk a fenébe! Minden múló nappal kevesebbet ér nekem ez a szál. Attól tartok, máris elveszítette a jelentőségét. Figyelmeztetem, ha egy-két napon belül nem tudjuk bizonyítani, hogy a Kappel—Wahrman-konkurrenciaharcnak köze van a mostani sztrájkhoz, vigye az ördög az egészet. Én már azzal is beérem, hogy kimutatjuk Wahrman és Friewaldsky cinkosságát. Produkáljon nekem valamit, ami bizonyítja ezt, s a presztízsünk sértetlen marad. Lásson végre komolyan a munkához.

Még hozzátette:

— Nagyon bíztam magában, Herr Doktor. Úgy látszik, ez az eset kifog magán. Sebaj, föl a fejjel, még egy utolsó próbát tehet.

Hertelendy hiúsága sebet kapott. Képtelenségnek tartotta a feladatát, de nem akarta elveszíteni a Séf bizalmát. Mi is lehet a kiindulási alapja? Friewaldskyt elmarasztalta először is Miss Irish közlése az *Arizona* szeparéjában történtekről, másodszor pedig az a bizonyos cigarettatárca, amelynek egy azonos példányát Wahrmannál látta. És mind a kettőben rózsalevelű Abdullah volt! Ennél összeillőbb mozaikdarabkákat keresve sem találhatott volna, bizonyítéknak mégis sovány . . .

Csak egy lehetőséget látott a sikerre, azt, ha Wahrmant kijátszhatja, és nyilatkozatra bírhatja Friewaldsky ellen. Felkapta az ötletet, forgatta,

alakítgatta .. Valamilyen úton-módon közölnie kellene az építésszel, hogy a legnagyobb német hadiipari cégek egyike hajlandó lenne rábízni egy nagyszabású építkezést, ennek azonban éppen az ő brit orientációja áll az útjában. Azt is el kell hitetnie Wahrmannal, hogy a szóban levő német tőkéscsoport értesült arról a korábbi tervéről, hogy konzorciumot létesít Kappel ellen az angol üzlet megkaparintására, és hogy a németek mindezt az alldeutsch beütésű Friewaldskytól tudják. Nem kétséges, Wahrman, az üzlet kedvéért, hajlandó lesz nyilatkozni Friewaldsky terhére. És a Séfnek ez untig elég!

A Herr Doktor felvidult. Képtelenség, hogy Wahrman be ne kapja a horgot! Minél ravaszabb egy üzletember, annál hiszékenyebb, mihelyt megérzi a zsíros haszon illatát. Igenám, de ki legyen a játék főszereplője? „Trudel!" — villant agyába a gondolat, és máris hozzálátott a terv végrehajtásához.

2

Egy órával később Pista a Herr Doktor hivatalába telefonált. Sürgős találkozót kért tőle, mert fontos mondanivalója van. A nyomozó a bungalójába rendelte; bizonyosra vette, hogy Pista megtudott valamit a „guruló rubelekről". A spicli mentegetődzött, amikor találkoztak:

— Muszáj volt idejönnöm, Főnök.

— Ki vele, mit akarsz?

— Kappel kőbányai építkezésén holnap megkezdődik a munka — fújta el a lényeget egy szuszra.

Hertelendy füttyentett:

— Ez igen! Vége a sztrájknak?

— Csak Kappeléknél van vége. Friewaldsky munkásokat toboroztatott vidéken. Volksbundistákat. Legtöbbjük Tolnából és Baranyából való. Ed-

dig két tehergépkocsira való Hitler-barát kőművest szedtek össze.

— És holnap már állványra mennek?

— Igen.

— Tudják ezt az Aréna úton?

— De mennyire!

— Es mit szólnak hozzá?

— Képzelheti! Verekedni fognak! Különben ők mesélték nekem az esetet. Mindenütt vannak kémeik, tudnak mindent. Szóval, iszonyúan zabosak lettek. Két erős csapatot szerveztek a sztrájktörő folkszok ellen.

— Miért kettőt?

— Hát a biztonság kedvéért. Azt mondják, ha az első csapatot szétvernék a zsaruk, rögtön a helyébe ugrik a másik. Higgye el nekem, Fónök, nagy bunyó lesz ott holnap.

— Hány órára tervezik?

— Mindjárt reggel megrohanják a folkszokat, abban a pillanatban, ahogy a kezükbe veszik a fandlit. Ripityára fogják verni a pofájukat.

— Mit gondolsz, a sztrájktörők nem sejtik, mi vár rájuk?

— Jaj, dehogynem, tudják bizony. De azért vállalták a melót. Dupla bért kapnak. Meg aztán ezek valami folksz-nemtudommicsoda egyletbe tartoznak, amelyik boldog, ha árthat a vörösöknek. Ezek, tetszik tudni — barnák...

— Felelsz a híredért?

— Akár az életemmel.

— Ki vezeti a két sztrájkőrséget?

— Az elsőt Némedi János. Erős, nagy ember, bikahangú. Ahová odakap, ott törik a csont. A másikat Palóc Márton. Ez kis csökkent ember, perkelt a járása és nagy az esze.

— Ismerem — jutott a detektív eszébe a ligeti séta. — Már találkoztam velé Bodor Gyula társaságában.

— Fifikus alak, nagyon ábrándult. Azt mondják, a [illegible] világgal levelet — [illegible]

A Herr Doktor ösztöne tüzet fogott:

— Hallod-e, hapsi, sétálgasd körül ezt az ipsét. Tudd meg, kikkel levelez! Firkálgat-e mostanában is, és ha igen, kiknek, hová, mit ír nekik. Fontos!

Hertelendy elküldte a spiclit, s nyomban értesítette a Séfet a készülő eseményről. Engedélyt kért, hogy reggel odamehessen a tervezett háborúskodás színhelyére.

— Foglalkozzék csak Wahrmannal! — hangzott az erélyes utasítás. — Hanem ez az értesülés igen jó.

Hertelendy otthon beavatta Trudelt a Wahrman elleni komplottba. A remek drezdai lány azonnal elvállalta a neki szánt szerepet. Újra meg újra megbeszélték a tennivaló minden részletét, azután Trudel bizalmat keltő hangon felhívta Wahrmant telefonon. Találkozót kért tőle üzleti ügyben, s jelezte, igen komoly vállalkozásról van szó. Utalt azonban a dolog bizalmas jellegére, s kikötötte, hogy a megbeszélésre otthon kell sort keríteniük. Wahrman simán belement a játszmába. Nem először volt dolga női üzletszerzővel. Veszíteni nem veszíthetett semmit, de a saját biztonsága érdekében a maga lakásába hívta meg „Frau Meyer"-t — ahogyan Trudel bemutatkozott neki.

— Holnap este vacsorára várom, Frau Meyer.

— Ott leszek, Herr Wahrman ...

3

Hertelendy elbámult Trudel ügyességén. Minden porcikáján látszott, hogy érdekli és izgatja a kaland, talán túlságosan is... Hertelendynek mindenféle kétségei támadtak, s már szívesen abbahagyta volna a próbálkozást, de Trudel kinevette:

— Bízd csak rám, Burschi, győztesen térek vissza.

Trudel taxin ment a Tárnok utcába. Amikor becsöngetett a palotaszerű épületbe, jobbra-balra

megvette a környéket, a sejtelmesen néma fákat, a járdát szegélyező lámpákat, amelyek a lombok közé szórták éles fényüket. Impresszionista festők képein látott ennyi szürke és fekete foltot, bizonytalan fényforrásokból előtörő tört világosságot.

Viktor nyitott ajtót, Wahrman arisztokratikus megjelenésű, líbériás inasa.

— Ezre nőlátogatók — kalauzolta a vendéget.

Trudel magabiztosan viselkedett, s tudta, megérezte, hogy a lakáj „röntgenezi". Valóban, Viktor azonnal felfedezte a magányosan érkező hölgyvendégben a jó házból származó kalandort. Pedig a divatos lány eleganciája, mozgása, egész megjelenése — Viktor nyelvén szólva — *komilfó* volt, de talán egy árnyalatnyival a mértéken túl.

Viktor a kör alakú belépőből a kis dohányzóba vezette a vendéget, s távozott, hogy jelentse érkezését. Csend volt az egész házban, mintha lakatlan lenne. Még azok a sajátosan halk roppanások sem hallatszottak, amelyek a mély csendet hallhatóvá teszik. Trudel egy pillanatra oly magányosnak érezte magát, mintha esőben a sínek mellett állna egy idegen tájon.

Wahrman az *Economist* új számát olvasta dolgozószobájában, amikor Viktor belépett hozzá. Kényelmes házikabátját sötét zakóra cserélte át.

— Megjött?

— Igen.

— Milyen?

— *Abenteurerin.*

Lehet, hogy elpolyogtatott szavaik révén is tökéletesen értették egymást.

— Kalandor?

— Valószínűleg.

Viktor jelentőségteljesen elhallgatott. Tudta, mikor kell fokozódnia a csendnek. Elment a tévőlében, Wahrman pedig a vendégéhez ment. Bemutatkoztak egymásnak, s Wahrman azt gondolta, Viktor helyesen ítélt. Pedig Trudel nem ezért tűnt ki a környezetéből, s nem azért tűnt ki az öltözködésével. Frau Meyer

szerepéből sem. Teljes összhangot teremtett önmaga és Wahrman otthonának elökelő pompája között. Ha az építész kalandornak nézte őt, ő meg parvenünek a házigazdát. Wahrman a remek ebédlő előterébe vezette Frau Meyert, leültette egy fotelbe, és maga is leült a közelébe. A lámpa fénye egyaránt megvilágította mindkettőjük arcát. Trudel rájött, hogy ez az ember nyílt sisakkal vív...:

— Csodás az esténk, nemde?

— Valóban, engem elbájol. Különös varázsa van ennek a városnak. Sokszor hallottam már róla, de csak most hiszem el, amióta közelről látom.

— Mióta van Pesten?

— Két napja.

— Drezdából jött?

— Miért éppen onnan jöttem volna? — kérdezte némileg meglepődve Trudel. — Aha, erre vall a kiejtésem, ugye?

— Szeretem a drezdaiak nyelvi zamatát.

Még néhány percig semmiségekről beszéltek. Akkor Viktor jelezte, hogy tálalt. Wahrman asztalhoz vezette vendégét. Megitták a szokásos aperitifet, s utána az a fajta vacsora következett, ami alibinek számít egy későbbi hivatalos vagy félhivatalos társalgáshoz. Gyorsan befejezték, s átvonultak a hangulatos „kis dohányzóba", a *cosy corner* cigarettái, likőrjei és a mokkáscsészék közé. Wahrman kíváncsian várta, miként tárja fel Frau Meyer a jövetelének célját.

„Frau Meyer" az üzleti élet általános jellemzőiről csevegett, és a nemzetközi politika néhány éppen izzó kérdésére terelte a szót. Dicsérte az osztrák államtanács törvényjavaslatát, amely kilátásba helyezte a Habsburgok vagyonának visszaadását. Megrótta a szociáldemokratákat, akik ellenzik a volt uralkodócsalád letelepedését osztrák földre. És a leghatározottabban elítélte Clemenceaut, amiért szétverte az 52 milliós monarchiát, amelynek gyenge utódállamai képtelenek a nemzeti önvédelemre a bolsevizmus ellen.

Wahrman gyanú- [illegible]ással hallgatta mindezt.

Trudel pedig kijelentette: a Führer és a Duce sorsa azonos [illegible], s hogy mindazok az országok, amelyek csatlakoznak az új Németországhoz és az új Itáliához, olyan méretű konjunktúra haszonélvezői lehetnek, amilyet „momentán" elképzelni sem tudnak.

Wahrman türelme végre elnyerte a jutalmát.

„Frau Meyer" elmondta, miért jött. Mesés biztonsággal varázsolta „igazi" őszinteséggé álőszinteségét. Wahrman nem győzte csodálni magas fokú művészetét, ahogy nyilatkozatot akart kiügyeskedni Friewaldsky ellen, akár levél formájában. Hosszan és alaposan bemárfotta Friewaldskyt, s végül kimondta:

— Nos, Herr Wahrman, Friewaldsky elárulta önt.

— Engedje meg a kérdést: honnét tudja?

— Üzleti titok, uram. Sajna, a bizalmával visszaéltek ...

— Ismerem Friewaldsky urat, ez igaz — ismerte be Wahrman könnyedén. — Találkoztam vele néhányszor, amikor még reálisnak láttam bizonyos üzleti terveimet. De, amint bizonyára épp olyan jól tudja, mint én: az üzleti életben nincsenek tartós barátságok. Nincsenek a politikában sem. Mihelyt megváltoznak a közös érdekek, és divergálnak a szándékok, megszűnnek a kapcsolatok. Sőt, az ellenkezőjükbe csaphatnak át.... Ha ezt akarta tudni, Frau Meyer, készséggel kijelentem, Friewaldsky egyáltalán nem barátom.

Trudel merészebben kezdett játszani:

— Hajlandó lenne nyilatkozni erről?

— Írásban?

Ennek az egyetlen kérdőjeles szónak olyan ereje volt, ami Hertelendy egész építményét agyoncsapta. Trudel rájött, de igyekezett a felszínen tartani önmagát, mint a szélhámosságon tettenért kalan-

dor, aki azonnal újraoszt, s a tényt elképesztő nemtörődömséggel söpri el magától.

— Igen, uram, írásban.

Wahrman elmosolyodott. Ha a zsákmányát a karmai közé szorító tigris mosolyogni tudna, az mosolyogna így. Trudel ezt is megérezte. És még ezután sem tört le.

— Kinek lenne szüksége ilyen írásos nyilatkozatra?

— A cégemnek, természetesen — biztosítékul a...

Wahrman megfogta Trudel kezét:

— Drága Frau Meyer, a cégének ilyen nyilatkozatot nem adok. Hanem... Nos, ha ilyen nyilatkozatra magának van szüksége, akkor megkaphatja...

— Mikor?

— Holnap.

— Itt? Mikor jöjjek érte?

— Van egy nyaralóm Visegrádon.

— Érdekelnek a gyönyörű magyar tájak.

— Most hazavigye a kocsim?

— Nem. Köszönöm.

— Akkor holnap hívjon fel az irodámban...

Trudel távozott Wahrmantól, s nem egészen egy perccel később Viktor a nyomába eredt...

4

Hertelendy hálószobájában, a nagy cserépkályha közelében, egy kisméretű páncélszekrény állt. A legújabb technika felhasználásával készült, s a „mackósok" mély undorral emlegették a fajtáját. Különleges, kemény acélja kifogott a legjobb fúrókon, zárszerkezete annyira egyedi volt minden egyes példányán, hogy nem lehetett kitapogatni a titkait. Hertelendy különféle dokumentumokat tartott benne. Évek óta vadászott mindazokra a bizonyítékokra, amelyek bizonyos politikai, katonai és

üzleti [illegible] kompromittálták. [illegible]ról a kinevetés [illegible], még csúfos formájában sem beszélt senkinek. A Herr Doktor nem jómbor kalandorista módján cselekedett. Tudatosan készült jövőjére. A markában tartott tartani mindenkit a befolyásos körületi személyiségeket, akiknek egykor még hasznát veheti. A Prőbek sem aludt volna nyugodtan, ha csak egyszer is betolakodhat ebbe a szekrénybe — a saját piszkos ügyeit tartalmazó adatok közé.

A Herr Doktor éppen nyitott páncélszekrénye előtt terpeszkedett, amikor Trudel megjelent. A szép drezdai lány villámgyorsan odadugott szeretője mellé, és leplezetlen kíváncsisággal nézett a szekrény belsejébe. Apró dossziékat látott példás rendben és különféle nagyságú, zsinórral átkötött csomagocskákat. A detektívet kellemetlenül érintette Trudel mohó érdeklődése. Nem kapkodva, de siettetve becsukta a mackó ajtaját, a kulcsait elette bőrből készült kulcstartójába.

— Mikor gyújtasz te ebben a kis vasszörnyetegben? — evődött vele Trudel. — Azt hittem, a megtakarított pénzedet és az értékeidet őrzöd itt.

— Csak az emlékeimet — válaszolt kötözködésén a detektív. — Mondd el gyorsan, mit végeztél Wahrmannál.

A toalettasztalkára helyezett üvegből gint töltött két pohárkába. Trudel végigdőlt a heverőn, két karjával a feje alá tett, a mennyezeti lámpára bámulva különös humorral szólalt meg:

— Wahrman holnap nyilatkozatot adni Friswaldsky ellen.

— Mikor?

— Holnap.

— Hol?

— Visegrádon, a nyaralójában.

Hertelendy elképedt:

— Trud! Mit jelent ez?

— Azt, amit mondok. Holnap Wahrman vár-

dege lenne Virginiában, és megkérjen tőle a nyilatkozatot.

— Ez az ára?!

— Ez.

A detektív káromkodott. Olyasmi történt vele, amire semmiképpen nem számított: fellobbant benne a féltékenység. Most, amikor rájött, hogy a szeretője szépséget más is felfedezte, kétszer olyan kívánatosnak látta, mint eddig. Trudel oldalt fordult a heverőn, és álmosan kérdezte:

— Ne menjek el?

A Herr Doktornak választania kellett. Beleegyezzen-e Trudel kirándulásába, s akkor megkapja azt a dokumentumot, amit a Séf követel tőle, vagy tagadja meg a beleegyezést, s akkor üres marad a keze?

— Szükségem van arra a nyilatkozatra.

Trudel ekkor felkacagott. Váratlanul, a helyzethez nem illően, csúfondárosan:

— Ilyen könnyen lemondasz rólam?

A Herr Doktor odaült melléje. Simogatta.

— Nem akarok lemondani rólad, Trud, de nekem az a nyilatkozat sokat jelent. Szeretném, ha okos lennél, és sem te, sem én nem fizetnénk túl annak a dokumentumnak az árát. Megpróbálod?

— Bízd csak rám.

Megint nevetett:

— Sohasem hittem volna, hogy a magyar államrendőrség egyes tagjai milyen módszerekkel gyártják a bűnösöket.

Hertelendy vállat vont:

— Egyszerű kereskedelem ez, legalábbis részemről. A társadalomnak bűnösökre van szüksége. Kell neki ez az áru. Én szállítom.

Felállt a heverőről.

— Friewaldsky mindenképpen rászolgált, hogy kellemetlenkedjek neki.

Megveregette a mackója oldalát:

— Voltaképpen itt lenne a helye... Ezek között... Akiknek lenyúzom még a bőrét...

Trudel elfordult. Úgy tett, mint akit a pánelmunkás egyáltalán nem érdekel. Pedig egyedül és kizárólag — miatta jött ebbe a lakásba...

5

Hertelendy értesülései alapján a Séf haditervet készített a „Gyömrői úti komüvesháború" megakadályozására, a sztrájktörők megvédésére. Már reggel ötkor egybegyűltek szobájában vezető munkatársai, a Pribék, Hertelendy, Haksch, Drégely és a többiek.

— Hétkor kezdik a munkát. Mi jóval előbb, fél hétkor lezárjuk a Kada utca, a Gyömrői út, a Vasút utca és a Sibrik út által határolt területet. Már kora hajnalban felvonultattam az Üllői úti rendőrtartalék egy századát a kispesti Határerdőbe és más környékbeli kijelölt pontokra. Minden sztrájktörőt igazoltatás nélkül az építkezés színhelyére engedünk. Csoportban vonulnak fel, a vezetőjük tudja, miről van szó. Elegendő, ha mi negyedórával korábban szálljuk meg a Vegyipari Művek környékét. A terv lényege az, hogy a sztrájkőrséget, vagyis a verekedésre felkészült mémoszistákat lefüleljük, még mielőtt az építkezés területére bejutnának.

A Pribék elégedetlenül csóválta a fejét:

— Hagyni kellene őket verekedni. Én beengedném őket a telekre. Az zárt hely. És miután beszáltak az egérfogóba, akkor csapnék le rájuk. Így biztosabb lenne a fogás.

A Séf nem ragaszkodott a saját ötletéhez. Elfogadta a Pribék indítványát.

Július 27-én, szombaton, esőre hajlott az idő. A Séf, a Pribék, Hertelendy és a civilruhás rendőrök egy nagyobb csoportja jóval munkakezdet előtt megszállta az épülő gyár telkét. Ragyogtak a Határerdő jegenyéin az esőmosta falevelek. Nagyokat lipolva dübörögtek a vonatok a Cegléd—

Budapest vonalon. Kappel áldomással várta a vidéki sztrájktöröket, és boldogan újságolta a Sífnek: új munkásaival megállapodott, másnap, vasárnap is dolgoznak, hétfőre vagy keddre pedig új munkavállalók érkezését jelezte egyik ügynöke.

— Még szállást is berendeztem a vidékieknek, akár négyszáz embert is el tudok helyezni az Alsó utcában, az építőanyag-telepemen.

A sztrájktörők vezetője, egy Kork nevű német ember, biztosította Kappelt, menni fog a munka. Ez az óriásnak beillő Kork valóban tíz pallérral ért fel. Alattvalói megkezdték a munkát, szaporán dolgoztak. Fűtötte őket a virtus és az anyagi érdek. Moravetz, Kappel bizalmasa, elégedetten dörzsölte a tenyerét. „Ez igen, ezek aztán hajtják magukat" — gondolta vidáman. Élvezte a nyüzsgést, a lármát és Kork harsogó kiabálását, „ge'ma wájtr, schnell, schnell". Moravetz mégis nyugtalanul nézegetett a Gyömrői út felé. Tudta, tizezer építőmunkás áll fenyegetően és elkeseredetten a „másik oldalon". És Moravetz lelke mélyén nyugtalankodott egy másik Moravetz. Az, amelyik egykor szintén sztrájkolt — azokban az időkben, amikor sorozatban dőltek össze az állványok, és Árva megye fiainak nem kis csapatai maradtak véres tetemmel a szörös fosznik alatt. Mi lesz itt, ha a haragos kőművesek rátörnek Kork embereire?

Früstökig nem történt semmi.

Ebédig sem. Ellenben nagy hirtelen zápor keletkezett. Füstölt a víztől az egész környék. Pocsolyák keletkeztek a talajon, ázott a tégla, a homok, a mész, és csurogtak az állványok. A sztrájktörők deszkából esőfogót rögtönöztek a fejük fölé. Előszedték butykosaikat, iszogattak, dohányoztak. Megették a jófajta bográcsgulyást, amit Kappel tőzetett nekik, jól érezték magukat. Csupán a malterhordó lányok bújtak ázottan kedvetlenül. Ők csak akkor ébredtek fel, amikor a fiatalabb tolnai legények kapkodni kezdték a szoknyájuk alját.

Reibel, az egyik tolnai kőműves, az esőcseppet

kolgatta. Előhozakodott rossz sejtelmeivel, idézte korábbi élményeit, és arra lyukadt ki, hogy még sohasem úszta meg simán a sztrájkírészket. Úgy gondolta, legjobb lenne csatlakozni a mánoszistákhoz, s akkor megkapnák a sztrájkpénzt, akár a többiek. Kork testőrei azonban lehurrogták, nem is mert beszélni tovább.

Kappel idegesen leste az eget. Látnia kellett, ellene fordul minden, még a földöntúli hatalmak sem pártfogolják. A Séf türelme is elfogyott. Azt mondta Hertelendynek:

— Herr Doktor, a maga értesülése, láthatja, nem ér semmit. Jól felültetett bennünket! Figyelmeztetem: a jövőben csak olyan hírekkel álljon elő, amelyeknek valódiságáról százszázalékosan meggyőződött.

A Séf távozott, a Pribék pedig vetélytársa szemébe röhögött.

— Látja, Herr Doktor, ebből tanulhat. Máskor jobban fontolja meg, mifele haupttreffer ekkel akar feltűnni a Séfnél vagy nálam.

Hertelendy igen kényelmetlenül érezte magát. Megalázta a Séf és a Pribék gúnyos kritikája. Valamennyi többi kollégája is dühösen pillogatott rá — hangosan ugyan nem ócsárolták, de a pillantásuk beszélt helyettük. Ő a kudarc ellenére sem kétkedett spiclije hírének valódiságában. Közbejött valami? Talán megijedtek, és lefújják az akciót?

Az eső folyton zuhogott. Nem volt értelme, hogy a helyszínen maradjanak. Valamennyien visszatértek a városba. A Herr Doktor tudta, hogy ezen a szombat estén Pista és a Slampos felkeresik a bungalójában.

6

Egy levelet talált az ebédlőn. Trudel írta: „Burschi! Elmentem Wahrmannhoz. Bár rossz az idő, mégis kimegyünk Vitségrádra. Holnap este jövök

visszaT." Hertelendy leült kedvenc karosszékében, odakészített egy üveg konyakot és egy doboz Memphiszt. Nagyokat ivott, egyenest az üvegből, s egyik cigarettáról a másikra gyújtott. El akarta zsongítani az idegeit. Elképzelte, mi történik ezekben az órákban Trudellal, és feltette önmagának a kérdést: mit akar tőle egyáltalán? Csakugyan olyan nélkülözhetetlen a számára, mint még alig pár napja is?

Elfáradt, elfásult. Még az is felötlött benne, nem tenné-e okosan, ha hátat fordítana mostani mesterségének?... És azután? Szorosra fűzhetné kapcsolatát Madame Florence-szal, megnyílna előtte a gondtalan élet minden öröme. Esztendőnként legalább egy hónapot külföldön töltenének — Itáliában, Franciaországban, Spanyolországban, Hellászban, ahová kora ifjúsága óta folyton vágyakozott... Mi az ördögnek tűrje a Pribék mocskolódásait? Azért a ködös álmáért, hogy bíró lesz, és elítél egy csomó kommunistát?

És ahogyan ürült a flaska, úgy hatalmasodott el benne a vágy Madame Florence után. Együtt élni vele, a szép, okos, gazdag, kívánatos nővel, aki oly mesterien irányítja nem éppen kockázatok nélküli életét. De vajon Madame Florence elfogadná-e őt egyenrangú partnernek? Miért ne? Ha majd megmutatja neki mindazokat a kincseit, amelyeket a páncélszekrényében őriz, Madame azonnal belátja majd: a markukban tartanak mindenkit, aki árthatna nekik!

Ez a lehetőség felvidította...

Aludt egy-két órát, s amikor felébredt, este hét óra tájban, elkészítette programját a nap hátralevő részére: találkozik két spiclijével, Slamposszal és Pistával, utána pedig meglátogatja Florence-ot.

A bungalójából felhívta a Madame-ot, s engedélyt kapott, hogy vacsora után felkeresse a Hungária utcában. Slampos is kedvező hírekkel állított be:

— A munkaasszonyok nem nagyon örülnek a

sztrájknak. Keveslik a sztrájksegélyt, és azt gyanítják, ez hosszú küzdelem lesz. Igaz az agitátorok fülbesúgással biztatják őket, hogy ne „szorultak a tőkések, határidős kötelezettségeik vannak, be fogják adni a derekukat. És a külföldi építőmunkások már gyűjtenek a magyaroknak", de az asszonyok nem adnak a majdra. Nekik ma sírnak a nyakukon az éhes kölykök. A fűszeresek meg a hentesek pedig beszüntették a kontót. Az történt, amit előre megmondtam: már viszik a zaciba a himmi-hummit, hamar odalesz a kitartásuk.

Pista még értékesebb „anyaggal" jött:

— Sikerült kihallgatnom egy kőművest, bizonyos Palóc Mártont, akiről már beszéltem. Azt újságolta el az egyik haverjének, hogy levelet írt Olaszországba, milánói kőműveseknek. És biztosra veszi, hogy sok pénz fog érkezni onnét. De azt már nem hallottam, mikor jönne ide a pénz, hová, milyen úton. Postán aligha, hiszen az feltűnne. Na, mit szól hozzá, Főnök, ér ez valamit?

Hertelendy nem akarta elárulni az örömét.

— Ide hallgass, kutyafülű, ha ez a híred is annyit ér, mint amit a Kappel-építkezésen készülő verekedésről sóztál a nyakamba, akkor kitekerem a nyakadat.

Pista esküdözött, újra meg újra elmondta, mit hallott és hol, milyen körülmények között. Hertelendy megérezte, igazat mond, s elhatározta, hogy ezt az értékes szálat nem adja ki a kezéből. A saját számlájára akarta elcsípni a pénzküldeményt és vele együtt a szereplőket. Szinte már látta az újságok címlapján a nevét: „Doktor Hertelendy bravurja... Ezúttal olasz földről, kerülővel gurult a rubel... De a rendőrség éber volt..."

Amilyen kellemetlen volt a nap első fele, oly kellemesen folytatódott a második. Különösen este nyolc után, Madame Florence illatos fészkében...

1935. július 28. Vasárnap.

Hertelendy 9 óra tájban ébredt a lakásán. Trudd fekhelye érintetlen volt — csak előre várható vissza. A Herr Doktor előtti jó hangulata elszállt, bár Madame Florence társaságában kellemes órákat töltött. De mint mindig, amikor kijózanodott, nyálkás, fanyar, szorongásos közérzete támadt. Felbontott egy palack konyakot, nagyot húzott belőle, és kinézett az ablakon a Boráros térre.

Zuhogott az eső. Túlhízott, őszies felhők vánszorogtak az égen. Mindössze néhány perces szünetet tartottak egy-egy kiadós zuhé után. Ázott a tér és az egész város. Az ilyen esős vasárnapokon üresen dideregtek a majomszigetek a Berlini téren, a Széna téren, a Fogaskerekű peronján, mindenütt ahol kirándulók szoktak találkozni. Nem gyűlt egybe a tömeg sem a Városligetben, sem a Népligetben. De azért benn a MEMOSZ-házban pezsgett az élet. Se éjjelük, se nappaluk nem volt a szervezőknek. Csöbrökben kapták a híg feketekávét, amelyben nem annyira a koffein, mint inkább az illúzió képviselte a serkentő erőt.

A Herr Doktor nyomasztónak találta a lakását. Programot készített: előbb felkeresi Szijj Andrást a Kiserdőben, utána kimegy a Pacsirta-telepre, és „elcseveg" Palóc Mártonnal. Lebuktatni nem akarta, még csak vallatni sem. Nem szándékozott elriasztani a madárkát, csak körül akarta szimatolni.

Franzl, mintha várta volna, elébe vágódott:

— Jó napot kívánok, nagyságos úr.

Hertelendy kedvetlenül nézett körül a pléhvárosban. Vigasztalanul esett. Némelyik építményből piszkos füst kígyózott elő rozsdás kályhacsöveken. Ázott rongyok nehéz szaga keveredett a forkot kaparó nehéz füsttel és a marhavágóhíd istállóiból terjengő bűzzel. Ember nem mutatkozott sehol. Hertelendy a Belvárosi Kávéház meghitt le-

[illegible] talára az emeleti folyosóban, [illegible] találtak az Apponyi tér és a Kossuth Lajos utca forgatagára.

Franzl kezébe nyomott egy Memphist:

— No, öreg — kérdezte tőle —, hol a lakosság?

— Misére mentek.

— A snapszbutikba?

— Ki oda, ki amoda, mindegyikük megtalálja a maga templomát. Akad olyan az idevalók között, aki az Istenben hisz, és akad olyan, aki a Luciperre esküszik. Nem egyforma az ujjunk se, nem igaz? De aki hisz, az is csak haszonlesésből hisz.

— Ne mondja!

— Tetszik tudni, az ilyennek elengedik a papbért.

— Máskülönben fizetnék?

— Semmiképpen, de akkor nem számítanának jó kereszténynek, és nem kapnának néha-néha ruhát, cipőt, szappant, ezt-azt az apácáktól. Persze, azok sem a magukét osztogatják, hanem az elöljáróságét, de hát, ugyebár, tőlük függ, kinek mi jut.

Éppen egy nagy csapat ázott veréb surrogott el a fejük fölött. A marhavágóhíd irányából repültek a járványkórház felé. A verebekről Szijj András jutott a detektív eszébe. Megkérdezte az öreg Franzlt:

— Itt lakik még az a paraszt fickó?

Franzl tudta, kiről van szó:

— Már elment innét. Eljött érte az a fekete lány meg egy másik. Nem akart menni az Andris, de az új lány, akit még nem láttam, rábeszélte... Rá egy napra történt ez, hogy itt tetszett járni...

— Erzsébetre vitték, mit gondol?

— A Paesirta-telepre. Nekem megmondták.

Franzl nem állhatta meg fecsegés nélkül:

— Örülök Andris szerencséjének. Mit is csinálna itt, ebben a nagy nyomorúságban olyan fiatalon? Nem várt volna rá semmi jó ebben a temetőben. Haldoklóknak való hely ez...

Miközben Franzl beszélt, Hertelendy megint kö-

rülnézett, és találónak érezte az öreg mondókáját. Szinte a cipője mellett bujt elő az egyik csúnya, vándorgó patkány. Tántorgott, rogyadozott, alig bírták a lábai. Frankl kávicsokkal kezdte dobálni, s az első zizegve hullott. Hertelendy körbejárta ezt a szennyes világot, aztán hátat fordított Franklnak, tökéletesen megfeledkezett róla. Elindult a ferencvárosi pályaudvar restijébe ebédelni. Ismerte a helyet, tudta, hogy jó a konyhája, és kitűnők a borai.

Ebéd után felült a villamosra. Erős vörös bort ivott a restiben, ez kellemesen fűtötte. Amikor átszállt a körforgalmira, nedves, utálatos szél támadt, csaknem lekapta a fejéről a kalapját. Künn, a Passirta-telepen egy másik „holtak világa" fogadta, hangulatilag alig különb, mint a pléhváros a Kiserdőben.

Palóc Mártont kereste. Csak Palocsa találta otthon, a konyhájában. Magában ült az asztalnál, fütlenül. Ételszag keveredett a szűk kis helyiségben a penész és a doh szagával. Hertelendy ugyanolyan életuntnak látta az asszonyt, mint első találkozásukon. Palócsa, az illem kedvéért, a szobába invitálta a detektívet. Ott tisztaságot talált, de a dohszag nem változott.

— Hol az ura, Palocsa? — kérdezte Hertelendy hangsúly nélkül.

— Nincs itthon.

— És a lánya?

— Nincs itthon.

— Lelkem, ezt látom — hagyta rá a detektív fanyalgósan. — Valamit mégiscsak mondtak magának, mielőtt elmentek, vagy nem?

— Az uram egy szót sem szólt. A lányom kiment az ingyenstrandra, Soroksár alá, a Kis-Dunához.

— Egyedül? És ilyen időben?

— Dubitz Teri van vele, meg a kis Dubitz fiú is az albérlőnk. Szijj András. Ezeknek nem szerzi

az idő! Mindig mennek, télen is, nyáron is, ha süt, ha esik, ha hideg van, ha meleg. Fiatalok...

— Mutassa az albérlőjük bejelentőjét.

Palócné megmutatta. Éppen nem ebből az asztalfiókból kotorta elő. Már „felavatták", zsírfoltok fényeskedtek rajta. Hertelendy felírt néhány adatot a noteszébe, aztán újra körülnézett a szobában, amelybe egyetlen kis ablakon szüremlett be a fény.

— Nem látok könyveket maguknál.

— Nincsenek könyveink.

— Nem szoktak olvasni?

— Az uram szokott. Néha Juli is. De amióta házkutatás volt nálunk egyszer, és elvitték az uram összes könyveit, azóta csak a könyvtárból hoznak haza olvasnivalót.

— Aha. És az ura, hallom, eszperantóul levelezget. Ő hol tartja a leveleit?

— Törődök is én a leveleivel! Ide nem jönnek irkafirkák.

— Hanem hová?

— Nem tudom. Talán ott keresi a postás, ahol eszperantóul tanít, a Munkásotthonban.

Hertelendy felkapta az „új mozaikdarabkát", s máris igyekezett a helyére illeszteni. Közben szürke, semmitmondó hangon megkérdezte:

— Miért tartanak maguk albérlőt, hiszen így is elégszé szűken vannak hármasban? Hol alszik az a fiú?

— A konyhában.

Palócné, kiszámíthatatlan hangulatának megfelelően, váratlanul beszédessé vált:

— Juli hozta ide, nagyon akarta. Nem ellenezte az uram se. Ki tudja, hátha így jó. En bizony nem bánnám, ha a lányom férfit kapna, talán meggyógyulna a szerelmeskedéstől. Már hallottam ilyet... Fizetni ugyan még nem fizet a fiú, de ha lesz keresete, talán csak nem marad adósunk. Jóravalónak nézem. Most mi tartjuk.

— Az ura keresetéből?

— Abból ugyan nem! A Juliéból és az enyémből. A lányom tíz pengőt hoz haza szombatonként, én ugyanannyit. És ha az ember nem válogatós a piacon, négy ember kosztja kitelik ennyiből.

— Hát persze, hiszen lakbért nem fizetnek.

— De adót igen. Meg pótadót.

— Elfogadná vejének ezt a Szijj Andrást?

— El. De ahogy én látom, ő már mással szemez.

— Ne mondja! És kivel?

Palócné szabadjára engedte az indulatát:

— Dubitz Teri kellene neki. Hacsak megpillantja a szomszédban, odamén a kerítéshez, és trafikál vele. Tegnap este még a szemergő esőben is együtt súgtak-búgtak, az én Julim meg a függöny mögül kukucskált rájuk és szipogott. Biz'isten, nem tudom megérteni, mit kedvelt meg azon a málén. Nekem akkor se kellene, ha színaranyból volna.

Hertelendy megelégelte a beszélgetést.

— Mondja, lelkem, a Kis-Duna melyik részén van az a bizonyos ingyenstrand?

— Én még sohasem jártam ott, de a Dubitz szomszéd ismeri a helyet. Békázni jár oda a vén bolond, ha jó az idő. Szereti a békapaprikást, enné meg a fene a gusztusát.

Hertelendy megveregette Palócné vállát:

— Maga derék asszony. Alkalomadtán majd szerzek magának egy jobb állást. Minden jót...

Hertelendy átment Dubitzékhoz. Dubitzné látta jönni. Szorongott, ijedezett. Figyelmeztette az urát, vigyázzon a szájára, ne locsogjon, alaposan rágja meg, mit mond, mielőtt beszél. A Herr Doktort nyomban a szobába tessékelte. A detektívnek sokat mondott a két Krisztus-kép a falon s az örökmécses közöttük. Könyvek sorakoztak a szekrény tetején, s ő teketória nélkül megnézte, mifélék. Wells piros kötetei voltak ott, Dosztojevszkij néhány regénye és sok „sárga könyv". Leült, és elmondta, miért jött.

— Hallom, a gyerekeik a Palóc lánnyal együtt a soroksári ingyenstrandon vannak. Nem lehet

melegük ebben a ronda, szeles időben. Innét hogyan lehet odajutni?

Dubitz bőbeszédűen válaszolt.

— Nem lehet eltévedni. Kispestről iparvágány visz át Soroksárra. Mindig a vágány mellett kell haladni, s háromnegyed óra alatt eléri Soroksárt. Ott akármelyik utcán leér a Kis-Duna partjára. Onnan aztán lefelé kell ballagni, Haraszti felé, amíg csak egy forráshoz nem ér. Jó kis hely az! Gyakran járok oda magam is, ha süt a nap. Sok arrafelé a Schneider Fáni.

— Micsoda?

— Mi azokat a vörös szárnyú keszegeket nevezzük Schneider Fáninak, amelyikeknek gilisztájuk van, s emiatt földobálják magukat a vízből. Ha az ember jól kibelezi ezeket a halakat, parázson megsütve, jó ropogósra, beillenek csemegének...

— Mit csinálnak ott a maga gyerekei?

— Hát istenem, azt, amit a többiek: strandolnak, labdázgatnak, traccsolnak, örülnek az életnek. Sokan járnak oda.

— Politizálgatnak is, mi? Na, egy kicsit. Nem?

— Én azt nem tudom. Én ilyesmit nem tapasztalok. Én magam se törődök már a politikával. Régebben, nem mondom, korteskedtem Frühwirt Mátyásnak. Ő, tetszik tudni, folyton biztatott: „Csak tartson ki, Dubitz — mondogatta —, majd kap egy jó portási állást, csak türelem." Hát kaptam? Púpot a hátamra, reumát a lábamba, kehet a tüdőmbe. Pedig jó lett volna az a portásság és valamicske kegydíj öregségemre...

Hertelendy félbeszakította Dubitz szóáradatát.

— Csinos lány a maguk Terije...

— Tetszik ismerni? — döbbent meg Dubitzné.

— Találkoztam vele a Mechanikában, nem mentem? Ne, mindegy. Van magához való esze. Az a [illegible] mióta udvarol neki?

— Gor Bálint? — szólt közbe Dubitz. — Járt ide néhányszor, de én nem kedvelem, mert szidja a hivatásszervezetet...

Hertelendy nem pazarolta több idejét a Dubitzházaspárra. Átlátott együgyűségükön, nem várt tőlük semmi különöset. Barátságos hangon elköszönt, megkereste az iparvágányt, és elindult mellette Soroksárra. A nyugati égbolt alján felszakadoztak a tömör felhők. Növekvő erejű szél borzolta a nyugtalankodó vizet, suhogtatta a nádat, és a túlsó parton, a Királyerdő fiatal akácai fölött, tágította a felhők réseit. Az innenső oldalon néptelen volt a víz menti pázsit. Szertehajigált papirosokat sodort odább a szél. Néhány sátorban makacs szerelmesek dideregtek.

A Herr Doktor rájött, nem talál azokra, akiket keresett.

Elindult Haraszti felé, s közben a magas partot nézegette. Azt kutatta, hol kínálkozik alkalmas hely fölkapaszkodni a legközelebbi HÉV-állomáshoz. Már éppen kiszemelte a megfelelő ösvényt, amikor két szuronyos csendőr bukkant elő a hajlatból. A vámhatáron túli rész a csendőrség felügyelete alá tartozott. Vasárnaponként többször ellenőrizték a strandolókat. Az őrmester végigmérte a detektívet. Megszólította:

— Egyedül? Egyedül?

— Kettesben jobb? — vágott vissza a detektív.

— No-no, ki maga?

Hertelendy az orruk alá tartotta az igazolványát. Erre a két csendőr meghunyászkodott:

— Ne tessék rossznéven venni — magyarázta szigorát az őrmester —, sok mindenféle ember ügyeleg erre mostanában. Különösen a kőművesek sztrájkja óta. Természetbarátok, eszperantisták, gyermekbarátok, nőgilde, szocdem — egykutya mind. Nem az a fontos, hogy minek nevezik magukat, hanem az, hogy micsodák igazában. Én amondó vagyok, csak bolsevistákat esz ide a fene, pláne ilyen időben. Itt tanakodnak és sütik ki a gazemberségeket. De nagyon nehéz ám rajtakapni őket. Egyik részük labdát hajigál, sikoltozik. Egy másik részük belemén a vízbe feredőzni. A har-

madik meg ugyanekkor tanakodik. Mire közelükbe ér az ember, már zakkoznak, csattognak, pengetik a mandolinjukat, és énekelnek.

— Sok a bajuk velük?

— Baj mindig akad. Még az a szerencse, hogy a veszedelmesebb fajtájuk amodaát szokott fangallérozni a királyerdei oldalon, vagy éppen Gödön. Ha rajtam állana, én nem kukoricáznék egyvel sem. Összefogdosnék mindenkit, aki ide jön strabancolni, és gyerünk velük Hajmáskérre, az internáló táborba, vagy Egerszegre.

— Ezek a táborok már megszűntek, jó ember.

A csendőr nagyot köpött:

— Elég baj az . . .

Hertelendy visszatért a városba. Jól átfújta a szél, kivanta a konyakot. Megfürdött, házikönt be bujt, papucsot húzott a lábára, előszedte a *Bosemb*ót, és megpróbált olvasni. De folyton elkalandoztak gondolatai a könyv lapjairól. Hol azt latolgatta, mi értelme volt e napjának, hol pedig azt találgatta, mikor jön meg Trudel? Felgyülemlett benne az elégedetlenség. Teltek-múltak az órák, és Trudel késett. Ő maga enni kívánt. Vajat, disznót, sonkát szedett elő az éléskamrából. Háziasszonya ügyelt rá, hogy a tartalékelemózsia sohase hiányozzék a lakásból. És persze a palackborok sem. Hertelendy evett, ivott, rágyújtott. Egyre jobban bosszantotta Trudel elmaradása.

Elaludt.

Trudel éjfélkor keltette föl:

— Talpra, hétalvó!

A drezdai lány idegen szagokat hozott magával — áporodott illatszert, szivarszagot, különféle italok enyhe bűzét. Benzin- és gumiszag is elegyült mindezzel. Hertelendy magyarázatok és illusztrációk nélkül is igen jól elképzelte, mi történt a szeretőjével tegnap este óta. Trudel gyanúsan vidám volt. Egy cigarettás levélpapírt kotort elő a retikülből, odadobta Hertelendy ölébe, aztán konyakot töltött, ivott.

— Olvasd el, jó-e a nyilatkozat?

Wahrman, igen ravaszul, cégpapírjára megfogalmazott egy levelet Friewaldskynak: „Kedves Friewaldsky úr! Kezemben értékes információról, de az ezzel járó tőkét már nem érdekel. Jutalékát, amelyet kívánom bankszámlájára átutalni. Bízom diszkréciómról. Wahrman."

Hertelendy áttanulmányozta a levelet. „Ügyes" — gondolta, után összevetette az eredményt: Mária Irén vallomása, a Friewaldskynál látott tárca és Wahrman levele együtt elegendő a Sát igénytelen kielégítésére.

Trudel a Herr Doktor ölébe ült.

— Rendben van, Burschi?

— Nagyon.

— Mit kapok érte?

— Amit akarsz.

— Fektess le...

Terültek a hazárdjátszma lapjai. Hertelendy olyan levelet kapott Trudeltől, amely Friewaldskyt jogi következményekkel nem sújthatta, hiszen... hamis volt.

Nagy árat fizetett Hertelendy később a drezdai lány ez esti csókjaiért...

8

Hétfő. Márta napja. Kappel feleségének névünnepe.

Kappelt kellemességekkel köszöntötte a reggel. Moravetz jelentette, hogy harminc kőműves ajánlkozott munkára. Egyikük sem volt szervezett, s Friewaldsky rögtön felvette valamennyit. A tótnai és a bucsanyai toborzottakkal együtt kitelt az építkezés folyamatosságához szükséges létszám. Az építőket valóban reggelizett. Megüzente a kapu elé vonult rendőröknek, hogy elnézően látja mindennemű akciójukat. Bízott benne, hogy a szervezettek sztrájkra szánt ezt a csoportot alighanem verhetik szét.

Ugyanezen a napon, reggel hat óra után, Bodor Gyula, Németi János és Palóc Márton felkereste a sztrájktörőket, Alkér utcai szállásukon. Bodor egyezkedni akart Korkkal, de csak Reibel tolmácsolása tette lehetővé a tárgyalást — Kork alig értett magyarul.

— Mint szakmabeliek akarunk beszélni magukkal — kezdte Bodor. — Arra kérem valamennyiüket, hallgassanak meg nyugodtan. Ha nem tudnák, megmondom: tízezer kőműves és segédmunkás sztrájkol Pesten. Egyetlen dologkerülő, léhűtő, naplopó nincs közöttük. És családos mind. Ugyanúgy kell nekik a kenyér, mint maguknak. A szakma révén valójában testvérek vagyunk. Azt kérjük hát, ne kontrázzák meg a partinkat.

Kork nagyot kavarintott karjával a levegőbe:

— No halljuk, mit akarnak?

— Béremelést. Legalább 70 fillért a falazáson és a belső vakoláson, 76 fillért a vegyes munkákon, 84 fillért a létraállványokon, a külső díszvakolaton, a gipsz- és a műkőmunkán, végül 94 fillért a lógóállványon, felső kémény falazaton, samottmunkán. Ismerjék el: jogos és méltányos a követelésünk.

Valaki a hátsó sorokból, aki tolmács nélkül is értette, miről van szó, közbekiáltott:

— És a segédmunkások?

— Nekik legalább 46 filléres órabért akarunk.

Kork gőgösen kihúzta magát:

— Mondd meg nekik — parancsolt a tolmácsra —, csináljanak, amit akarnak, de bennünket hagyjanak békén!

Bodor nem adta fel a harcot:

— Nincs igaza, szaktárs. És a helyét se féltse. Mi heti 46 órás munkaidőt akarunk. Ez lehetővé tenné az összes munkanélküli foglalkoztatását. Ha pedig a rendes munkaidőn túl még szükséges a munka, akkor az első két órára 25 százalékkal több órabért kell kapnunk, az újabb négy órára 50 szá-

nálékot, azentúl pedig 100 [illegible] Korkot minden kőművesnek jó.

— De maguk csak a mémeti [illegible]nak akarnak ilyen béreket, azoknak, akik a [illegible] szervezetbe tartoznak és fizetik a rengeteg járulékot.

— Téved. Kivétel nélkül minden kőműves [illegible]nek több bért akarunk. Kérdezze csak meg a kőművesoka[illegible]t, miért csatlakoztak a mi sztrájkunkhoz. Ne feledje, amikor a bérekről van szó, akkor az életről van szó, a családról, az asszonyról, a gyerekekről. Ez közös ügy. Nem fordulhatnak ellenünk.

Bodor azt remélte, hogy sikerül meggyőznie Korkot.

— Próbálja elképzelni — folytatta —, mit szólna maga, ha maguk sztrájkolnának, és mi jelentkeznénk sztrájktörőnek? Egy szavuk se lenne talán ahhoz, ha kivennénk azt a falat kenyeret a gyerekük és a feleségük szájából? Szaktárs, maguk is tudják, a 40—50 filléres bér éhbér. Belegebed az ember.

Kork elunta Bodor erölködését:

— Nézze, kamerad, ne tartsuk föl egymást. Mindenki verekedjen önmagáért, ez a mi elvünk. Ha pedig most azonnal nem távoznak innét, ellátjuk a bajukat, biztosítom.

Bodor még érvelt volna, de a két társa belé karolt, és elvezette a telepről, az ellenséges hangulatú sztrájktörők közül: Reibel kivételével, a többség Korkkal értett egyet. Palóc megjegyezte:

— Ezzel a próbálkozással tartoztunk az ördögnek.

— Nem mondhattunk le arról a reményről — védekezett Bodor —, hogy meggyőzük őket.

Némedi János viharvert arcán elmélyültek a ráncok:

— Magukra versenek, amit ezért kapnak ...

Két órával később Némedi János munkára jelentkezett Kappelnél. Egyedül jelent meg a kapunál. Moravetz azonnal besorolta az egyik partiba. Megtetszett neki a hatalmas termetű kőműves. Né-

medinek pedig az tetszett, hogy — egymaga lévén — a sztrájkolókat védő rendőrök orra előtt simán besétált a telepre. Amikor aztán benn volt, s mielőtt elfoglalta volna helyét az állványon, körbejárt, elérkezett az ő ideje:

— Szaktársak! — kiáltotta. — Csináljunk rendet!

Az a harminc kőműves, akit Kappel sztrájktörőként vett fel, egytől egyig a sztrájkőrség tagja volt, s valamennyien arra vártak csupán, Kork hajlandó lesz-e csatlakozni a sztrájkhoz. A jogaikat és vállalkozásuk sikerét védő kőművesek rövid, heves csatát vívtak Korkkal és embereivel. Kork dühösen verekedett, de a hívei egytől egyig szétfutottak. Nem maradt közülük Pesten egy sem, Kork viszont kórházba került, és hetekig ápolták.

Kappel, Friewaldsky társaságában, az „Oberhére" hajtatott. Ott elmondta a Pribéknek, mi történt, s a végletekig feldúltan méltatlankodott:

— Igazán nem értem önöket. Kijöttek hozzám védelmet biztosítani a munkásaimnak, amikor nem történt semmi. De amikor szükség lett volna a jelenlétükre, akkor a színüket sem láttam.

A Pribék érezte a kudarc súlyát, ingerülten védekezett:

— Uram, naponta sok verekedés történik már a legkülönfélébb építkezéseken. Hol innen, hol amonnan riadóztatnak bennünket. Képtelenség idejében mindenüvé embereket küldenünk. Nem győzzük a rendőrtartalék bevetésével sem. Ráadásul sok a vaklárma: tudatosan becsapnak bennünket. Méltóztassék megérteni, ez általános, nagy sztrájk. Valóságos háború. Tíz- vagy tizenötezer emberrel állunk szemben, egy egész hadsereg kellene a fékentartásukra. És a lázongók mozgalma terjed. A téglagyári munkások, például, szimpátiasztrájkot kezdtek.

— Valamit mégiscsak tenniük kellene! — kesergett az építész.

— Teszünk is. Összeszedjük, például, a fokozom-

posokat. Ezekkel a mi egyéni módszereinkkel iparkodunk megértetni, mennyire helytelenítjük a magatartásukat. Ennél többet hamarjában nem tehetünk. Persze, ha szabad tanáccsal szolgálnom, a GYOSZ-nak ilyen esetekben egyezkednie kellene...

Friewaldsky felháborodott:

— A munkásokkal?

A Pribék gyilkos pillantást vetett a cégvezetőre:

— Uram, ne feledje, a helyzet rendkívüli... És ennek elmérgesítése nem állhat az önök érdekében sem.

Kappel elveszítette nyugalmát:

— Már bocsánat, valami nincs rendben ebben az országban. Én valóságos belső titkos tanácsos vagyok. Ezt a kitüntető bizalmat még a régi világban kaptam, Ferenc József idejében. Akkor a sztrájkolókkal keményebb kézzel bántak el. Akkor még léteztek olyan főkapitányok, mint Rudnay Béla, Boda Dezső, Sándor László. Ők aztán nem teketóriáztak!

A Pribék már dühöngeni is képtelen volt. Tehetetlenül tárta szét a karját, s csupán annyit tudott kinyögni:

— A szervező nevét már ismerjük... Nemedi Jánosnak hívják... Behozzuk... És méltóztassanak a többit ránk bízni...

— Mit érek vele, ha agyonverik is?... Eh, nem vitatkozom tovább, majd találok más fórumot...

9

A Sef munkaértekezletet tartott.

— Kezd az ügy nagyon kellemetlenné válni — szólt komoran. — Itt van előttem egy csomó külföldi újság. Berlin és Róma sajnálkozik. Bécs riadt, mert a példa követésétől tart. Párizs gúnyolódik, London pedig akcióképtelenséggel vádol bennünket. De mindez még hagyján! A francia és az en-

gyel kőművesek már gyűjtenek a pestiek sztrájkalapjára. Nem kétlem, jelentős összegeket fognak összeszedni. Fenn a Várban azt követelik, hogy fogjuk el ezeket az összegeket, csípjük nyakon azokat, akik idehozzák, de még inkább azokat, akik átveszik. Mindazokat az összegeket, amelyek nyugati szociáldemokrata szervezetektől érkeznek, nem tudjuk lefoglalni, mert legális küldöttek legálisan adják át. Más a helyzet a kommunista forrásokból, illegálisan érkező summákkal. Ezekre kell rámenni minden módon, minden eszközzel.

Körbejártatta a tekintetét. Hangsúlyosan folytatta:

— Magas kitüntetést, pénzt és előléptetést kap önök közül az, aki ilyen illegális küldeményt elfog, s az akció körülményeit felfedi. E tekintetben bármelyikük, külön engedély nélkül, szabad kezet kap, ami természetesen, fegyelmi felelősséggel jár baklövés esetére.

Ezután a nagy sztrájk letörésére készített tervét ismertette:

— Mindeddig meglehetősen rögtönöztünk. Ennek mostantól kezdve vége! Mozgósítsuk valamennyi külső figuránkat, akik főleg demoralizáló híreket csempésszenek a sztrájkolók közé. Mi pedig fokozzuk a sorozatos letartóztatásokat, egyidejűleg tűzzel-vassal védelmeznünk kell a sztrájktörőket. Nem szabad megismétlődnie a *Kappel és Fia* cég telepén történteknek. Kappel különben a legmagasabb helyen panaszkodott ránk.

A Séf ránézett Hertelendyre:

— Herr Doktor, ebben az ügyben mi ketten még tanácskozunk.

A Pribék odasúgta a mellette ülő Hakschnek:

– A Herr Doktor bőrében se szeretnék lenni.

Haksch cinkos hunyorítással válaszolt. A Séf folytatta:

– MEMOSZ-gyűléseket nem engedélyezünk. Ha itt-ott mégis összeverődne valami gyűlésféle, az [illegible] együttest le kell fülelni. Erre a célra provo-

kátorokat kell a sztrájkolók közé keverni. Ilyen olyan jelszavakat kiáltozzanak, amelyek kimerítik az állam és társadalom elleni izgatás ismérveit. Ne feledjük, uraim, az ellenfél tapasztalt, és igyekszik kikerülni csapdáinkat. Az Aréna út ma már gyülöségek helyett inkább a bizalmikat mozgatja, és fülbesúgással terjeszti utasításait. Ez a magyarázata annak, hogy a Ligetben sétifikáló komávesek minden fordulatról gyorsan értesülnek.

Megkérdezte a Pribéket:

— A macesos komáveseket összeszedette már?

— Valamennyit.

— Helyes. Legyen külön gondja rá, hogy minél több összekötő, futár és sztrájkposztos szintén lebukjon. Vezényeljen mindenkit a fedélzetre, akitől megtudhatjuk, melyik gyárban kik szervezik a gyűjtést a sztrájkoloknak. Értsék meg: a gyűjtéseket meg kell akadályozni. Legyen gondjuk rá, hogy a munkások megfélemedjenek, és ne merjenek adakozni.

A Pribék jelentette:

— Már szóltam a rendőri sajtóiroda vezetőjének, lássa el anyaggal a rendőri riportereket.

— Helyes. Jó lenne az is, ha a lapok felelevenítenék az *Alapkő*-botrányt. Színezzék ki a részleteket, és keltsenek bizalmatlanságot a munkások és vezetőik között. Rupprecht Olivér lapja már megkezdte az akciót, és sok lappéldányt ingyen oszt szét a sztrájkolók között.

Haksch kért engedélyt szólásra:

— En azt javasolom, néhány külső emberünk kapjon gyűjtőíveket, engedélyezzük nekik a gyűjtést, azután hozzák be a pénzt ide hozzánk. Utána jelenjek meg a közlemény a lapokban: „Akik saját maguknak gyűjtöttek . . .” Az ilyesmi lelohasztja az adakozók kedvét . . .

A Séf beleegyezően bólintott:

— Régi a trükk, de hasznos. Jó lenne, ha az összválasztmányi üléseken egymást rágalmaznak zavaros pénzügyekkel a szónokok. Hamisított el-

[illegible] kell fordulomba hozni a [illegible] lejáratására. Ki kell mutatni, milyen sok pénz folyik el adminisztrációra. Ilyen [illegible] akár [illegible] akár nem [illegible] kéz a mendemonda [illegible] terjed.

Hertelendy szólalt meg:

— A kerszoc[illegible] legújabb magatartása kellemetlenül [illegible] köreinket. Meglepetésemre, egy követ fújnak az Aréna útiakkal. Mit tegyünk velük?

A Pribék felbőszült. Ezt a kérdést éppen ő akarta [illegible]. Összeharapta a fogait. Leste az alkalmat a visszaütésre. A Séfet érdekelte a probléma:

— Attól tartok, a szakszervezeti ellenzék ügyesen „felfűzte" a kerszoc csahosokat. Ehhez a régi vágású szakszervezeti boncok nem értenek. Persze, az ellenzékiek nem adnak fel az elveikből semmit, mert tudják: a kerszoc melós is szeret többet keresni.

Megint Hertelendyhez fordult:

— Magát külön megbízom azzal, Herr Doktor, [illegible] egy kicsit néhány kerszoc munkással. Úgy értem, néhány hangadóval.

Utasította a Pribéket:

— A Herr Doktort hagyja dolgozni. Majd nekem számol be.

Nyomott hangulatban folyt tovább az értekezlet, amely most már naponként megismétlődött. Megbeszélték az akciók részleteit, kiosztották a szerepeket. A Pribék rosszkedve egyre fokozódott. Nem tetszett neki a Séf magatartása. Nem tudta megérteni, miért tünteti ki bizalmával a Herr Doktort. Különösen az fájt neki, hogy az értekezlet végén Hertelendy dicséretet kapott a Wahrman—Trunwaldsky-egy eredményes leszámolásért:

— Egy prima jegyzőkönyvet kaptam a Herr Doktortól — mondta elismerően a Séf. — Ezzel, legalább részben, kimostuk magunkat odafönn a múltbeli bizonyos körülményekért.

A Pribékben elkapta a gyulladásig fokozódó féltékenység.

Elhatározta, mihelyt mód kínálkozik rá, kitöri vetélytársa nyakát.

A négyszemközti beszélgetés következett a Séf és Hertelendy között. A Herr Doktor vegyes érzelmekkel nézett a párbeszéd elé. A dicseretet már megkapta, s azt hitte, „letolás" következik — ez a módszer jellemezte a Séfet. Most azonban szokatlanul kedélyes hangnemben kezdte:

— Hallja-e, Herr Doktor, alaposan elbánt azzal a Friewaldskyval. Trükkjeinek részletei nem érdekelnek. Nem akarok tudni róluk, beérem a lényeggel. Most aztán keresse majd föl Kappelt, aki jól alánkfűtött odafönn. Mesélje el szépen neki Friewaldsky disznóságait. Fogadom, Kappel egy időre befogja majd a száját...

Hertelendy elégedetten mosolygott. A Séf közben kinyitotta azt a páncélszekrényét, amelyben bizalmas iratait tartotta. Előkeresett belőle egy papírlapot. Egy közönséges levelet. Ki tudja, hányadszor, ismét belenézett, azután odaadta Hertelendynek:

— Olvassa, Herr Doktor.

A levél így hangzott: *„Főtanácsos Úr! Van szerencsém újólag felhívni szíves figyelmét az építőmunkások sztrájkbizottságának egyik tagjára. Több álnevet használ az illető. Magas, sovány, művelt férfi. Erős, fiatal, vakmerő. Külföldiekkel tart kapcsolatot. Feltételezhetően ő az, aki a külországokból érkező illegális sztrájksegélyeket átveszi."* Aláírás helyett csupán egy „I" betű szerepelt. Hertelendy visszaadta a levelet, a Séf pedig elzárta.

— Mit szól hozzá? — kérdezte a főnök.

— Érdekes...

— Mit gondol, ki lehet az a férfi, akiről ez a levél szól?

Hertelendy megmutatta, mit tud:

— Miután a szocdemek nem szeretik a homályos helyzeteket, és külföldi kapcsolataikat sem titkolják, a levélben említett személyiség alighanem az ellenzék hangadói közé tartozik. Kik ezek?

Kruzslák, Németh, Palotás, Sollner, Bartha, Papp, Toth. De ezek közül egyikre sem illik a levélben megadott személyleírás. Nézzük meg hát a sztrájkbizottság ellenzéki tagjait: Apró, Fodor, Rajk? Csakis ezek jöhetnek számításba. Miután az előbbi kettő alacsony termetű, kizárólag Rajkra kell gondolnom.

— Nagyszerű! — örvendezett a Séf. — Telibe talált.

Megkínálta egy pohárka konyakkal a nyomozót, ő maga nem ivott, de rágyújtott.

— Magára bízom Rajk megfigyelését. Vegye magához Haksch és Drégely nyomozókat. Majd kiállítom a szolgálati jegyet is. Nyissák ki a szemüket. Figyelmeztetem: óriási fogás lenne, ha rá tudnánk bizonyítani Rajkra, hogy „rubelekét" kapott és továbbított a sztrájkalapba.

Ebben a pillanatban Hertelendy erős kísértésbe esett, ne számoljon-e be arról az értesüléséről, hogy Palóc Márton pénzt vár külföldről, de legutóbbi kudarca jutott az eszébe, s jobbnak látta, ha hallgat. A Séf pedig befejezte ezt a témát:

— Nagyon bízom magában, Herr Doktor. Ezt az ügyet semmiképpen nem szignáltam volna a Pribékre, mert ilyen feladatokra ő nem alkalmas. Higgyen nekem, nem csal a szimatom: itt pénzről van szó, nagy tételekről.

Végül összegezte a megbeszélés lényegét:

— Tehát beszél Kapellel, igaz? Tapassza be végre az öregúr száját, ne kellemetlenkedjék többé nekünk. Ez az egyik feladata. A másik: álljon rá Rajkra. Ez a legfontosabb. A harmadik: amint már mondtam, csevegjen a kerszoc előmádkozókkal. És végül, tudja-e, hogy maga még adósom?

— Mivel?

— Megbíztam azzal, hogy foglalkozzék azzal a falusi legénnyel, Szijj Andrással, akit a Kappel-építkezésen vertek meg. Érdekel a fickó, terveim vannak vele. Jelentést várok.

A Séf felállt.

— Rajta, Herr Doktor, Kapott munkát eleget, nem panaszkodhat rám, hogy elhanyagolom...

10

Hertelendy jókedvűen távozott a Séftől. Nyeregben érezte magát, s mert az örömöt nehéz titkolni a Pribék irigysége csak fokozódott. Ráadásul át kellett engednie a Herr Doktornak két bevált emberét, Hakschot és Drégelyt. Ez utóbbiak sem szívesen dolgoztak együtt Hertelendyvel. Lenézték intellektuális finomkodásait. Ők a direkt módszereket kedvelték: előbb ütöttek, és csak azután kérdeztek.

A Herr Doktor mindenekelőtt Kappel építészt kereste fel. Tájékoztatta cégvezetője kétlakiságáról, és szigorú diszkréció kikötésével elébe tárta Friewaldskyra vonatkozó bizonyítékait: Miss Irish vallomását, a rubinköves cigarettatárca dolgát és Wahrman kompromittáló levelét. A detektív ügyesen csoportosította és magyarázta a tényeket.

Nagyon felindult az öreg építész:

— Ki hitte volna!

Hertelendy részvevő képet vágott, pedig belül dagadozott a kárörömtől. Szívesen megleckéztette volna a valóságos belső titkos tanácsost. Azt szerette volna mondani neki: „Nehéz a hálátlanságot elviselni, de hát az üzleti világban a hála mindig az érdekek mögé szorul. És talán — nemcsak az üzleti világban." Kappel gyötrődve sopánkodott:

— Friewaldsky az első perctől kezdve ellenezte angol kapcsolatainkat, mindenáron német cégek ajánlatai mellett kardoskodott. Az a gyanúm, a mai Németország szellemi rendkívüli méretekben hat rá. Többször kifejtette, hogy a „Harmadik Birodalom" dinamikus hatalom, és hogy Magyarország a német életter függvénye. Egy cikket is írt erről a *Donauländer* című magazinba. Érdekli a cikk? Eltettem.

Kappel rövid keresgélés után megtalálta könyvespolcán a kérdéses német nyelvu lapot. Hertelendy belelapozott, s igen értékesnek találta néhány mondatát. Ugy gondolta, erre a dokumentumra még szüksége lehet. Elkérte az építésztől, aki készségesen neki ajándekozta.

— Engem a németek mostani vezetője, Hindenburg örököse nyugtalanit — folytatta az építész. — Tudom, látom, háború felé sodorja a világot. Márpedig én féltem az alkotásaimat, és nem szeretném a pusztulásukat látni. Állitom, hogy minden valamirevaló építész pacifista. Egyébként közölhetem önnel, felügyelő úr: a kormánytól segitséget kaptam. Maga a külügyminiszter interveniál angol üzletfeleimnél az érdekemben. Talán sikerül elfogadtatnunk velük a *vis majort*.

— Örömmel hallom — szólt a detektiv. És valóban megörült a hirnek, mert ez is könnyitett a politikai csoport felelősségén.

Kappel visszatért Friewaldskyra:

— En ezt a becstelen embert menesztem.

— Ha szabad tanácsot adnom, botrány nélkul és ne azonnal.

— Igaza van. Skandalumot nem akarok, hanem itt nálam nincs keresnivalója többé.

A Herr Doktor rámutatott a *Donauländer* nala levő példányára:

— Friewaldsky úr ebben a lapban olyasmiket irt, amikre a nemzeti érdekeket sértő indiszkréció nagyon ráillik. Jó szemem van, azonnal megláttam a kérdéses passzust. Nos, ha Friewaldsky úr okoskodnék, más úton is jobb belátásra lehet birni.

— Pompás. Hálával tartozom önnek, felügyelő úr. Legyen nyugodt, alkalomadtán tudni fogom, mi a kötelességem.

Hertelendy beült egy kiskocsmába. Sört ivott és a kocsmai asztalnál figyelmesen tanulmányozta Friewaldsky cikkét. Ugy határozott: páncélszekrényébe teszi, a „kincsei" közé . . .

Ötödik fejezet

1

Haksch és Drégely munkára jelentkezett Hertelendynél. A Herr Doktor is utálta őket: hasonlítottak a cirkuszi birkózókhoz, a zakójuk nem tudta elrejteni roppant vállizmukat, amitől kissé mereven mozgott a karjuk. Sokat ettek, sokat ittak, gondolkodni nem szerettek. Száz méterről lerítt róluk a hekus, ezért többnyire „vallatásra" használták őket. Most, amikor a politikai csoport „teljes gőzzel" üzemelt, őket sem nélkülözhették a külső munkán.

Hertelendy elmagyarázta a tennivalójukat. Részletesen leírta nekik Rajk külsejét, s megmutatta a fényképét is. Kifejtette, miképpen szimatoljanak utána, miként kövessék, s pontosan tudják meg, kikkel érintkezik rendszeresen. Haksch megjegyezte:

— Én ismerem a Hosszút.

— Annál jobb.

— Csakhogy jó ideje nem láttam. Ezek a pasik aligha rakják a kirakatba magukat, és éppen mostanában.

— Hol keressük? — kérdezte Drégely.

— Nyilván az Aréna úton. Tagja a sztrájkbizottságnak, tehát legalább némelykor fel kell bukkannia ott — okoskodott Hertelendy. — Azt tanácsolom, tanulmányozzák a MEMOSZ-ház környékét, lófeljenek, lessék meg a kapukat. Menjünk ki most együtt a terepre: hadd lássanak bennünket, hadd szokják meg a jelenlétünket. Elalszik az éberségük, ha többször látják a fizimiskánkat.

Az István út felől közelítették meg a temetőt. Hertelendy azt akarta tudni, változott-e a szituá-

kolok hangulata. Hűvös, borongó nap járta. Nyugtalanul rezgett a fák lombja, akárcsak az emberek kedélye. Árusok ödöngtek a munkások között: sült krumplit, tökmagot, apró kockákra szeletelt prószát kínálgattak. Túlságosan nem kapkodták a portékájukat. Már nem sétálgattak annyian az ösvényeken, mint eleinte, de valamennyi padon ültek. Észrevették a hekusokat, de nem törődtek velük — sokan egyszerűen hátat fordítottak nekik. Láttukra egy inasgyerek a szájába vette az ujját, s hosszasan, élesen fütyült, akár ködben a vonatok. Drégely visszaemlékezett a régi május elsejékre, amikor a munkások ugyanígy a birtokukba vették a Ligetet. „Én akkor a Brauch hentesnél dolgoztam — mélázott Drégely —, és öt koronát kaptam külön a mestertől. Azt mondta, ne én legyek a legkódisabb a sok kódis között."

Drégely felvidult. Fekete keménykalapját feltolta a homlokára, és fennhangon folytatta a mondókáját:

— Csoda idők voltak azok! Ma már nem tudnak olyan virslit készíteni, mint akkoriban, de olyan sert sem! Ha az ember bevágott 8—10 pár virslit, és megivott rá 5—6 korsó habzó sert, akkor jóhetett a jó hosszú Vergónia a fogak közé. Attól aztán fölségeseket lehetett köpni a cselédlányok cipőjére. Hová lettek a régi jó idők . . .

Haksch leintette:

— Hagyd a menkübe azokat a „jó idoket"! Emlékszem olyan tüntetésekre, amikor revolverből lőttek a rendőrre a prolik, s a bosnyákokat kellett kivezényelni ellenük. Simán a másvilágra küldtek néhány rendőrt, akiknek aztán külön parcellát nyitottak Rákoson.

— Ezek a mai meló'ok nem olyan vadak . . .

— Nono, gondolj csak a harminces szeptember elsejére . . .

— Azóta megpuhultak . . .

Ebben a pillanatban Drégely keménykalapján

ragyot csattant egy jókora kavics, s a kalap lepotyogott a földre. Hakesch röhögött.

— No, megpuhultak? — kérdezte hecceldve.

Drégely felvette a kalapját, megnézte rajta a horpadást.

— Ide nézz, ha a kavics a képemet találja, mehetnék a frászba.

Keresték a tettest, de csupa „ártatlan" képű embert láttak maguk körül. Majmot csináltak a hekusokból. Drégely visszatette a kalapját a fejére, de akaratlanul is a lóvá tett bohóc gyanakvásával tekingetett jobbra-balra. Egy másik sétányon, nem messze az elobbitől, újabb találat érte a kalapját, de ezúttal sikerült elkapnia a levegőben. Most már kinevették a detektívet. Körös-körül harsogott a kárörröm. Drégely szitkozódott. Már-már rárontott a közelében álló egyik munkásra, de a Herr Doktor visszatartotta:

— Gyerünk innét! — parancsolta.

Mindkét társát meghívta a Fürihez egy korsó sörre — kárpótlásnak szánta az izgalomért, meg aztán magához akarta édesgetni a két detektívet. Iszogatás közben megállapították, nincs értelme személyes jelenlétüknek a MÉMOSZ-ház közelében. Inkább a spiclikkel végeztetik a megfigyelést, s a tőlük szerzett nyomokon haladnak majd tovább, de azért a kerszoc munkások hangadóját is vigyék csak be az „Oberhére".

2

Hertelendy ebéd után felhívta a lakásán Trudelt. Voltaképpen Madame Florence-szal akart találkozót megbeszélni, de szórakozottságában a saját számát tárcsázta. Nagy meglepetésére nem jelentkezett senki. Később ismét hívta. Trudel megint csak nem vette fel a kagylót. Éppen újra hívta volna, amikor megjött Hakesch, és jelentette, hogy behozta Petrus József kerszoc munkást.

— No, lássuk ...

Egy sovány fekete hajú, sárga bőrű emberke ódalgott be Hertelendy hivatali szobájába. Kettesben maradtak.

— Maga az a Petrus József?

— Igen, Petrus József a nevem.

Lázasan csillogott a szeme, aszketikusan elmélyültek a vonásai, csontjára rászáradt a bőr. Sugár Károly készített magának ilyen maszkot, amikor Szmergyakov szerepét játszotta a Nemzetiben. Valóban, Petrus beillett a Karamazovok világába, már ami a megjelenését illeti. Egyébként reálisabban nézte az életet.

— Tudja, miért van itt?

— Sejtelmem sincs róla.

— Ne adja a bankot, nem olyan hülye maga, mint amilyennek látszani akar. Járt már ebben a házban?

— Még soha.

— De bizonyára hallotta a hírünket, igaz?

— Igaz. De én nem félek senkitől, mert írva áll a Könyvek Könyvében: „Amik lehetetlenek az embereknél, lehetségesek az istennél." Én ehhez tartom magam ...

— Ökör! — mérgelődött Hertelendy. — Hagyja az ilyen mókákat. Vegye tudomásul, olyan helyre került, ahol egykettőre észre térítik a zagyva pasasokat.

Petrus nem rettent meg a detektív durva szavaitól. Inkább kíváncsian várta, mi történik vele. Bízott magában, ismerte az értékét, tudta, hogy a szakszervezete megvédi. Önérzetesen kijelentette:

— Méltóztassék emberségesebben szólni hozzám.

Hertelendyt dühítette ez a hang.

— Ne nyafogjon itt nekem! — förmedt rá. — Azt mondja meg inkább, mi ütött magába és a társaiba, hogy lepaktáltak az Aréna úti vörösökkel!

— Semmiféle vörösökkel nem paktálunk.

— Hanem? Mit csinálnak?

— Ha az adunk kőművesszakszervezetünknek. Mert, könyörgöm, ők ugyanolyan munkások, mint mi, és magyarnak is ugyanolyan magyarok. Márpedig, könyörgöm, éppúgy többet akarnak keresni, akárcsak mi. És békességet akarnak minden békeszerető embernek, ahogy mi sem egyebet akarunk. Világos: a közös érdekek alapján megegyeztünk.

— De ember — kiáltott a detektív —, maguk odanyújtották a kisujjukat az ördögnek, és ennek az lesz a vége, hogy az ördög egészen bekapja magukat.

— Felügyelő úr, kérem szépen — védekezett Petrus —, hadd mondjak ellent. Azért, mert egyformán nagyobb darabka kenyeret kívánunk, nem cseréltünk még lelki ruhát. Ők nem lettek olyanok, mint amilyenek mi vagyunk, és mi nem lettünk olyanok amilyenek ők. Mi a természettörvény alapján állunk, s joggal követeljük a megszolgált kenyeret.

Hertelendy csikorgott:

— Sztrájkkal?

Petrus képéről szelídség sugárzott:

— Istenem, ha másként nem megy. Könyörgöm, én nem vagyok híve semmiféle erőszaknak, mégis védekezem, ha az életemre törnek. Márpedig az életemre törnek azok, akik el akarják venni a kenyeremet. Bizony, írva áll a Könyvek Könyvében: „És add meg nekik a béröket, elkezdvén az utolsóktól az elsőkig." És lám, Krisztus földi helytartója ugyanezt mondja a *Quadragesimo anno* lapjain: „A társadalmi igazság törvénye tiltja, hogy egyik osztály a másikat a haszonrészesedésből kizárja. Vét a törvény ellen a gazdagok osztálya, ha vagyonának élvezetében azt tartja a dolgok helyes rendjének, hogy neki minden, a munkásnak semmi se jusson..."*

— Hulye! — csapott az asztalra Hertelendy.

* Ez és a következő idézetek a *Proletárok megváltása* című budapesti klerikális brosúra 30. oldaláról valók.

— Tessék? — bámulta a haragját Petr[illegible]

— Ez nem maguknak szól!

— Hanem kiknek?

— Azoknak a kerge birkáknak, akik még nincsenek benn az akolban. Ez kegyes hazugság. Lelki manna. Mézesmadzag azoknak, akik elbitangoltak a nyájból.

Petrus jól tudta, miről beszél a detektív, de adta a felháborodott és elképedt hívőt:

— Már bocsánat... Én ezt nem értem, és nem tudom, mire véljem, könyörgöm... Ha a vallásomat és a hitemet méltóztatik kigúnyolni, én ezt kénytelen leszek elmondani a püspök úrnak...

Hertelendy meghökkent. Latolgatta, nem mondott-e többet a szükségesnél. Minden egyes szó számít a politikában, mihelyt kimondják. Nem lenne okos dolog ateista hírébe keveredni, és a klérussal sem szabad ujjat húzni. Volt rá eset, gyanússá vált az, akit a jezsuiták vagy az alapítványi hölgyek a szájukra vettek.

— Ne magyarázza félre, amit mondtam — csapkodta az asztalt műfelháborodással.

Petrus vigyorgott. Elérte a célját.

— Én ilyesmit nem teszek, könyörgöm — folytatta alamuszian. — Csupán azt idézem, amit a Szentatya ápertén kimondott: „A termelt javakat, a jövedelmet a tőke igényelte magának, s a munkásnak alig hagyott erőinek pótlására és helyreállítására..." Ugyebár, ez világos beszéd? Erre aztán senki sem mondhatja, hogy lám — afféle káros agitáció. Ha pedig a beszéd világos és istenes, akkor mi, hívő emberek, miért ne hallgatnánk rá? Igenis, egyetértünk ama bölcsességgel, amely így hangzik: „Mindenki kapja meg a maga részét a közjavakból..."

Petrus szemforgató kegyessége kihozta Hertelendyt a sodrából. Már nem érdekelte, mit mondanak majd róla a jezsuiták, az alapítványi hölgyek, vagy akár maga a hercegprímás. Pulykavörösen ordított Petrusra:

— Fágjá bé á páfáját!

Akkor monoott á-kat a szabályos a-k és o-k helyett, amikor az indulat teljesen elhatalmasodott rajta. És határozottan, keményen folytatta:

— Nekem a világ végéig idézgethet a kegyes irományokból, amennyit csak akar. Nem érdekel. Ha azonban sztrájkolgatnak, Petrus mester, akkor cipora verjük a képüket, garantálom. Tőlem akkora bért követelhet, amekkorát csak akar. De abbahagyni a munkát? Hohó, ez a kártya nincs benne a pakliban. A maguk szervezetének csak addig van értelme, amíg nemzeti alapon állanak, a nemzeti alap pedig tiltja a sztrájkot. Megértette? Sztrájkolni nem szabad.

— Mi szabad hát? — kérdezte Petrus sunyin.

— Imádkozzanak. Azt szabad.

— Csakhogy, könyörgöm ...

— Pofa be! Aki sztrájkol, az istentelen büdös disznó. Avagy mutassa meg nekem azt a helyet a pápa iratában, ahol írva áll: Sztrájkoljatok, kedves keresztény testvéreim ...

Petrusnak elakadt a lélegzete. Hallgatott. Hertelendy visszanyerte a biztonságát. Érezte, hogy Petrus fölé kerekedett:

— Most elkotródhat! — rivallt rá. — Ajánlom, magyarázza meg a társainak, hogy velünk gyűlik meg a bajuk, ha nem fordítanak hátat az Aréna útnak. Megértett?

Petrus bólintott.

— Akkor — mars!

Petrus megzavarodottan távozott.

Hertelendy kifújta a dühét. Elhatározta, készít egy hosszabb feljegyzést a Séfnek, ahol megesillogtathatja a logikáját. Mária kopogtatta a szöveget:

„A mostani építőmunkás-sztrájknak a szokásostól eltérő, aggasztó vonásai vannak. Ilyen például az a körülmény, hogy a világnézetileg különböző, másmás szervezethez tartó kőművesek együttesen közreműködnek. Szociáldemokraták, ellenzékiek, vörösök, keresztények — ha nem is lelkendezve, de össze-

tartanak. Ebben az összefogásban egy erőteljesebb veszély csírája van. Egységfront keletkezhet belőle a szemünk láttára . . .".

3

Amikor befejezte a hosszú feljegyzést, Trudel jutott eszébe. Azonnal tárcsázta a lakását. Trudel megint csak nem jelentkezett. Mostani hangulatában, miután tudott Wahrman érdeklődéséről Trudel iránt, fogékonyabbá vált a gyors kombinálgatásra. Erősen feltette magában, ha a szeretője folytatja kapcsolatát Wahrmannal, azonnal és könyörtelenül szakít vele. Idáig jutott gondolataiban, amikor megszólalt a telefonja. Pista kereste, a spicli.

— Főnök, nagyon fontos mondanivalóm van.

— Miről?

— Palóc Mártonról.

— No, mondd!

— Nem szeretném telefonba . . . Itt lenn vagyok a Lánchídnál . . . Ha most oda tudna jönni . . .

— Nagyon fontos?

— Nagyon, de nagyon.

— Mindjárt megyek. Várj.

Már nem szándékozott visszatérni a hivatalába. Lezárta a fiókjait, és kétrét hajtva a belső zsebébe tette a *Donaulöndert*, Kappel ajándékát. Minél többet gondolkodott rajta, annál érdekesebbnek tartotta Friewaldsky cikkét. Odahaza akarta biztonságba helyezni arra az esetre, ha Kappel cégvezetője vissza akarna lőni. A Lánchíd pesti hídfőjénél, az Akadémia felé eső oldalon várt rá a spicli. Lementek a néptelen rakpartra, egészen a vízparti kofalig. Senki sem hallgathatta ki őket.

— Óriási hírt hoztam! — lelkendezett a spicli.

— Ki vele!

— Palóc Márton pénzt kap. Egy olasz pasas hozza majd neki holnap vagy holnapután Bécsből.

A szenvedélyes vadász izgalma csillogott a szemében:

— Főnök, spurim van rá, hogy fene nagy gubancról van szó!

Hertelendy heves szívdobogást kapott. Felvillanyozta a közlés. Nyomban legszemélyesebb ügyének érezte a fordulatot, olyasvalaminek, ami pénzt, dicsőséget, előmenetelt jelent.

— Mondj el mindent, részletesen, elejétől a végéig. Ugy, amiképpen megtörtént. Ne hagyj ki semmit.

— Megpróbálom ... No, amint mondani tetszett, Főnök, én reggeltől estig egyhuzamban a fejes hapsik közelében ügyeleglem. Bejárásom van a MÉMOSZ-házba: bementem. Sok az ismerősöm a kőművesek között, hát együtt lebzseltem velük a lizsében. Már azt hittem, megint nem történik semmi különös, amikor látom ám, egy órával ezelőtt, hogy Bodor, a vezetőségi tag, meg Némedi, a főbizalmi, sétálgatva vitatkoznak. Utánuk csapódtam, és mint akit csak az újságja érdekel, olvasgattam, gyürögettem a lapot. Megértettem Bodor minden szavát. Azt magyarázta Némedinek, hogy az ellenzék igen rosszul tenné, ha a MÉMOSZ-ban minden tisztséget magának akarna megkaparintani. Jobb az, tömte a dumával Némedi fejét, ha megoszlik a felelősség. És hogy azelőtt, amikor egyik oldalon a szocdemek acsarogtak, a másikon pedig az ellenzékiek, folyton borsot törtek egymás orra alá: párhuzamos akciókat szerveztek, mindegyik a másik fölibe akart kerekedni, aminek aztán az lett a vége, hogy egyikük se győzött. Szóval, olyasmi kanyarodott elő Bodor hantájából, hogy amióta az ellenzék öt mandátumot szerzett az OTI-választáson, dupla a felelőssége ennek meg csak úgy lehet eleget tenni, ha összefog mindenkivel, aki csak hajlik rá. Mindez nehezen vánszorgott be Némedi fejébe, mert ő aztán nem szíveli a tekergős utakat. Ekkor bukkant elő a kanyarból, a bokrok mögül Palóc Márton. Képzelheti, Főnök, egyszeriben ura-

pálni kezdtem a füleimet. No, a Palóc egyenest odament Bodorhoz, és azt mondta neki, beszélni akar vele egy félrébb helyen. Némedi ekkor leszakadt róluk, ők meg elindultak körbe a nagy sétányon. Csodára piszkálta a csörömet a kíváncsiság. Átvágtam a tisztáson, elibük kerültem. Jobban hallja az ember a beszélőket, ha a háta mögül jön a szó. Persze, az újságommal tovább játszadoztam. Higgye el, Főnök, még soha életemben nem füleltem úgy, mint akkor. Pechemre halkan lafatyoltak, különösen Bodor, és csak imitt-amott csíptem el néhány szavukat. De aztán felstimmelődtek valahogy, elkapta őket a gépszíj, már nem óvatoskodtak olyan nagyon. Aranyakat ér, amiket hallottam. Palóc azt mondta: „Bécsből jön az olasz . . .” Bodor válaszát nem értettem meg. Talán kérdezett valamit. Megint Palóc hangját csíptem el: „*Verde Stelo* lesz a jelszó . . .” Bodor habrogott erre egy sort, hogy „Miért éppen az erzsébeti Otthonban?” Palóc ezt felelte: „Este hétkor az esperantisták mindig ott vannak . . .” Ettől kezdve jó darabig olyan kásásan morogtak egymásnak, hogy nem értettem belőle semmit. Aztán mégis: „Majd Rajknak adom át a nagy summa pénzt . . .” — mondta Palóc. Bodor észbe kapott ekkor. „Pszt!” — mondta. Elfordultak balra, visszakanyarodtak az Aréna útra, és bementek a MÉMOSZ-házba.

— Ez minden? — adta a detektív a csalódottat.

Pista felhördült:

— Talán kevesli, Főnök? Az istenért, hiszen mindent megtudtunk! Tessék csak összeszedni a gyöngyöket. Olyan ez, mint a kirakós játék, és nem is nehéz összerakni. Igen nagy halat foghat most, Főnök, és befuthet a sztrájkalapnak, mégpedig alaposan.

Hertelendy megérezte, hogy a spiclinek igaza van. Ez volt a gondolatsora: Palóc Márton eszperantó nyelven levelet írt Olaszországba. Feltehetően építőmunkás a levelező partnere. És megmutatta a levelet valamelyik illegális olasz munkás-

szervezet vezetőinek, akik a maguk titkos alapjából, esetleg gyűjtés útján is, pénzt szavaztak meg a MEMOSZ-nak. A pénzt Bécsen keresztül küldik Pestre. Az összeget azért irányítják az erzsébeti Munkásotthonba, mert Palóc Márton eddig is oda címeztette a leveleit... Most már csupán a vasúti menetrenddel kell konzultálni: abból megállapítható, mikor és milyen vonatok érkeznek Bécsből, ennek alapján pedig pontosan kiszámítható, mikor veszi át Palóc a pénzt az erzsébeti építőmunkásotthonban.

Hertelendy egy tízest adott Pistának.

— Ezt soron kívül kapod. Lódulj.

A spicli kényszeredetten forgatta a gyűrött bankjegyet. Hertelendy távozni akart, de a spicli eléje sasszézott — ügyesen, a tolakodás látszata nélkül, mégis határozottan.

— Főnök, csak ennyit ér a hírem? — kérdezte.

— Mi az? Mit akarsz?

— Főnök — forgatta Pista egyre a tízest —; most egy kicsit többet érdemelnék. Szükségem is lenne rá...

— Megbolondultál? Több pénzt akarsz? Tőlem?

— Úgy gondolom, igen jól dolgoztam... Sokat izzadtam, ácsorogtam és kockáztattam. Azt hiszem, kivételesen megérdemelnék egy százast.

— Hülye! Eredj a fenébe! — mordult rá a detektív.

— Egy százasra lenne szükségem — ismételte a spicli nyugodt makacssággal. — Komolyan mondom, nagyon kellene...

— Nesze, itt van még egy tízes, de most már takarodj.

— Százas kellene, Főnök...

Hertelendyt elöntötte a pulykaméreg. Kitépte mindkét tízest Pista kezéből. Egészen elvakította a harag. Kiabált:

— Elég volt! Mars!

Pista elsápadt. Ezt nem várta. Szörnyen csalódott. Ujja hegyével megbökte a sapkája szélét, az-

tán lehajtott fejjel elindult. Egy szót sem szólt. Hertelendy megérezte, nem cselekszik okosan. Rászólt a spiclire:

— Állj! Ide gyere.

Pista megállt, de nem lépett vissza. Leírt róla a nagy családás, sőt az elkeseredettség. Hertelendy ment oda hozzá:

— Nesze, itt a két tizesed. És hozzáteszek még egy harmadikat. Most aztán elég legyen.

Faképnél hagyta a besúgóját. Az pedig sötéten nézett utána . . .

4

Hertelendy a nagy fogásra gondolt.

Semmi egyéb nem érdekelte, minden más gondjáról megfeledkezett. A gyors és nagy sikerre vágyakozó ember türelmetlensége hajtotta. Elhatározta, azonnal kimegy Erzsébetre, és terepszemlét tart az építőmunkások otthonában.

1932 óta ez az épület az erzsébeti szervezett munkások második kulturális központjává fejlődött a Csili mellett. Akkoriban eléggé elhagyatott volt még a környéke. Szemben nagy, üres grundásítozott, se kövezett járdája, se kövezett útteste. A HEV-körforgalminak egyik vágánya húzódott rajta, s amikor elhaladt a szerelvény, porfelleget vonszolt maga után. Az építőmunkásokon kívül más kisebb szakszervezeti csoportok is otthont kaptak benne, különösen a villamos-alkalmazottak, textilesek és ezek műkedvelő gárdai.

Csendben rivalizált a két szomszédvár: a vasasok Csilije a Városháza közelében, és az építők új otthona az Erzsébet utcában. A vasasok otthona jobb fekvése miatt vonzóbbnak bizonyult, s oda székelt a szociáldemokraták helyi titkársága is. Hertelendy örömmel állapította meg, az Erzsébet utcai Munkásotthont jól kihasználják. Megnézte, mely klubhelyiségnél van csak hosszabb sor, de sehol

mutásba kellett vennie azt is, hátha az ő embere a Török Flóris utca felol jön, a gyatra utcai világítás neki és a jövevénynek egyaránt kedvezett.

Észrevétlenül akart bejutni az otthonba. A nagyterem utcára nézó bejáratát különben is zárva találta. Könytelen volt az udvar felol próbálkozni. Az udvaron, balfelól, kisebb szobak sorakoztak és a gondnok lakása: befizetőhely, tanulószoba, sakkozónak fenntartott hely, könyvtár. Jobbra, a nagyterem a színpaddal és a hozzátartozó apróbb szobácskákkal. Amint Hertelendy belépett az udvarra, amelyet a nagyterem oldalára szerelt egyetlen lámpa világított meg, belébotlott a gondnokba. Hertelendyről leritt az idegen. A gondnok gyanakodva szólította meg:

— Keres valakit?

— Államrendőrség — szólt halkan a detektív. — Csak azt akarom megnézni, nem tartanak-e ilyen gyülést a nagyteremben.

A gondnok ismerte a helyzetet, tudta, hogy az épitomunkások minden bérharcának idején a legváratlanabb időpontokban jelennek meg az effele „látogatók".

— Gyülestilalom van. Mi betartjuk.

Fény szivárgott ki a nagyteremből.

— Most kik vannak itt? — kerdezte Hertelendy.

— A kultúrgárda próbál. Szindarabot tanulnak be a gyerekek. Nálunk adják majd elő.

— Már van rá engedélyük?

— Nem tudom. Bizonyára beadták a kérelmüket a kapitányságra. Jótékony célra akarnak játszani, eddig még többnyire megkapták rá az engedélyt.

Hertelendy nevetett:

— Ismerem én a maguk jótékony céljait. Biztosan a sztrájkalapot akarják meghizlalni egy kicsit. No, jöjjön, nézzünk körül odabenn.

Hertelendy nem tudta, hogy a figyelő már észrevette, és jelezte jövetelét a teremben levőknek. Tizenöt vagy húsz ifjúmunkás és néhány idősebb komuves tartózkodott a tágas helyiségben. Néhá-

nyan ülnek a színpadon, a többiek a nézőtéren. A rendező tizenöt Gór Bálint töltötte be az újságírót.

— Mit csinálnak itt maguk?

— Színdarabot tanulunk be — felelt nyugodtan Gór.

— Mi a darab címe, és ki írta?

— Németből fordították a művet, a címe: A sztrájk szimfóniája. A munkásélet örömeiről szól és egy békés sztrájkról, ami azért volt sikeres, mert a puha kezű tőkést és a kérges tenyerű munkásokat egyazon jóakarat fűtötte.

Néhányan halkan kuncogtak a fiatalok közül, de a nyomozó enélkül is tudta, hogy félrevezették, pedig az újságíró korrekt hangon felelt a kérdésekre. Elkérte a darab súgópéldányát, beleolvasgatott. Kénytelen volt megállapítani, hogy a szöveg felettébb ártalmatlan, sőt — szaknyelven szólva — hibátlan. Visszaadta a vaskos füzetet, és felmutatta a rendezőt, folytassa a próbát. Leült egy székre az első sorban, s fölmérgezett a színpadra. Felismerte a próbálók között — Dubitz Terit. Ideges volt a kíváncsiságtól.

Gór Bálint odafordult hozzá:

— Most azt a jelenetet próbáljuk, amikor a munkások megtartanak egy iszákos pallért. Amint majd hallani fogják, egy csinos, okos, kedves munkáslány szívhez szóló hangon ezt mondja a pallérnak: „Istenem, az élet oly nehéz... De a tiszteségtelen munka oly szörnyű...” És ekkor leordít a pallér elé, s így kérleli: „Pallér úr, ön olyan jó, és olyan megértő. Hallgasson hát a szívére.” De a pallér itt még nem tért meg, és durván felrelőkiáltja a szép, okos, kedves munkáslányt, s felkiált: „Hah, el akarsz csábítani az én derék gazdámtól? Felre veled!” A munkáslány kedvese, egy termetes ifjú ekkor ökölbe szorított kézzel reá akar törni a pallérra, de a nagyszerű munkáslány lefogja, az egyre fordítja a dolgok szép sorát, s szívettépő hangon így kiált fel: „Edesem, ne csüggedj! Bízzunk a gondviselésben!”

Mások még többen kuncogtak. Hertelendy [illegible] körülnézett, mindenütt csúfondaros arcokat látott — köztük Palóc Juliét. A helyzet magaslatára akart emelkedni, s eltökélte, leleplezi a rendezőt. Rászólt:

— Mutassa meg a szövegkönyvben ezt a részt!

— Parancsára!

Gyorsan fellapozta a megfelelő helyet, és megmutatta a nyomozónak. Az idézett szöveg szóról szóra ott állt. Hertelendy csalódott képet vágott, a próbálók pedig most már hangosan nevettek. Hertelendy tudta, hogy az eredeti darab eredeti példányát már elrejtették előle, s előbb-utóbb itt reggelig csak azt az egyetlen jelenetet fogják próbálni, amelyet falazás céljából előre betanultak. Valóban. Gór Bálint már instruálta is a szereplőket:

— Terikém, drágám, kezdd. Halkan, könnyesen, tiszta szívvel. És lágyan, mint az esti szél: „Istenem, az élet oly nehéz..." Úgy mondd, ahogy az életben szokás mondani ilyesmit, a siker biztos tudatában. No, mondd: „A tisztességes munka oly szívöröm..."

Hertelendy megfogta a rendező karját:

— Mi a neve?

— Gór Bálint.

— Mi a foglalkozása?

— Újságíró.

— Melyik lapnál?

— Tessék, itt az újságíró-igazolványom.

Hertelendy megnézte és visszaadta.

— Úgy-e, egy pillanatig sem hiszi azt, hogy ennyen átvert? Sejtem, miféle darabra készülnek, és azt is tudom, milyen célból.

Körülnézett:

— Mindenki jöjjön ide. Elém.

Igazoltatta őket. Akinél nem volt igazolvány — vagyis érvényes bejelentőlap vagy más elfogadható irat, azt a társainak kellett igazolniuk. Végül közölte:

— Dubitz Teri, Palóc Juli, Dubitz Gábor és Sági Aladár az, akit sejtettem. A többiek szabadon távozhatnak.

Ön is, tisztelt Gór Bálint. Parkodják haza innét, mielőtt felmérgedek.

Gór nem hagyta magát:

— Felügyelő úr — szólt kimérten —, ez munkásotthon. Tagja vagyok a szervezetnek, jogom van itt tartózkodni.

— Menjen a pokolba! — fakadt ki a detektív. — Azok pedig, akiket megneveztem, jöjjenek velem.

Átvitte őket az egyik udvari szobába, és rájuk zárta az ajtót. Ő maga a szomszédos szobát szemelte ki magának, azt, amelyikben az eszperantisták éppen tanultak. Egy óriási méretű zöld csillag díszlett az ajtóval szembeni falon. Elküldte a tanulókat, és elhatározta, hogy egyenként szólítja kiválasztottait, és beszélget velük. Mialatt rendezkedett, Teri megpróbálta kitalálni, miről lehet szó. Nem véletlenül csöppent közéjük a detektív, az biztos. Mégis, mit akarhat tőlük? Valaki besúgta a próbát, és lehetetlenné akarja tenni *A sztrájk szimfóniája* sikerét. Pedig a kórusdrámának — az igazinak, amelyet elrejtettek a hekus elől — nagy sikere lenne. Gór írta, és éppen a kömüvessztrájk alkalmából. Szervezni és lelkesíteni akarja vele a munkásokat, bátorítani a csüggedőket, új erőt önteni az első vonal harcosaiba.

Amikor Gór Bálint felolvasta nekik a verses drámát, tudták, ezzel bejárják majd Pest és .. környék valamennyi munkásotthonát, s a jól szervezett illegális bemutatókon sok pénzt gyűjthetnek a sztrájkoló kőművéseknek. Ezt a tervet akarják most megakadályozni?... De hátha mégsem erről van szó? Sohasem lehet tudni, mifele mozgalmi titkok érdeklik a rendőrséget... Felidézte legutóbbi napjainak eseményeit. Minden szabad idejét gyűjtésre fordította. Címeket kapott Gór Bálinttól — olyan emberekét, akik rendszeresen adakoztak munkásmozgalmi célokra. Mindenféle foglalkozású akadt közöttük: orvos, banktisztviselő, ügyvéd, kereskedelmi alkalmazott, mérnök, tanár. Ez valóban, ritkán csalódott a felírtakban, pedig egyikük sem volt

szocialista, de a fasizmust valamennyien gyűlöltük. Egy orvos, miután a többiekhez hasonlóan, *N. N.* néven aláírta az ívet, azt mondta: „Csakis maguk menthetik meg ezt a szegény, szomorú világot és az embert . . .” És amikor esténként találkozott Gór Bálinttal, aki ugyanúgy gyűjtött, mint ő, mindig megkapta tőle az elismerést: „Csodálatos lány vagy. Tevi. Szép, erős, buszke és öntudatos . . .” Lám csak, néha nem rója meg a büszkeségért. Jaj, de kiesoda árulkodhatott a darabra és a próbákra? Talán Szijj András? Tapasztalatlanságból, akarata ellenére tette, ha tette. Megsejtette, hogy Andris beleszeretett, és féltékeny rá, a féltékenység pedig nem jó tanácsadó. Mégsem tudta elhinni, hogy Szijj András szája járt volna . . . Elhessentette magától a gyanút, és sajnálkozva nézett Palóc Julira. O, szegény, Andris mellett ült, szemérmesen hozzáért a vállával, s az élettől búcsúzók szomorúságával gondolt kettőjükre — főleg pedig a betegségére, az elkerülhetetlen halálra, ami minden emberi kapcsolatot szétszaggat . . .

Palóc Julit és Szijj Andrist vitte át elsőnek a másik szobába a hekus. Kiszámítottan cselekedett. Ezt a két fiatalt akarta szembe állítani Dubitz Terivel, hogy aztán „köpjenek rá”. Adva van egy falusi legény, Andris, akit Juli szeret, és kiszemelt magának, de aki a szomszéd lány után bomlik — jó képlet ez, milliószor beváltotta a reményeket!

— Na, te jómadár — támadt Andrisra —, elfelejtetted, mire kötelezlek? Már régen be kellett volna jönnöd a fokapitányságra. Miért nem jöttél?

Juli a fiú védelmére kelt:

— Beteg szegény.

— Látom. Hálni jár bele a kölek, de azért színdarabokat próbál, és este, hideg vasárnapokon is kijár veled az ingyenstrandra.

— Neki orvosság a tiszta levegő meg a víz — magyarázta Juli. — Különben szépen gyógyul. Munkát is keresett már, de nem kap sehol.

Hertelendy a lenyakon felvágott a szemével

— Miért nem mégy vissza Kappelhez? Ott felvennének.

Szijj hallgatott.

— Büdös a munka, ugye? Hamar beletanultál a pesti módiba. Odahaza, a faludban, bezzeg, nem hevernél ágyban! Ott kimenne az intéző a irodába. A nagygazda kosztját se ennéd potyára. No, persze, itt kitartanak.

Julihoz fordult:

— Kislány, buta liba vagy — mondta csinált részvéttel. — Kibabrál veled ez a mihaszna. Mialatt te eteted, itatod, és azt hiszed, cserébe majd feleségül vesz, ő Dubitz Teri után futkos. Döglődik érte. Fakepnél hagyna abban a pillanatban, amikor Teri úgy akarná.

András lehajtotta a fejét. Egett az arca.

Palóc Juli elsírta magát. Nehezére esett szótlanul elviselni titkának ilyen utálatos kiteregetését. Csakugyan szerette Andrást, és azt is észrevette, hogy a fiú nem akarja őt. Terit azonban tisztának tartotta, jó barátnak, akihez nem ragadhat semmiféle utálatosság. És tudta róla azt is, hogy az ő fiúja Gör Bálint. Teri az ő kérésére vette be Andrist a kulturcsoportba, hadd ismerkedjék meg a fiú a pesti munkásokkal, hadd szerepeljen a színpadon, tanuljon meg beszélni, mozogni az emberek között. Bizonyara kinyílik a szeme az erzsébeti ifik között, és akkor majd csak lesz belőle valami.

Hertelendy folytatta az utasítást:

— Ide figyelj, András. Ne kapkodj te annak a Dubitz Terinek a boknyája után. Különb pasik is vannak annak. Majd elmesélem az esetet, hogy éppen egy ilyen buta paraszthoz bukjon, amikor fogásra valóbb és tehetősebb kant is kaphat.

Szijj András hallgatott. Hertelendy sokért nem adta volna, ha kitalálhatta, mire gondol.

— No, lódulj, egyelőre nem érdekelsz tovább. Hanem azt megmondom, kedves magamnak valami melót, de hamar. Persze, az „Oberher" hamarosan látni akarlak. Mehetsz.

Megfogta Andrist, és kilökte az udvarra, azután odaült Juli mellé.

— Sajnállak, kislány. Milyen kár, hogy hagyod bolonddá tenni magad! Ez a Teri csak kihasznál téged. Mennyit gyűjtöttél neki a gyárban?

— Semennyit. Sehol nem gyűjtöttem.

— Jó, elhiszem, de ha mégis esetleg lenne valami, amit közölni akarsz velem, csak szólj. Bármikor bejöhetsz hozzám.

Még közelebb hajolt hozzá:

— Állást tudnék szerezni a fiúdnak is. Összeházasodhatnátok. És cserébe nem akarok semmit. Igazán sajnállak. Na, eridj szépen haza.

Juli után egyszerre hívta be magához Dubitz Terit és Dubitz Gábort. Velük egyetlen célja volt: azt akarta elhitetni velük, hogy merő véletlenségből tévedt az otthonba, s hogy valószínűleg egyhamar nem is kívánkozik közéjük. Szüksége volt erre az alakoskodásra a következő két nap eseményei miatt, a Bécsből érkező olaszt már úgysem tudják visszatartani a találkozótól.

Alaposan megnézte magának Dubitz Gábort. Az a politikai nyomozók biztos ösztönével megérezte, pillanatnyilag nem sok dolga lesz vele. A fiú meglehetősen hasonlított Terire: jókötésű, izmos ifjú munkás, abból a típusból, amelyik már nem tud meglenni a munkásmozgalom nélkül, de még nem érett öntudatos harcossá.

— No, Gábor, megy a gyűjtés?

— Gyűjtenék...

— Hát akkor?

— Nincs rá időm. Tanulok. Eszperantót.

— Az engem nem érdekel — vetette oda a detektív. — Az eszperantó tanulása nem tiltás.

— Azt tessék megmondani — kérdezte egy kicsit keményebb hangon a fiú —, mit akar tőlem?

— Semmit. Egyelőre. Majd találkozom veled úgyis, ha belekeveredsz valami disznóságba. Mert belekeveredsz előbb-utóbb. Mind ezt csinálják: amikor kinyílik a csipától, nekimentek a falnak.

[illegible] csak a [illegible]kadra voltam kíváncsi. Látni akartam, milyen a te kisasszony húsod — bökte oda. Most már ismerlek, akár el is mehetsz.

— Én inkább maradnék — szólt Gabo.

— Aha. Kíváncsi vagy rá, mit akarok a hegyoldal semmiből, fiam, az egyvilágon semmit. Nem miatt jöttem ide. Azt hittem, gyu[illegible] találok az otthonban. De ha már itt vagyok . . .

Ránézett Terire:

— Nem feledkeztem ám meg magadról kisasszony. És higgye el nekem, gyönyörűm, eljön az a nap, amikor a Mechanika titkai nem lesznek titkok többé. Ha van esze, akkor okos lesz. És ha valóban nem ment még el az esze, vigyázzon Gor Bálintra. Van ám annak nőismerőse másutt is. Egy kicsit fiatalabb, mint ahol maga él, gyönyörűm . . . — Cigarettára gyújtott. — Elmehetnek . . .

Amikor kilépett a szobából, a gondnok már várta az ajtóban.

— Semmi baj — vetette oda neki. — Remélem, egyhamar nem kell kijönnöm ide megint. Ajánlom, ügyeljenek a rendre . . .

5

Befejezte a napot. Hazament.

Az apró jelek azonnal rossz sejtelmet ébresztettek benne. Belülről nem volt kulcs az ajtóban. Az alsó kulcsot csak egyre fordítva találta, a biztonsági zárat nem is csukta rá Trudel. Pedig nagyon meghagyta, hogy mindkét zárat használnia kell, ha távozik a lakásból. Belépett az előszobába. Lámpát gyújtott. Trudel holmijai hiányoztak a fogasról. Kacér kis kalapja, finom selyemkabátja — sehol. Ellenben a fogas melletti, nagy ovális tükör szélén rúzzsal a szöveg: *Ich liebe dich.* Ezt Trudel még ismeretségük másnapján írta, és megtiltotta a házvezetőnőnek, hogy letörölje. Szerette az effele irkafirkákat: a fürdőszobában

[illegible] a „emlékeztetőt" [illegible] a tükör lapján. Naponta elhelyezett egy-egy kék cédulát Hertelendy holmijai közé: „Ma sokat gondoltam rád . . " Vagy: „Ha eszedbe jutok, köss csomót a zsebkendődre . . " Egyszer, amikor rajtakapta Trudelt, hogy a szobában kotorászik, a szép drezdai lány elszomorodott: „Nem gondoltál rám, nincs csomó a zsebkendődön . . ." Ennek talán tíz-tizenkét napja lehet. Mennyi minden történt azóta! . . .

Trudel illata betöltötte az egész lakást. Nem volt tolakodó az illatszere, a házvezetőnő megsem szerette. Azt gondolta, a „Fräulein olyan parfümöt használ, amivel az okos nők vadítani szokták férfijukat . . " Nem tudta kiszellőztetni az illatot a lakásból: Trudel gondoskodott a folytonosságáról.

Hertelendy, mielőtt belépett volna az ebédlőnek is használt nappaliba, megnézte a gardrobszekrényt. Trudel bőröndje hiányzott belole. Elment volna? Itt hagyta őt? . . .

Az ebédlőasztalon meglátta Trudel kék levélpapirosát. Felkapta, a csillár alá állt vele, és nyugtalan kíváncsisággal olvasta:

„Burschi! Drágám!

Jobb mind a kettőnknek, ha ez a szép álom, amit együtt álmodtunk, ma véget ér. Engem elkapott a honvágy. Drezda hazahív. És nem tudok ellenállni a hívásnak. De majd egyszer, ha Drezdába jössz, megint találkozhatunk. Remélem, addigra nem feledsz el. Ne haragudj, de minden holmimat elviszem magammal. Azokat a dolgaimat, amelyeket tőled kaptam. Oly kedvesek nekem ezek a tárgyak, nem tudok megválni tőlük. Fényképet nem hagyok itt rólam. Első haragodban bizonyára szétszaggatnád úgyis. Később, amikor megírom drezdai címemet, küldök magamról egy portrét — ha ugyan akarod. Mindent nagyon köszönök. Feledhetetlenül szép volt! Ne szidj. Ne szomorkodj. Légy boldog!

Trud . . ."

Hovermole [illegible] pillanatra elkábult, mint aki fejbe [illegible]. De mihelyt magához tért, összegyűrte és elhajította a levelet.. Kiment az előszobába [illegible] behozott egy üveg konyakot. Kirángatta a dugót és ivott az üvegből — hosszan, mohón. Elemi [illegible] folyt szét testében az ital.

— Trudel!

A nyitott ablakon éppen egy ijedt, fekete lepke libbent a szobába. Becsukta az ablakot, eleje húzta a csipkefüggönyt, majd a brokátot is. Kirekesztette a tél hírmáját, a süket csend viszont idegesítette. Már benyakalta a palack tartalmának felét, és csak nem érezte a szesz erejét. Odament a sarokba, ahová a szeretője levelét hajította. Kisimította, újra elolvasta. Nem tudta megérteni a fordulatot.

Megszólalt a telefonja.

— Hallo! — szólt a kagylóba. Semmi válasz. — Halló! — mondta újra. Semmi válasz, de a vonal másik végén állt valaki, a kapcsolat nem szakadt meg. Egy pillanatra olyan érzése támadt, hogy Trudel tartja a másik kagylót, és most játszik vele. — Halló! Te vagy az, Trud? — Semmi válasz. Várt egy darabig. Többször belehallózott a kagylókba, majd dühösen lecsapta a kagylót.

Kínos párbeszédet kezdett önmagával.

Igazán Drezdába utazott Trudel?

— Nem hiszem.

Hová hát?

— Wahrmannhoz. Világos. Logikus. Az a dög építész megfogta magának Visegrádon, a villájában. Rájött, mit tud ez a nő.

Felhívjam Wahrmannt? Felelősségre vonjam? Megfenyegessem?

— Semmi értelme. Ostobaság.

Belenyugszol?

— Mi mást tehetek?! Majd csak átvészelem valahogy . . .

Ismét megszólalt a telefon. Most tolakodónak, közönségesnek érezte a csengetést. Felvette a kagylót, s pontosan az előbbi ismétlődött meg. Egy vaskos gorombaságot kiáltott a kagylóba, és letette. Nem sokkal ezután ismét megszólalt a csengő. Nem törődött vele.

Ivott, rágyújtott, ivott. Folytatta a párbeszédet önmagával:

Ideges vagy? Miért? Egy nőért, akit az utcán szedtél fel?

— Hát igen, nem érdemes háborogni miatta. Tulajdonképpen nem lett volna szabad idáig engednem a dolgot: az első éjszaka után ki kellett volna rúgnom.

És miért nem tetted?

— Mert érdekes volt, izgalmas, különös...:

Nagyon is különös!

— Persze. Elkapta a kravátlimat, megfogott, és nem engedett el. Én pedig ragaszkodtam hozzá, még Wahrmant is elnéztem neki. Szép tőle, hogy mindeddig kitartott mellettem. Mert tőlem aztán nem kapott semmit. Amit kapott, az semmi...

Igazán nem kapott semmit?

— Semmit... Semmit az égvilágon... Önmagamért maradt nálam...

Kinyitotta az ablakot. Beáradt a térről a friss levegő, a Duna illatát hozta.

Elálmosodott. Levetette a kabátját. A belső zsebében meglátta a *Donauländert*. Előszedte mackója kulcsát, kinyitotta, hogy elhelyezze benne a Friewaldskyt kompromittáló dokumentumot. De amint kirántotta a páncélszekrény ajtaját, hanyatt huppant. Túl sokat ivott? Összeszedte magát. Odahajolt a szekrényhez, amely — teljesen üres volt.

Először azt hitte, rosszul lát.

Benyúlt a mackó belsejébe, vaksin kotorászott, de nem talált semmit... Tíz év munkájától fosztották meg! Kicsúsztak a markából mindazok, akiktől a karrierje függött.

1

Elviselhetetlen fejfájással ébredt. Házvezetőnője már akkor meglepődött, amikor az előszoba ajtaját nyitva találta. Meghökkenése ijedtségbe csapott át, amikor a három üres konyakosüveget meglátta, és percekig nem sikerült életet vernie a detektívbe. De a Herr Doktor, mihelyt kinyitotta a szemét, és érezte fejében a fájdalom göröngös hullámzását, feltápászkodott. Bosszúsan fontolgatta, vajon képes lesz-e bemenni a hivatalába. Mi lenne, ha odatelefonálna, és bejelentené, hogy ne számítsanak rá ezen a napon? De aztán Palóc Mártonra gondolt és a Bécsből érkező olaszra. Este ott kell lennie az erzsébeti Munkásotthonban. Eszébe jutott Trudel is, az üres mackó, elképesztő leégése. Alig tudott a fürdőszobába vánszorogni.

A csap alá tartotta a fejét, s amikor már elzsibbadt a nyakizma az erőszakos kúrától, a beáztatott törülközőjével kötötte át a fejét. Leküldte Péterinét egy újabb üveg konyakért, aztán leült a karosszékébe, és megpróbálta rendezni gondolatait. Péteriné résztvevően és készségesen kérdezte, ne főzzön-e feketét. Áh!... Silány állapotában hol Palóc Martonnal, hol Trudellel foglalkozott. Történjék bármi, Palóc ügyébe nem avat be senkit. Azt pedig egy percig sem hitte, hogy Trudel elutazott Pestről hiszen annak, amit elvitt, vagyis szabályosan ellopott, csak itt veheti hasznát, Pesten.

— Felkutatom... Megkeresem... Megfojtom...

Péterinét takarított a lakás többi helyiségében; bekapcsolta a rádiót. Mindjárt a hírek elején a

nagy sztrájk új eseményeiről volt szó benne: „Verekedés az egyik újlipótvárosi építkezésen... A rendőrség elfogta a körözött Némedi Jánost, a hírhedt verekedőt, aki a sztrájkbizottság utasítására..." Hertelendy igen jól tudta, hogy a sztrájkbizottság utasítására az építőmunkások nem szoktak verekedni...

A hidegvizes kúra és az újabb adag szesz talpra állította, de amikor belenézett a tükörbe, elborzadt önmagától. Ilyen zaeskósnak, öregnek, kiéltnek még sohasem látta az arcát. Szeretett volna megborotválkozni, de túlságosan remegett a keze.

Gyalog ment a Körúton a Nemzeti Színházig. A séta kissé javított közérzetén. Arra gondolni sem tudott, hogy taxiba üljön — rosszul lett volna a kocsiban. Meg a villamost sem merte vállalni. Azért igyekezett a Nemzeti elé, mert a hirdetőoszlopon üzenni akart Pistának és a Slamposnak.

Mozgósítani kell őket Trudel felkutatására...

2

Az „Oberhé" kapujában üzenet várta:

— Már kereste a Pribék, Herr Doktor — közölte vele *Egyén úr* —, menjen fel hozzá.

Amikor a detektív benyitott a Pribék szobájába, rosszullét fogta el. Megütötte az orrát a hideg dohányfüst szaga, látta a tintás, mocskos íróasztalt, a regen meszelt, poros falakat, a koszos, rácsos ablakot, az utálatos padlót, a mennyezetről lehúzható és felbocsátható zöldernyős lámpát — felfordult a gyomra. A homlokát vastag, nehéz, zsíros izzadtság lepte el, s a keze nyirkos lett, jéghideg. A Pribék rögtön észrevette az állapotát.

— Hol az istenbe csavargott, Herr Doktor? — pattogott mérgesen. — Jól leszopta magát valahol, amint látom. Mi a frásznak iszik, ha nem bírja? Üljön le a géphez, és írjon egy jegyzőkönyvet. Behoztuk az esti Némedi Jánost. Nem sok időnk van

kukoricázni vele. Aláíratom a fickóval a vallomását, és mehet a Jerglibe.

Hertelendy leült az írógép mellé. A Pribék folytatta:

— Változatlanul tart ez a rothadt sztrájk, mennek a napok, és nem változik semmi. A Sef olyan dühös, hogy a közelébe sem lehet menni. Ha nem tévedek, folyton paskolják a fejét föntről. Nem csodálnám, ha belepistulna. A miniszterelnöki irodán az a vacak kis hólyag doktor Bertha, azt furcsállja, hogy még mindig folyik a sztrájkolóknak a gyűjtés, meg hogy még mindig nem tudtunk lecsapni a vezetőkre. Hülye...

Hertelendy betette a papírt.

— Diktálhat.

A Pribék sémája nem változott. Leíratta a Herr Doktorral Némedi János nevét, lakcímét, valamennyi személyi adatát és előzetes letartóztatásának okát, azután a következő szöveget: *„A központi sztrájkbizottság egyenes utasítására, de szabad elhatározásomból is, terrorista csoportot szerveztem a sztrájkoló kőműveseekből. Vállaltam azt a feladatot, hogy a sztrájkbizottság határozata ellenére munkát vállaló kőműveseket a munkahelyről ütlegeléssel elzavarom, s a munka végzésében minden eszközzel megakadályozom..."* Következett az eset rövid leírása.

Hertelendy ezúttal igen rosszul gépelt, folyton radíroznia kellett a papíron, de a jegyzőkönyv mégis elkészült. A Pribék nem adott az irat külalakjára. Behozatta Némedi Jánost, és odaültette az asztalhoz:

— Ott a toll és a tinta. Mártsa be a tollat. Felolvasom a jegyzőkönyvet, amit alá kell írnia.

Felolvasta. Némedi ekkor felállt az asztaltól.

— Nem írom alá — mondta.

— Jó, majd később. Addig gondolkodjék.

Hakech és Drégely elvitték Némedit. Egy óra múlva hozták vissza. A Pribék éppen akkor a Séfnél tartózkodott. A Herr Doktor maga is megrökö-

[illegible] állapotán. Rö[illegible]id [illegible]
óra alatt [illegible] elvesztette emberi formáját. Ker[illegible]
zői úgy támogatták. Hertelendy megengedte, [illegible]
lenjön, s oda tette elébe a jegyzőkönyvet. [illegible]
akarta nyomni a tollat.

— Nem írom alá — hörögte Némedi.

Haksch ráordított:

— Még nem kaptál eleget?

Hertelendy próbálkozott Némedivel.

— Mit akar, Némedi? — szólt hozzá közönyösen. — Szándékosan agyonvereti magát? Bolond ember, hiszen az aláírásával nem árulja el a sztrájkot. Maga már megtette mindazt, amit megtehetett. A társainak egy szavuk nem lehet maga ellen. Vegye hát a tollat, kanyarintsa alá a nevét, és be van fejezve az ügye. Bort kap, cigarettát, jól kipihenheti magát...

— Nem írok alá semmit.

Haksch mérgelődött.

— Mire jó ez a lamentálás, Herr Doktor? Nem írja alá a pasi? Rendben van, nem írja alá. Az ő dolga. A mienk meg az, hogy visszavigyük. — Rácsapott Némedi vállára. — Gyerünk!

3

Némedit délután két órakor átvitték a rabkórházba.

Drégely, aki időnként értelmes embernek bizonyult, azt mondta Hertelendynek:

— Megfigyeltem, Herr Doktor, hogy az ilyen bikaerős, nagy emberek néha hamarább összeesnek-lanak, mint a kis töpszlik. A fene tudja, hogy van ez... Az ember azt hinné, hogy a nagyok, erősek jobban bírják. Megfordult egyszer a kezemben egy csecsemő kis csontvázat. Politikai volt, állítólag, bírói futár. Nagyon fontos lett volna szóra bírni. Lebuktatott volna egy egész fejes pasast. Azt hiszi, boldogultunk vele? Abban az időben még Andrássy

volt a politikai főcsoport feje. Nem akarta hinni az esetet. Végigült egy rundot, hogy lássa a zsírt. Akkor azt mondta: „Csak tovább, fiaim, két hét múlva majd meglátjuk a többit." Nahát: csak kerek egy hónap múlva adta be a kis suszter a kulcsot. Akkor kidobtuk az ablakon, de már nem volt élet benne...

Drégely tele volt ilyen történetekkel, s amikor csak alkalma nyílt rá, sorra elmesélgette őket. Hertelendy alig várta, hogy szabaduljon az „Oberhór"ról". Kettő után elmehetett. Egyenesen a bungalójába sietett. Kettőre rendelte oda Pistát, háromra a Slampost. Negyed háromra ért oda. Pistának se híre, sem hamva. Azt gondolta, talán a lépcsőházban várja. Ott sem bukkant rá. Na, megállj, nyomorult!...

A bungaló rossz levegője megint felkavarta. Újra elfogta a zsíros verejtékezés. Ivott. Kinyitotta az ablakot, és kinézett a térre. Még csak augusztus első hete múlott el, és sok volt az eső, de néhány fa levelei már sárgultak. Lefeküdt a heverőre. Az ajtót nem zárta be, hogy Pista bejöhessen, ha megérkezik... Elaludt.

A Slampos hangjára ébredt:

— Bejöttem, Főnök, mert nyitva találtam az ajtaját. — Nevetett: — Még jó, hogy nem lopta el valaki.

A Slampos rettenetes pacsulija megint elárasztotta a szobát, s bár a nyitott ablakon be-belibbent az őszies szellő, a bűz ereje nem csökkent. Hertelendy kedvetlenül ült fel a heverőn, rászólt a Slamposra, adja oda a flaskát az asztalról. Kiitta a maradék felét a másikat odaadta a nőnek, és biztatta, meséljen, mit tapasztal a városban. A Slampos előbb benyakalta a szeszt, csak aztán nyitotta meg zsilipjeit:

— Főnök, megmondom őszintén, még nem láttam ilyen sztrájkot. Hamarosan két hete lesz, hogy kitört, de a melósok úgy állják a sarat, mintha mindegyiküknek az ördög tudja, mennyi spórolt

pénze lenne a takarékban. Fok [illegible] hálgtok egész nap. [illegible] nyilatkozott. Azt mondják, egye fene, ha [illegible] fordult, végig kell csinálni. Amikor azt magyaráztam nekik, hogy jön a tél, elmúlik az építésre alkalmas idő, mi lesz velük, hát [illegible]. Képzelje [illegible], röhögtek! Ide a pofámba, a kutyámat kecsé, de intenzívabban [illegible]. Kérdem: mi a francikáért vállalta őket annyira? Akkor kipakoltak szépen, hogy [illegible] gyák: a tökös többet vesz[illegible] .. Ha nem tud[illegible] fizetni, az ő kasszájába se folyik be a pénz, pedig neki is vannak kötelezettségei. Szóval: „Kis ember kis veszteség, nagy ember nagy veszteség." A kicsi majd csak összeguberál magának valamit, de ha a nagy csődbe mén, úgy néz ki, mint a patkány a forró kátrányban: kampec neki."

— Es a gyűjtés? Remélem, beleuntak már.

— Jaj, dehogy untak bele! Tetszik tudni, a szervezett munkások minden fajtája a magáénak érzi ezt a sztrájkot. Most már rákapták arra, hogy a heti fizetésük egy bizonyos részét leadják. A szimpatizánsok pedig ugyancsak nyitogatják a bukáikat. Tessék elhinni nekem, jó kis hurkolás ez már. Néha szinte már magam is büszke vagyok arra, hogy ilyen a proli ...

Hertelendy dühös tekintetére így folytatta:

— Jó, jó, jó, ne tessék félreérteni. Csak azért mondtam, hiszen tetszik tudni, engem is gróf nő pottyantott a világra. No, ahogy én látom, Pest java része a kőművesekkel tart. Nekik drukkol a fűszeressől a sarki kiskocsmárosig, a [illegible] a villamoskalauzig mindenki. Akármi legyek, ha ez a sztrájk nem tart el szeptemberig ... Vagy még tovább ...

— Elég lesz, Slampos. Add ide a [illegible].

Mindnyájan visszakönyökölt[illegible] a [illegible] Tamásra, az üres muckora, dédelgetett [illegible] emlékére. Mély [illegible] borongott. Arra gondolt, milyen jó lenne most kivenni a [illegible], hazárkózni a lakásba, és inni a [illegible]

— Két új feladatot kapsz tőlem, Juci.

A Slampos hízelgésnek vette, hogy a Főnök a lányneven szólítja. Vihogott egyet, és csupa szemmé-füllé változott. Olyankor öltötte magára ezt az áltatószó maszkot, amikor rendkívüli érdeklődését akarta bizonyítani.

— Segítened kell felkutatni egy nőt...

Részletesen leírta neki Trudelt. Iparkodott olyan személyleírást adni róla, ami eligazíthatja a Slampost, bár tudta, a szóbeli eligazítás nem pótolhatja a fényképet. Meghagyta, hogy felváltva ólálkodjék Wahrman Pozsonyi úti irodája és a várbeli lakása környékén, a Tárnok utcában — kitartó megfigyelés dolga az egész. Azt tervezte, hogy Pistát, ha előkerül, Wahrmanra állítja majd rá. Ha Trudel hozzá költözött, Wahrman szükségképpen nyomra vezetheti. Nincs olyan szenvedélyes szerelem, amely nagyobb erővel vágyakoznék kielégülésre, mint ahogyan a Herr Doktor vágyakozott a boszszúra.

— És a másik feladat? — kérdezte a Slampos, amikor a Herr Doktor elhallgatott.

— Ismered Erzsébetet? — szólt a detektív.

— Nem nagyon, de nem tévednék el benne.

— Ma délután, egy hat óra tájban, légy ott, ahol a 30-as és a 32-es villamos elágazik. Ez a Gubacsi út végén van, a Határ útnál. Abban a kör alakú váróteremben légy, ami az elágazásnál van.

— Aztán mit csináljak én abban a váróteremben?

— Várj.

— Kire?

— Egy villamoskalauzra.

— Ki lesz az? Mi a neve?

— Ez egyelőre ne érdekeljen. Ő fogja téged. Majd csöngetni fog hozzád. A te dolgod az, hogy öltözz ki. Olyasformán, ahogy a randevúra menő szerelmi lányok szoktak. Hanem a pecsenyédből ne hagyj ennivalót legyen. Tehát megértettél?

— M[illegible] „Figyelem azt a nőt, és ma délután hatkor [illegible]en l[illegible]k, a várótermében.

Mulatságosnak találta az utóbbi fülmondat:

— Jól kiöltözve, ahogy a randevúzó emberek szokott.

Vihogott, mint akit csiklandoznak. Elment

Hertelendy pedig azon tűnődött, Pista miért nem jelentkezett?

4

Kovacsevics Milos első szervezete óta nagyot változott a politikai főcsoport. Egykor, 1919-ben és 1920-ban, mindössze harminc főből állt az egység. Az igazi „munkát" akkoriban a különítményes tiszti alakulatok végezték. De 1935-ben az önállósuló politikai rendőrség létszáma már meghaladta a nyolcvan főt. Andréka gondoskodott az alapos kiképzésről, utódai pedig szívós rutinmunkával folytatták a gépezet tökéletesítését. Hetényi idejében a politikai főcsoport négy alcsoportra oszlott; kettő a folyó ügyekkel foglalkozott, kettő az államférfiak körüli biztonsági szolgálatot látta el, és felügyelt a *rendre* a nagy állami rendezvényeken. Az a részleg, amely a folyó ügyekkel foglalkozott, több száz „külső" embert tartott állandó permanenciában; ellenőrizte mindazokat a politikai, gazdasági és kulturális egyesületeket, amelyek nem kifejezetten kormánypártiak voltak, üldözte a kommunista szervezkedést, igyekezett beépülni a Szociáldemokrata Pártba, a szakszervezetekbe, a szélsőjobboldali mozgalmakba, a legkülönfélébb polgári egyesületekbe és diákmozgalmakba. Rajta tartotta a kezét a legális és illegális vallási szekták életén, ellenőrizte az országban tartózkodó külföldieket. Az 1935-ös nagy építősztrájk valósággal lázba hozta az intézményt. Szükségessé vált a négy csoport egyesítése egyetlen frontszakasszá: a sztrájk letörésére. A bűnügyi főcsoporttól is annyi

[illegible] hívtak [illegible] kölcsön, annyit csak a [illegible] nélkülözni tudott.

Hertelendy meglepődött a nagyvonalú felvonulásán, de még inkább azon, amit Havas ezekről [illegible] hallott. Havast ugyanazon a napon [illegible] a politikai csoporthoz. Régtől ismerték [illegible], bizalmas viszonyban voltak.

— Jó kis felfordulás van itt nálatok! — köszöntötte Havas vidám hangon. — Úgy látszik, a komúnveslegények alaposan megtáncoltatnak benneteket... Nagy az érdeklődés külföldön is. Francia, olasz, belga megfigyelők érkeztek, meg a berlin—charlottenburgi „Preussisches Polizei Institut" egyik főmunkatársa. Nagy a felhajtás, mi?

— Te milyen feladatot kaptál?

— Mi a külföldről érkező utasokat figyeljük meg. A Belügyminisztériumnak az a feltevése, hogy a komúnvesek sok pénzt kapnak külföldről. Ezeket kellene nyakon csípnünk.

Gúnyosan folytatta:

— Naiv dolog! Ezeket a figurákat nehéz lenne leszedni a vonatról. Dörzsöltebbek annál. Inkább a szál másik végén kerecném őket, ott, ahol átveszik tőlük a küldeményt — ha ugyan érkeznek ilyen küldemények. Néha olyan érzésem vannak, hogy egyes urak szándékosan túlozzák a [illegible]geket. Annál nagyobb aztán az érdemük...

Este a délutánon Hertelendy két ízben is látta a Pribéket. Ellenfele mindkét esetben feltűnő kordban, sőt ellenségesen nézett rá. Nem szólította meg, de szavakkal sem tudta volna jobban kifejezni utálatát és megvetését.

Hertelendy villamoskalauz[illegible]

5

Végképp megbizonyosodott arról, hogy a *Vörös Stelló*-ügy, vagyis Peter Martin külföldi [illegible] Lajtának felcsalogatásával, nagyot lendített a

helyzetén. A várható sikert gyógyírnak szánta arra a sebére, amelyet mackója kifosztása és Trudel árulása okozott. Ha sikerül lefognia azt az olasz munkást, aki Bécsből jön Pestre, a nagy summa pénzzel, szolgálatot tehet vele az olasz rendőrségnek is: az utóbbi években a különböző országok politikai rendőrségei jelentős szolgálatokat tettek egymásnak, a sikeres együttműködőket pedig kitüntették.

Juci pontosan megjelent a megadott helyen.

Hertelendy előzetesen áttanulmányozta a vasúti menetrendet, és feltételezte, hogy a „bécsi ember", az olasz, a pályaudvarról egyenesen Erzsébetre megy. Bizonyára szakértő, vagy legalábbis gyakorlott futár az illető. Kiképzik ám a kommunisták ilyen célokra is a maguk embereit! De ha mégoly szakértő is, az idegen mégis lerí róla, miközben keresi küldetése helyét.

Odalépett Jucihoz, és belekarolt:

— Ne lepődj meg, Juci, gyere.

A Slampos bizony mégis meglepődött. Sok mindent hallott a hekusok furfangjairól. Különféle történetek keringtek az alvilágban egyes detektívek színészi képességeiről, akik napokon, sőt heteken át alakoskodtak céljuk elérése érdekében. Szücs detektív, például, előkelő külföldi úrnak maszkírozta magát, amikor hosszú előkészítés után bejutott a „Mercedes" titkos kártyabarlangba, ahol baccarat-t és chemin-de-fert játszottak és ruletteztek. Egy veszedelmes titkos találkahelyre Sós, fiatal nyomozó, nonek álcázva csempészte be magát. A politikai nyomozók postásnak, sürgönykihordónak, szerelőnek, ablaktisztítónak öltözve jártak ki és be egy házba, amelyben illegális központot sejtettek. Valutázók leleplezésére hélókosi-kalauz maszkjában szimatoltak a delikvens után. Tudta a Slampos, hogy az álruhás detektívek közelében mindig készenlétben állanak polgári ruhás társaik is. Pompéki felügyelő napokon keresztül tartott megfigyelés alatt egy kültelki bérházat. Toprongyos öltözékben járt az épületben, míg aztán

akarult elfogni egy nemzetközi pénzhamisító bandát. Leviczki nyomozó egy Üllői úti kávémérés hátsó traktusában találta meg egy nagystílű banda rejtekhelyének titkos bejáratát, de előbb különféle álöltözetekben tíz napon keresztül „vendégeskedett" a kávémérésben. Klecskó detektív postásöltözékben szimatolta körül a politikailag gyanús személyek lakását. Voltak sofőrnek kiképzett detektívek, akik hol a kéktaxi, hol a szürketaxi kocsijain követtek bűnözőket. Tilos áruk csempészének lelepleződésére több detektív heteken keresztül rakodómunkásként dolgozott a nemzetközi kikötőben. Hamis bankók terjesztőit pénztárosi maszkot viselő nyomozó fogta el...

Az álruhás nyomozások gazdag krónikáját mindeddig hallomásból ismerte a Slampos. Most találkozott vele első ízben a valóságban. Feletteb mulatságosnak tartotta. Újra meg újra jól megnézte magának a Herr Doktort, a fess, fekete bajuszos villamoskalauz mezében.

— Nahát, Főnök, maga szakácsnő olyan, mint egy kalajz. Igazi az agyusztírungja, a táskája, a sapkája, de még a bajusza is kiköpött igazinak látszik. Hi-hi-hi...

— Ne vihogj! — parancsolt rá a hekus. — Karolj belém.

Bal oldalán lógott kalaustáskája, jobbján pedig Juci kacsázott. A Slampos alapesan kiöltözött erre az alkalomra. Minden tekintetben megfelelt a detektív céljának. A szerelmes kalauz és a mellette andalgó cselédlány vagy szakácsnő — nem szúrhatott szemet senkinek az éjszakában, különösen a Török Flóris utcában és az Erzsébet utca környékén, ahol működési céljára jókora üres telkek kínálkoznak.

— Mihelyt figyelmesebb pirulnak hízelkedni kezdünk — oktatta a Herr Doktor a Slamposi —, fecsegni valamiről. Mondjuk, arról a filmről, amit legutóbb láttál. Emlékszel, öreg?! Egy egy, minden ruhaszövő birni, hogy ön is nézzen meg

Hertelendy azért öltözött villamoskalauznak, mert az Erzsébet utcai Munkásotthonban működött a villamos-alkalmazottak szövetségének helyi csoportja. Természetesnek találhatta tehát bárki, hogy egyenruhában az Otthon körül ügyeleg. Különösebb tervet nem készített: a pénzzel Bécsből érkező idegent akarta elfogni. Márpedig az idegen itt adott találkozót Palócnak.

Hét óráig nem történt semmi.

Akkor az ablakon keresztül benézett az Otthon udvari szobáiba, nincs-e már ott valamelyikben Palóc Márton? Nem látta sehol. Kifelé jövet a gondnok észrevette, de valódi kalauznak nézte, és nem törődött vele. A Herr Doktor folytatta a randevúzást: komótosan sétálgatott a Slamposszal az utca túlsó oldalán. Megeredt azonban az eső, nehezebbé vált a figyelés. A hekus visszatért a Munkásotthon oldalára. Éppen akkor bukkant fel Palóc Márton jellegzetes alakja. Bement az udvarra. Hertelendy a falhoz simulva lesett utána. A kőműves bekopogtatott a gondnokhoz, néhány percig beszélt vele az ajtóban.

— Biztosan idejön . . . — szólt végül Palóc, amire a gondnok azt mondta:

— Jó, majd megmondom neki.

Hertelendy megprobalta kitalálni, miről lehet szó, de odább kellett mennie a Slamposszal, mert a kőműves indult kifelé az udvarról. Szétnézett az utcán jobbra, balra. Cigarettára gyújtott, s elment a Nagy Sándor utca felé. A Herr Doktor — belső parancsra, anélkül, hogy előzetesen fontolgatta volna — utána küldte a Slampost.

— Kövesd a pasast — mutatta meg neki Palócot —, le ne maradj róla! Tudd meg, hová megy. En még egy óra hosszat itt maradok. Ha addig nem tudsz visszajönni, még ma este nézz be hozzám a bungalóba.

Jucira átragadt a detektív izgalma:

— Értem. Bízza csak rám, Főnök.

A Slampos elszelelt Palóc után, a Herr Doktor

pedig most már megpróbálta rendezni a gondolatait. Mit akart Paloc a gondnoktól? Mire kérte meg? Mire kapta azt a választ, hogy „Jó, majd megmondom neki"? Paloc nyilván nem az Otthonban akar találkozni a Bécsből jövő ol[illegible]. Azt most nem érdemes firtatni, miért. Nos, megkérte a gondnokot, ha keresi egy idegen, küldje ide-meg oda. Hová? Talán Juci megtudja. Okosabb lett volna, ha ő követi Palócot, de most már mindegy. Kettőzött gonddal kell figyelni mindenkire, aki belép a házba. Az idegenről mindig leri az idegen . . .

Taxi állt meg a sarkon. Egy magas, testes férfi lépett ki belőle. Gyorsan kifizette a viteldíjat a kocsi megfordult és elment. „Tehát az idegen Palóccal marad" — gondolta Hertelendy. Paloc azonban nincs jelen . . .

Az idegen egykettőre rátalált a Munkás Otthonra, hiszen az épület előtt a környékbeli házaktól. Bement, és nemsokára a gondnokkal együtt jelent meg a kapuban. A gondnok eszperantóul beszélt az idegennel, és a Nagy Sándor utca felé mutogatott. „Megvagy!" — örvendezett a Herr Dokter. Elhatározta, hogy Paloc Mártontól függetlenül is leleplezi az idegent, de nem az Otthon előtt.

Az idegen elindult a Nagy Sándor utca felé, ugyanarra, amerre Paloc is távozott. Ugyanekkor a Dessewffy utcából három alak fordult ki az Erzsébet utcára. Hertelendy az egyiket azonnal megismerte: a Pribék volt. Néhány pillanatra — amint mondani szokás — földbe gyökerezett a lába, de még idejekorán összeszedte magát, átvágott az út túlsó oldalára. Sietett, amennyire a terepviszonyok lehetővé tették, s ügyelt, hogy az idegent ne tévessze szeme elől.

A Pribék feltűnése valósággal letaglózta. Mit akar itt? Ez harmadmagával?

Magyarul lélegzett, amint befordult a Nagy Sándor utcába. Mit keresett a Pribék az Otthon környékén? Más forrásból szimatot kapott? És mi történik, ha a Pribék a maga durva, rámenős módján érdeklődik a gondnoknál? Ő aztán érti a módját, miként lehet gyorsan szóra bírni azt, akit kiszúr magának!

Követte az idegent. Az pedig, amint befordult a Nagy Sándor utcába, megnézte az utcatáblát. Eléggé bizonytalan lépkedett, mintha ismerős lenne a környék, ami kizárt dolog. Amint elérte a Szabadság utcát, újra megnézte az utcatáblát, és jobbra kanyarodott. Eltűnt a Herr Doktor szeme elől. A detektív futásnak eredt, hogy utolérje zsákmányát. A sarkon Juciba ütközött, aki viszont a Szabadság utcából fordult ki.

— Te vagy? — kérdezte meglepetésében bambán a detektív.

— Én — felelte a Slampos ugyanúgy.

— Hová tűnt a pasi, akit rád bíztam?

— Egy darabig az utcán ácsorgott, aztán bement az egyik telekre. Annak a teleknek a végén, oldalvást, egy féltetős ház van.

— Menjünk, mutasd meg.

Közben az idegen gyufát gyújtott, és úgy nézte meg az egyik számtáblát, majd meggyorsította a lépteit. Nyilván kiszámította, hány telket kell elhagynia, hogy a keresettet megtalálja.

— No, nézd csak! — élénkült fel a Slampos.

— Mi az?

— Az a hapsi ugyanoda nyitott be...

A Herr Doktor nagyot lélegzett: most már bizonyos, hogy abban a házban Palóc találkozik az idegennel, csapdába estek, gyerekjáték lesz elfogni őket.

Lekapcsolta a kalaustáskát a válláról:

— Fogd! — parancsolt Jucira.

— Es? Mit csináljak?

Hertelendy nem akart tanút a továbbiakhoz.

— Ülj villamosra. Menj vissza a városba, várj rám a bungaló folyosóján. Siess, ne tátsd a szád!

A Slampos megszokta, hogy a Főnöknek engedelmeskedni kell. Éppen jött a 32-es sárga. Egy kicsit futott, de elérte. Azon vigyorgott befelé, mit mond majd a kalauznak, ha meglátja nála a táskát.

Hertelendy belépett a telekre. Ismerte a meglepés erejét és hatását. Már előre kitervelte, miként kattintja rá a bilincset előbb az egyik, azután a másik figura kezére.

Végigsurrant a telek közepén húzódó keskeny téglajárdán, amely a kerekes kúttól a kis lakóházhoz kanyarodott. Szoba-konyha és hátul, a szomszéd teleknél a sufni — ebből állt a lakóház. Benyitott a konyhába. A másodperc töredéke alatt felmérte a helyzetet: egy idős asszony volt a konyhában, Palóc és az idegen. Palóc éppen eltett valamit a belső zsebébe, az idegen pedig, akire a falra akasztott petróleumlámpa nem vetett elegendő fényt, eszperantóul mondott neki valamit.

— Kezeket fel!

Bal kezében a revolvere villogott, hidegen, kékes fényben, jobbjában a nikkelezett karperec. Ha ellenfelei rutinos, gyakorlott bűnözők lettek volna, akkor minden úgy történik, ahogy kitervelte. Hekus és üldözött — ha hivatásos — egyazon lélektan rabja, pozitív és negatív, kölcsönösen ismerik egymás tulajdonságait. De a Herr Doktor ellenfelei nem hivatásosak voltak. Emberek csupán, akik magukat kevésbé féltették, s akik tudtak és akartak cselekedni nehéz helyzetükben — másokért, társaikért, az ügyért.

Hertelendy sem akkor, sem később nem tudott számot adni magának arról, mi történt. Azt érezte csupán, hogy rúgás éri. Nem veszítette el ugyan az eszméletét, de kénytelen volt összekuporodni. Ekkor hallotta, amint a konyhaajtót kívülről rázzák. Talán ha előző éjszaka kevesebbet iszik, ha „kurá" címen nem folytatja az ivást, és ha „bal-

— tei" nem zaklatják fel az idegeit — most nem maradt volna alul.

Az idős asszony teljesen megnyugodva forgolódott körülötte, de egyre azt selypegte:

— Tiszt úr... Tiszt úr...

A Herr Doktor — a rúgás helyét tapogatva — arra gondolt, mi történik vele, ha a Pribék itt éri? Pedig erre számítania kellett. A Pribék „kinyomja" a gondnokból azt, amit ő következtetés útján tudott meg. Ide jön az idegen után, és ha itt éri, ebben a helyzetében, miközben a Palóc és a bécsi pasas meglépett: magáért ordít a felsülés. Oda a summa, oda a szenzáció, marad az ostoba kudarc. Azért felelni kell. Hiba volt nem beavatni legalább a Séfet.

El innét!

Csaknem elviselhetetlen fájdalmat érzett a gyomra és ágyéka táján. Szorongatottsága azonban felfokozta maradék életerejét. Bevánszorgott a szobába. Kinyitotta az udvarra néző ablakot. Átlépett rajta. Igyekezett szaporázni a lépteit a téglajárdán.

Az utolsó pillanatban sikerült elpárolognia az Imre utcába. Valóban, a legutolsó pillanatban. Mert amint eltűnt a sarok mögött, a Pribék — két kísérőjével és a gondnokkal — megjelent az Erzsébet utca és a Nagy Sándor utca sarkán...

7

Szerencséje volt.

Taxit kapott az Erzsébet téren. A bungalójába vitette magát. Juci még nem várt rá.

Nyitva hagyta az ajtót, és végigdőlt a heverőn. Megpróbálta számba venni, mi történt vele, de a rúgás helyén még mindig heves fájdalmakat érzett. Italt keresett. Csak üres üvegeket talált. Megnedvesítette a törülközőjét, hogy enyhítse a fájdalmat. Hanyatt feküdt, nézte a mennyezetet.

Amikor a Slampos megjött, italt hozatott vele,

... a nőt már nem kínálta meg. Pénzt adott neki, és ráparancsolt:

— Menj! Holnaptól pedig tedd, amit mondtam.

Nem tudott hazamenni a Boráros téri lakására. Enyhe idegláz fogta el. Nem először. Talán a gintől is — olyan ital, hogy bármennyit ihat belőle az ember, nem érez semmiféle mámort, csaknem józannak hiszi magát, aztán egyszer csak lefordul ülőből. Vége. Legalább tizenkét órán át magatehetetlenül alszik.

Nem akart pórul járni. Meghúzta a flaskát, a többit kiöntötte a padlóra. Valami enyhe elégtételt érzett. Lám, egészen még nem veszítette el az önuralmát. Cigarettája bőven volt. Egyiket a másik után szívta. Pontosabban: egyikről rágyújtott a másikra.

„A kudarc teljes. Palóc elvitte a pénzt. A bécsi pasas, ha csak egy parányi esze van, azonnal elutazik Pestről. Éjfél körül indul a Keletiből az Orient-expressz. Hajnalban már nem lesz Magyarországon. És Palóc? Ő azonnal továbbadja a pénzt, nem fogja magánál tartani a hatalmas summát egyetlen másodpercre sem. Buta dolog. Ostoba dolog. Rettenetesen kínos dolog. De azért el lehetne viselni, ha... Ha Pribék nem tűnt volna fel a láthatáron. De nemcsak feltűnt: végigfutja a nyomot, rátalál a bezárt konyhában az öreg proliasszonyra. Az a maga együgyűségében nem ellenfele a Pribéknek. Ha erősebben rákiáltanak, mindent elmond, amit tud. És elég, ha megemlíti Palóc nevét. Márpedig megemlíti. És akkor a szál már a Pribék kezében van."

Remegett, szédült. Hangosan beszélt. „Idegláz — vacogott. — Sebaj, reggelre elmúlik..." Úgy érezte, a borogatás enyhíti a fájdalmait.

Felkiáltott:

— Átkozott banda!

Ezt az építőmunkásokra értette. Valamennyire a pártra, az szakszervezetre. Őket okolta szerencsétlenségéért. Mert ha ez a nagy sztrájk nincs, akkor

ok nélkülem nincs. Trudel sem maradt volna ely sokat magára. Nem lett volna alkalma hozzálőnie a kulcsaihoz. És milyen ravaszul csinálta! „Kösz csomót a zsebkendődre, amikor gondolsz rám . . .", Ha nincs ez az átkozott sztrájk, akkor nincs Palóc, nincs a bécsi pasas, nincs semmi és senki. „Most egy egész hadsereg állt fel ellenem, komúvesskalapácsokkal, fandlikkal, zsinórra kötött függőónokkal, óriási libellákkal . . ."

Megpróbálta elképzelni a holnapot:

„A Pribék keresni fogja Palócot, és persze meg is találja. Mindent megtud a gondnok vallomásából. Azt is, hogy látott engem az otthonban. Miért jártam ott? Mit gondol majd erről a Pribék? Ha megkérdez, az igazat nem mondhatom meg, mert akkor felelnem kell a szörnyű blamázsért. Ilyen esetekben pedig piszokul súlyos a fegyelmi, rám húznák a vizes lepedőt. Még a Séfről sem várhatnék méltányos elbánást, pedig ő kedvel. Hát még a feljebb levőktől, akiket rögeszme kerget! Ők előre megmondták: a guruló rubelt kell nyakon csípni, mert ha ez sikerül, kettészakadt a sztrájk ütőere — nincs anyagi támogatás, tehát nincs sztrájksegély, bedöglik a MEMOSZ akciója. Az egész kudarcért engem tennének felelőssé. De leginkább a Pribék dobná a kötelet a nyakamba . . ."

Újra kezdte a lehetőségek számbavételét, más oldalról:

„Palócot elfogják, ez csak idő kérdése. Engem nem ismerhetett fel, a bajusz és a villamoskalauzruha elégő elfedett. Nem vallhat rám a bécsi pasas sem, hiszen valószínűleg nincs már az országban, tehát el sem foghatják. Nem érdeke a főellenőrnek a gondnoknak sem, különben nem tartozhat a fegyőrök köré — olyant a munkások nem választanak meg gondnoknak. És a kulcsárnéja is? Ők csak annyit tudnak, ellenőrök voltak, jártam az ügyben mindenről beszámoltam . . ."

Hallgatni, amíg lehet.

Bogel turhetően érezte magát. Civilbe öltözött, a kalauz-egyenruhát a heverőn hagyta. Első útja a Nemzeti elé vezette. Új üzenetet hagyott az oszlopon Pistának. Aláhúzta a szokásos szöveget, ami azt jelentette: *Jöjj, ha törik, ha szakad . . .* Nem tudta elképzelni, mi történt a spiclivel. Elhatározta, hogy felkeresi a lakásán, az Alsóerdősoron, ha délután sem jelentkezik.

Az „Oberhén" már várta a korán kelő, szorgalmas Pribék:

— Jöjjön csak, Herr Doktor.

Hirtelendyt szorongás fogta el. Feltűnt neki, hogy a Pribék egy árnyalatnyival kevésbé ellenséges, mint szokott. Leültek a szobájában, s a Pribék maga elé tett egy összehajtogatott papirost. Leborította a tenyerével.

— Mondja, Herr Doktor, mikor járt maga az erzsébeti építőmunkások otthonában?

— Legutóbb két alkalommal. Egyszer a Mechanika munkásnői közül az odajárókat kerestem, egy Dubitz Teri nevű orsózónőt. Egy más alkalommal azt akartam tudni, készül-e gyűlés . . .

— Palóc Mártont ismeri?

— Persze! Ő az a kőműves-bizalmi, aki azt a bizonyos Szijj András nevű paraszt surmót helybenhagyta a Kappel-építkezésen, s aki után a Séf állandóan érdeklődik.

— Tud valami közelebbit Palócról?

— Nem.

— De hiszen a lakásán is járt!

— Szétnéztem ott is, de nem Palóc Márton ügyében mentem oda. A lányát, Julit akartam lenyomozni. Ez a lány és Dubitz Teri, meg a sorokásó tyúkkal, Schlagmüller Annával, szerintem központja a Mechanikában folyó gyűjtésnek. A végére akartam járni, de még van megfigyelni valóm . . .

A Pribék kedvetlenül legyintett, a tenyerét azonban nem vette le az asztalon levő papirosról.

— Hagyja ezt a palotába! — morgott indulatosan. — *Nagyobb ügyek* vannak itt. Engem Palóc érdekelne...

Pulinszky kezét az asztalról, és a papírt odaadta a Herr Doktornak.

— Olvassa csak, hátha érdekli. Még tegnapután kaptam...

Hertelendy ijedt nyugtalansággal futotta át a levelet. Először gyorsan, aztán nyugodtabban, és végül mintegy elemezve. A levél szövege a következő volt: *„Felügyelő úr! Egy Palóc nevű erzsébeti komuvecsek holnap vagy holnapután nagy összeg pénzt hoznak külföldről sztrájksegély céljára. Esetleg már ma. Este nyolc tájban elfoghatja őket az Erzsébet utcai Munkásotthonban."* A bejelentő nem írta alá a nevét.

— No, mit szól hozzá? — kérdezte a Pribél.

Hertelendy újra megnézte a papirost:

— Primitív írás, kiforratlan.

— Igen. Jól látja.

— Mindamellett elégge szabatosan fejezi ki magát.

— Nem ostoba Jankó az illető. És van itt még valami, amit érdekesnek találok. A fickó az én nevemre címezve küldte a bejelentést. Honnét ismeri ez a nevemet?

— Valóban...

— No, majd kiderül. Minden kiderül a maga idejében. Sokért nem adnám persze, ha ezzel a pofával személyesen diskurálhatnék. Sok mindent tud, tehát bennfentes. Szeretném besorolni a besúgók közé. Ettől nem sajnálnám a pénzt. Egyelőre csak annyit tudok róla, hogy a mámoszisták házát nem kell keresnem...

Más hangon folytatta:

— Ne most ide figyeljen, Herr Doktor. Két hónapkért nyomozóval kint jártam tegnap Frohbeten. Mihetetlen pechunkra egy percsathaj [illegible] lecsapolnak. Palóc már elment az Otthonból, amint a gondnok gyanúsnak bekópte, megint [illegible]

[illegible] pasa [illegible] Palóc [illegible] valami okból [illegible] va, [illegible] eltűnt [illegible] vele, [illegible] egyedig [illegible] utcával odább. Nyakon ragadtuk az ipsét, és [illegible] elvezettük magunkat vele. És most képzelje csak, Palóc és az idegen, aki esperantóul beszélt, eltűntek már elölünk. Palóc Márton nővére, egy magatehetetlen vénség, csak annyit tudott mondani, hogy azok ketten, meg egy katonatiszt verekedtek, és hogy az idegen, aki esperantóul beszélt, belerúgott a katonatisztbe, azután Palóccal együtt elmenekült.

— Palóc megkapta a pénzt?

— Meg.

— Határozottan állította a vénasszony?

— A leghatározottabban. Bár, ami azt illeti, az ijedtségtől se eleven nem volt, se holt. De amikor az idegen a küldeményt átadta, akkor a verekedés még nem történt meg, tehát nem borult ki.

A Pribék csikorgatta a fogait a méregtől:

— Ha csak egy negyedórával előbb érünk oda, vagy akár tíz perccel, akkor most a kezemben lenne a szenzáció. Képzelje, Herr Doktor, in flagranti értük volna a gurulő rubelt!

— Ne is beszéljen róla — szólt szemforgatóan Hertelendy.

— No, mi történt ezután? — folytatta a Pribék. — Világos: elmentünk Palóc Márton lakására. Tudtam ugyan, hogy a madárka nem igyekszik majd visszarepülni a fészkébe, de mégis megnéztem. A [illegible] nyomozó ott maradt, várt rá. Palóc persze nem ment vissza az éjjel, mindmostanáig nem jelentkezett a lakásán, eltűnt. Bizonyára a sztrájkbizottság rejtette el. A ménoszista vezetőknek nem jól jönne most egy botrány. Átvették Palóctól az [illegible] summát, őt pedig elrejtették. Majd csak a sztrájk befejezése után adják elő, ha előadják. Ki nem lógatják ki külföldre. Mi, természetesen mindent elkövetünk, hogy nyakon csípjük.

Zsebre tette a levelet.

— No, Herr Doktor, azért mondtam el mind-

ezt magának, mert számítok a segítségére. A Séf beleegyezett, hogy maga álljon rá erre a vonalra. Próbálja meg felkutatni azt a pasit, aki a bejelentést tette. Magának megvannak ehhez a saját beosztói, tudom. A másik feladat: segítsen elkapnunk Palóc Mártont. Miután személy szerint ismeri, talán sikere lesz.

Rágvújtott, idegesen szívta a füstöt.

— A Séf dühös, rágja magát a lebegés miatt. Ez a nyomorult kómüvesbanda alaposan megtáncoltatta bennünket. Tudja, mit üzent a miniszterelnökségi irodából az a koszos doktor Bertha? Kapaszkodjon meg jól. Azt üzente: „Maguk könnyen elbánnak néhány ügyefogyott suszterlegénnyel, amikor illegális röplapokat terjesztenek. De rövidlátók és tehetetlenek, amikor az igazi nagy vadakkal kerülnek szembe." No, mit szól hozzá?

Hertelendyt más foglalkoztatta:

— Engem az a kérdés izgat — adta a tájékozatlant —, ki lehetett az a katonatiszt, akiről Palóc nővére beszélt.

A Pribék vaskosan nevetett.

— Ugyan, hát nem találta még ki? A Def valamelyik embere járt előttünk. Ugyanaz a bejelentő, aki bennünket értesített, nyilván figyelmeztette a Defet is. Csakhogy a mi nagyokos barátunk hiába előzött meg bennünket: pórul járt. Lefogadom, nem fog a Def eldicsekedni a kudarcával!... Ássuk el a csatabárdot, Herr Doktor. Magának is érdeke a gyors siker.

Hertelendy megkönnyebbülten bólintott.

— Számíthat rám...

9

A súlyos hibákat elkövető és a megtorlástól félő ember úgy érzi, mintha egy láthatatlan, jéghideg kéz szorongatná a torkát. Ettől a kíméletlen kéztől szabadulni akart Hertelendy. Végiggondolta a helyzetét:

Az a vonzalom, pokoli szerencsétlenségére, amit a [illegible] a fegyvertől, a revolvertől és a [illegible]től, hogy katonatisztnek nézett. Eroszakos [illegible] pedig semmiképpen nem tudta azonosítani [illegible] a [illegible]kalapjával. Az ő gondolatvilágában a [illegible] csak katona kalapba illik. Nos, ezt a vallomást [illegible] fogja tartani, akárhányszor kérdezik is, újra meg újra. A Pribék visszont, ami szintén nagyon [illegible] azonnal a Defre gyanakodott az állandó konkurrenciára, amely különösen az utóbbi időkben erősödött. Egyelőre tehát gyanún felül állok. De mi lesz akkor, ha Palocot elfogják? Nekem lenne a legjobb, ha kilógna az országból."

Azután a levél foglalkoztatta, s megint csak az „intuíció" segítségére. Ki tudott a bécsi pasas érkezéséről? Ki tudott a *Verde Stelo* javával megszervezett akcióról? Rajta kívül csak Pista, a spicli. Ki ismerte a Pribéket név szerint? Sokan ismerhették, eléggé hírhedt a neve. Pista pedig bizonyosan ismerte, tehát ő tájékoztatta. Hogy miért? Bosszúból, nem kétséges. Amikor legutóbb találkozott vele a Lánchídnál, és átvette tőle a fontos értesülést, több pénzt akart. Kevesellte a tízest, kettővel, sőt hárommal sem érte be — egy kerek százast akart. És mert nem kapta meg, bosszúból elpasszolta az ügyet a Pribéknek.

„Még az a szerencse, hogy engem nem keverhet bele. Ezt a javára kell írnom. Hanem azért . . . Ha találkozom vele, számolnia kell . . . Ha találkozom vele . . ."

Ha? Csakhogy a spicli azóta kerüli. Bizonyára elolvasta az üzenetét, mégsem jelentkezett, tehát tartja a dühe. Sürgősen beszélnie kell vele.

Azonnal kiment az Alsóerdősorra. Már járt ott egy alkalommal, ismerte a helyet. A spicli egy hölgykerű nénél lakott, aki több albérlőt tartott. Ő ugyanezek szállást adott az albérlőinek: kikopott az urakról, okulván, rájött, hogy albérlők tartásával többet nyer, különösen akkor, ha a főzést és a mosást is vállalja rájuk.

Hertelendy benyitott a sötét földalatti lakásba. A nagyanyás ebédlőben ténfergett a konyhában, a lilahely előtt. Amint meglátta a detektívet, kérdezés nélkül megszólalt:

— A Pistát keresi? Két napja nincs itthon, a szinét se látom. Valami kurvája akadt a nyomorult dögnek...

— Tartozik magának?

— Ajjaj! Már második hete nem kaptam tőle egy büdös vasat se. Négy napja a kosztért se fizetett. Azt mondta, ne majrézzak, hamarosan lesz pénze doszt, és akkor megad mindent. De a nyomorult strigó most meglépett.

— Szó nélkül távozott?

— Csak néhány sort hagyott a párnája alatt. Itt van, tessék.

Hertelendy elolvasta: *„Mejn Spinéh! Nix betojni. Ha rólsát akarsz, légy türelmes. Hamarosan jövök, és akkor brennelek. Pista."* Hertelendy jól megnézte a kézírást. Úgy rémlett neki, pontosan olyasféle, mint aminőt a Pribék kapott. Zsebre tette a cédulát.

— Ide hallgasson: ha Pista elókeveredik, mondja meg neki, várják a bungalóban. Jöjjön, sok pénzt kap. Érti?

10

Tíz órakor találkája volt Drégellyel és Hakschsal a Hősök terén. Jelentést várt tőlük a Rajk-ügyben.

A két nyomozó már várta. Mind a ketten szivaroztak, enyhén áradt belőlük a borszag, olyan gondtalannak látszottak, mint a filmeken a tőkepénzesek. Hanem amit mondtak, az pontosan az ellenkezője volt a látszatnak. Haksch kezdte:

— Ide hallgasson, Herr Doktor, azt hiszem, belekópdöstek a levesünkbe, mégpedig csúnyán.

— Na! Mi történt?

Drégely vette át a szót:

— Úgy beszéltük meg, hogy várunk a Hosszúra. Hát vártunk. Éjjel-nappal ügyeltünk rá, hogy ő be ne jöjjön, és így tűnt fel-fél hónapig egyet-mást. Azt hiszi, sikerült neki? Most már bizonyos vagyok benne, hogy az, akit kerestünk, megszökött valamit. Ezt a beszélgetést egyelőre abba kell hagynunk.

— És ugyan miért? — fortyant fel Hertelendy.

— Azért, mert szerintem a Hosszú már nincs Pesten.

— Hanem? Hol lenne?

— Külföldre utazott, alighanem Bécsbe.

— Honnét tudja?

Megint Haksch szólalt meg:

— Ilyesvalamiről zenélt az egyik spiclink. Elcsípett valami sugdolózást: a Hosszú Bécsbe ment, hogy pénzzel jöjjön onnét haza. Állítólag francia és angol munkások gyűjtöttek a némosziták-nak. Vagy, ami sokkal valószínűbb, orosz pénzről lesz szó, csak álcázzák.

— Megbízható az a spicli?

Haksch jóízűen röhögött:

— Ugyan, Herr Doktor, mióta léteznek megbízható spiclik? Node, az a gané, aki minket informált a rendesebbek közé tartozik. Én hiszek neki. A Hosszú napok óta nem látható sehol, pedig tegyük a sztrajkbizottságnak. Márpedig, ha tájára se merészkedik az Aréna útnak, ahol szükség lenne rá, akkor csak külföldön lehet. Pénzért. Logikus, nem?

— Nézzük meg az ellenőrizhetőt, van-e ott levele.

Drégely vonogatta a vállát:

— Utlevele biztosan van. Kérdés, milyen névre.

— Nem okoz gondot az ilyeneknek a pros hamis papír — tette hozzá Haksch. — Az se biztos, hogy legálisan lépte át a határt.

— Mindez azt jelenti, hogy hajthatjuk a dolgot zsákutcába — elmélkedett Drégely.

— Hát jó. Majd [illegible] ...

1

Délig szabadult a városban, bár tulajdonképpen nem csinált semmi különöset. Az Apostoloknál ebédelt unottan, tétova hangulatban, egyre Trudelre gondolva. És hogy szabaduljon tőle, felhívta Madame Florence-ot.

— Florence, angyali asszony, zavarom?

— Mara soha . . . Mikor látom?

— Ma este lehetne?

— Inkább holnap este. Jó?

— Nagyon jó . . .

— Bevallom, szükségem van magára . . .

— Ott leszek. De megis, nem lenne jobb, ha ma találkoznánk? Csak azért mondom, mert — *szükséges* van rám.

— Igen . . . De ma este mégsem lenne erőm . . .

— Megijesztett.

— Ó, ne aggodjék. *Auf Wiedersehen* . . .

Hertelendyt elgondolkodtatta ez a beszélgetés. És mégsem tudott megszabadulni Trudeltől. Már nem a nő érdekelte benne, hanem az ügyes szélhámos. Megpróbálta elképzelni, mekkora lehetett a meglepetés, amikor a mappában csak értéktelen papírokat talált. Ha pedig azok a dokumentumok nem értek neki semmit, akkor talán mégsem távozott Pestről. Itt bujkálhat valahol — bizonyára Waldmann segítségével. És ha Pesten van, akkor viszonylag könnyű lehet nyomára jönni a papírokkal.

De vajon hol rejtőzhet? Szerencsére Pest nem olyan nagy város, mint Berlin vagy Párizs. Nincs akkora forgalma, mint Londonnak, vagy olyan

Bowery-je, mint New Yorknak. Könnyű eltúnni a hamburgi Alt-Stadtban, vagy a milánói belső körházrengetegében. De Pesten? Itt mindenkit ki lehet halászni, csak a pecázók türelme kell hozzá.

Hol kezdje a kutatást? Régi gyakorlatának megfelelően, a jellem, a hajlam és a lehetőség kombinációjából indult ki. Sokszor tapasztalta, hogy bizonyos egyéniségű emberek vonzódnak bizonyos hangulatú városrészekhez. Azok például, akik a Krisztinában születtek, és akiknek hozzátartozói a Németvölgyi-temető kriptáiban nyugszanak a Csáky utcai oldalon, azok semmiképpen nem telepednének át az Új-Lipótvárosba. És a Vár polgára sem költözne a Lágymányosra. Más a hangulata a Vízivárosnak, és már Krúdy öreg Óbudájának. De még a ferencvárosi „bonn született" sem kívánkozik a Józsefváros kietlen utcáiba: neki a Práter utca, az Örömvölgy utca vagy éppen a Kőris utca — idegen világ, pedig a Concordia-gőzmalom, a Vaskapu utca és a Gát utca környéke semmivel sem különb. Csak az tudja megérteni a városnegyedek „zárt világának" különbségeit, aki a még zártabb Újpest, Erzsébet, Rákospalota vagy Csepel tájékáról nézi... Akkor jött rá erre Hertelendy, amikor a Vizafogó és Budafok sikátoraiban készített környezettanulmányokat. Akkor jegyezte fel: „Nagyon figyelmes vizsgálódás után minden emberről leolvasható, hol lakik."

Trudel hová illene? Hamarjában nem tudta volna okát adni, miért éppen a Pasaréte képzeli. Csendes villa, nagy, fés kertek, aranyló derű...: Ragaszkodás a hagyományokhoz, állandóság a politikában, szolidság az üzletvitelben, folyamatos emelkedés a hivatali ranglétrán... De azért nem sikerült kiűznie onnét a bohémséget sem: ingadozóvá a világ fontosnak látszó dolgait a semmiségekkel mutatott ellentétben a hamuty, sőt bájú, de fura ízeket tapasztalt — főként „strammi" hölgyekből.

Így gondolta, és kell-e mondanunk Trudelt.

Elhatározta, felkeresi a Péter Ügyvédet. „*Trudel! Meinen treuen Hund! Bogner!*” De vajon, felhívja-e?

2

Kenyérmezőn beállított az „Oberhemd”. A Vörösmarty téren már megjelentek a rikkancsok az *Új Nemzedék* friss számával. A lap egyik belső riportja, nagy betűkkel, erre a tekre koverbetűs alcímmel kínálta az olvasóval: „*Ahol nem a trafikoknak . . . Ahol a demokrata öntudat dicsőségvadászik . . Ahol a kormánnyal nem tartók a trójkatörésnek a becsületes építőmunkát . .*” A riport egy szóval sem árulta el, hogy katonai építkezésről van szó. A Ferenc József gyalogsági laktanya körül, a Fortinyák utcai Üllői út és a Ferencvárosi pályaudvar felé vezető vasútvonal mentén a nagy üres telkekre különböző nagyságú garázsokat építettek, harckocsik és más gépesített katonai járművek befogadására. Hertelendy beszankodva lapozott odább, mert tudta: ezen az építkezésen a hadsereghez szolgálók kőművesek dolgoznak. Összeszedték őket a pesti és a vidéki kaszárnyákban, s parancsra kell dolgozniuk.

Egy cédulát talált az asztalán: „*A Séf már kereste. Mihelyt megjön, hívja fel.*” Azonnal kereste a főnököt a házi vonalon. Azt a feleletet kapta: félóra múlva menjen hozzá. Régebben örült ezeknek a külön meghívásoknak. Kitüntetésnek vette, ha a Séf külön akart találkozni vele. De amióta zsebre kellett vágnia az erzsébeti csúfságot, félt a találkozástól. Attól tartott, kiderült titkolódzásának a következménye . . . Ezúttal azonban másról volt szó.

— Hamarosan itt lesz nálam Herr Tatze — tájékoztatta a Séf — a „Preussische Polizei Institut” egyik vezető munkatársa. A miniszterelnökség érdekelvével tanulmányozza a MEMOSZ-

jással.

A Sef kedvetlenül folytatta:

— Jelentkezett nálam a *The Police Journal* nevű brit szaklap riportere, Mr. Basterman is. O nem kapott különleges engedélyt, pedig Mr. Enright ajánlólevelével jött. Mr. Enright, ha nem tudná, egykor New York-i rendőrtiszt volt, most pedig az *International Association of Chiefs of Police* titkára. Nekem baráti jellegű kapcsolataim vannak vele. Hiába. Herr Tatze a birodalmi biztonsági rendőrség új hatalmasságától, Heydrich csoportvezetőtől hozott kommendáló sorokat.

Kemény szemmel nézett Hertelendyre.

— Jó, ha mindezt tudja. Herr Tatze gyors és alapos ember. Már különféle tanulmányokat végzett, egész halom jegyzetet írt össze. Mindent meglát, mindent észrevesz, és a tanácsaival azt remélem bennünket. Ez új valamit jelent eddigi munkatípusunkban. Vigyázzon rá. Azért mondom el mindezt, mert ma délután a maga gondjaira bízom őt. Maga kitűnően beszél németül. Álljon a rendelkezésére. Okosan, persze. Értem, ugye bár

— Igen.

— Nos, ez a Herr Tatze ma délután rajtunk kívül is bejelentkezett a GYOSZ építészeti szakosztályához. Ott Daróczi titkár fogadja majd. Nem tudom, hallotta-e, a GYOSZ nyolc szakosztálya közül talán ez a legkényesebb. A titkár ügyburkú, fiatal jogász, támadó cápa. Értse meg, nem szeretném, ha Herr Tatzét — kifizetné. Maga álljon ott, és ha kell, ügyesen lépjen közbe.

— Értem.

A Sef nyugtalanul nézett Hertelendyre:

— Nem irigylem magát, Herr Doktor. Kérem a feladata. Eredetileg önmagamra számítottam ki. Tegnap, váratlanul felhívtak a Várba. Nem is tudom, miért.

Elborult a tekintete:

tart.

Hurtolandy ekkor [illegible] Darvay társaságában Balkra tervezte a [illegible]. Elmondta, hogy a [illegible] véleménye szerint a „Hansa" elhagyott Bécsbe.

A Sef [illegible] vidámságával felelt:

— Vagy pedig vidéki szervezés kérdése miatt.

Hurtolandy vendégeinek tálalta a beszélgetést ilyen formában. Megkockáztatott egy kérdést:

— Engem elsősorban a nemek megoldási kívánkoznak. Vajon miért érdekli őket az a kontinuvessztrájk?

A Sef gúnynak szánta, amit mondott:

— Unatkoznak, ennyi az egész. Egy kicsit készülnek a háborúra. Látni akarják szovjetorgonák blattját. Minden filkót számon tartanak. Ez az a bizonyos német alaposság ...

3

Herr Tatze „kellemes" embernek bizonyult. Nem mutatta meg kemény poroszfogait, tartózkodott a teuton felsőbbrendűség fitogtatásától, s inkább azokra az utazó vigécekre hasonlított, akik az üdülőhelyek elojátékaként vicceket mesélnek a kiszemelt kliensnek. A lehető legsimábban naturalizálódott be a GYOSZ építészeti szakosztályán is, ahol dr. Darvai titkár eleinte gyanakodva fogadta.

Herr Tatze gyorsan feloldotta Darvai [illegible] ellenszenvét. Utalt arra, hogy az utóbbi időben a Bécsben székelő *International Kriminalpolizeiliche Kommission* segítségével mind szorosabban együttműködnek az antikommunista politikai rendőri szervek, s hogy a tapasztalatok általánosítása mély rendőrségi tiszteletből fontos tényezője az erkölcsi nyomás [illegible]. Kellemes hangon, csevegve mondta el, milyen [illegible] találkozott Genfben, egy nemzetközi

rendőri konferencián Baranyay Lipóttal, aki a Nemzeti Bankot képviselte.

— Engem a budapesti kőművessztrájk azért érdekel — folytatta édeskés, sima hangon —, mert számottevő az aránya, s mert téma lett a legkülönfélébb nemzetközi munkásszervezetekben. Ha tiztizenötezer ember abbahagyja a munkát egy olyan területileg és a lakosság lélekszámát tekintve nem nagy országban, mint az önökié, akkor ezt komoly jelenségnek kell minősítenünk. Sőt, igen komolynak. Ez politikai demonstráció.

Daróczi tiltakozott:

— Közönséges bérharc.

— Valoban, bérharc is — bólintott Herr Tatze. — Bár csak rövid ideje vagyok Pesten, különböző forrásokból mégis sikerült gyorsan tájékozódnom. Önöknél az építőmunkások, a téglagyári és az agyagipari dolgozók kereseti viszonyai igen roszszak. Láttam téglagyári munkáslakásokat. Ezek oduk, fantasztikusan zsúfoltak. Találkoztam olyan kőművescsaládokkal, amelyeknek minden egyes tagja dolgozik — apa, anya, két-három gyerek —, és együtt sem képesek megkeresni a megfelelő táplálkozásra, ruházkodásra és lakásra szükséges összeget. Beszéltem olyan munkáltatókkal, akik minden további nélkül elismerték ezt a tényt, s nevetségesen alacsonynak tartják a kőműves szakmunkások 50—60 filléres órabérét.

— Hát akkor miért nem fizetnek azok az urak magasabb béreket? — csattant fel Daróczi.

— Ezt kérdeztem informátoraimtól én is. Csak vonogatták a vállukat. Olyasmit feleltek, hogy a többség akaratát nem kontrázhatják meg. Sajnos, a túlságosan alacsony bérek az általános elégedetlenség forrásai. Márpedig, ha szabad felhívnom rá a szíves figyelmét, titkár úr, most olyan esztendők következnek, amikor okos és szükséges dolog lesz a munkások elégedetlenségének leszerelése.

Daróczi növekvő ellenségeskedéssel kérdezte:

— És, ha szabad kérdeznem, Herr Tatze, miképp

pen képzelhető ez el? Higgye el nekem, szakosztályunk vezetősége hajlandó megvitatni minden ésszerű javaslatot. Ésszerű javaslattal azonban nem áll elő senki. Avagy — ne vegye sértésnek a kérdésemet — ön talán azt javasolja nekünk, Herr Tatze, hogy fogadjuk el a kőművesek ultimátumát, és teljesítsük követeléseiket?

Herr Tatze felemelte mindkét kezét tiltakozása jeléül:

— Dehogy, isten mentsen! Én ilyesmit nem mondtam. A sztrájkot le kell törni. Ebben a sztrájkban a kőműveseket nem szabad győzni hagyni. Én csupán arra céloztam, nem szabad megengedni, hogy a körülmények idáig fajuljanak.

Daróczi megenyhült:

— Nos. Herr Tatze, közeledünk egymáshoz. Ezt a sztrájkot le kell törni: egyetértek. Hiba volt megengednünk, hogy idáig fajuljon az ügy: egyetértek. Ámde, mi lehetett volna a megfelelő óvintézkedés? Egyedül és kizárólag a „bizonytalan forrásokból eredő" sztrájkalapok lefoglalása, tehát rendőrségi intervenció. Ez történt a hírhedt nyomdászsztrájk napjaiban, és ez történt legutóbb a famunkások alaposan megszervezett munkabeszüntetése idején is. Nem elkobzásról beszélek, hanem lefoglalásról. Magyarán szólva: nem törvénytelenségek elkövetését kívánjuk a rendőrségtől, hanem vizsgálatot, amelynek addig kell tartania, amíg a sztrájk véget nem ér.

Hertelendy nem állhatta meg észrevétel nélkül:

— Ön tehát elégedetlen a rendőrséggel, titkár úr?

— Maga a GYOSZ elégedetlen — replikázott Daroczi. — És a GYOSZ két felsőházi tagja ezt szóvá is teszi majd a felsőházban. Nem tagadom, hathatós intézkedéseket követelünk a kormánytól. Higgye el, Herr Tatze, már egy hét múlva összeomlott volna a MÉMOSZ próbálkozása, ha megakadályozzák a munkásság gyűjtését a sztrájkolók megsegítésére, és ha a rendőrség képes lett volna

elfogni azokat az óriási külföldi pénzeket amelyek beszivárognak az országba, s amelyeket mi közönségesen „guruló rubelnek" nevezünk.

— Van önnek bizonyítéka a guruló rubelekre? — szólt közbe Hertelendy.

— A bizonyítékokat önöknek kell megszerezniük. Mi csak azt látjuk, hogy a sztrájkoló kőművesek száma igen nagy. Tudjuk: ha ez a tömeg nem kapna sztrájksegélyt, nem lenne kitartása. Ha viszont kap segélyt, akkor itt fantasztikusan nagy összegekről lehet szó. Ezek forrását pedig a politikai rendőrség képtelen volt eltömni.

Herr Tatze tapintatosan viselkedett:

— Titkár úr, megalapozottnak vélem észrevételeit. Ezeket a megfelelő felsőbb magyar fórumokon közölni fogom, megtoldva a saját véleményemmel. De azért, ami engem illet, mérsékletet tanácsolnék az adott helyzetben a GYOSZ urainak is. Ne becsüljék le ennek a munkásmegmozdulásnak a jelentőségét! Ez nemcsak bérharc, hanem politikai demonstráció is. És ha nem vigyáznak, elősegíthetik egy munkás egységfront kialakulását. Máris látniuk kellene, hogy a szocialisták, kommunisták, keresztényszocialisták és szervezeten kívüli munkások kezdenek egymásra találni. Ez nem jó. Gondoljon bizonyos politikai fejleményekre...

Es Herr Tatze különféle politikai kérdésekről tájékoztatta Daróczit. A beavatott biztonságával szólt a nemzetközi politika néhány jellegzetességéről, végül ezt mondta:

— Néha az átmeneti érvényű béremelés épp oly üzleti befektetés, mint egy újfajta kenőolaj alkalmazása a gépre. Kifizetődik...

Daróczi minderről jegyzetet készített, Hertelendy is. Herr Tatze pedig megköszönte az urak szívességét...

Hertelendy zaklatott hangulatban köszönt el Herr Tatzétól. Az a tény, hogy Daróczi oly hangsúlyosan foglalkozott a guruló rubelek dolgával és a rendőrség tehetetlenségével, a saját erzsébeti baklövésére emlékeztette. Most már, valahányszor szóba hozta valaki a szakszervezeti „bizonytalan eredetű" sztrájkalapot, összerezzent. A tetemre hívott bűnös idegállapotába jutott, s azt kívánta, bárcsak véget érne a sztrájk — akármiként, csak kerüljön ad acta, és ne foglalkozzék vele tovább az Oberhé.

Benn, a Zrínyi utcai nagy „útvesztőben" találkozott a Pribékkel. Azt a levelet akarta elkérni tőle, amelyet az ismeretlen bejelentő az Erzsébet utcai *Verde Stelo*-ügyről írt neki. A Pribék gyanút fogott:

— Minek magának az a levél?

— Szimatom van . . .

— Össze akarja hasonlítani egy másik levéllel?

— Még nem . . . De . . .

— Maga dadog, Herr Doktor! Nekem ne beszéljen, mutassa, milyen levél van a kezében? Hol szerezte? Kire gyanakszik?

— Még senkire.

— Akkor hagyjon a csudába. Azt a levelet nem adom ki a kezemből. Szükségem van rá, még bizonyíthatok vele valamit.

De mégis előszedte tárcájából a papirost. Az ujjai közé csipve megmutatta Hertelendynek.

— Nézze meg jól — ajánlotta. — Jellegzetes a pasas „d" betűje. Németesen visszakanyarítja a felső szárát: vagy félrevezető szándékból alkalmazott trükk, vagy biztos ismertetőjel.

Hertelendy máris tudta, hogy a Pribéknek az ő spiclije írt, Pista. Felkavarta a bizonyosság: azt az egy cseppet jelentette, amitől kicsordult elégedetlenségének és elfojtott dühének pohara. Később, vacsora után, valamiesket megnyugodott. Rájött, hogy a spicli újabb bu[illegible]át formálhat ellene, ha ke-

ményen megfenyíti. Megírhat egy második levelet a Pribéknek, és ebben — kitelik tőle — most már név szerint említi meg az erzsébeti kudarc okozóját. Elég, ha csak azt tálalja ki, hogy a *Verde Stelo*-ügyről korábban tájékoztatta a „felügyelő urat".

Másnap délelőtt a börösök Dob utcai székházába igyekezett. Hubait kereste, a titkárt. Nyomatékosan figyelmeztetni akarta — a Séf parancsára —, hogy mindenféle gyújtés a sztrájkoló kőművesek számára szigorúan tilos. Amint a börösszékház felé tartott, egy régimódi, földszintes, kopott ház kapuján Pista lépett ki. Hertelendy abban a pillanatban megragadta a spicli karját, belökte a kapu alá, s maga is utána ugrott. Vad harag fogta el s teljes erejéből jobbról-balról arcul ütötte Pistát, ököllel. A spicli szája széle felrepedt s vérzett. Rémületében az arcához emelte mindkét tenyerét. Védekezni akart, de a Herr Doktor dühe amilyen hirtelen fellobbant, olyan hirtelen kialudt.

Ráförmedt a spiclire:

— Tudod, miért kaptad ezt?

A spicli hallgatott. Szürke kabátjának ujjával itatta a vérét, amely egyre bővebben csurgott a szájából.

— Kellett neked levelet firkálnod az Oberhöfe? Te dög, sokkal többet érdemelnél, mint amit kaptál.

Amint a haragja elpárolgott a következményekre gondolt. „Ez a nyomorult most aztán végképpen pipán rám. Jellemének megfelelően fog cselekedni. Ujra ír a Pribéknek." Amikor felmérte ennek a nagyon valószínű lehetőségnek következményeit, könyörtelen-kelletlen elővett egy százast.

— Nesze! — nyomta a spicli markába. — És holnap reggel jelentkezz nálam a bungalóban.

Azt hitte, ezzel eláltatja a spicli bosszúját. De még mielőtt fakepnél hozzáhatta volna, az udvarról könnyű lépett egy erős, termetes, fiatal nő. Mihelyt meglátta a spicli vérző arcát, felkiáltott:

— Mi történt veled? Ez a pasas ütött meg?

Még mielőtt a spicli megakadályozhatta volna, megrúgta a detektívet, és mind a tíz körmével az arcának akart esni. Hertelendy kénytelen volt teljes erejéből ellökni támadóját. A nő hátratántorodott, a nyomozó pedig sietve távozott.

— Még csak ez hiányzott — mérgelődött . . .; Megsejtette, hogy ez a bonyodalom nem szolgál a javára. Sokkal súlyosabb volt azonban maga a folytatás.

5

Florence a kis bordó szalonban fogadta, abban a rafinált ízléssel berendezett fészekben, amely sok szerelmi párviadal első felvonását látta már. A falak persze megőrizték titkukat, s a Madame sem fecsegett. A magas állású urak és perverz arisztokraták bizonyosak lehettek diszkréciójában.

Florence ezúttal feketébe játszó lila ruhát viselt, és mint rendesen, németül társalogtak.

— Gyönyörű asszony — áradozott a Herr Doktor.

— Üljön le, drága barátom — nyújtotta mindkét kezét Florence —, nagyon vártam . . . Maga jól megért engem . . .

Leültette a detektívet, s keze ügyébe tolta a kis guruló asztalkát a frissítőkkel. Hertelendynek feltűnt, hogy ezúttal nem vette igénybe a szobalányát. Florence a detektív közelébe telepedett. Atropinnal tágított szeme ragyogott, kifogástalan sminkje a természetesség látványát keltette, művészi gonddal ápolt haja minden mozdulatára más-más árnyalatban fénylett. Fátyolos hangon beszélt:

— Gyászolok . . .

— Kit?

— Hansot . . .

— A fivérét?

— Öcsémet.

— Mi történt vele?

Florence szertartásosan töltött az egyik palackból a vendégének és önmagának. Ez a gondoskodás nem vallott rá — mindig a vendégeire bízta, hogy szolgálják ki önmagukat.

— Hans, szegény, Schuschnigg börtönében halt meg.

— Mikor?

— Pontosan nem tudom. Ma értesítettek róla.

A Herr Doktor kíváncsisága nyugtalansággal keveredett:

— Angyali teremtés — hízelgett a Madame-nak —, elképeszt. Tulajdonképpen mi történt Hansszal?

A Madame nagyot lélegzett. Színpadiasan viselkedett, noha szándéktalanul:

— Mindeddig keveset beszéltem családi ügyeimről, de az elveimet sohasem titkoltam. Emlékezzék csak vissza tavaly ilyenkorra, augusztus másodikára, amikor a tannenbergi hős meghalt. Én akkor elsirattam őt, Hindenburgot, az óriást. Maga nehezen értett meg, mert azt tartotta, egy bécsi nőnek Conrad von Hötzendorfot kellene a szívében hordania. Persze, én csak a tradíciót követve gyászoltam, hiszen rajongok a Führerért. Már akkor egyetértettem vele, amikor osztrák hívei megrohanták Dollfuss palotáját. Egek, milyen tehetetlen volt velük szemben a piperkőc Fey, és valóban mennyire „Milli-Metternich" a törpe kis osztrák kancellár! Nos, Dollfuss meghalt, kivégezték. Planette pedig német földre menekült, csak az ócsem ragadt Bécsben. Azt hitte, sem Miklas elnök, sem az új kancellár, Schuschnigg, nem tudja leverni a felkelést sem Stájerben, sem pedig Karintiában. Már látta azt a boldog órát, amidőn a horogkeresztet felröppen a parlament tornyára. Lefogták azonban, és a rádió elleni merénylet vádjával a politikai rendőrség egyik cellájába zárták. Jól bántak vele, mert Papen, az új német nagykövet közbenjárt az érdekében, a perét azonban halasztgatták. Most aztán szívroham végzett vele.

— Szívroham? Biztos?

A Madame felsóhajtott:

— Hivatalosan ezt állítják.

Hertelendy makacs legitimista volt, az Osztrák—Magyar Monarchia restaurálásának híve; szívesen leszólta volna a Madame politikai ideáljait, mégsem tette. Florence kezére pályázott, és azt remélte, ez az okos asszony egyszer mégis belátja: többet ígérő versenyparipa a monarchia, mint a Harmadik Birodalom. És a Madame, mintha csak olvasott volna barátja gondolataiban, ezt mondta:

— Magyarországon sincs többé jövője annak — figyelmeztette a detektívet —, aki nem áll a Führer oldalára.

— Ma chère — finomkodott a detektív —, mire gondol?

— A jövőjére... — Kijavította: — A kettőnkére...

Hertelendy ettől kezdve rendkívüli buzgalommal figyelt. Le nem vette a tekintetét a Madame-ról. Különleges fordulatot szimatolt.

— Folytassa, kérem.

— Most nem — tiltakozott Florence. — Egyelőre érje be ennyivel. De abban bizonyos lehet, drága barátom, hogy vannak összeköttetéseim, és... Ahol csak tehetem, egyengetem az útját... Persze, ha maga komolyan akarná, meggyorsíthatná karrierje sikerét...

— Mit kellene tennem?

Florence megfogta a detektív kezét, és keményen szorította:

— Hát nem bánom — játszotta a hirtelen elhatározásra jutó asszonyt —, megmondom, miről van szó... Maga egy alkalommal felemlítette azt az értékes dokumentumgyűjteményét, amelynek birtokában jeles politikusok, üzletemberek és közéleti személyiségek elhatározásait lehetne befolyásolni. Nos, ha valóban létezik ilyen anyaga, akkor...

— Akkor?

— Összehoznám magát valakivel, aki ezért az anyagért magas állást adna cserébe magának. Igen

befolyásos német úr az illető, s a magyar miniszterelnök minden kívánságát teljesíti.

Hertelendy hallgatott. Csak most döbbent rá igazán, milyen nagy veszteség érte, amikor Trudel kiürítette a mackóját. Eszébe sem jutott azonban, hogy Florence-nak elárulja az igazat. Abban reménykedett, hogy Trudelt előbb-utóbb megtalálja. Meglehet, a *Pester Lloyd*ban közzétett hirdetésére is válaszol.

Florence nem tudta mire vélni a detektív hallgatását:

— Nos, mi a válasza?

— Gondolkodnom kell az ajánlatán — felelt végre. — Hamarosan visszatérek rá. Jó?

A Madame kedvetlenül félrehúzta a száját:

— Ahogy akarja. Jobb szerettem volna, ha azonnal elhatározásra jut ... — Rádöbbent, hogy túlságosan érdes a hangja. Elmosolyodott. Jóakarón, barátian folytatta: — Tudja, korán érkezni valahová legalább akkora baklövés, mint elkésni ... És ha már a vonat elindult, hasztalan fut utána, aki lemaradt, tehát lemaradni sem szabad.

6

— A Séf ideges ...

Szájról szájra rebbent a hír az „Oberhé" dzsungelében. Kora reggel tartottak megbeszélést, a sztrájk tizenötödik napján. Valamennyi érdekelt tudta, a Séf az előző napon a Várban járt, s hogy maga a miniszterelnök fogadta, a főkapitány társaságában. Ez az audiencia alaposan megviselte mind a főkapitány, mind a Séf idegeit. Álmatlanul töltötték az éjszakát mind a ketten.

A Séf most leverten szónokolt:

— Uraim, igen kínos perceket éltem át tegnap a Várban. Sok mindent felróttak nekem és rajtam keresztül maguknak. Más vonalról a miniszterelnököt úgy tájékoztatták, hogy jelenleg már tizen-

ötezer kőműves sztrájkol Pesten. Már maga a résztvevők száma nyugtalanító, de még inkább a hangulatuk. Tegnap künn jártam a Ligetben. Mondhatom, egyetlen csüggedt arcot nem láttam. Több helyen harmonikáztak, énekelgettek, s bevallom, megleptek a szilárdságukkal. Értesüléseket kaptam továbbá arról, hogy egyes szakszervezetek ellenzéki beállítottságú tagjai szimpátiasztrájkokat akarnak szervezni. Még csak az hiányzik, hogy a kőműves-mozgolódásból valamiféle országos méretű általános sztrájk fejlődjék ki!

Hirtelen hangot váltott. Szokatlanul kemény és parancsoló hangnemet vett fel, amelyből a fenyegetés sem hiányzott. Felkapott az asztaláról néhány papírlapot. Dühösen beléjük markolt, és lobogtatta őket.

— Jelentések vannak a kezemben a sztrájk terjedéséről. Kispesten, Erzsébeten, Rákosszentmihályon erős szervezkedés folyik. Cinkota, Rákoskeresztúr és Pestújhely kőművesei gyűléseken mondták ki, hogy nem jönnek be Pestre dolgozni. Vácott és Vecsésen ugyanez történt. Vecsésen, uraim, a német ajkúak is a sztrájkot támogatják! Arról, amit a csendőrnyomozók és a Def-tisztek tapasztalnak vidéken, jobb, ha nem beszélek.

Nyomasztó csend támadt.

— Én most már csak egyetlen feladatot ismerek: ennek a sztrájknak szétverését. — A méregtől recsegő hangon folytatta: — Szeretném tudni végre azt is, mi az oka eddigi kudarcainknak?

A Pribék engedély nélkül szólt közbe:

— Van kitartásuk . . .

— Milyen alapon?

— Pontosan megkapják a sztrájksegélyt. Ez teszi őket olyan magabiztossá. A szükséges pénzt pedig három forrás biztosítja a számukra: a saját kasszájuk, a gyűjtések és a külföldről származó summák. Amíg ezt a három forrást nem tömjük be, addig ne számítsunk számottevő sikerre.

— Mit kellene tennünk?

— Mindenekelőtt mozgósítsuk minden lehetséges tartalékunkat — tanácsolta a Pribék. — Pest valamennyi gyárában, üzemében és műhelyében rendszeresen adakoznak. Hallottam olyan kisipari kócerájokról, amelyeknek tulajdonosa maga gyűjt: egykori szocdemek, akikben még élnek a régi emlékek. Közülük nem egy száz, kétszáz pengőt adott, esetleg még többet.

A Séf kavargatta maga előtt a levegőt.

— Ezek ritka verebek — mondta. — És az üzemi gyűjtések összege sem lehet nagy, még akkor sem, ha a gyűjtést minden hét végén megismétlik. Mondjuk, a jól kereső vasasok adnak össze sokat. Kik még? A Szaktanács ráült a maga pénzére. Az Arena úti kassza kimerült. Csakis a külföldi támogatás lehet az igazi ok. — Rácsapott az asztalra: — Mi pedig csak a szánkat tátjuk!

Csendesebben folytatta:

— Az osztrák, francia, belga, holland, dán, svéd, norvég, angol és svájci munkások nyíltan gyűjtenek. Megírják a lapjaikban. Csak azt nem értem, mikor és ki hozza be az országba a pénzt, és kiknek a kezébe jut? Tegnap, fönn a Várban, a miniszterelnök azzal a kijelentéssel kezdte: ő, mint a kormány feje, igényt tart arra, hogy a teljes igazságot meghallja. És én mit tudtam felelni erre? Üres általánosságot. A helyzet megalázott engem is, a főkapitányt is, a miniszterelnököt is. És ugyan kik aláztak meg bennünket? Kőművesek. Kőművessegédek, uraim. Ez így tovább nem mehet!... Lefogni néhány nagyszájú agitátort, ez nem kunszt. Ezzel most nem nagyon helyén való dicsekednünk. Ellenben felfedeznünk az idegenből áramló pénzek titkos csatornáit, ez igen, ez méltó lenne hozzánk. Csakhogy mi még azt a nyomorúságos Palóc Mártont sem fogtuk le, aki állítólag óriási összeg pénzt vett át Erzsébeten egy eszperantistától. Követelem, hogy ezt az embert kerítsék elő nekem ... Ke-rít-

sék e-lő! És ha előkerítették, minden eszközzel vallomásra kell bírni. Végeztem, uraim. Tessék produkálni!...

7

Trudel nem jelentkezett, a *Pester Lloyd*ban feladott hirdetés eredménytelen maradt. A Herr Doktor elcsüggedt. Talán, ha minden idejét a drezdai lány felkutatására fordíthatta volna, és feltéve, hogy Pesten maradt, már a kezében lenne. Csakhogy a sztrájk igen sok idejét elvette. Pedig, amióta a Madame szóba hozta titkos irattárát és értékesítésének nagy lehetőségét, folyton csak elveszett kincseire gondolt.

A Slampossal a szokásos körülmények között, a bungalójában találkozott. Megpillantásakor azt remélte, Juci kiszimatolt valamit Trudelről, de a nő másról beszélt:

— Főnök, holnap este jó fogást csinálhat a bőrösöknél.

— A Dob utcában?

— Ott. Kétnaponként ott veszik át a gyűjtőktől a pénzt. Este hét és nyolc között van ennek az ideje.

— És ki veszi át?

— Egy fiatal kommunista, bizonyos Simon Ferenc. Jóképű ember, okos, művelt, tapasztalt. Ő szedi össze a gyűjtött pénzeket, aztán ő továbbítja.

— Jól van, Slampos. Mit tudsz még?

— Az egész város a sztrájkról beszél.

— Ezt tudom.

A Slampos alamuszian folytatta:

— Azt hiszem, láttam azt a nőt, akit maga keres, Főnök...

Hertelendyt dühös izgalom fogta el:

— A fene egyen meg! — kiáltotta.

A Slampos élvezte a detektív meglepődöttségét. Számított rá. Külön csemegének szánta. Hamar ki-

találta, mennyire érdekli ez a híre a detektívet. Adta a bankot:

— Mi a baja velem, Főnök?

— Beszélj! Hol láttad? Nem tévedsz? Azonos a személy?

A Slampos nagy élvezettel számolt be felfedezéséről:

— Nézze, Főnök, esküdni nem mernék rá, hogy azt a nőt láttam, akiről maga beszélt nekem, de fenemód hasonlít rá. Wahrman irodája előtt egy fekete kocsiban ült, a sofőr mellett. Gondolhatja, amikor megláttam azt a kocsit, mindjárt megtelt szaggal az orrom. Odasompolyogtam, jól odaskomáltam a nőnek, hát tényleg passzolt rá a leírás. De, úgy látszik, aznap beleléptem valamibe, mert éppen akkor kijött a házból a Wahrman, és azt mondta a nőnek a leeresztett ablakon keresztül: „Trud, most menjenek oda... — nem értettem, hová —, később én is ott leszek..." A nő erre felkurblizta az ablakot, a sofőr pedig ráfújta a motorra a gázt, és elszelelt. Na, mit szól hozzá?

Hertelendy egy cigarettát nyomott a Slampos szájába, töltött neki egy fél pohárnyi gint is.

— Jól van, Slampos. Most pedig felelj a kérdéseimre...

8

Délután, öt óra tájban, riasztás történt. A Pribék telefonon közölte Hertelendyvel, hogy Erzsébeten, az építőmunkások otthonában illegális gyűlést tartanak. Néhány riadóautón a rendőrök már kirobogtak a helyszínre.

— Most odamegyek a Séffel együtt — mondta befejezésül. — Maga jöjjön utánunk a Bugattin, hozza magával Hakschot és Drégelyt. Őket a Kálvin téren szedheti fel. Ott figyelnek meg valakit, aki a Magyar utcából szokott arrafelé járni.

Hertelendy kocsiba ült, és meghagyta a sofőr-

nek, hajtson a Kálvin térre. Két társát a Kecskeméti utca sarkán pillantotta meg. Már éppen kiszállni készült a Bugattiból, amikor észrevette a Múzeum utca felől érkező hosszúkás, lapos, fekete Limousint, Wahrman kocsiját. Hárman voltak benne a sofőrön kívül: elöl Friewaldsky, hátul pedig Trudel — Barnaki társaságában.

Hatalmasat dobbant a szíve.

— Kövesse azt a fekete Limousint! — utasította a sofőrt.

Becsapta a kocsi ajtaját, és a két nyomozót otthagyta a sarkon. Azok a Magyar utca irányába nézelődtek, így hát nem vették észre, de különben sem törődött volna velük. Semmi egyéb nem érdekelte ezekben a pillanatokban, csak Trudel. A nyomában akart maradni, hogy az alkalmas pillanatban rátehesse a kezét. Vállalta a felelősséget, a kockázatot, a fegyelmit. Úgy érezte, egész jövendője múlik a következő órán.

— Ne előzze meg őket! — utasította a sofőrt.

— Értem. Csak lógni fogok rajtuk.

— Helyes.

Az efféle manőverekben jártas rendőrségi sofőr mesterien oldotta meg a feladatát. Mindig a Limousin nyomában maradt, végig a Vámház körúton, majd a Fővám térről a Ferenc József rakpartra. Épp akkortájt kötött ki a Dunagőzhajózási Társaság egyik luxusgőzöse, amely Bécs és Lom—Rusze—Giurgiu között úszkált üdülő utasokkal. Nagy tömeg áradt ki a partra, s ez a körülmény Hertelendy kezére játszott. Wahrman kocsija a Ferenc József rakpart 24. számú háza előtt állt meg — a német nagykövetség főbejáratánál. Előbb Friewaldsky lépett ki belőle, azután a ruganyos és elegáns Barnaki, Trudellel. Mindhárman beléptek a nagykövetség kapuján.

— Álljon meg! — szólt sofőrjére a Herr Doktor.

A Bugatti azonnal megállt.

— Itt várjon rám, de ügyeljen.

A sofőr kalandot sejtett. Izgalom fogta el.

— Van olvasnivalója? — kérdezte a nyomozó.
— Igen, egy Max Brand.
— Kapja elő, és bújjon bele.
— Igenis.
— Közben figyelje minden mozdulatomat. Ha intek, cselekedjék.

Hertelendy kiszállt a kocsiból. Elsétált a Limousin mellett, és jól megnézte a sofőrjét. Az nem törődött senkivel, semmivel, beletemetkezett az újságjába. Leírt róla, hogy nem tud semmi különösről. A munkáját végezte, mint rendesen. A Herr Doktor a biztonság okából ismét feljegyezte a Limousin számát, bár úgy emlékezett rá, egyszer már megtette. Aztán visszasétált a Bugattihoz, beült a hátsó ülésre, homlokába húzta a kalapját, s hátradőlt. Türelmesen várakozott. Megpróbálta kitalálni, mit keres Friewaldsky és Barnaki a követségen. Trudel jelenlétének okát el tudta képzelni, de a másik kettőét nem.

Jól ismerte a követséget. Megfordult már az első emeleti télikertben és az épülettömb hátsó traktusában. Ez voltaképpen egy másik bérház volt, amelynek kapuja a Molnár utcára nyílott. Ezen az oldalon laktak a követség alkalmazottai, ide helyezték a vendégszobákat, a konyhát, az ebédlőt és a raktárakat. Szükség esetén bárki távozhatott a Molnár utcai hátsó kijáraton, ha oka volt elkerülni a Duna parti rész nyilvánosságát.

Múltak a percek, öt, tíz, majd egy negyedóra. Hertelendy nyugtalankodott.

Egy regensburgi hajótársaság, a Bayerische Lloyd egyik gőzöse vánszorgott felfelé, hat uszályt vontatva. Amikor a követség elé ért, háromszor megszólaltatta a kürtjét, tisztelgésül. Pontosan húsz perc elteltével kijött a portás a követségről, odament Wahrman sofőrjéhez, és mondott neki valamit. Erre a sofőr elhajtott a Lánchíd felé.

— Utána! — parancsolta Hertelendy a sofőrjének.

— Egészen rámenjek?

— Igen. Mintha a sarkára akarna lépni.

A Limousin sofőrje óvatosan hajtott. A Greshamház előtt megállt, kiugrott a kocsiból, és megvette a *Magyarország* friss számát, amelynek első esti példányaival akkor jelentek meg a rikkancsok.

— Álljon a Limousin mögé — hadarta gyorsan Hertelendy. — Kiszállok. Maga hajtson vissza a Kálvin térre, szedje föl Hakschot és Drégelyt. Velük együtt menjen ki Erzsébetre, a kőművesek otthonába. Megértett?

— Meg.

A Limousin sofőrje ezalatt megvette az újságot, zsebre vágta a visszajáró pénzt, s beült a volán mellé. Hertelendy ugyanabban a pillanatban ugrott be a kocsiba a másik oldalon. Becsapta az ajtót, és kemény, parancsoló hangon szólalt meg:

— Hajtson tovább az Országház térre!

— Ki maga? — hökkent meg a sofőr.

— Rendőrség. Mi a neve?

— Török Elemér — hangzott a meglepett sofőr válasza. — Mit akar tőlem?

— Tegye azt, amit mondtam.

Egykettőre az Országház térre értek. Hertelendy a tér közepén megállíttatta a kocsit. Addig egy szó sem esett közöttük. Amikor a motor elhallgatott, gyors párbeszéd bontakozott ki a detektív és a sofőr között. A Herr Doktor kezdte:

— Visszatér a követség elé?

— Igen.

— Mikor?

— Majd telefonálnak értem.

— Hová?

— A Tárnok utcába.

— Wahrman lakására?

— Igen — lepődött meg ismét a sofőr. — Ismeri? Ugyanott lakik, ahol Eckhardt. Befolyásos úr a gazdám.

— Nem érdekel. Hol szedte föl azt a hölgyet meg azt a két urat, akiket a német követségen tett le?

— Bocsánat, köteles vagyok felelni a kérdéseire?

Hertelendy a sofőr szeme elé villantotta az igazolványát:

— Köteles.

— A hölgyet és a két urat a Lágymányoson ültettem a kocsiba.

— Pontosan hol?

— A Hadik-laktanya előtt.

Hertelendy szeme elől szétfoszlott a köd. Most már ő is tudta azt, amit a Séf jóval előtte megtudott: Barnaki a Def embere. Csak azt nem értette még, mit keresett Friewaldsky és Trudel a Def főhadiszállásán, a Hadik-laktanyában. Folytatta a sofőr kikérdezését:

— Mind a hárman a Hadikból jöttek ki?

— Onnan.

— Ismerte őket korábbról?

— Igen. Friewaldsky úr gyakori vendége a gazdámnak. A tiszt úr nevét nem ismerem, de az utóbbi időkben többször láttam őt. Az irodában is, gazdám lakásán is. A hölgy pedig . . .

— Nos? Mit tud a hölgyről?

— Wahrman legújabb barátnője. A Rózsadombon lakik . . .

— Hol?

— Azt nem tudom. Amikor hazaviszem, a Zárda utca és az Orgona utca sarkán mindig kiszáll a kocsiból. Es ha érte megyek, ugyanott száll be.

Hertelendy megérezte, hogy kutyaszorítóba került. A kezébe jutott „mozaikdarabkák" alapján különféle képeket rakott össze, s a képek — bármelyikét nézte — rossz sejtelmekkel töltötték el. Leginkább arra kellett gondolnia, hogy Trudel a saját számlájára megpróbálta hasznosítani egyik vagy másik dokumentumát, s ráfizetett. Erre a Def felbukkanásából következtetett. Szívesen kilépett volna most már a játszmából, mert nem akart összeütközni a katonai titkos rendőrséggel. Ráadásul a sofőr is előállott a maga külön aggodalmával:

— Uram, ne áltson nekem — szólalt meg könyörgő hangon.

— Mi az? Mit akar?

— Elvesztettem az állásomat, és [illegible] hivatkozna rám ...

Hertelendy megörült a szörnyű feltételnek. Legalább tőle nem kell tartania. Nem fogja elárulni senkinek, hogy a rendőrség lecsapott rá. Azt mondta neki:

— Ettől ne tartson. Még valami érdekel: Wahrmann is bejárt-e a német követségre?

— Járt ott.

— Sokszor?

— Többször. De csak az utóbbi napokban.

Befejezte a kört. Hertelendy hirtelen rászomjazott néhány pohárka konyakra. Trudel együttlete Friewaldskyval és Barnakival, háttérben a német követséggel — a végletekig fokozta balsejtelmeit.

— Miről beszéltek az utasai?

— A hölgy mindvégig hallgatott. Ő nem tud magyarul, azt hiszem. A két úr pedig a lóversenyről társalgott.

— Mondja csak el részletesen.

— Hát kérem, jól odafigyeltem, mert szeretem a lovacskákat, és vannak jóakaró könyveseim is. Hát, tessék csak elképzelni, Friewaldsky úr gyanúsnak találta az új Igazgatósági Díj sorsát. Szerinte a Pillanat, ez az autszájder ló, csalással nyert a Pici és a Poczkos előtt. Azt mondta: Weissbach zsoké lefeküdt Gutainak, Csaplár pedig rögtön a startnál lemaradt. Én ezt nem hiszem, mert ezek a zsokék tisztességes emberek: gróf Wenckheim lovait Schejbálon kívül kizárólag ők nyergelhetik meg. Nagy szó ám ez!

Hertelendy mást kapott, mint amit várt.

— Maga hol lakik?

— A Vitéz utcában, közel a garázshoz.

— Melyikhez?

— A Gyorskocsi utcában levőhöz.

Hertelendynek még egy lényeges kérdés jutott az eszébe:

— Maga azt állította, hogy mindhárom utasát a Hadiknál szedte föl. Igaz?

— Igen, ezt mondtam.

— De maga a Múzeum utca felől érkezett a Kalvin térre. Következésképpen a Hadikból nem egyenesen a német követségre hajtott. Nem a Ferenc József rakpartra. Hanem hová?

— Az Eszterházy utca 40. elé.

— Mi van ott?

— Olaszország nagykövetsége.

Ez a közlés végképpen lesújtotta Hertelendyt. „Tudhattam volna — gondolta. — Most már minden világos..."

9

Hertelendy elengedte Wahrman soförjét. Visszasétált az „Oberhére", és azon törte a fejét, mivel vágja ki magát a Pribéknél, amiért nem hajtotta végre az utasítást, és lemaradt az erzsébeti akcióról. Abban reménykedett, hogy legalább Haksch és Drégely oda került.

Az „Oberhén" szokatlanul nagy volt a csend, hogy kirajzott az egész gárda. Nyolc óra tájban Marjai — az Egyén úr — jött meg két bűnügyi nyomozóval. Ők hárman kapták azt a feladatot, hogy a bórösöktől elhozzák Simon Ferencet és a gyűjtőket, akiket ott találnak nála. Nagy diadallal hozták magukkal a delikvenseket — közöttük Szijj Andrást.

Hertelendy, rengeteg gondja-baja ellenére, foglalkozni akart a fiúval. Meglepte az eset, és felébresztette a kíváncsiságát.

— Mennyi pénzt találtak nála? — kérdezte Marjait.

— Kilencszáz pengőt.

— Tisztes summa. Sokat loholhatott a fickó, amíg ennyit összeszedett. Kiknek a neve áll a gyűjtőíven?

— Megsemmisítette.

— Hogyan?

— Amíg a többieket motoztuk, meggyújtotta. Egy pillanat alatt tüzet fogott. Lőhettük.

— Halad a ficko — vélte az egyik bűnügyi. — Fogadok, lesz még dolgunk vele bőven.

Hertelendy látni akarta Szijj Andrást. Elővezettette a szobájába. Meglátszott a fiú képén, hogy néhány pofont már kapott. Hertelendy részvevő hangon szólt hozzá:

— Megvertek? Ejnye!

Szijj András vállat vont:

— Megpofoztak — szólt nyugodtan.

— Ennél vagy innál valamit, fiam?

— Nem.

— Cigarettát akarsz?

— Nem.

— Fáj az ütés helye?

— Fáj.

— Sajnállak, fiam, tudod-e?

— Miért sajnálna? — kérdezte András egyszerűen.

— Csak azért, mert baleket csináltak belőled.

— Belőlem? — A legény elmosolyodott. Megint vállat vont. — Belőlem aztán aligha . . .

Hertelendy őszintén elbámult. Ez a legény lenne az, aki alig egy fél hónappal ezelőtt nyögdelve hevert a Kiserdőben a pokrócon, mintha a végét járná? Akkor közönséges, bamba parasztsuhancnak látszott, most pedig nyugodtan, semmitől sem tartva, kíváncsian nézeget körül. Mi történt vele?

— Mondd, szeretnél hazamenni?

— Haza? Hová? A falumba?

— Oda. Anyádhoz, apádhoz, a rokonaid közé.

Szijj hallgatott. Még nem tudta elleplezni, mit gondol. Valóságal olvasni lehetett az arcán. Szívellkel a szemében volt. A Herr Doktor hagyta, hadd rágódjon a kérdésen.

— Nem szeretnék hazamenni — szólalt meg sokára.

— És miért nem?

— Elmeséljem? Kíváncsi rá?

— De mennyire! Beszélj csak.

— Mondja már meg, minek mennék én haza? Kenyérpusztítónak? Az anyám sírna, az apám lenézne. A falusiak meg a csendőrök nagyokat röhögnének rajtam. Mert, ugye, az őrszobán jelentkeznem kellene. Azt mondanák: hát megjöttél, politikus fattyú?

— Miért mondanák ezt neked?

— Csak.

— Jól van, nem akarod megmondani. De hát igazán nem húz a szíved haza?

— Nem.

— Senki nem akadt magadfajta? Lány, például?

Szijj hallgatott. Sokáig nem szólalt meg. Aztán másról beszélt:

— Ács Jani bácsihoz elmehettem volna. Hozzá érdemes lett volna. Ő, amíg bírta, kubikos volt. Sok mindent tud.

— És miért nem mentél el hozzá?

— Nem akartam a kárára lenni. Mert, ha odamegy hozzá valaki, akárki, másnap a csendőrök megverik.

— Aha.

— Azt akarják, hogy ne okosítson fel senkit. Hát nem lehet odajárni hozzá. A csendőrök megtudják. Azok mindent megtudnak, higgye el.

Hertelendy kezdte megérteni a fiút, de azért még nem látta elég tisztán a képet.

— Sok pénzt gyűjtöttél a sztrájkolóknak, András. Annyi pénzért sok ajtón kellett bekopogtatnod. Majd leírod szépen, kik voltak azok, akiktől legtöbbet kaptál.

— En? Soha. Engem agyonverhetnek, isten engem úgy segítsen, tőlem soha semmit nem tudnak meg.

— Ejnye, fiam, hiszen akkor te odapártoltál azokhoz, akik a Kappel-építkezésen csaknem agyonvertek. Igaz?

— Igaz.

— Félsz tőlük? Azért?

— Nem félek.

— Akkor odacsábítottak? Persze, persze. Előbb az a Palóc lány, aztán meg az a csinos Dubitz lány. Megétettek, nem gondolod?

— Nem. Ők nem olyanok.

— Nemcsak mákos tésztával lehet megétetni valakit, Andris! Megteszik ezt néha a szavak is. Azok, például, amivel a te fejed tömték tele.

— Nem tették ezt sem.

— Hanem? Mi történt veled, hogy hozzájuk csapódtál?

— Gondolkodtam ...

Hertelendy akarata ellenére elmosolyodott.

— Gondolkodtál? Te? Ejnye, Andris, úgy értsem, hogy a saját fejeddel gondolkodtál?

Szijj Andrásnak nem tetszett a gúnyos hang. Nem felelt a kérdésre. Hertelendy folytatta:

— Mondd meg az igazat, nem lesz bántódásod miatta. Ugye, a Dubitz lány kavart meg? Ügyes boszorkány az, hallod-e? Vagy az a kényes-fényes újságíró, a Gór Bálint? Ne tagadj semmit, Andris, hiszen mindent tudok. Ugye, beleszerettél a Dubitz lányba?

— Szóval, hallgatsz, Andris. Rosszul teszed. Holnap reggelig még van időd, gondolkodj. Mondj el szépen mindent, és akkor épek maradnak a csontjaid ...

10

Az „expedíció" tíz óra után érkezett vissza Erzsébetről. Fáradt és kedvetlen volt a Séf stábjának minden egyes tagja. A Pribék folyamatosan káromkodott, útszéli gorombaságokat csapkodott munkatársainak fejéhez. Kissé dülledt szeme pirosolt a kidagadt erektől. Szakadatlanul dohányzott,

„ette" a cigarettát. Hertelendy láttán zupás őrmesteri stílusban fakadt ki:

— Maga hol az istenbe volt?

A Herr Doktor már felkészült a felelősségrevonásra:

— Palóc Mártont láttam felbukkanni a Kálvin téren.

— Nos és? Nyakon csípte?

— Eltűnt a forgatagban.

A Pribék mérgesen nevetett:

— Eltűnt. Persze! Mi az istennyilát tehetett volna egyebet? Tudja mit, Herr Doktor, hagyja maga békén azt a Palócot. Ne strapálja magát vele. Gyenge legény maga ahhoz, hogy kézre kerítse. Majd én megmarkolom a fülét, de úgy, hogy örökre a kezemben marad.

Hertelendy megpróbálta másfelé terelni a Pribék figyelmét. Adta a kíváncsit:

— Erzsébeten mi történt?

A Pribék köpött egy nagyot.

— Fos. — Aztán mégis nekidurálta magát. Szeretett beszélni, és beszélt is mindig, amikor hallgatója akadt: — Felborították a körforgalmi villamost a Székelyhídi utca és az Erzsébet utca sarkán, a kanyarban. Amikorra odaértünk, már végbement a disznóság.

— Előzmények nélkül?

— Ugyan ne zrikáljon! Mi történik előzmények nélkül? Különben a rosseb tudja. Vannak események, amelyek megtörténnek, mert a tömeg ingerült, dühös, rombolni akar. Annyit sikerült megállapítanunk, hogy az Erzsébet utcai kőművestanyán műsoros délutánt tartottak — persze, a helyi rendőrség engedélye nélkül, a sztrájkalap javára. Az ottani műkedvelők valami buta féremüvet mutattak be, jó hangzatos címmel: *A sztrájk szimfóniája*. Ebben a hülyeségben nyakló nélkül szidták a gaz burzsoákat, és nyakló nélkül éltették a hős proletariátust. Világos: a tömeg jól begerjedt. Közben a kerületi kapitányság megkapta az avízót, és

mi is. Csakhogy az a csibész társaság örököt állított ki az utcasarkokra, és amikor a mi riadóautóink feltűntek, szétugrasztották a hallgatóságot. A tömeg az uteára tódult, és gyalázkodó szavakat kiabált. Ahogy szokták. Erre a rendőrök nekikestek gumibotjaikkal, ütöttek-vertek mindenkit, akihez hozzáfértek, többnyire vénasszonyokat, akik nem tudtak futni. Több se kellett a fiatalabbaknak: kövekkel dobálták a rendőröket, és fölborították a villamost. Összeszedtünk két tucat mindenféle nőt és férfit, de ez csak annyi, mintha pofont adtunk volna egy halom lóganénak.

A Pribék megtörölte izzadó homlokát.

— 1930. szeptember elsejére emlékeztet az egész rohadt ügy. Nem mondom, az arányok kisebbek. De a lényeg! Az úristenit neki: a lényeg ugyanaz! Folyton újrakezdik. Hiába oltunk el száz tüzet, másik kétszáz keletkezik. Nem munka az, amit mi művelünk. Ideje lenne végleg rendet csinálni.

— De miképpen?

— Ugy, ahogy a németek! Nem nyavalyogni, hanem eltiporni mindenkit, aki kárunkra lehet. *Ausradieren!* Nincs pardon, csak kuss! Ez az egyetlen mód, és menjen a pokolba, aki ezt nem látja be!

A Herr Doktor elbámult a Pribék fékevesztett haragján. Ilyen őszintén még sohasem nyilatkozott meg. A Herr Doktor most már tudta, hogy a Pribék politikailag hol áll — nem ott, ahol a Séf. Ugyanazt akarták mind a ketten, de más-más lobogó alatt.

A Pribék nagyot fújt:

— Nem tetszik nekem ez a sztrájk ... Egyre kevésbé tetszik ... Olyan indulatokat szabadít fel, amik kiszámíthatatlanok ...

Sunyin vetette oda Hertelendynek:

— Volna kedve megtudni, ki írta *A sztrájk szimfóniáját*? Nézzen utána, hiszen maga már valóságos erzsébeti polgár ...

Nyolcadik fejezet

1

A Séf reggel maga kereste fel Hertelendyt. A Herr Doktor éppen Szijj Andrással foglalkozott, hogy tegyen részletes vallomást gyűjtő körútjáról. Szeretett volna eredményt „produkálni", ahogy a Séf meghagyta. Azonnal referált főnökének. Elmondta, miként került Szijj András az „Oberhére", és miként viselkedett eddig.

A Séf leült Hertelendy íróasztalához, és vizsgálgatni, nézegetni kezdte a legényt, mintha különleges csodabogár lenne. Azt rögtön megállapította, hogy a delikvens már átesett a „felavatáson". Mikor aztán megelégelte a szemlélődést, azt mondta Szijjnak:

— No barátom, te aztán fura pacák vagy! Látom, már megsimogattak. De ez mind semmi ahhoz képest, amit még kaphatsz, ha nem mondasz el szépen mindent, amire kíváncsiak vagyunk. No, mesélj: miként kerültél te a Dob utcába?

András hallgatott. Tegnapi közlékenysége eltűnt. Marjai soron kívül foglalkozott vele, és ez ismét dacossá tette. A Séf nyomban megértette a fiú lelkiállapotát. „Valamelyik marha már megint buzgólkodott. Ezek az állatok sohasem tanuljak meg, kivel, mikor, hogyan kell bánni. Néha veréssel kell kezdeni és simogatással folytatni, máskor meg fordítva."

— Súlyos a bűnöd, Andris! Vétettél az állam ellen. Ráadásul makacs vagy. Véded azokat, akiknek pedig lenne visszafizetni valód. Butaság! No jó, ez a te dolgod. De, ha én most visszaadlak annak a derék úrnak, aki az éjszaka oly atyaian elbánt

getett veled — oda az ifjúságod. Bedugunk a penészes börtönbe, összezárunk egy tudóvesztes rabbal, és mire szabadulhatnál, kiköpöd a pejslidat. Hát érdemes?

Szijj András hallgatott.

— Azt kérdeztem: érdemes?

Semmi válasz.

— Ne dacoskodj, barátom, nem jó az semmire. Bizony, elhiheted nekem, nem látod többé a faludat, ha hepciáskodsz.

Felállt. Odament a legényhez:

— Dohányzol? Persze.

Cigarettát illesztett a legény szájába, tüzet is adott neki.

— Szívd.

De András nem szívta. A szájában füstölgött a cigaretta, de nem szívta. A Séf puhán folytatta:

— Nem haragszom rád, szegény ökör. Én nem teszlek tönkre. Nekem van szívem, és sok mindent megértek. Még a te nagy bajodat is, a nyomorúságodat. Segíteni akarok rajtad.

Egy tízest dugott András zsebébe.

— Elengedlek. Mehetsz, ahová akarsz. Csak nyisd ki a szemed és a füled. Ha pedig megtudsz valami érdekeset a mémoszisták dolgairól, gyere ide hozzám. Engem keress személyesen. Elmondod, amit tudsz, és megint kapsz pénzt. Ha pedig néhányszor így segítesz nekem — lesz állásod is, ne félj. Beteszlek a pustara. Vagy ha inkább a vendéglátóhoz kívánkozol, oda. Lehetsz villamoskalauz, és nyugdíjat kapsz öregségedre. Barátom, mi szeretjük a rendes fickókat.

Szijj nyugodtan állt a helyén. Szembenézett a Séffel. Se közöny, se kihívás, semmi rendkívüli nem bujkált a tekintetében. Csak nyugalom. Hetek óta nem zavarta ez a Séfet sem.

— No, menj — vezette el a fiú vállára. — Majd kikísérnek. De jól meg ne kerülj, hogy viszontlássalak . . .

Szijj távozott. A Séf rámosolygott Herr Doktorra:

— Mulat rajtam? Ne tegye.

Visszament az asztalhoz, Hertelendy székére. Alakmásait állva maradt. A Séf fáradt, közönyös hangon folytatta:

— Ha nagyon őszinték akarunk lenni önmagunkhoz, akkor nyugodtan beismerhetjük: minden tudományunk a spiclik szemfülességén múlik. Nélkülük nem sok babérral dicsekedhetnénk, ez az igazság. De ne nagyon terjessze. Márpedig, ha a mi dolgunkban ilyen nagy a besúgók szerepe akkor állandóan gondoskodnunk kell utánpótlásukról.

— De ez olyan kutya . . .

— Ki tudja? Talán mégis lesz belőle szalonna. Hálás a magyar paraszt természete. Ez a fiú mostantól a pártfogójának tart. És megteszi mindazt, amit kívánunk tőle. Ha pedig mégsem, hát . . . majd más hangon beszélünk vele . . .

A Séf megint felállt. Közel ment Hertelendyhez.

— Egy különleges feladat megoldására kérem, Herr Doktor. Ma este 9 és 10 óra között a Molnár utcában kell tevékenykednie. A német nagykövetség hátsó kijáratánál. Tudomásom van róla, hogy a megadott időpontban beengednek valakit azon a kapun. Miután az illető nem a főbejáratot használja, nyilvánvaló, hogy a megjelenésével nem akar feltűnést kelteni. Él a gyanúperrel, hogy a főbejáratot megfigyelik.

— Ezt megtehetik a hátsó kapuval is, nemde?

— Meg, csakhogy a Molnár utca többnyire néptelen. Ha valaki az előre megbeszélt időpontban ér a kapuhoz, amelyet pontosan akkor nyitnak ki előtte — már a házban van, mielőtt még felismerték vagy lefényképezték volna. Biztosítom, a szemben levő házban semleges emberek laknak. Nos, nem lesz könnyű a feladata, de majd megoldja.

— No, és ki az a valaki?

— Ember, ha én ezt tudnám! Annyi bizonyos csak, hogy közénk tartozik, a mi testületünk tagja, és újabban egyéni utakon jár. Bizonyosságot kell szereznünk.

Hertelendy elmosolyodott:

— Közülünk való? Hátha én vagyok az?

A Séf visszamosolygott:

— Sem én nem lehetek az illető, sem maga. Talán mi ketten vagyunk az egyedüliek az egész menazsériában, akik nem rajonganak a horogkeresztért. Hagyja, én ezt biztosan tudom . . .

Most már megértette Hertelendy, hogy a Séf miért bánik oly előzékenyen vele.

— Vigyázzon, nagyon óvatosnak kell lennie — figyelmeztette a Séf. — És ha a feladatát megoldotta, azonnal jelentse nekem. Nekem. Egyedül nekem. Senki másnak . . .

2

Ebéd után Hertelendy rögtön a bungalójába ment. Azt remélte, hogy a százassal megjutalmazott spicli, a Pista, okvetlenül jelentkezik. Most már tartott tőle. Foglalkoztatni akarta, hogy megtartsa a hatalmában, s a Palóc-ügyben már ne okozzon további bonyodalmakat. Pista helyett azonban a Slampos kopogtatott be hozzá, s azonnal nagy garral hozakodott elő óbudai tapasztalataival.

— Képzelje, Főnök, az óbudai téglások sztrájkolni akarnak. Csak úgy szimpátiából, hogy nagyobb legyen a kőművesek leffje. De ha jó a szimatom, akkor nemcsak az óbudaiak gilisztái mozgolódnak. Ők legutóbb leálltak már, de most nagyon föl akarják kötni a lenge magyart. Mindenki a kezükre játszik: Killerék, Schramm, a fiatalok. Még valami színdarabot is eljátszanak nekik a sztrájkról. Úgy sürögnek a téglagyári melósok a Selmeci utcában, mintha aranyat osztogatnának nekik . . .

— Hagyd most a téglagyáriakat . . .

— Nem örül a híremnek?

— Dehogynem, a jutalmat is megkapod érte.

— Mi lett a mamuskával? — bizalmaskodott a

Slampos. — Azzal, akit Wahrman irodája előtt láttam. Elkapta?

Juci csak akkor vette észre, hogy a kötelet emlegeti az akasztott ember házában, amikor felfogta a detektív gyilkos tekintetét. Hirtelen befogta a száját, és alázatosan várta, kap-e új feladatot. Kapott:

— Elmégy a Dob utcába. Ott, a Hársfa utca és a Vörösmarty utca közötti szakaszon, a bőrös székház oldalán, egy földszintes házat kell megkeresned, a házban pedig egy Mertz István nevű pasast. A ház számát nem tudom, a Mertz név nem biztos. A Pista igen. Valami nővel él együtt. Valószínűleg nem főbérlő. Nézz körül a házban. Lakójegyzék, házmester, valami eligazít. És ha megtalálod azt a Pistát, mondd meg neki: azonnal keressen fel! Megértettél?

— Meg.

— Akkor eredj.

Hertelendy egy kerek órát várakozott még a spiclire, hátha mégis odamegy, aztán visszatért az „Oberhére". Azonnal megérezte: történt valami. Drégelytől tudta meg, mi okozza az izgalmat:

— Elcsíptük Palóc Mártont.

— Hol? — szúrt a detektívbe a hír.

— Erzsébeten, a nővére házában. Besétált a kelepcébe.

A Herr Doktor nem tudta ellepleznl rossz kedvét:

— Micsoda ökör!

— Az bizony, ökör — vigyorgott Drégely. — Tudhatta volna, hogy megfigyeljük azt az épületet.

— Vajon mit akart a nővérétől?

— Kit érdekel az?! Megfogtuk, kész-passz.

— A Pribék örül, mi?

— Örül? Az nem szó. Ugrál, akár a bakkecske. Repedezik a boldogságtól. De a Séf is. Na ja, bizonyíthatunk végre valamit. Nem tagadom, már az én csörömet is kikezdte ez a sztrájk. Most aztán

ja a szenzáció. „Külföldi vörösök pénzelték a MÉMOSZ-t" — már látom a nagy címeket a lapokban. De maga se panaszkodhat, Herr Doktor. Olyan jegyzőkönyvet fabrikálhat, amit sokáig emlegetnek majd — élvezet lesz végighallgatni a bíróságon.

Közelebb hajolt. Megsúgta:

— A Pribék nem akarta, de a Séf ragaszkodik magához.

Hertelendy pontosan úgy érezte magát, mint akinek váratlanul tégla pottyan a fejére. Palóc Márton vallomása nagyon feldobhatja a *Verde Stelo*-ügyet, és fény derülhet a saját személyes kudarcára. Ez pedig kitörné a nyakát. Most már minden azon múlik, vall-e Paloc és mit? Ha csakugyan nagy összeg pénzt kapott Bécsből — ami valószínű —, akkor a „névtelen bejelentő" igaza bebizonyosodik. Ha pedig a vallatás során Palóc felismeri benne azt a kalauzt, aki a nővére házában rátört, akkor vége a játszmának. Az lenne jó, ha valamiképpen kimaradhatna Palóc ügyéből, ha nem kerülne össze vele . . . Ez a reménye gyorsan szétfoszlott. A Séf kereste telefonon:

— Ma este 11-kor megkezdjük Palóc Márton vallatását. Azért nem előbb, mert azt akarom, hogy a Molnár utcai kérdőjel tisztázódjék. Maga legyen ott a megbeszélt időben, s oldja meg a feladatát. Palóc vallatásakor azonban mindenképpen magának kell az írógéphez ülnie. Ez nagy ügy, remekelnünk kell. Senki nem lenne képes olyan használható jegyzőkönyv vezetésére, mint maga. A menetrend különben a szokásos.

A menetrend szokásos . . .

Ez a vallatás technikáját, a vallatók szereposztását jelentette. Amott, a kétszázasban, fizikai tortúrában részesítik az áldozatot, emitt, a gépszobában, resztvevő hangon sajnálkoznak rajta. Amott kínozzák, megalázzák, eltiporják az önérzetét, emitt értelmes emberként bánnak vele. Ez a hideg-meleg kúra rendszerint sokkban végződik. Sírógörcsöt kap

a megyőtört ember, ellágyul, hajlamossá válik a „jó szó" befogadására. Sok vallomás született már így...

3

Négy óra után a Madame kereste telefonon.

Amint meghallotta Florence hangját, azonnal eszébe jutott az ígérete. Válaszolnia kellett volna már a szépasszony ajánlatára. De mit? Minden múló óra arra a felismerésre késztette, hogy a titkos irattára végleg elveszett. Amióta Trudelt együtt látta Barnakival, szembe kellett néznie a komisz ténnyel: kifosztották, és jó, ha még rosszabb nem történik vele.

— Zavarom? — muzsikált a Madame.

— Ilyesmit feltételeznie sem szabad — válaszolt Hertelendy olyan lágy hangon, amilyenre csak képes volt.

— Igazán? — örvendezett a Madame. — Nos, emlékszik, mivel vált el tőlem legutóbb? Választ ígért, hiszen tudja... De azóta is hiába várom...

— Váratlanul rengeteg munkám akadt.

— Tudom. Sok dolgot ad maguknak ez az undok sztrájk, de azért igazán felhívhatott volna. Bevallom, emészt a kíváncsiság: miként határozott?

— Még nem . Képtelen voltam...

— Ó, ez kellemetlen...

Csend támadt a vonal túlsó végén. Hertelendy a dróton keresztül is érezte a csend súlyát. A Madame kezdte újra, de már feltűnően hűvös hangon:

— Nagyon kellemetlen, mert beszéltem már az illetővel. Ő viszont holnap délelőtt elutazik Pestről. Tehát még ma ismernem kellene a maga döntését. És látnunk kellene legalább egy példányt az anyagából. Mutatványnak, csak úgy „minta érték nélkül". Nyomban visszakapná persze, de hangsúlyozom, nagyon fontos lenne. Még ma...

— Lehetetlen . . .

— Én ezt kettőnk ügyének tartom — kérlelte a Madame a detektívet. — Kettőnkének. Azt hiszem, érti, mire gondolok . . .

— Sajnos, ma lehetetlen . . .

Florence hangja jéghideggé vált.

— Sajnálom . . .

— Én is.

— Majd megmagyarázom . . .

— Jó. De . . .

Megszakadt a kapcsolat. Bontották a vonalat, vagy Florence tette le a kagylót? Nem érdekelte többé. Hertelendy megérezte: ügyesnek kell lennie, ha Florence-ot ki akarja engesztelni. De ez a beszélgetés elindított benne egy gondolatsort. Felkapta a Madame egyik mondatát: „Az illető holnap elutazik" Ki lehet ez az illető? Járt a Magyar utcában? Esetleg éppen őrá lesett a minap Hakech és Dreyer? És ekkor — minden logikát megcsúfolva — Herr Tatze jutott az eszébe.

4

A Pribék bejegyezte a naptárába: Palóc Márton vallatása. Első nap . . .

5

Minden utcának megvan a maga története, csak némelyikét megírják, némelyikét nem. A Molnár utca krónikája eléggé gazdag, noha a Belváros kietlenebb részei közé tartozik; nyomasztó is lenne a kis utca csendje, ha nem harsogná az életet a népes iskola. Az iskola épülete szemben állott a régi kávéházzal. Több tantermében éppen esti tanfolyamokat tartottak. Hertelendy tehát beállt a kapu alá, majd elsétált a sarokig. Arra az esetre,

[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]

— Azonosítottuk a személyt — mondta a telefonba.

Meghallgatta a választ, és így felelt:

— Semmi kétség. Arról van szó, akire én gyanakodtam. Én nem hittem volna.

Megint a vonal túlsó felén beszéltek.

— Tévedésről szó sincs — erősítette a Séf. — Egyik legjobb emberem, doktor Hertelendy kapta a megbízatást.

Ujra az ismeretlen beszélt.

— Értem. Ehhez tartom magam.

A Séf letette a kagylót, és Hertelendyhez fordult:

— Nagyon kérem, arról, amit ma este látott, soha senkinek ne beszéljen: hivatali titok. Egyedül és kizárólag a miniszterelnökség illetékes a dologban. Ha tehát doktor Bertha érdeklődne — ő illetékes.

— Értem.

— Most pedig menjen, és vacsorázzon. Egy óra elég lesz? Utána jöjjön vissza hozzám. Magával kettesben Palóc Márton szeme közé akarok nézni...

7

Pontosan egy órával később Hertelendy benyitott a Séfhez. Palóc Márton ott ült már azon a széken, amelyet a páncélszekrényben elhelyezett fényképezőgép bármikor „belőhetett". Abból, hogy a szokásos „kellek", egy halom bankó a Séf előtt hevert az asztalon, a Herr Doktor kitalálta: a fényképezés már megtörtént...

— Hozzon közelebb egy széket — tanította ki a Séf —, üljön ide az asztalhoz.

Hertelendy megtette. Kényelmetlenül, de kívánatosan is. Megnyugtatta Palóc közönyös tekintete, nem villant föl benne a felismerés. Idegenül, ellenségesen nézett rá, mintha most látná először. A Herr

[illegible] többször látta [illegible] a Lipótban, az ország[illegible]ban, Palo[illegible] hovatartó —, de igazán közelről most első ízben. Alaposan megnézte hát. Mifélé? [illegible]ovány. Keveseb lehet öreg kilónál. Kapott a [illegible]ája, de a tiszta [illegible] nyolcra volt a tintatája. Fe[illegible]hoz? Negyven-negyvenöt. Ritkás a haja, bo[illegible]tva[illegible] az arca, mélyek a ráncai. Látszik rajta a [illegible]ség. Szomorkodik a beteg lánya miatt? Bánatalik nyomott kedélyű lelkesége állapotán? Lehet. [illegible] a [illegible]me eltökéltségről beszél. Ilyenek a munkásmozgalmi »mesterlövészek«, azok a rajongók akiktől soha semmiféle családos nem kapna elvenni a hitet. Ugyan, miért sorolta ezt az embert az ivásra hajlamos, lovarversenyző, kártyások közé Dubitzné? Hűtlenség! Tanulásvágyra áldozatkész emberek elkülönülő lumpenproliktól. Eltökélt, kemény lelkű, komoly. Ilyet a testi gyötrelmek nem törnek meg soha . . ."

— Tudja-e, Faloc, miért van itt? — kérdezte a Séf.

— Igen. Tudom. Azt akarják tudni, kaptam-e pénzt Bécsből.

— Valóban. Ezt akarjuk tudni. Ön kapott?

— Igen. Kaptam.

— Mennyit?

— Pontosan háromezer pengőt.

— Háromszázezret akart mondani, ugye?

— Nem. Háromezret. Kereken. Egy fillérrel sem többet.

A Séf odakínálta neki a cigarettásdobozt. Faloc kivett egy cigarettát, Hevelendy adott tüzet. A Séf egyenletes, nyugodt hangon folytatta:

— Maga értelmes ember, Faloc. Szavamra, örömmel társalgok magával. De hát, az Ön szerelmére, csak nem akarja elhitetni velem, hogy mindössze oly kevés pénzt kapott volna? Hát összegről: Tízezer-nek sem tartjuk[illegible]nak? Ossza el a háromezret tízezer fele. Mennyi jut ebből egy embernek? Azért jött volna ide Bécsből egy kollégája futni?

— Igen, ezért jött.

— Ne bolondozzon velünk!

— Ennyit tudtak összeszedni. Ha érdekli, elmondom, mit tudtam meg tőle.

— Érdekel? De mennyire!

— Az történt, hogy olasz levelezőtársamnak írtam a sztrájkról. Ő erre írt egy barátjának, egy olasz kőművesnek, aki két-háromszáz társával Ausztriában dolgozik. Ők aztán összedobták a háromezret. Bizonyára osztrák munkástársaik is beleegyeztek. Tudták, hogy nem sok pénz, de a semminél több. Ezt is tudták. Nem vacsoráztak néhány napig, talán kevesebbet ebédeltek is, de segíteni akartak rajtunk. Ez a szolidaritás.

A Séf fáradt, kedvetlen hangon folytatta:

— Ezt akarja maga beadni nekem, Palóc?

— A színtiszta valót mondtam.

A Séf egy kissé előrehajolt, közelebb Palóchoz:

— Ide hallgasson: én addig fogom kinoztatni magát, amíg alá nem ír egy nyilatkozatot, amely szerint háromszázezer pengőt vett át egy embertől, aki állítólag Bécsből jött, és olyan akcentussal beszél, mintha orosz lenne. Világos? Láthatja, Palóc, nem árulunk zsákban macskát. Tiszta sor? Gondolkodjék!

Palóc igen csendesen válaszolt:

— Nincs min gondolkodnom. Az igazat mondtam. És az a személy, akivel találkoztam, olasz. Én csak olasz munkásokkal leveleztem.

— Aha. Írja csak le a címüket.

— Nem tudom leírni.

— Miért nem?

— Elvesztettem azt a papirost, amire leírtam. Éppen ez okozta a vesztemet. Azt hittem, a nővéremnél maradt. Azért mentem oda. És akkor elkaptak.

— Fejből egy címet sem tud?

— Egyet sem.

— Szóval nem hallgat az okos szóra?

— Elmondtam mindent, amit tudok. Semmi hozzátenni valóm nincs. Bármit tesznek velem, ez a végső szavam.

— Úgy érti: a legvégső?

— A legvégső.

Palóc szava keményen koppant, akár az átverési elnök kalapácsa, amikor utolsót üt vele: „Nincs tovább . . .” A Séf sóhajtott, de őszintén, akaratlanul:

— Most elmehet tőlem, később majd találkozunk.

A Séf becsöngette Drégelyt és Hakschot. Ők ketten elvitték magukkal Palócot.

— Ez egyhamar nem fog vallani — mondta a hekus.

— Magam is azt hiszem — bólintott a Séf. — Maga most hazamehet, pihenjen. Reggelnél előbb nem kell a géphez ülnie . . .

8

Hertelendy éppen kilépett a fürdőkádból, amikor csengett a telefonja. Hadd csengjen! Nem sietett. Kényelmesen megtörülközött. A csengő egyre szólt. Akkor hirtelen az jutott eszébe, hátha Trudel? Vagy ha nem ő, akkor Florence. A készülékhez sietett, éppen csak a fürdőköpenyt terítette magára. Belehallózott a készülékbe.

— Miniszterelnökség. Doktor Bertha.

— Hertelendy. Parancsoljon.

— Csak kérek. Mindenekelőtt titoktartást. Erről a hívásomról nem tudhat senki. Nos, személyesen kell beszélnem önnel. Elküldöm a lakására a kocsimat. Percek múlva ott lesz egy sötétzöld Chevrolet. Írja föl a rendszámát.

Hertelendy felírta:

— Kész.

— Arra kérem, várjon a kocsiba a kapu alatt. MAC-zászló van a hutején, erről is megismerheti.

kevesebben látnak.

— Értem.

— Várom

9

M. előtt a Herr Doktorral a Várba suhan a [illegible] Chevrolet, a Prinkó bejegyzés a naptárában: [illegible] Marton vallatása. Mosolyog. Makacsul hallgat. [illegible]

10

Hertelendy ismerte a Sándor-palotát.

Garden partyk idején járt ott, mint olyan vendég, akinek a hátérben illik maradnia, de mindent látnia kell. Hellán még ritkán vette igénybe a politikai rendőrség ilyen szolgálatát, Gömbös már nem nélkülözni. Amióta a Janka-pusztán [illegible] pett borvát uralmat meggyilkolták Sándor szerb királyt és Barthou francia külügyminisztert Marseille-ben, és amióta Benes meg Titulescu nem engedte emlékezni az ügyet — a budai Sándor-palota új ura, Gömbös: félt.

Hertelendyt az „[illegible]ba" vezették.

Azt a kisebb termet nevezték így doktor Berthi munkatársai, amelynek ő spiráli mögött gyakran jegyzetek fel minden szót, ami kérdés-felelet formában elhangzik. Rendszerint doktor Berthi [illegible] került ide, az igazi nagyok nem. A [illegible] személyi titkára ritkán [illegible] a szükségesség előtt, kivételes a kényes ügyeket inkább Endrével is, amelyet megmondta vonta [illegible] a legegyszerűbb jelentéstételre figyelmeztette a [illegible]. Aztán így folytatta:

— A miniszterelnök úr Berlinbe készül. Annyit [illegible] állambírósági tárgyalásokon. Talán [illegible] nehány mondat erejéig, de alkalmasint sokat [illegible] a pesti építőmunkások jelenlegi sztrájkja is, [illegible] nehány nyilatkozatban. Összeállítások

— Parancsoljon.

— Mindenekelőtt azt szeretném tudni, miként vélekednek a magyar munkások politikai helyzetünkről?

— Szerintük új háború készül, s ennek új forradalom lesz a vége. Az 1933-as *Marsch auf Berlin*, az 1934-es bécsi felkelés, Weissel és Wallisch kivégzése, továbbá a német—olasz—magyar háromhatalmi szerződés erre figyelmezteti őket. Nálunk valamiféle népfrontos elképzelések alapján talpra ugrott a szakszervezeti ellenzék. És komoly sikereik vannak. Tessék csak a cipészek, famunkások és a nemesfémiparia k nyolc héten át tartó sztrájkjára gondolni. Ezt követték a kisebb-nagyobb bányászsztrájkok Mecsekszabolcson, Vasason és másutt. A barátaim és somogyi bányászok közül ezer ember barikádozta el magát a föld alatt, a spanyol bányászok példáját követve. Lelkesíti őket az európai antifasiszta áramlat. Mi ugyan keményen odaütöttünk, amit Hoffmann Ottó halála eléggé bizonyít, meg. Pápán nyolcszáz munkás lázongani merészelt. Ebben az évben egyik sztrájk a másikat követi Pesten, tehát ez már politikai járvány. Ennek az epidémiának egyik veszélyes tünete a mostani kormányválság. Azért veszélyes, mert a rokonszenvüket kinyilvánítják, a famunkások támogatják, és állandó gyűjtés folyik a számukra. Ma már ott tartanak, hogy egy országos szakmaközi bizottságot akarnak megszervezni. Egy harci szervezet lenne, Franciaország és spanyol mintára. Egy bizonyos: a bőrösök, az építők, a fémek, a textilesek és a vasasok megmozdultak. Erősödik a munkások hangja, mert a hadiipar fenyegeti a munkanélkülieket. Olaszország abesszíniai háborúja és Németország hatal-

[illegible] a [illegible] jön mindenütt. „Be a [illegible] ellenük [illegible]. Lelkesednek a szovjet—[illegible] és a szovjet—csehszlovák szerződésért. Mindenütt hirdik, hogy az új háború egyetlen és igazi győztese a Szovjet lesz, s a Szovjettől várják megváltásukat. Véleményem szerint minden ilyenfajta provokációt meg kell semmisíteni.

— Hát arra van-e megyünknek, talán ilyen jelzések alapján képesek az építőmunkások ily hosszasan kitartani? Nem apropó nélkül kérdem ezt. Az olasz követség interveniált nálunk. Az olasz nagykövet úgy tudja, olasz munkások nagy összegű pénzadománya érkezett a mémonizálásnak. Az olasz titkosrendőrség tudni akarja, milyen olasz illegális munkásszervezet bonyolította le ezt az akciót.

— Attól tartok, azt a kis összeget, amit Párizsból hozott ide valaki, megtakarítják. Mindössze háromezer pengőről van szó.

— Ezt az olasz nagykövet nem hiszi el — legyintett Bertha. — Bevallom, én sem. Ezért utasítottak a politikai főcsoportot, abból az emberből az igazat kell kiszedni!

Doktor Bertha itallal kínálta a hekust.

— Még két kérdésem van — folytatta tovább. — Az első: mi a véleménye Herr Tatze pesti „informálódásáról"? Úgy értem, nem lépte-e túl a vendégre kötelező kereteket? Nem igyekezett-e átállítani bizonyos irányba bizonyos munkát?

Hartlendy egyenesen válaszolt:

— Én csak a GYOSZ-nál jártam vele. Azt a benyomásom róla egyébként, hogy van hajlama a saját kárára is politikai ténykedésre.

— Még egy végső kérdés: a politikai összeget kereten belül mozgatott-e a budapesti olasz nagykövetség befolyása?

— Azt hiszem, igen. Éppen [illegible] egyik emberünket . . .

— Tudok az esetről. Köszönöm.

Doktor Bertha [illegible] megnyugtatta a Herr

Doktor kezét. Leírt róla, hogy kielégítette a párbeszed. Búcsúzóul azt mondta:

— Örülök megismerkedésünknek. Nem csalódtam önben. Referálni fogok őexcellenciájának. És legyen róla meggyőződve, számon tartjuk boldogulását...

11

Jó kedve kerekedett, kellemes hangulatban távozott a Várból. Új kapcsolata a hatalommal növelte biztonságérzetét, amire egész pályáján szüksége volt, de most különösen. Doktor Berthát azok közé sorolta, akikre számíthat.

Az „Oberhén" rögtön a Pribékbe botlott.

— Ááá, Herr Doktor. Jó reggelt. Felébredt? — Közelebb lépett hozzá. — Mit keresett maga tegnap este a Molnár utcában?

— Honnét veszi, hogy ott jártam?

— Látták ott.

— Nem lehetséges.

— Le is fényképezték.

A detektív meghökkent, s érezte, hogy ezt az arca is elárulja. Kihozta a sodrából ez a fordulat. Mondani azonban nem mondott semmit. Helyette a Pribék szólalt meg újra:

— Legyen óvatos. Nem jó mindent tudni.

Sarkon fordult, otthagyta Hertelendyt. De alig tett néhány lépést, megfordult, visszament a detektívhez. Belső zsebéből elővett egy összehajtogatott papírlapot, és megmutatta a Herr Doktor szeme előtt. Azt mondta:

— A *Verde Stolo*-ügyben megint írt az a pasas. Ez megint az ön nevében. De ezúttal megírta a nevét és a címét is. Moritz Ludvámak hívják, és jelenleg a Dob utcában lakik.

Eltette a levelet. Most már végleg ennyi elmaradt.

Hertelendy pedig megpróbálta kitalálni, mit gondoljon erről a jelenetről. „Hallgatok, ha hallgatsz?"

1

Amikor a Slampos beszámolt a spic i felkutatására tett mesterkedéseiről, a dolog már nem érdekelte túlságosan a Herr Doktort. Megtehette volna, hogy megpróbálja felkutatni, és valamiképpen bosszút áll rajta. de nem látta értelmét. Az a tény, hogy levelet írt a Pribéknek, s ő maga eltűnt, összezavarta a Herr Doktor helyzetét. Most már minden további a Pribék szándékán múlott.

Megpróbálta elképzelni, mit várhat a Séftől és mit a Pribéktől, ha egyéni válságát mégsem kerülheti el. A Séf asztalán többnyire francia és angol lapokat látott, főleg a *Times* és a *Matin* példányait. A Pribék egyes-egyedül a *Völkischer Beobachtert* olvasta. Tudta, hogy Bethlen és a liberálisok hívei az angolszászok felé, Gömbös támogatói kizárólag Berlin és Róma felé pislognak. A Herr Doktor sok mindent megértett ebből.

Palóc Márton vallatásának harmadik napján csillant fel a Séfben a happy end reménye. Maguk között a kivallatásnak alávetett személyek beismerő vallomását nevezték happy endnek. A Séf így szólt a Herr Doktorhoz:

— Most végre leülhet az írógéphez. Valami azt súgja, Palóc beadja a derekát. Nagyon ideje, mert a GYOSZ és a MEMOSZ tárgyalnak. Könnyen lehetséges, hogy augusztus 20-án helyre áll közöttük a béke. A GYOSZ fizet, a mémoszisták pedig dolgoznak.

Amikor Palóc Mártont bevezették a gépszobába, és Hertelendy megpillantotta, Mirabeau hírhedt regénye, a *Kínok kertje* jutott az eszébe: ebben a

[illegible] nyben szerepelnek olyannyira összefűzött emberek, mint Palóc. A harminnapi vallatás után elvégzendőnek tetemnek látszott. Hertelendy azon tűnődött, mit szólna a látványhoz egy pártatlan orvos? Mennyi időt adna még Palócnak? Birhatja tovább?

Hertelendy a gépher ült, a Séf pedig atyai hangon korholta a halálra kinzott munkást:

— Ember, ne butáskodjék. Mire jó ez? Senkinek sem használ vele. De amíg azt mondja, hogy „nem tudok semmit", szakadatlanul verni fogják. Végül, kimúlik a kezünk között. Ez még a jobbik eset. Nyomorék marad, ez a rosszabb. Hol él maga, jóember? Ebben a világban, amelyben a hatalom mindenható, vagy valami másban, ami nem létezik, aminek annyi valósága sincs, mint egy múló álomnak? Az eszmék szavak és semmivé válnak, mihelyt a sirja pereméről hallja az ember. Eszmék? Ugyan, ugyan. Azt írta valahol valaki, egy jelenkori bölcs: a kukacok nem kérdezik tőled a gödörben, jobboldali voltál-e vagy baloldali — megzabálnak. És a világ, amit elhagytál? Marad, ami volt: fény keveseknek és árnyék sokaknak. Minden eszménél ezerszerte hatalmasabb az egyén törvénye: élni kell. Meghalni? Határtalan bamba[illegible]ság, hiszen megváltás nincs, hála sincs. Betesznek a hóst a sirjába, elmondanak fölötte néhány nyálkás frázist, amit dicsőítésnek szánnak — és ők, a ravaszok, okosak, számítók vidáman élnek tovább. Ahhoz a mérhetetlen időhöz képest, amit a sirjában tölt a mártír, a pillanatnál is kevesebb minden eszme léte. Márpedig egyetlen pillanatért odaadni mindent, az életet — bűnös ostobaság.

Hertelendy sokszor hallotta már mindezt a Séftől. Olyan folyamatosan és kerekdeden mondta el, mintha betanulta volna. Némelyik áldozatra azért tudott hatni vele, mert nem papos kenetteljességgel, hanem a rémtettről ember hangján tudta eljátszani szerepét. Palóc szerint nem rea[illegible]

hunyta a szemét, s időnként megnyalta vérző szája szélét. A Séf folytatta:

— Figyel rám, Palóc? Hall engem? Mondjon már valamit...

Palóc hallgatott.

A Séf más, cinikusabb hangon kezdte újra a puhítást:

— El tudom képzelni, hogy az eddigi bánásmód, amit kiérőszakolt tőlünk, dacossá tette. Meglehet, elhatározta, most már azért sem vall. Inkább a sírt választja. Feltételezem, így akar borsot törni az orrom alá. „Meghalok, de ezek a disznók nem érik el a céljukat" — gondolja. Hajaj, barátocskám, szörnyen téved. Mi a célunkat elérjük. Mindenképpen elérjük. Arra az esetre, ha beadná a kulcsot, már elkészítettük a vallomását. Itt van, nézze meg, rajta az aláírása. Pontos, hiteles, kétségbevonhatatlan. Biztosítom, a leghozzáértőbb írásszakértő műve.

Felvett egy lapot az asztalról, és olvasta a ráírt szöveget:

„Én, Palóc Márton, beismerem: háromszázezer pengőt vettem át egy moszkvai ügynöktől a MÉMOSZ-nak. Elismerem: a szakszervezeti ellenzéket Moszkva pénzeli. Bevallom: az osztrák, olasz, francia és angol munkásokat hamisan informáltuk helyzetünkről, és segélyt koldultunk tőlük."

Az iratot Palóc szeme elé tette:

— Olvassa tovább. Egészen a saját aláírásáig. Ráismer?

Palóc nem nyitotta ki a szemét. Nem akarta látni a hamisítványt. Az arca hirtelen rendkívül nyugodttá vált. Hertelendy nem szerette az ilyen hirtelen változásokat. Tudta, mit jelentenek. A Séf nem vette észre. Túlságosan a célja foglalkoztatta:

— Még azzal sem igazolhatja a makacsságát, hogy ártott nekünk, és használt a MÉMOSZ-nak. Lássa be végre: nekünk nem árt, a MÉMOSZ-nak nem használ. Maga azonban elveszít mindent: az életét is. Ha hallgat

rám, és részletesen vall, gyorsan talpra állítom. Csak azt kell megmondania, mekkora összeget vett át, kitől, név szerint kikkel levelezett, és magáé az élet!

Erélyesebb, suggesztívebb hangon folytatta:

— Ember, én az életet ajánlom fel magának! Az életet, amely oly gyorsan elmúlik, és amelynek addig kell örülni, amíg a halál kezbe nem szól. Élni kell, mert a halál után nincs semmi!

Hertelendy nem bírta tovább. Közbeszólt:

— Tessék abbahagyni.

— Mit mond? — ütődött meg a Séf. — Mi az?

Hertelendy rámutatott Palócra:

— Ez az ember halott...

2

A Séf úgy határozott, hogy Paloc Marton tetemét jégre kell tenni, és ha valóban közeli a megegyezés a GYOSZ és a MÉMOSZ között, akkor a halálesetet a megegyezés kihirdetéséig titkolni kell, nehogy fokozódjék a sztrájkolók elkeseredése. A Pribék sohasem mutatkozott eléggé hidegvérűnek, de most valósággal dühöngött. A személye elleni merényletnek fogta fel Palóc halálát, s akkor sem érezhette volna jobban kifosztottnak magát, ha tenyleg[illegible] megraboljak.

— Kezemben volt a nagy lehetőség — acsargott —, s kifolyt belőle, mint a víz. Lóvá tett bennünket a halál és még valaki...

Megtudta valahogy, kerülő úton: vizsgálat készül ellene. De nem tudta, miért? Aztán sejteni kezdte okot, és amikor találkozott Hertelendyvel, azt mondta neki:

— Ha a maga keze benne van, Herr Doktor, nem [illegible]

Hertelendy nem válaszolt. Erőlködött benne az elhatározás: hátat fordít az „Oberhénak". De ha a jövőjére gondolt, nem tudta elképzelni a Madame

nélkül. Ha más nem, a jogtudása miatt biztosan lehet. Márpedig az olyan vállalkozás, mint a Madame-é, nem nélkülözheti a jó összeköttetéseket rendőrkapitánnyal, államtitkár, erkölcsi fenntartókkal nem büntethető jogászt.

Megpróbált telefonon bejelentkezni a szép asszonyhoz, de a vonal állandóan foglalt volt. Elvesztette a türelmét, taxiba ült, és a Magyar utcába hajtatott. A Madame helyett csak Miss Irish fogadta, ő sem egészen józanságából. Hertelendy valósággal benyomult az irodába.

— A Madame? — tiltakozott az angol lány. — Nincs itthon.

— Hová ment? — követelőzött a detektív kapitatlanul. — Mikor jön vissza?

— Nem tudom...

Hertelendy megragadta a nő csuklóját, és durván megrázta. Alaposan visszavett a hatalmából, és tudta, hogy Miss Irish megijed tőle. Nem is csalódott:

— Igazán nem tudom — nyöszörögte. — Egy német úrral ment el. Nem mondta meg, hová megy, s mikor jön vissza.

A Herr Doktor ütötte a vasat. Még keményebb és még hivatalosabb hangon folytatta:

— Miss Irish, őszintén kell felelnie a kérdéseimre. Súlyos kellemetlenségektől szabadul meg, ha ezt teszi. Feleljen, miféle német úr járt itt!

Az angol lány hallgatott. Nem tudta elszánni magát az őszinteségre, pedig félt a detektívtől, s komolyan vette a fenyegetését. Hertelendy, hazárdjátékos módjára, kidobta a lapjait:

— Herr Tatze volt az illető?

— Igen — rebegte Miss Irish megkapitulva.

— Sokszor megfordult itt Herr Tatze?

— Csak két ízben. Legutóbb önről is csevegtek...

— Honnét tudja?

— Véletlenül... Egyszer véletlenül...

— Kihallgatta Herr Tatze és a Herr úr beszélgetését?

— Esküszöm, véletlenül . . .

— Sebaj, megnak az ilyenni. É . . . mit mondtak rólam? . . .

Miss Irish megint elakadt, de Hertelendy ismét megszorította a csuklóját:

— Tudni akarom, mit mondtak rólam!

— Nem sokat — válaszolt az angol lány kelletlenül. — Herr Tatze azt tanácsolta a Madame-nak, szakítson önnel . . . Hogy ne találkozzanak többé . . . Hogy ön megbízhatatlan és bukott ember . . .

Hertelendy elengedte a lány csuklóját.

Megszokta a váratlan fordulatokat, de ennyire közvetlenül ritkán érintették. Mindenekfelett uralkodott magán. Rájött: Miss Irish közlése csupán egy szeme a láncnak — annak, amely a mémosziták sztrájkja és főleg a *Verde Stelo*-eset óta mind veszedelmesebben fonódik a torkára, hogy végül megfojtsa.

— Indokolta a véleményét Herr Tatze? — kérdezte.

— Nem — szólt Miss Irish.

— És a Madame? Ő mit válaszolt?

— Semmit. Azt hiszem, hallgatott . . .

3

Augusztus 13, vasárnap, a nagy zsidójk hurzonötödik napja. Már kiszivárgott a megegyezés híre. Biztosat még senki nem tudott, de úgy látszott, ma nap újra benépesednek az építőállványok. Hertelendy azt a feladatot kapta, hogy ellenőrizze, milyen a hangulat a déli peremnegyedekben. Vasárnap lévén, kézenfekvő volt, hogy vonattal a Kis-Duna partján, a soroksári ingyenstrandon.

Rendkívül meleg nap volt. Minden újság nagy címbetűkkel tálalta az olasz—abesszin viszályt, Laval, Eden és Aloisi nyilatkozatait. „A levegőben lóg a háború" — suttogták a pesszimisták, és vonatkoztak foglalkoztak Gömbös legutóbbi kijelentésével:

dákban, életfogytiglanra elítéltek vagy egyéb kilátatlan betegek között —, ott, ahonnét elköltözött a remény.

Hertelendy lehajolt a tiszta forráshoz, és az ott közhasználatra kitett plehbögréből ivott. Előbb persze ugyanúgy kilötykölte az ivóedényt, mint mások, akik nem hoztak magukkal poharat, üveget vagy kulacsot. És miközben ivott, körülnézett. Arra volt kíváncsi, itt van-e Dubitz Teri fiúja, Gór Bálint. Észrevette. Teri éppen odament hozzá, le a vízpartra, ahol többen lábdáztak.

Szijj András, nem messze a forrástól, egy fűzfabokor közelében Schlagmüller Anna mellett ült. A lány hanyatt feküdt, két karja a feje alatt volt, s a legény egy hosszú szárú vadzabbal cirógatta az arcát. Hertelendy odament hozzájuk. Megállt a két fiatal előtt, majd leheveredett mellékük a gyepre. András kérdően nézett rá, Anna szeme pedig elfátyolosodott. Nagy csend támadt körös-körül. Hertelendynek legalább úgy tetszett, mintha kivétel nélkül minden szempár őt nézné, és azt várná, mit akar cselekedni. Ez a különös érzése ugyanolyan gyorsan elmúlt, mint ahogy keletkezett. Egy pillanatra megállt a film, megmerevedett egy kockája, aztán megint mozgott. Ismét megtelítődött a levegő vidámsággal, és a nap is változatlanul ragyogott. András tekintete ellenségessé vált, Annáé pedig ijedtté.

— Megismersz, Anna? — kérdezte a hekus.

— Meg — rebegte a lány.

— Még mindig a Mechanikában dolgozol?

— Onnan kitettek. Most a Fésűsfonóba járok.

— Aha, közelebb a fatornyos faludhoz.

Anna bizonytalanul bólintott, a hekus azt hihette róla, amit akart. Hertelendy a legényt vette szóra:

— És te, Andris? Felcsaptál kőművesnek?

— Nem.

— Pedig egy kis sztrájksegély neked is jól jött volna, mi? Hát nem mondom, legalább kevesebb maradna a többinek.

[illegible] András elvonult a [illegible]. Zöldy [illegible] a fejét, de nem szólt. Schlingmüller Anna vette a védelmébe:

— Andris másutt dolgozik.

— Hol?

— Velem együtt a Főúrfonóban. Felvették lánfelvetőnek, jól áll a kezében a munka. Hamarosan kitanulja, és akkor többet kereshet majd. Megférdemli, hiszen igyekszik.

— Egy műhelyben dolgoztok?

— Igen.

Hertelendy gúnyolódni akart. A szükséget említette, de különösebb indok nélkül. Azt mondta a legénynek:

— Szoval hálátlan paraszt vagy, András. Nem akarod megsajnálni Paléc Julinak a finom nyakú borától. Új szoknya után kapkodsz. Hát ilyenre tanított az édesanyád?

András keze ökölbe szorult.

— Juli kórházban van — mondta [illegible].

— Nocsak, mi a baja?

— Vért hányt szegény — folytatta Andris egy kis elégtétellel még hallkabban. — Alig van már tüdeje. Éppen a konyhában ültünk, vacsoráltunk volt. Akkor jött rá Julira. Rögtön lefektettem, sót ettettem vele a tenyeremből, nálunk odahaza így szokták. Az anyja kihívatta a doktort. Jó ismerőnek bizonyult, el is intézte. De én azt hiszem, nem jön vissza ő ennek. — Ránézett a detektívre: — Sok ilyen tudóvérzést láttam odahaza... És azt hiszem, egy se jött vissza...

— Hát Palócné? Ő mit szól a lánya meg a fiúk bajához?

— Semmit. Ő ilyen otthon elvisítják Angyalföldre. Megzavarodott.

— Mellmérvita a sok baj. És te otthonnal, a házban?

— Nem, most Soroksáron lakom.

Hertelendy nevetett. Rátolult Anna [illegible] combjára a tenyerével:

— Nálatok?

— Nálunk...

Anna olyan hangon ejtette ki ezt az egy szót, ami mindent megmagyarázott a detektívnek. Egészen bizonyos, hogy erre a két fiatalra nem irigykedett. Régebben, valamikor, katonai hadgyakorlaton, lelőtt egy katonatisztet. Az a tiszt mező szórakozásból sorra lefejezte lovaglóostorával a magasra nőtt vadvirágokat. Hertelendyt most ilyesféle érzés vezette. András szemébe vigyorgott gúnyosan, kihívóan:

— És a tízes, amit az Oberlén kaptál? Elcsesoltad, mi?

— Beletettem a szalmakalapba.

— Biztos?

— Egészen biztos — mondta Anna. — Azt sem titkolta, honnan való a pénz. Elmondott mindent.

Hertelendy megint rávetette Anna barna combjára:

— És te is elmondtál mindent?

Anna tekintete ekkor megkeményedett. Merőven, határozottan a detektív szemébe nézett, és azt mondta:

— Mindent.

A Hiúz Doktor abbahagyta ezt a témát. Nem érdekelte tovább, pillanatok alatt elfeledte. Dubitz Terit nézte, amint társnőivel labdázott. Szép teste ide-oda hajlongott a fekete fürdőruhában. Piros szalag virított szőke hajában, csillogott a napfényben. Gór Bálinton rövid, kék fürdőnadrág volt. Napbarnított lombon jól rajzolódtak az egészséges izmok.

— Ma nem bukaz Dubitz Terire? — kérdezte a hekus András.

A leány homlokán megmondta, mit gondol:

— Ők ketten egymáshoz illenek. Teri nem passzolt volna hozzám. Úgy kell annak lennie, hogy akik összetartoznak, találják meg egymást. Megyen is az ilyesmi, hacsak a gazdag vagy a szegény nem szól közbe...

Hertelendy durván „odaböködött" Andrásnak:

— Látom, megjött a szavad. Megjósolom: kivágsz te még másfajta beszédeket is. Összerúgod te még a pathót a határőrökkel. Mert, halled-e, kirafináltak téged a Dubitz Teri-féle „eszperantisták", meg a Schlagmüller Anna-féle „gyűjtőívesek". De én csak azt mondom neked, nagy marha vagy, András fiam. Én a te helyedben nem akarnék városi proli lenni. Inkább halász a Tiszán, gólyalábon Szentesen, vagy juhász az Alföldön. Esetleg elmennék vasúti krampácsolónak. Sokan bejutnak közülük vasúti bakternak. Az meg nagy dolog ám: ott élni-halni szép csendben a kis kertes házikóban, egy jófarú menyecskével ...

— Én már csak maradok.

— Városi tekergő akarsz lenni?

— Tekergő nem. Munkás.

Hertelendy arra lett figyelmes, hogy ágnak a fák, és nyugtalanul zizeg, hajlong a nádas. Vihar közeledett. A nap eldobta a fátyolát, és felhőkbe takaródzott. István-napkor szokott megjönni ez a fajta időváltozás, amely eltemeti a pesti nyarat. Falevelek röppentek fel a magasba, és ott kavarogtak sárgán, mint furcsa madarak. A Herr Doktor felállt András és Anna mellől. Nem volt hozzájuk többé egyetlen szava sem. Elindult lefelé a tiszta kis ér mellett, a Kis-Duna feketén borzongó vize felé. Amikor a labdázókhoz ért, odaszólt az újságírónak:

— Gór úr! Egy percre!

Gór kíváncsi mosollyal ment oda.

— Ugye, szokott szindarabokat írni?

— Szoktam.

— Nagyot írta A *Istrázy* című darabjával is, azt?

— Nem, de hallottam valamit a darabról.

— Nagyon megkérem, Gór úr, ne nézzen félnótának. Azt a darabot maga írta. Okosan tenné, ha nem tülekedne az irodalomban.

Dubitz Teri otthagyta a játékot. Szaladozásban nem, bokázásban is megbírálta a vállalkozókat.

— Valami baj van? — kérdezte.

— [illegible], semmi — felelt Gór. — De én éppen azt akartam megkérdezni a főfelügyelő úrtól, mi történt mostanában Palóc Mártonnal? — Komor hangon tette hozzá: — Csúf hírek keringenek róla. Állítólag veszélyben az élete. Még Némedi Jancsi sem épült fel a rabkórházban. A munkások szimpatizálnak az ilyesmit.

A Herr Doktort elfutotta a méreg:

— Maganak mindehhez semmi köze! — nyomta meg a szavakat.

Gór udvariasan bólintott:

— Kellemetlenek a kérdéseim, megértem. Hanem azon végképp csodálkozom, főfelügyelő úr, hogy itt szemlélődik közöttünk. A Liget most érdekesebb lenne. Ma délben ugyanis létrejött a megállapodás a MEMOSZ és a GYOSZ között. Maganak az lenne tanulságos látvány, mit szól az egyezséghez maga a munkásság ...

— Micsoda? Vége a sztrájknak? Honnét tudja?

— Újságíró vagyok ...

— Aha ...

A Herr Doktor szava elakadt. Belátta, valóban a Ligetben lenne most a helye, de most már késő. Erősödött a szél, lepottyantak az első kövér esőcseppek. Körös-körül megbolydult a sokaság. Kapkodták a plédeket, összegöngyölgették holmijaikat, hazafelé készült mindenki. Dubitz Teri barnára sült arcára ráccseppent egy csillogó esőgömböcske, de nem törődött vele. Fölnézett a fiújára, Gór pedig a derekára tette a kezét, és vele együtt hátat fordított a detektívnek.

A távolban nagyot dördült az ég.

4

Hűvös volt az idő az előző napi nagy [illegible] után, felhők között borongott a nap. Pesten és a környéken ismét pezsgett az élet az építőállványo-

kon Hertelendy ott ült a Séf szobájában. Intett neki, rumenyteljesnek. A Séf magyarázta neki a helyzetét:

— Nem tudom, mit tehetnék magáért, Hat Doktor. Sajnos, nyakig benne van a szóban. Óriási hibát követett el, amikor a *Verde Stelo*-ügyet a kezdet kezdetén elhallgatta. Ha nem egyedül vállalkozik az eset felgöngyölítésére, akkor nem éri blamázs, mi pedig a kellő időben prezentálhattuk volna a megfelelő szenzációt. Így nyitott maradt a probléma. Paloc hamisított vallomása jó befelé, de nem állhatunk ki vele a nyilvánosság elé. Sajnos, a súlyos fegyelmit most már nem kerülheti el. Azt hiszem, a rendőrség kötelékéből távoznia kell. Az olasz követség reklamációja miatt ilyen súlyos az esete, különben kimoshattam volna.

— Én jót akartam — kínlódott a detektív.

— Tudom. Az volt a pechje, hogy magára haragította a spiclijét, akitől az értesülései származtak. Ez az alak azután a második levelében, mert maga pofozta, és a kurváját is bántotta, mindent megírt a Pribéknek. No persze, a Pribek eleinte nem hitték, mert nem tudta, maga mennyit fedett fel az ő disznóságaiból. A spicli levelével magát akarta zsákban tartani. Én erről nem tudtam, a Def révén azonban értesültem arról, hogy a Pribék bejáratos a német nagykövetségre, és híreket szállít oda.

— Tehát kém.

— Hireket szállít — ismételte meg a Séf. — Bárminek nevezzük ezt a tényt, a valóság komisz. Na szóval emiatt fegyelmi kapott a Pribék. Ő vizsgált azt hitte, hogy kiléptetésének egyedül maga az oka. Ekkor prezentálta a fokapitányon a spicli levelét maga ellen.

— Mi lesz most?

— Nem tudom. A Pribéknek igen hatalmas pártfogói vannak. Attól tartok, hogy nehezen jön ki belőle. Kap majd valami *pro forma* büntetést, és marad.

— Én pedig sokkal kisebb dologért... mondtak

— Egyelőre, sajnos, ilyen a kilátása. De azért még nem adtam fel minden reményt ... Sok részletet nem ismerem az ügynek, igyekszem gyorsan tájékozódni. És hátha találok mentő szalmaszálat magának ... Nem szívesen mondok le a saját embereimről. Nos, még fennáll a szolgálati viszonya. Holnap menjen ki a Ligetbe, és nézzen körül a kőművesek gyülekezetében. Bizonyára ott lesznek, nem éppen az augusztus 20-i munkaszünet miatt: alighanem önmagukat ünneplik majd. Szerda délben várom magát. Akkor közlöm a továbbiakat ...:

A Herr Doktor köszönetet motyogva tántorgott ki a Sef szobájából. Hazatért a lakására, amelyet napok óta nem takarítottak. Péteriné, a háziasszonya nem jelentkezett. Beteg? A rendetlenség mindenesetre dühítette. Telefonált a Madame-nak, találkát kért tőle. Megkapta, azonnal oda mehetett.

Florence a dolgozószobájában várta, férfias mintájú kosztümjében, hatalmas íróasztala mellett. Irataiba mélyedt, amikor a detektív belépett hozzá, s amit a gyönyörű nő azelőtt nem tett Hertelendy társaságában, a szemén hagyta erős szemüvegét. Hertelendy láttára fel sem állott a helyéről. Tekintete hideg volt, a hangja még hidegebb. Kezének egy kimért mozdulatával leültette vendégét:

— Örömmel látom — mondta fagyosan. — Nos, a dokumentumait illetően határozott végre?

— Sajnos, megsemmisültek ...

— Ertem. Kár.

— Elégtek ...

— Ah ...

Úgy hangzott ez a [illegible] mint a [illegible] dobott [illegible]. Valami a [illegible] a detektívnek. „Távozz innét, [illegible] már [illegible] itt". Mint a legtöbb [illegible], ő sem [illegible] elhinni utolsó [illegible] elvesztett. Gépiesen [illegible] a kicsit [illegible] nőre, hátha [illegible] mutatkozik az [illegible] akaratú asszonyt.

— Kedves [illegible] — [illegible] Florence a Madame —, sok mindent [illegible] a régi [illegible] napok-

[illegible] [illegible] [illegible] [

Igen, nek új tagot toboroztunk. Kép[illegible] ja a hő[illegible]ra és kitartásunk a küzdelemben olyan [illegible] tőke, amelynek birtokában [illegible] fölé [illegible]ülhetünk ujjongó ellenfeleinkre. Megindítjuk a küzdelmet a munkanélküli-segélyért, és napirenden tartjuk a bérek kérdését. Van hozzá erőnk, hiszen hosszú idő óta most először valósult meg a munkások egységfrontja. Az ellenzéki és a reformista befolyás alatt álló kommüvesek vállvetve harcoltak a keresztényszocialista munkásokkal. Valamennyien fegyelmezetten engedelmeskedtek a sztrájkbizottságnak. De nem vallottunk kudarcot politikai követeléseinkkel sem. Megvédtük szakszervezetünket, és nem félünk a betiltástól. Nem fogadtuk el az úgynevezett állami egyeztetést, és fütyültünk a sztrájktilalomra. Ez volt a válaszunk azoknak az uraknak, akik „férfi módra, ököllel" akartak a képünkbe vágni. Győztünk a szakszervezeti munkaközvetítés, a kollektív szerződés a munkaviszonyok javítása kérdésében. Elsepertük a fasiszta munkáspolitikát. És hadd [illegible] dicséret a tízezer sztrájkolón kívül azt az ötszáz tagú bizalmi testületet, amely éjjel-nappal helytállt. Bebizonyítottuk: tényezői vagyunk az országos politikának. Egységünk a jövő záloga. Lefogott társaink kiszabadításáért pedig akciókat szervezünk. Barátaim, következzék bármi, amíg mi egységesek vagyunk, és megmarad harci kedvünk — az öklükkel fenyegetődző urak sohasem győzhetnek..

Az a mód, ahogyan a hallgatóság helyeselte Bodor szavait, meggyőzte a detektívet: valóban ők győztek.

Zengett a vidámság az ősi park vén fái alatt. Szóltak a harmonikák, énekeltek, táncoltak. Hurtlendy úgy érezte, mintha személyesen őt ünnepelnék. Meggyorsította a lépteit, hogy minél hamarabb elhagyhassa a ligetet. Sorra felhajtott egy-egy pohárka erős italt a kocsmákban. Arra gondolt eközben, hogy a Várban menetelő diszmagyar nemes urak közül vajon hánynak van pontos tudomása arról, milyen vulkán morgolódik alattuk...

A Sét szidalta Hertelendyt. Távolsága csökkentette bizalmatlanságának számát a reportban, a Pribék súlyát pedig megnövelte. Regen rájött: a Pribék az ő helyére pályázik, a riválisa mögé a német hatalomnak, míg ő olyan bankárok és gyárosok támogatását kereste, akik Párizs és London politikájához igazodtak.

— Kedves barátom — tájékoztatta Hertelendyt —, tőlünk nemmie kell: ez a döntés. Nincs apelláta. Megvizsgáltam ügyvei részleteit, megnéztem a jegyzőkönyveket és vallomásokat, alaposan tájékozódtam. Elmesélek mindent, de előbb igyunk egy kortyot.

Egy [illegible] polcokat megtöltő könyvekkel. Leemelte az emberét, tudta, mire van szüksége az ügyben a pestiekben. Aztán kirakta a mutatók még hiányzó darabjait.

— Akkor kezdődött a bukovinaiak. Horn Detektív, amikor azt a orosz nőt felkeresték az utcán. Valójában, persze, ő maga fel magát. Ez az illetőleg Trudel, Horn Tatár parancsára a [illegible]

— Horn Tatár? A „Pesti Hírlap" munkatársa?

— Igen. Nekünk így mutatkozott be. Valójában [illegible] Irodától ismerte. No mindegy, ő állította rá magára Trudelt. Az a nő azt a feladatot kapta, szerezze meg a rosszhírű [illegible] bizalmát, amivel aztán [illegible] kompromittálhatta. Remélte, [illegible] fejezem ki magamat. Tehát az [illegible]

fontos volt a németeknek s valóban értékes dokumentumokat tartalmazott.

Hertelendy kínlódott. Megkérdezte:

— Honnét tudott Herr Tatze az irattáramról? Nem fecsegtem ki a titkomat senkinek.

— Öreg fiu, a titkok sorsa az, hogy kiderüljenek. Valakinek mégis beszélt a mackójáról. Gondolkodjék csak.

— Legfeljebb egyszer... céloztam rá...

— Madame Florence-nak — állapította meg a Séf.

— Igen, azt hiszem...

— No látja. Elegendő volt egy halvány célzás és a nagyon ügyes, nagyon okos és felettébb gyakorlott direktrisz kitalálta a többit. Sokkal előbb, mint ahogy maga konkrétebben is szóba hozta a lehetőségeket: a bűbájos Madame szimatot kapott, s nyomban értesítette a német nagykövetség illetékes beosztottját.

— Mindent értek már — bólintott Hertelendy lesújtva.

— Persze, a német követség akkor már bizalmas kapcsolatban volt a Pribékkel. Közölték vele a felfedezést, és megbízták, próbálja megszerezni az anyagot, de a maga óvatosságán a Pribék igyekezete megtört. Egyszerűen nem talált módot a feladat végrehajtására, pedig Péterinét is megkörnyékezte. A Pribék buzgalmát nyilván még az a gyanú is fokozta, hogy hátha ő is szerepel a maga kincsestárában!

— Bármikor kitörhettem volna a nyakát.

— Kár volt elmulasztania — jegyezte meg a Séf borúsan. — Mert mi történt ezután? Pribék barátunk lebukott a követség pedig hatékonyabb segítséget kért Berlinből. Ott Herr Tatze kapta meg a főbedarót a pikáns kis gyűjteményért. Vajkos szemrevalóknál többet ért nekik a maga irattára, amellyel kitegodhatták Führerjüknek a kövér megyés hekusokat. Csak azt nem tudták eldönteni, kormányon ajánlatos fogyenek-e magunk

Herr Doktor, vagy más megoldást találjanak. Közben buzerestek a maga teljes politikai és jellembeli portréját. Ebből különféle tényeket állapítottak meg. Azt például, hogy nem vonzódik a horogkereszthez, és értékesebb valutának tartja az angol fontot és a francia frankot, mint a német márkát. Maradjon vesztes, ne kapkodja a fejét, a font és a frank valóban értékesebb! . . . Megbízták tehát a szép drezdai nőt az akvizícióval. Ezt a megoldást kivihetőnek találták, hiszen a maga „bohém" hajlamairól a „portréja" eleget mondott nekik. Szinte fölösleges folytatnom: Tatzel Petru jött, a milliószor bevált recept alapján végigjátszotta a portét. Meghódította nőnket, kiverte az alkalmat, másolatot készített a mackó kulcsáról és kiürítette a trezort. Ilyen kezdetleges módszerekkel csak a legyen ravasz urakat lehet lóvá tenni, azokat, akik túlságosan bíznak önmagukban. Bizony, maga egyszerűen alaposan megadta a libbenő szőnyeg árát.

Hurtolendy már szégyenkezni sem tudott. Keserű a mintaképét önmagának:

— Úgy látom, Herr Tatze mindenkit átvert.

— Mindenkit? — kapta fel a fejét a Séf.

— Hát nem? Hiszen elhitték róla, hogy az, akinek kiadja magát. Még gardírozgattuk is, doktor Bertha pedig éppen tolem érdeklődött utána. Tehát a miniszterelnökség is bízott benne.

— Téved — szólt fagyosan a Séf. — Bertha doktor magában bízott, mégpedig azért, mert én ajánlottam neki magát. Hálásan fogadta az invitét, mert a pénzével együtt nőnnetbarát ügyan, de azért nincsen rajta a kése, ha minden adutát berlini bőr borja le asztalra csak a Fekvőnek tudik. Márpedig Herr Tatze a „berlini bőr" gyönyörű kevertelét. Ezért akartuk a miniszterelnökön a nyakába adni a Dezet. Ők állapították meg azután, hogy a dárdát nemet ön sokkal hamarabb szúrnák Petru, mint ahogy a KEOKH nyilvántartásba vette. Ha Herr Tatze nem jelentette be magát a rendőrségen a német nagykövetségen keresi.

— Trudel tehát a beosztottja volt?

— Igen.

— Friewaldsky és Wahrman is?

— Wahrman nem. Öt, a maga által is ismert időpontban, Trudel nyerte meg a német építőiparnak. Friewaldsky esete más: fanatikus alldeutsch, sohasem titkolta. Passzióval rombolta Kappelék nyugati kapcsolatait, egyéni kedvtelésből és megbízásból egyaránt.

Hertelendyt nem hagyta nyugton a kíváncsiság:

— Trudel tudta, hogy Friewaldsky hová tartozik?

— Eleinte talán nem... Később nem lehetett kétsége.

— Miért kért akkor kompromittáló levelet Wahrmantól?

— Naiv ember, hát még mindig nem látja? Trudelnek szüksége volt a maga teljes bizalmára, magának szüksége volt egy levélre Friewaldsky ellen, és Wahrmannak szüksége volt Frau Meyerre az üzlet miatt. Elkészült tehát egy levél Friewaldsky ellen, de az irat nem ért semmit, mert nem Wahrman írta alá, képzelje, milyen jól mulathattak Visegrádon a maga rovására...

Hertelendy megint Friewaldskyra terelte a szót:

— Mindezek után azt sem csodálnám, ha a kőművessztrájk végső fokon Friewaldsky műve lenne.

— Ördögöt! A sztrájkot a munkások határozták el.

— De hogy keveredett a dologba Barnaki?

— Ez külön szám! — nevetett a Séf akaratlanul. — Amikor Kappelt fejbe vágta a sztrájk, segítséget kért a miniszterelnöktől és a vezérkar főnökétől. Megkapta Barnaki személyében, aki ráadásul hamarabb értesült az Aréna úti tervekről, mint mi. Van rá magyarázat, hiszen a Def bizonyos katonai jellegű építkezések zavartalan menetét szerette volna biztosítani. Barnaki ezek védelmében nyomozott és intézkedett. Friewaldskyhoz és a vele összejátszó Wahrmanhoz a Kappel-építkezéstől ve-

zettek a szálak. De a Wahrman—Friewaldsky-duó csak Herr Tatze felbukkanása után lett trió, Trudel csatlakozásával. Barnaki ez a triót vette célba, amikor Trudelt és Friewaldskyt berántotta a Hadiklaktanyába, a lágymányosi darázsfészekbe. Ügyükben azonban a német nagykövet azonnal interveniált, akkor, amikor Barnaki személyesen vitte vissza a két gyanúsítottat a német nagykövetségre.

— De miért mentek előbb az olasz követségre?

— Ott csak Barnakinak volt dolga, Trudel és Friewaldsky az autóban várt rá. Barnaki a *Verde Stelo*-ügyről tájékoztatta az olasz követet. Azt akarta elhitetni, hogy bagatell az eset, de az olaszok nem hittek neki, és további nyomozást követeltek.

— És kitől értesült az olasz követség a *Verde Stelo*-ügyről? Tőlem nem. A spiclitől sem. Palóctól pedig éppen nem. Hát akkor?

— Azt kell hinnem — kereste a magyarázatot a Séf —, Bécsből kaptak jelzést. Az történhetett, hogy a Bécsben dolgozó olaszok gyűjtését valamelyik ottani spicli beköpte a bécsi olasz követségnek, azok meg rögtön telefonáltak Pestre. Ami engem illet, beérem ezzel a magyarázattal. Maga pedig érje be azzal, Herr Doktor, hogy a Pribéknek sikerült magát megtennie bűnbaknak. A maga hibájából sohasem tudjuk meg többé, mekkora összeget vett át Palóc. És mert a kőművesek győztek, mégpedig látványosan, a miniszterelnöknek „majom" kellett. A Pribék magán verette el a port. Legyen nyugodt, igyekszem bosszút állni érte. Hanem, mi lesz magával, Herr Doktor?

Ránézett Hertelendy csüggedt arcára.

— Ha akarja, beajánlom valamelyik angol kereskedelmi cég pesti irodájába, üzletszerzőnek. Állítom, maga kitűnő üzletszerző lenne, hiszen jók és szerteágazók az összeköttetései, és ráadásul skrupulusai sincsenek. Lenne kedve hozzá?

— Hát... lenne éppen.

— Na, ugye mondtam, hogy nem elveszett ember maga...

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztette: Falus Róbert. A sorozatterv Rudas László munkája. A borító illusztrációját Pecsenke József készítette. Műszaki szerkesztő: Rudas László. A szedést 1968. IV. 20-án kezdték meg. Megjelent 1968. VII. 31-én, 32 000 példányban. Terjedelme: 11,2 (A 5) iv. PL — 103 — K — 6870. 68—1611. Szikra Lapnyomda, Budapest

10,- Ft

Földes Mihály

NYUGTALAN NYÁR

Az építőipari proletárok 1935 júliusi—augusztusi sztrájkjának történetét meséli el regényében Földes Mihály — személyes részvételének tárgyi emlékeivel hitelesítve a sokágú, izgalmas cselekményt. A rendőrség és a hírhedt DEF detektívkopóit csakúgy „munka" közben látjuk, mint a sztrájktanya vezetőit és a külvárosok nincstelen, kitaszított embereit. Összecsapásuk pedig — sok bonyodalmon, belső ellentéteken és félreértéseken keresztül — a harcban kikovácsolódó munkásegység politikai és erkölcsi jelentőségének, sikerének tanulságait sugalmazza.

Különösen érdekes alakja a mindvégig élénk cselekményű regénynek egy bizonyos Hertelendy, az „intellektuális detektív", aki saját pecsenyéjét szeretné sütögetni a nyomozás tüzében. Rajta keresztül és körülötte a burzsoázia egymással is marakodó típusai elevenednek meg, a kisszerű üzelmek hiénáitól kezdve a fasizálódó országvezetés felső köreiig.

Markáns jellemű munkások világa egészíti ki a képet, olyan emberek sorsa, külső és belső küzdelme, akiket osztálytudatuk szilárdsága vagy formálódása avat a proletariátus és az egész nép hivatott vezetőivé.